Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Kw 183
M 40

DES.

ERASMI
Roterodami,

LINGVA.

Item

SIVE,

DE LINGVÆ VSV, atque abuſu,

LIBER VNVS.

Lugduni Batavorum,
Apud Andr. Cloucquium.

cIↄ Iↄ c xxiv.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Illuſtri

D. CHRISTOPHORO
à Schijdlovietz Palatino &
capitaneo Cracovienſi, regni
Poloniæ Cancellario,

ERASMUS ROT. S. D.

TOT tantíſque malis undique contaminata eſt vita mortalium vir non imaginibus tantum illuſtris, ut Homerus conferens ſortem noſtræ conditionis, cum ſingulis animantium generibus, pronuntiarit, nullum eſſe animal homine calamitoſius: Silenus judicarit, optimum aut non naſci, aut quàm ocyſſime aboleri: Plinius exiſtimarit, nullum munus homini datum à ſuperis majus aut melius, quàm vitæ brevitatem, & interim nulli negatam facultatem abrumpendi vitam, ſi videatur. Apud Lucianum Pythagoras, cujus anima fingitur ſubinde mutato domicilio, per omnia virorum ac mulierum bipedum & quadrupedum corpora fuiſſe peregrinata, fatetur ſe longe ſuavius vixiſſe, cum eſſet rana, quàm cum eſſet rex. Atque hæc qui-

dem licet abſurda dictu, non ita mu
tum abeſſent à vero, niſi cœleſtis il
philoſophus nobis perſuaſiſſet, æte
nam felicitatem eſſe paratam his q
totius felicitatis proram ac puppim,
ajunt, in ipſo collocarint. Ea ſpes ta
tam habet vim, ut in maximis etia
malis, ſervet ac tueatur alacritate
animi ſibi bene conſcij, præſertim cu
hic interim adſit arrhabo ille miri
cus & arcanus, qui quicquid hab
hæc vita fellis vertit in mel. Ad ha
quoniam homo, ſicuti corpore co
ſtat & animo, ita duplici genere m
lorum affligitur, quæſitum eſt & ill
à ſapientibus viris, utrum gravio
ſint mala corporis an animi: & pr
nuntiatum eſt ab animi malis plus e
calamitatis. Quanquam ab hac ſe
tentia multum diſcrepat vulgus. Qu
tus enim quiſque eſt, qui non miſeri
eſſe ducat hydropicum eſſe quàm av
rum? Sed idem felicius eſſe ducun
habere corpus formoſum, quàm an
mum honeſtis diſciplinis ac virtutib
exornatum. Nec mirum ſi præpoſte
judicant de malis ac bonis, qui co
pus præferunt animo. Antiquitas pra
ter caſus & vitia, numeravit trecen
morborum genera: quibus acceſſeru
& indies accedunt ignotæ novæq
morborum ſpecies, veluti cum a
medicorum ex inſidijs bellum gere

te

es. Quis autem enumeret animorum vitia? Atque utinam numero tantum vincerent. Superant proh dolor, ſuperant & alijs multis nominibus. Primum quod vitiant meliorem noſtri partem: deinde quod cum corporis mala tantum afflictos reddant: animorum morbi, reddunt etiam malos & infelices, eo quod à nobis accerſantur. Iam ſunt quædam corporum ægritudines, quæ cruciatum neſciunt, veluti phthiſis. An vero eſt ullus hydrops ulla febris, quæ ſic diſcruciat corpus, ut pecuniæ ſtudium, ut amor impotens, ut zelotypia, ut livor torquet animum? Ad hæc corporis morbi crebro medentur animi malis, cum ex animi vitio ferè naſcantur & corporis mala. Graviores exiſtimantur corporis morbi, qui præter moleſtiam habent & turpitudinem. At hujuſmodi ſunt omnes animorum morbi. Non enim ſolum adimunt animi tranquillitatem, verumetiam infamiam adferunt. Medici nullum morborum genus putant formidabilius, quàm quod ægroto mali ſenſum eripit. Sanabilior enim eſt podagricus, qui ſe miſerum clamitat, & medicum accerſi jubet, quàm phreneticus aut lethargicus, quorum hic ſibi videtur ſanus, ille medicum opitulari cupientem invadit. At hujuſmodi ferè ſunt omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

animorum morbi: Quo quiſq; graviu
ægrotat, hoc minus admittit open
medicantis. Nam in his quoque varie
tas eſt. Longe facilius medemur, luxui
libidini, & profuſioni, cæteriſq; craſ
ſis, ut ita dicam, animi morbis; quàn
ambitioni, quàm invidiæ, quàm phi
lautiæ, quàm hypocriſi. Videas mul
tos, quibus non poſſis obijcere ſtu
prum, aut temulentiam, ſed toti ma
dent amore ſui, ad hunc gnomone
examinant omnia. Si quis obſiſta
nullum vindictæ genus non moliun
tur, ſceleratiſſimis interim cupiditati
bus prætexentes honeſtos titulos. Qu
quidem hominum genere nihil nocen
tius neque deploratius. De corpor
morbis judicat animus. Idem in an
mi morbis fieri non poteſt, cum e
pars noſtri laboret, qua judicamu
Proinde quo remedio ſuccurras illi
qui ſitim inexplebilem habendi voc
providentiam, qui livorem appellat h
neſti zelum, qui cæcum amorē ſui no
minat prudentiam, maledicentiæ mo
bum fucat titulo libertatis? Accedit a
hæc quod cui pedes alligavit podagra
tamen oculis & auribus ſanus eſt. A
unus quiſpiam animi morbus, totu
vitiat animum. Rurſum cui res eſt cu
calculo, cæteris morbis caret. At nu
lus eſt animi morbus, qui non ſecu
trahat agmen vitiorū. Iam ſi par eſt e

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ntagij noxa morbum æſtimare, à pe-
lentia tuti ſunt ſenes, ſi Plinio credi-
us : nec ea quovis demigrat, ſed ab
uſtrinis regionibus orta, ferè demigrat
d occidentales. Sunt morbi qui non
tingũt pueros, ſunt qui parcunt ſexui
eminino, ſunt qui potentes impetũt,
ebi parcẽtes, cujuſmodi ferunt liche-
as: Sunt qui ſuis tantum ætatibus aut
iam regionibus ſæviunt. Elephantia-
s & gemurſa, cum immigraſſent in
aliam celeriter extinctæ ſunt. Sudo-
em letiferum ante annos triginta non
ovit Anglia, nec ea lues ferè tranſilit
us inſulæ fines. Habent hæc mala
actus ſuos, habent vices ſuas, habent
erſonarum atque etiam membrorum
electum. Animorum peſtes nec ordi-
i, nec ſexui, nec ætati parcunt ulli,
ec ullis ſe limitibus continent, incre-
ibili celeritate pervagãtur orbem, nec
nvicem ſibi cedunt, quemadmodum
iciſſitudine ſæviunt, nunc peſtilen-
iæ, nunc anginæ, nunc tuſſes, ſed
norbum morbus, velut anſam anſa
rahit : nec facile cedunt ubi ſemel in-
ubuêre. Iam ſi quis percontetur, inter
orporum morbos, cui debeatur prin-
ipatus : me judice facile tribuetur ei
nalo, quod incerta origine, tot jam
nnos per omnes orbis plagas impune
raſſans, nondum certum nomen inve-
nit. Plerique vocant poſcas Gallicas,

nonnulli Hiſpanienſes. Quæ lues unquam pari celeritate percurrit ſingulas, Europæ, Africæ, Aſiæque partes? Quæ penitius ſeſe inſerit venis ac viſceribus? quæ tenacius hæret, aut pervicacius repugnat arti curæque medicorum? quæ faciliore contagio tranſilit in alterum? quæ crudeliores habet cruciatus? Vitiligo præter cutis deformitatem nihil habet noxæ,& curationem recipit. Lichenes fœdo quidem furfure, primum faciem, deinde reliquum corpus operiunt, ſed citra cruciatum, nulloque vitæ diſcrimine, etiam ſi remedium non admittunt, niſi cui mors ſit anteferenda. Hæc lues, quicquid in alijs eſt horrendum una ſecum defert, fœditatem, cruciatum, contagium, vitæ periculum, curationem difficillimam pariter ac fœdiſſimam, & tamen utcunque cohibita, ſubinde repullulat, non aliter quàm podagra. Poſtremo ſi quis ſciſcitetur, inter animi morbos, cui nocendi primatus tribuatur, nihil addubitem hanc illaudatam laudem, & ingloriam gloriam, tribuere linguæ effreni. Peſtis hæc neque ſimplex eſt neque recens, univerſos animi morbos complectitur, nec ulla fuit ætas tam ſanis moribus, ut de hoc malo nō fuerit queſta. Verum ut febres ac peſtilentię quędam, cum nunquam prorſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ntermoriantur , tamen aliquando ex
ntervallo velut erumpentes inunda-
ione, latius & acrius ſæviunt,perinde
uaſi internicionem humano generi
ninitentur: ita videmus nunc hunc fa-
alem linguæ morbum miro contagio
otum orbem occupaſſe : ſeſeque per
ulas principum , per domos idiota-
um, per ſcholas theologorum, per ſo-
alitates monachorum , per collegia
acerdotum , per militum cohortes,
er agricolarum caſas ſparſiſſe , tanta
iolentia , ut honeſtis diſciplinis , ut
ntegris moribus , ut publicæ concor-
iæ , ut eccleſiæ procerum , ut profa-
orum principum autoritati panole-
hriam quandam ac perniciem moliri
videatur. Dormitatum eſt initio, ad-
verſus orientem peſtem de qua modo
iximus : nec adhuc vigilatur adver-
us contagium , cum attacti lepra , le-
viore malo,ſemoveantur ab hominum
commercio : Sed majore rerum hu-
nanarum exitio ceſſatum eſt hacte-
nus, adverſus linguarum intemperias,
& adhuc ceſſatur : Interim malum
ndies gliſcens fit immedicabile. Exti-
ēre quidem nonnulli, qui quod ſolent
mperiti medici , morbum ſiniſtra cu-
ratione nihil aliud quam exacerba-
runt. Hæ partes erant epiſcoporum,
qui Chriſtianam prudētiam,qui euan-
gelicam eruditionem, cum animi mo-

deratione conjunxerunt. Vſturis, ſectionibus, & compedibus quid hactenus profectum ſit videmus. Nos tametſi nec autoritate nec eruditione prudentiaque præditi ſumus, quantam morbi fatalis magnitudo requirit, tamen ad publicam orbis Chriſtiani calamitatem ingemiſcentes, qualecunque pharmacum attulimus, quo ſi malum hoc funditus tolli non poteſt, certe mitigetur. Ex ornatiſſimo viro Iohanne à Laſco cognovi plurimum priſcæ integritatis apud veſtram gentem reſidere: ut Aſtræa, loquar enim poetarum more, fugiens è terris iſthic ultima preſſiſſe veſtigia videri poſſit: nec mediocriter florere rectis inſtitutis, ſub integerrimo vigilantiſſimoque præſule Iohanne à Laſco archiepiſcopo, qui priſcorum præſulum exemplum in hanc corruptiſſimam ætatem refert. Id eo facilius credo, quod in ipſo qui hæc narrat, eam morum ſynceritatem modeſtiamque perſpiciam, ut parem hactenus non temere in quoquam alio repererim. Quod ſi communis hæc linguæ peſtilentia nondum veſtram attigit Poloniam, viſum eſt hoc ſcripto veſtræ gratulari felicitati: Sin & iſtuc aliqua pars contagij ſerpſit, miſimus antidotum. Id ut tui nominis auſpicijs evulgaremus vir illuſtris, fecit modo dictus Iohannes à Laſco

qui

i mihi non deſinit, admirabili quo-
m affectu, tuas dotes ac virtutes
imias prædicare, ut ipſe quoq; ſuc-
nſus admiratione laudum tuarum,
gar primum te tibi, deinde toti
oloniæ regno, talem negotiorum
lminiſtratorem gratulari. Hæc
ui perſuaſit, juvenis quidem eſt,
d provectis moribus, ſed ſenili ju-
icio. Nec fallitur tam oculatus,
ec fingit, qui hæc tam conſtanter,
anto pectoris ardore de te prædicat.
Quod ſi hunc homuncionem non gra-
aberis in tuorum numerum aſcribe-
, gratulabor & mihi, talem vel
atronum vel amicum. Non me pu-
et hujus ambitionis. Talium vi-
orum amicitiam in præcipua fe-
icitatis parte numerare ſoleo. Quan-
uam cum principum virorum fa-
ores ambimus, non tam nobis am-
imus, quàm optimis ſtudijs, quàm
ietati, quæ nunc quorundam ſe-
itioſis tumultibus ubique periclitan-
tur: collapſuræ niſi tui ſimilium au-
toritate, ſtudioque fulciantur. Ridi-
culus eſſem ſi nunc ambirem dignitates
aut opes, propediem hinc emigraturus.
Sarcinæ ſunt iſta, quæ gravant evo-
lare meditantem, nec tamen comitan-
tur exeuntem. Si quid lucubrationi-
bus meis, ſi quid per bonos viros no-
ſtris hortatibus extimulatos, juvimus,
vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

vel honeſta ſtudia, vel pietatem Chriſtianam, hoc viaticum lubens mecum extulero. Sed nimium diu te remoror à lingua, in qua vereor necubi tua prudentia deſideret ordinem magis digeſtum. Argumentum erat infinitæ varietatis, itaque dum ſingula cogor attingere, miſcens interim ſacra profanis, vix effugi rerum confuſionem, præſertim cum non vacaret expolire quod erat congeſtum. Bene vale. Baſileæ, poſtridie id. Aug. Anno M. D. XXV.

LINGVA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

LINGVA
per
ERAS. ROTER.

DICTVRVS non de aſini, quod ajunt umbra, ſed de his quæ præcipuũ habent momentum ad humanæ vitæ vel felicitatem vel perniciem, precor
omnes, quandoquidem ad omnes
ec oratio pertinet, his auribus atque
imis auſcultetis, quas in rebus gra-
ſſimis maximiſque bene conſulenti
æbere ſoletis. Atque illud in primis
o quiſque cum animo perpendat, ſi
uis veſtrum venenum deferat præſen-
neum, quod vel ipſo contactu ſubi-
m mortem afferret, idque ſic deferat
cluſum vaſculo ut non poſſet abij-
re, nónne is, quamlibet alijs in re-
s incurius, hic ſumma ſolicitudine
veret, ne per imprudentiam aut incu-
am exitium conſciſceretur, vel ipſi
ui teneret, vel alijs quibus bene vel-
t, veluti liberis aut uxori? Quanta
ura ſeponeret eam pyxidem, quam
ligioſe caveret ne quid efflueret, aut
e quis ſpiritus letalis exhalaret, ne
uis imprudens attingeret. Rurſus ſi

quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

quis pharmacum circumferret, adve
ſus omnia morborum genera præſen
habens remedium, quo vel juventu
revocari poſſet, vel mors jam urgen
propelli, an non is anxie ſolicitus e
ſet, ne qua pars rei tam pretioſæ per
ret, ex qua bene diſpenſata tam admi
rabilis utilitas eſſet reditura, non ſo
lum ad ipſum qui teneret, verumetian
ad omnes, quibus vellet communicar
Non arbitror quenquã tam ſocorder
eſſe, ut hic ſit futurus incogitans. Qu
fit igitur, ut mortalibus nullius rei mi
nor cura ſit quam linguæ, cum in ha
circunferamus utrunq;, & letale vene
nũ, & ſaluberrimũ pharmacum? Nih
enim inter homines mala lingua nocẽ
tius, nihil eadem ſalubrius, ſi quis, u
oportet, utatur. Intellectum eſt atq; eti
poſteris proditũ, à priſcis illis ſapien
tibus, qui cum Chriſti philoſophiam
ignorarent, tamen humana ration
plurima deprehenderunt, quæ non me
diocrem adferunt utilitatem ad vitam
honeſte feliciterq; tranſigendam. Olin
enim cum nondum opera Platonis
Carneadis & Chryſippi didiciſſet eſſ
loquax ſapiẽtia, ſed brevibus dictis, ve
lut oraculis traderetur, aut factis etian
veluti ſymbolis aphonis ſignificaretur
Amaſis rex Ægypti miſit Pittaco, qu
celebratur inter ſeptẽ Græciæ ſapiẽtes
hoſpiti pecudem immolatitiam, poſtu

lan

ut inde ſibi remitteret partem quam
licaret eſſe peſſimam, ac rurſus quam
ſtimaret optimã, ratus futurum, ut
as partes diſſimillimas remitteret. Is
ectam linguã miſit regi, ſignificans in
mine nihil eſſe melius bona lingua,
ala nihil nocentius. Nam in cæteris
imãtibus nec peſſima pars eſt lingua,
c optima. Age jam illud quiſq; ſecũ
utet, ſi quis haberet pyxidem, qualis
ſſe fertur Pandoræ, in qua plus eſſet
luſum mali, quã illic erat, hoc eſt o-
nium corporũ exitia, nec pauciora
l graviora animorum: tum in eadem
ent totidẽ commoda quot incõmo-
, totumque diſcrimen in hoc eſſet, ſi
is non in tẽpore promeret, aut nõ ea
oderatione qua oporteret, nónne is
mma cura daret operã, ut diſceret tã
riculoſi theſauri diſpenſationẽ, præ-
tim ſi tale periculum eſſet, ut lues ad
minẽ certius perveniret quã ad pro-
ũ condum? Etenim mala lingua, non
ro prodeſt ijs quos ſtudet lædere, ſed
ri nõ poteſt, quin lædat autorem, ſi
n damno rerũ corporalium, quod &
ũum ferè ſolet, certe graviore jactura
næ mentis. Ac pyxidem quidẽ ejuſ-
odi ſi quis poſſideret, liceret vel in pe-
gus abijcere, ſic ut nec læderet quen-
am mortalium, nec juvaret. At lin-
ę theſaurum velimus nolimus, nobi-
um circunferimus. Quo religioſior eſt
adhi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

adhibenda cura, ut ſobria moderatione quàm minimum mali nobis inde naſcatur, ſed quàm plurima ad omnes dimanet utilitas. Nam hoc ita ferè natura comparatum videmus, ut quibus ex rebus ſumma proficiſcitur utilitas, ex ijſdem naſcatur extrema pernicies. Quid corporibus cœleſtibus ſalubrius aut magis neceſſarium? At ex ijſdem ſi quando parum commode jungantur, quanta mortalium calamitas? Aëre ſpiramus, verum is infectus quantam ſtragem infert animantibus? Flumina & maria, præter alimoniam & opes quas affatim porrigunt, quantum habent commoditatum ad itinera vitæque commercia? Verum ex ijſdem concitatis aut exundantibus, quantum damni, quantum periculi? Vnde major uſus quam ex igni? Sed rurſum unde formidabilius diſcrimen? Terra parens & altrix rerum omnium, habet tamen ſuas concuſſiones, hiatus, ruinas, exhalationes peſtiferas. Nec alia parit plus venenorum, quàm quæ frugum ac medicarum herbarum fertiliſſima eſt, qualem ferunt eſſe Africam. Atticæ mella celebrantur præ cæteris, ſed eadem gignit mel maxime toxicum. Itaque quod de viris Atticis dictum eſt, eos aut inſigniter probos eſſe aut inſigniter malos, idem conveniet in mel Atticum. Adeo late patet illa ſententia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

entia, ubi mel, ibi fel : ubi huber, ibi
uber. In remedijs nihil olim judicatum
eſt utilius elleboro, at idem ſecus
quàm oportet ſumptum, certum affert
exitium. Quid vipera nocentius ? Sed
hinc habemus ſalutiferam theriacam.
Nam olim apud omnes nationes male
audit fortuna, quod volubili rota,
quoſcunque lubitum eſt in ſummum
evehat, alios ad ima præcipitet : At
idem facit hominis lingua. Veteres
unicuique mortalium duos addidere
genios, à quorum altero veniat felicitas,
ab altero calamitas. An hoc verum
ſit neſcio, certe veriſſimum eſt, in
linguis ſingulorum utrunque genium
ineſſe. Idem à prudentibus viris obſervatum
eſt, quod Plato dixit in
feliciſſ. & heroicis ut ita loquar ingenijs,
ut vel ſummo bono vel ſummo
malo ſint reip. Perſpexit hoc in Themiſtocle
puero præceptor illius, prædicens
illum nihil mediocre, ſed aut ingens
aliquod bonum aut inſigne malum
futurum patriæ. Ejuſdem ingenij
fuit Alcibiades, Cajus Cæſar, Alexander
magnus alijque complures. Cato
Vticenſis cum Cæſaris adventus
magnum terrorem incuſſiſſet univerſo
Senatui, jamque omnium oculi in ipſum
eſſent conjecti, ſi quid opis adferret,
qui primus hoc mali prædixiſſet,
cenſuit in eo temporum ſtatu, Pompejo

ſummam rerum eſſe committendam
cum hac clauſula, ut videret ne quic
detrimẽti caperet reſpub. quod judica-
ret fieri ſolitum, ut ab ijſdem viris in-
gentia mala depellerentur, qui invexiſ-
ſent. Ac reges ferè aut magno orbi
malo mali ſunt, aut magno orbis bo-
no, boni. Porro tametſi mala quæ ve-
niunt ab aſtris aut elementis, in totum
à nobis arceri non poſſunt, illud tamen
efficit humana cura, ut levius cert
lædant. Atqui ſi ex nocentiſſimis be
ſtijs invenimus remedia, ſi feras & im
manes belluas ſtudio cicuramus, ſi ter
ram hirtam vepribus ac noxijs herbi
obſitam cultu reddimus frugiferam, &
uſibus hominum obſequentem, ſi pul
los equorum ſic inſtituimus, ut qu
ſuapte natura ferociores ſunt, hoc do
miti ſint aptiores obſequijs noſtris,
juvenum indolem erectam ac feroc
& ad ſummam rerum perniciem eva
ſuram inſtitutione revocamus ad ſum
mam frugem, quid obſtat quo minu
idem faciamus in cicuranda lingua
Quoniam autem nemo poteſt recte u
re quapiam, niſi vim ac naturam illiu
cognitam habeat, ne quod pleriſqu
mortalibus cæteris in rebus uſu ven
ut ingenti ſuo malo dignoſcant à no
xijs ſalubria, vobis accidat in lingua
primum aperiam vobis quantas vit
peſtes afferat lingua ſi male gubernetu

ru

urſus quantas utilitates ſi non laxetur
iſi in eos uſus, in quos nobis à deo
lonata eſt: poſtremo tradam velut artē
c rationem, hujus membri moderan-
i. Hortarer hic potiſſimum mulieres,
uæ vulgo male audiunt hoc nomine,
iſi viderē ubique tot eſſe viros nocen-
iſſimæ linguæ, ut præ his mulieres ſo-
riæ moderatæque videantur. Par eſt
gitur, ut parem attentionem, in re tam
eceſſaria cognitu, tamque ad omnes
ertinente requirā ab omnibus. Primū
gitur quemadmodū ipſa natura, ipſo
orporis habitu videtur in multis ho-
ninē admonuiſſe quid ipſum deceat,
elut erecto in cœlum corpore, docuit
ontemptis humilioribus ac perituris
ebus, ad quas eadem reliquas animā-
es abjecit, altiora quædā nec ullis mu-
ationibus obnoxia eſſe quærēda. Præ-
erea quod hominē finxit nudo molli-
ue corpore, monet nos non ad bella
nore ferarū, quas varijs armis inſtru-
it, ſed ad concordiā mutuamq; bene-
olentiam natos eſſe. Ad hæc quod ra-
onē in cerebro velut in arce corporis
dē habere voluit, nimirū admonuit,
mnes cupiditates rationis imperio
noderandas eſſe: Sic linguā ita finxit,
t ſi quis diligenter animadvertat per-
icere queat, naturā illud admonere
oluiſſe, nullum eſſe corporis mem-
rum exitiabilius, ſi quis abutatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

nullum ſalubrius, ſi adſit diligens ca
taque moderatio. Etenim naturæ pro
videntia cuique corporis parti ſuu
dedit locum, ſive pro dignitate, ſi
pro uſus commoditate. Nam cum
cerebro velut in arce ſedem dede
menti, cor in præcordijs, hoc e
ſupra diaphragma ſub leva mamilla lo
cum ſortitum eſt, cui junctus ter
ſpinæ imminet pulmo, flabelli ri
ſpiritus hauſti redditique viciſſitudi
cor præcipue refocillans, quod frigo
modico recreatur. Cor autem totu
muſculoſum ac velut ex nervaceis fi
contextum duos habet ſinus aut ſp
cus ſive receſſus, arcana ſpirituum
ſanguinis receptacula. Pulmo ſpong
in morem levis & cavernoſus, ung
læ bubulæ forma in duas fibras divi
tur, quo magis capax ſit ſpiritus, m
túque alterno reddat ac recipiat. Ve
triculus ſub ipſis præcordijs eſt, cu
dextris proximum eſt jecur, jecori a
nexum fel eſt. Ad levam eſt lien. I
feriori ventriculo adhæret inteſtinu
quod jejunium appellant, propter
quod nihil eorum quæ accipit, retin
ſed protinus in tenuius inteſtinum, ſ
finibus vehementer involutum tra
mittit. Huic annexum eſt aliud inteſ
num transverſum quod cæcum app
lant, hujus extrema pars eſt inteſtinu
quod rectum dicitur, per quod exc

nun

untur craſſiores ciborũ reliquię. Nam
renibus per venulas albas quas ure-
ras dicunt urina diſtillat in veſicam.
ım ea pars corporis qua coitus per
gitur infra ventrem ſortita eſt velut
ctremum locum : Linguæ vero veluti
ordis ac mentis interpreti , in medio
cum dedit , nimirum ut & cerebro
ıbjaceret, nec procul abeſſet à corde,
perne in propinquo habens ſenſuum
mnium organa , oculos , aures , ac
ares : nam guſtandi vis linguæ pecu-
aris eſt , tametſi quidam , in quibus
riſtoteles , tactum eſſe volunt. Et
orſus extra controverſiam eſt gu-
um abſque contactu non fieri, cæte-
m an guſtum à reliquo tactu pecu-
aris aliqua differentia ſeparet , non
modum ad hunc locum pertinet.
erte tactus , qui per omneis corporis
rteis ſparſus eſt , adeo non deeſt lin-
æ , ut vix uſquam ſit hæc ſentiendi
s ſubtilior. Ab ima vero ſua parte
igata eſt à præcordijs , domicilio
rdis. Nec attinet hic in quæſtionem
care , utrum in cerebro an in cor-
ſit mentis humanæ ſedes, cum tan-
ſit utriuſque cognatio, ut altero vi-
to, protinus & alterum deficiat. Pro-
de cum naturæ providentia linguæ
dem in altiſſima corporis parte tri-
erit , nónne ſatis declaravit nobis
jus membri dignitatem ? deinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

quod in confinio cordis & cerebri ſi
eſſe voluit humanæ mentis interpret
an non evidenter docuit eam non
portere diſcrepare à corde, ſed obten
perantem eſſe rationi, cui ſubjecta e
nec prius in vocem debere prorump
re, quam adhibitis in conſilium vic
nis ſenſibus, præcipue auribus atq
oculis, quibus inter corporis ſenſ
principatus tribuitur? Sed multo ma
conſulendæ ſunt interiores animæ v
res, intellectus ſeu ratio, ac memor
quibus & ipſis ſedes & officinæ ſu
in cerebro. Vnde ſatis liquet qua
præpoſtere faciunt hi, qui prius li
guam laxant in verba, quàm aud
rint: aut viderint, aut quàm anin
perpenderint, quale ſit hoc de q
velint loqui: aut quales hi ſint ap
quos verba facienda ſunt, cum op
teat hujus membri miniſterium o
nium eſſe poſtremum. Quoniam a
tem hoc membrum non in ſimplic
uſum nobis addidit, ſed organum
ſe voluit, primum ſumendi potus
cibi, deinde vocis proferendæ, te
ſermonis articulati, videre eſt ope
pretium quam exiguam & inform
corporis portionem, rudique ca
maſſæ ſimilem, ad tam varium
niſterium finxerit accommodam. I
mum ipſam finxit carnoſam, m
branulis ac venulis interſperſam

mi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

mixta pinguedine, ſed levem tamen, ac facile quovis volubilem, ſuperne aſperiore, præſertim in medio ceu dorſo, quo palatum maxime contingit, etiam ſi hac quoque parte homini minus aſpera eſt, quam animantium pleriſque, inferne vero tota levis, quoque volubilior ſit, adeſt illic perpetuus humor, ut ipſa uda ac lubrica in udis ac lubricis quodammodo natare videatur. Ad imam partem qua latiſſima eſt, & in ſpeciem vicinæ carnis deſinit, duo coëunt itinera tenuiſſimo diſcrimine, quorum exterius Græci vocant ἀρτηρίαν τραχεῖαν, ſpiritum tranſmittit pulmoni, ac viciſſim reddit: Alterum interius quod à quibuſdam ſtomachus dicitur mollius eſt, ac cibum tranſmittit in ventriculũ. Ipſi viarum confinio imminet caruncula, quę Grę-cis hinc dicitur epiglottis. Hujus officium eſt claudere meatum vocis, quo cibus ac potus citra noxam tranſmittatur in ventriculum. Rurſus aliò ſe movens ſpiritui commeanti viam aperit. Iam additus eſt linguæ peculiaris quidam humor, qui niſi miſceatur cibo, deinde accedat contactus linguæ ac palati non fit guſtus. Eam vim licet per omnem linguam ſparſam, tamen in poſteriore ejus parte tradunt eſſe acerrimam. Vnde hanc Græci quidam dixere γεῦσιν. Communi quidem

tactu dijudicat quid aſperum quid leve, quid calidum aut frigidum tanta ſubtilitate, ut ne tenuiſſimus quidem pilus cibo admixtus illam fallat. Cæterum innumera ſunt ſaporum diſcrimina, quæ peculiari contactu diſcernit. Quot ſunt vini ſapores? Hos omnes primo guſtu agnoſcit ac dijudicat. Quid igitur hic attinet commemorare piſcium, pecudum, avium, herbarum, frugum, & aromatum infinitas differentias? Servit accipiendo cibo linguæ mobilitas, quæ ſe cum vult, dilatat, contrahit, demittit, erigit, ſupinat, ac repandam facit, in cæteris animantibus longior ſed anguſtior, quorum nonnullis vice manus eſt, ut bubus in carpendo gramine, canibus in bibendo, homini brevior eſt ſed latior, ob formandas voces, unde fit ut aves quæ imitantur voces humanas ferè linguã habeant cæteris pro portione latiorem. Quin & ipſa linguæ forma facit ad vocem promendam, unde piſces, quoniam linguam habent à terreſtribus animantibus differentem, omnino muti ſunt. Noſtra lingua qua contingit dentes primores, ac profertur acutior eſt, ea pars proglottis Græcis dicitur. Ad formandos vero vocum ſonos ſervit illi palatum quoque ac dentes, quibus ſeſe varijs modis afflectit, nunc diductis, nunc contractis. Serviunt & labra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ra, contracta, diducta, porrecta. De-
que ſerviunt & fauces cum ſuis &
eriæ muſculis, quorum miniſterio
x exit grandior, acutior, obtuſior,
ndior, auſterior. Porrò cum ſin-
lis animantibus terreſtribus natura
culiarem dederit vocem, ſolus homo
ico linguæ plectro omnium voces
itatur, tanta ſimilitudine, ut ſi tan-
m audias imitatorem, credas vagire
erum, grunnire porcum, hinnire
uum, uxorem cum marito rixari,
ccycem certare cum luſcinia. Ex-
nde nunc mihi literarum, ſyllaba-
m, ac vocum differentias, lingua-
m peculiares hiatus, ſtridores, ac ſi-
la. Has tantas varietates unicum il-
d plectrum effingit ac reddit in di-
rſarum gentium compluribus lin-
uis. Nam ferunt Mithridatem regem
ginti duas linguas ſic tenuiſſe, ut uni-
uique jus redderet ſine interprete. Si
oc potuit homo Barbarus & regni
egotiјs diſtentus, quid faceret Atti-
us nulli rei vacans niſi formandæ
nguæ? Itaque non omnino temere
ic hominem notavit ænigma vetus,
rimum quadrupes, deinde bipes, mox
ripes, per omnes terras volitat, &
omnium animantium linguis loqui-
ur. Sunt autem muſices harmoniæ
quædam ac numeri modíque, qui ſe-
reta quadam energia ſedant, aut mo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

vent diverſos hominum affectus. Ea re
cum diverſis organis peragatur ab ar-
tificibus, omnium vim ac potentiam
unicum linguæ plectrum complectitur.
Hæc ad bellum tuba eſt aut cornu, ea-
dem receptui canit cum libet, ad hila-
ritatem tibia eſt, ad voluptatem citha-
ra, eadem cum vult lugubre canit. Mi-
ramur piſcem remoram, corpuſculo pu-
ſillo navim ingentem plenis velis cita-
tam repente ſiſtere, & nõ miramur lin-
guam haud ita multo majorem remo-
ra, tot hominum millia quocunq; lu-
bitum eſt vocare, revocare, concitare,
ſopire, nec civitatem modo cũ civitate,
verum etiam Africam, Aſiam, & Euro-
pam inter ſeſe committere. Quid igitur
hoc membro felicius, quid potentius?
Sed rurſum quid periculoſius? Proinde
natura talem addidit temperaturam, ut
ſi quando res moram non patitur, ſed
præſentem orationem poſtulat, in
promptu ſit uſus linguæ. Sic Creſi filius
ſervavit patrem, & gladium in caput
illius vibratum inhibuit. Cæterum
quemadmodum natura voluit linguã
humanæ vitæ moderatricẽ eſſe prom-
ptam officio, ita diligenter admonuit,
ne præcipiti petulantiáq; facilitate per-
niciem afferret pro utilitate, exitium
pro officio, venenum pro remedio,
eoque cum oculos binos, aures binas,
nares binas addiderit, unicam dunta-
xat

linguam dedit, cumque aures ſic
xerit homini, ut velit nolit ſemper
beat patulas, quæ nec claudi poſ-
it nec averti, quod tamen videmus
ultis animantibus non eſſe negatum.
mirum ipſa re clamitans quod do-
Iacobus in epiſtola: Sit autem o-
nis homo velox ad audiendũ, tardus
loquendum. Tum oculos cum non
i tenui pellicula texerit ad ſomnum
ntaxat, linguam velut in ſpecum ab-
dit, eamque tot vinculis alliga-
m, ſuperne ſub extremis palati par-
bus, deinde ad utrunque latus fau-
um extremarum, tum retinaculis
pectus tendentibus, inferne vero in
andibula inferiore uſque ad vallum
ntium quæ pars Græcis hypoglot-
s dicitur, ſic aſtrictam, ut non-
ullis inciſione ſit opus, quo loquan-
ur explanate: atque adeo Varro putat
nguam à ligando dictam eſſe. Ad hæc
ppoſuit geminum vallum ac repagula
entium triginta duorum. Nam & Ho-
erus ſignificanter ἕρκος ὀδόντων
ppellat, quo vel morſu vulnereque
oerceri queat ſi minus obtemperet ra-
ioni. Nam & in prima ſtatione collo-
avit dentes ad vulnerandum aptio-
es, quos ob id Græci τομεῖς appellãt.
Neque raro uſu venit, ut incautius in-
er edendum voluentibus linguam do-
ore admoneantur non temere profe-

ren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

rendum hoc membrum. Mox & valua
objecit labeorum, videlicet docens i
lingua pretioſum eſſe theſaurum, quam
ſic recondiderit, ſed cujus intempeſti
vus atque immoderatus uſus ſummum
habeat periculum, quam tot retina
culis cohibitam, non ſimplici muni
mento præſepſit, adverſus effrenem
petulantiam, non promendi verb
ſed fundendi temere quicquid in buc
cam venerit. Quo vitio vix aliud fui
apud ethnicos etiam homines dete
ſtabilius, quod graviter M. Cato ſum
mi probri loco obijcit M. Celio, non
vitium appellans ſed morbum, qui ſ
quem teneat, non aliter illum vexet in-
ſatiabili libidine garriendi, quam ve-
ternus bibendi atque dormiendi. Hu-
jus autem morbi tam impotentem ait
eſſe vim, ut qui eo laborat, non ſolum
ad quamvis occaſionem indulgeat vi-
tio ſuo verumetiam ſi deſit qui au-
diat, ipſe ultro conducat convocetque
quorum aures oneret inani loquacita-
te, non aliter quam ſolent circumfora-
nei pharmacopolæ, qui poſita menſa
populum ad ſe pelliciunt ingentibus
promiſſis. Atque hos magna linguæ
volubilitate multa miraque jactanteis,
audiunt quidem aliqui, nemo tamen
illis auſcultat, quod fide careat illorum
oratio. Itaque verba quidem illorum
audiũtur ab his quibus nihil eſt quod
agant

nt domi : nemo tamen eſt omnium ſe illis quamlibet prodigioſa reme- pollicentibus , auſit committere ſi otet. Eidem Celio M. Cato expro- parem facilitatem vel loquendi vel ndi : Fruſto inquiens panis con- i poteſt , vel uti taceat , vel uti lo- tur , ſignificans homini nihil eſſe ius quam habere linguam vilem loque venalem , vel ad dicendum dlibet vel ad ſilendum cum res po- at orationem , quod genus homi- Græci non ineleganti vocabulo ωοσογάςοϱας appellant. Verum Catone fortaſſe nemo magnopere abitur, ſi viro mere Romano, nec s græcanicarum artium delicijs ef- minato diſplicuit inepta garrulitas, n M. Tullius qui totam ætatem cō- npſit in eloquentiæ ſtudio , cujuſq; ebratur illud , Concedat laurea lin- e , malit indeſertam prudentiam, am ſtultam loquacitatem , neque icquam arbitretur furioſius , quam borum vel optimorum atque orna- imorum inanem ſonitum, nulla ſub- ta ſententia. Etenim qui ſic loquun- neſcire vidētur ſe loqui, ſed quem- modum de furentibus vatibus dictū . Dant ſine mente ſonum , cum nec gitent quid loquantur , nec intelli- nt ſuas ipſorum voces , quæ non ferantur ſed excidunt , eoque ſæpe-

nume-

numero fit, ut quemadmodum non præcogitant quid dicturi ſint, ita nec meminerint quid dixerint, adeo ut nõ nunquam quæ temere dixerunt, pari impudentia ſe dixiſſe pernegent. Homerus auté cum Therſiten proponeret omniũ deterrimũ turpiſſimumque, qui ad obſidionem Troiæ venerant, nihil in eo deſcribit accuratius, quã immo dicam, citraque delectum, inconditam clamoſam pariter ac rabioſam loquacitatem. Sic enim habet carmen:

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς
κολῴα
ὃς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμά τε πολλά τε ᾔδη

Μάψ. Modus in re quavis optimus etiam proverbio dicitur, qui tamen nuſquam indecentius aut periculoſius abeſt, quàm in dicendo, unde Therſiten ἀμετροεπῆ vocat, nec eum dicit loqui ſed tumultuari, ἐκολῴα.
Multa noverat dicere potius quam apta, eaque nullo delectu, nulloque ordine profundebat, unde & ἄκοσμα vocat poëta. Quoniam auté hujuſmodi linguæ volubilitas intempeſtiva fructu caret, ſed officit magis, addit μάψ. Fere fit autem ut qui ſtultiſſime loquaces ſunt improbiſſime vociferentur, nec hoc vitium tacuit poëta:
ὁ δὲ

, inquit κεκληγώς. Ac mox:

τερ ὁ μακρὰ βοῶν Ἀγαμέμνονα
νείκεε μύθῳ.

od vitium falſiſſime taxaſſe ferunt ceronem, qui dixerit oratores argu-tis impares ſic ad clamorem ut dos in equum conſcendere. Iam a Therſitæ dictionem, contentio-& irritationem appellat non ora-nem, & ideo non tacet Therſiten cæteris infenſum fuiſſe Achilli & ſſi, quorum uterque fingitur, & ad ndum inſtructus, & ad rem geren-ſtrenuus. De Vlyſſe non eſt opus oceam. De Achille, quoniam re-geſtarum gloria, eloquentiæ ſuæ nem obſcuravit, proferam Homeri monium, ſiquidem Ilia. I. de Phœ-qui Achillis adoleſcentiam inſti-at ſic loquitur:

ασκέμεναι τάδε πάντα
θων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε
ἔργων.

eloquentiam Neſtoris, Vlyſſis & nelai, quanquam diverſis virtuti-placuerunt, tamen diſſimilem fa-Therſitæ loquacitati, Neſtori tri-ns orationem melle dulcius fluen-ex ore ſenili, Vlyſſi tribuit gran-ac vehementem, ſed hunc diu co-bundum facit antequam incipiat ere, & addit ingentem vocem è pe-

ctore

ctore depromi. Menelao tribuit ar
tam breviloquentiam, ac dictioni
nuſquā aberrantem à re, contrà Th
ſitæ affingit orationem amarulent
deinde nullo rerum ac verborum
lectu, ſed temere profuſam, ut lin
cogitationem præveniret, poſtre
rabioſe clamoſam, & inani verbo
ſtrepitu radentem aures. Proinde c
alijs oratio ſuavis, cordata graviſq
copioſa ubi res poſtulat, brevis & ar
ta cum opus eſt apta rebus, tempor
perſonis ſummam laudem parere
leat: Therſites dum ſceptro percu
fundit lachrymas, riſui eſt exerci
ſuo malo diſcens tacere, qui loqui
didicerat, ne non verum eſſet qu
ſcripſit Euripides: *Ἀχαλίνων στομ-
των, ἀνόμου τε ἀφροσύνας τὸ τέλ
δυστυχία.* Non potuit ſignificātius
primere linguam temere vagam ac
beram incogitanter effutientem qu
libet, nullo certo conſilio perpend
tem, quid deceat, quid expediat, q
non, quam quod ſic garrientis os d
effrene, quodque incogitantiam e
dixit exlegem. Quemadmodum
tem equus nullo freno coërcitus, ſæ
numero tum ſeſſorem tum ſeipſum
præcipitium aliquod, aut in palud
defert, perdens ſimul & periens:
lingua niſi rectæ rationis moderati

ne co

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

coërceatur, exitium adfert, non ſo-
[illegible]. his qui auſcultant creduntque di-
[illegible]ti, verum multo ſæpiſſime ei qui ſic
[illegible]ere deblaterat. Qualem fructum af-
[illegible] ager natura quidem bonus ſed ne-
[illegible]ctus, talem affert lingua ſuæ per-
[illegible]ſſa libidini. Nam ego τέλος in hoc
[illegible]rip. verſiculo, non finem ut hacte-
[illegible] literatis viſum eſt, ſed vectigal ar-
[illegible]ror ſignificare. Vnicuique membro
[illegible]poris ſuus uſus eſt deſignatus, qui
[illegible]rectus ſit, nonnullam adfert com-
[illegible]oditatem: ſin minus, incommodo
[illegible]dem aliquo mulctatur qui ab uſus
[illegible], veluti qui perperam cernit fortaſ-
[illegible] impingit, & aut tibiæ livorem, aut
[illegible]nti tuber conciliat. Verum ut lin-
[illegible]æ moderatio ſummam affert &
[illegible]riam & utilitatē, ita ſi quis abuta-
[illegible], pro fructū recipit exitium. Fortaſ-
[illegible]eve damnum, eſt pecuniæ diſpen-
[illegible]um, verum ut in primis pretioſa poſ-
[illegible]ſio eſt honeſta fama, ita graviſſi-
[illegible]um eſt damnum hujus jactura. Sed
[illegible]c quoque gravius damnum amiſſio
[illegible]æ, vel ob id quod ſemel amiſſa nul-
[illegible] artibus queat reparari, cum pecuniæ
[illegible]ctura facile ſarciatur, famæ licet ægre
[illegible]men aliquo modo corrigi poteſt. Sed
[illegible]nnium graviſſimum eſt animæ ja-
[illegible]ram facere, hoc eſt, æternam perde-
[illegible] felicitatem, ac ſempiternam mor-
[illegible]m. lucrifacere. Hæc omnia mala,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

cum potiſſimum nobis proficiſcant
ab intemperantia linguæ, nónne vid
tur hoſtis ſuæ ſalutis, qui tam fru
ſeri ſed ejuſdem tam pernicioſi me
bri curam negligit? Quoniam aut
famæ jactura levior habetur qu
pecuniæ, præpoſtero quidem judici
ſed plurium: hac de re prius dicã. Su
vitia quæ conciliant odium aut in
diã, veluti arrogantia & violentia, ſu
quæ contemptum, veluti luxus &
bido, ignavia & ſtultitia, nullum t
men omnium reddit hominem vel v
liorem vel magis aſpernabilem, ac m
gis & jam inviſum quam futilis & i
portuna loquacitas. Id arguunt t
probroſa veterum cognomina, tot
cteria, proverbia, fabulæ, quibus
xarunt homines huic obnoxios mo
bo, ut cum loqui non didicerint, t
men tacere non poſſint. Eupolis en
illos non loqui ſed garrire dixit, d
pingens hujus generis quempia
λαλεῖν, inquit ἄριστος ἀδυνατώτ
τος λέγειν. Sic poëta diſtinxit λ
λεῖν & λέγειν: quemadmodum S
luſtius loquentiam ab eloquentia: S
tis inquit loquentiæ, ſapientiæ p
rum. Nam ut eloquentia nũquam ab
à ſapientia, ita loquacitatis vitiu
ſemper cum ſtultitia conjunctum e
Celebris eſt & Epicharmi verſicul

q

o notavit hominem, impendio gar-
rum, qui cum non valeret dicendo,
né ob linguæ vitiũ tacere nõ poſſet:
ὶ λέγειν inquit, δεινὸς· ἀλλὰ σιγᾷν
ύνατος. Ariſtophanes poëta multis
ſignibus vocabulis, ac velut in hoc
ũm confictis depinxit hominem im-
obæ loquacitatis: ἄνθρωπον inquit
γελωποιὸν αὐθαδόστομον, ἔχοντα ἀχά-
νον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον στόμα, περι-
έλητον, κομποφακελορρήμονα. Sunt
ɪos etiamſi ratio non cohibet à
ılta garrulitate, tamen coërcet pu-
or, & idcirco poſuit agreſtem im-
obitatem, ἀγριωπὸν appellans. De-
de quoniam iiti ſolent magnis cla-
oribus aſſeverare omnia, neque cui-
ıam concedere, ut ſemper inſcitiæ
omes eſt confidentia, αὐθαδόστομον
ocavit. Porrò effrenem linguæ petu-
ntiam, & quandam ut ita dixerim,
trriendi temulentiam, denique futili-
tem nihil quamvis arcanum conti-
entis, tribus aptiſſimis verbis de-
otavit, ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύ-
ωτον στόμα. quorum primum ſum-
tum eſt ab equis freno carentibus,
terum à vino indiluto, tertium ab
dibus, quæ carent foribus, quod
ıalum Græci ſimili verbo dicunt,
θυρογλωττίαν καὶ ἀθυροστομίαν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Orationem exuberantem ac ſuperflu
redundantem Græci dicunt περιττο
λογίαν, quod vitium in erudito
rum etiam ſcriptis & deprehenditur &
excuſatur. Iam περιλάλητον, ſignifi
canter dixit Ariſtophanes hominem
qui præter modum eſſet garrulus, u
intelligas eum duplici nomine intole
rabilem, partim quod meras nugas e
futiret, quod ipſum puerile ac muliebr
eſt, vel inſani potius, partim quod ho
ipſum faceret immodice. Tertia vo
eleganter ex tribus dictionibus eſt cō
poſita, ex κόμπος quod ſonat faſtum
& arrogantiam, & φάκελος quo
declarat faſciculum ſive congeriem
& ῥέω quod fluo ſignificat, unde
ῥῆμα & ῥῆσις, ut intelligas ſermo
nem citra delectum temere profluen
tem non ſine arrogantia. Quin & a
lijs probroſis appellationibus Græci
genus hoc hominum denotant. Ete
nim cum dicendi gnaros appellen
ῥήτορας ac λογίους, iſtos moleſte lo
quaces vocant λάλους, φλυάρους, ἀδο
λέσχας, nec minus ignominioſis vo
cibus deſignant hos Latini, linguaces
locutuleios, garrulos, verboſos, va
niloquos, nugones, blaterones
ac rabulas appellantes, nec loqu
dicuntur ſed nugari, garrire, bla

tera

tare, loquitari, rudere, gannire, bſtrepere, obtundere, obturbare, co-are, rugire, latrare, mugire, grunni-, cornicari, crepitare, tinnire. Quin ſophiſtarum loquacitas tametſi non docta magno odio fuit apud veteres. m vero quod proverbijs exagitatus t olim hic hominum morbus, ſum-is undique metaphoris ab omni re-m & animantium genere, quæ ſtre-tu ſuo moleſtiam afferunt auribus. inc illa: Turture ajunt loquacior eſt, ca, graculo, ſturnóve loquacior, Ma-s obſtreperus anſere, Cicada voca-or, Cautę aut littore loquacior, Ma-s garrulus quam citeria. Quin & ip-m hominem garrulum & obſtrepe-m vocamus Architæ crepitaculum: ui finem loquendi facere neſcit, Do-onæum æs, Arrhabium tibicinem. ermologon, Daulaim cornicem, Tel-nitiam echo, balneatorem: Quin & hil non effutientem, ſi quid arcani editum ſit, dolium pertuſum appel-nt. Morbum autem ipſum ſignifican-r ἄοινον μεθύειν dixere Græci, quod uemadmodum vulgus hominum vi-o calefactum ſolet effutire ſilenda, ita uidem loquendi libidine veluti temu-nti redduntur, quoque diutius gar-unt, hoc effutiunt ineptiora. Batto-giæ convitium habent etiam euan-elicæ literæ, licet à fabula natum, ni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

mirum à Batto paſtore, cui Mercuriu
qui boves abegerat, vaccam dedit n
furtum proderet, ille promiſit ſe ſum-
ma fide taciturum, mox reverſus mu-
tata ſpecie ſimul cum voce, pollicitu
eſt taurum cum vacca ſi furtum pro-
deret, ac protinus ille: Sub illis monti-
bus inquit erant, & erant ſub monti-
bus illis: Riſiſſe traditur Mercurius a
Batti battalogiam imitatus, & me mi-
hi perfide prodis, me mihi prodis ait,
ſimulq; infidæ linguæ hominem verti
in lapidem, qui Latinis index dicitur,
quo aurifices explorant aurum, atqu
ut hic feſtivi ter adjecit poëta: In ni-
hili merito vetus eſt infamia ſaxo. Ac
hæc quemadmodum balneatores ob
morbum garrulitatis jam olim mal
audiunt, ita male audiunt & tonſores,
quod ad utroſq; conveniant homines
otioſi & loquaces, quorum contagio
redduntur ipſi quoq; tales. Afficta eſt &
huic rei fabula: De Midæ auribus fre-
quenter audiſtis, eas cum rex purpureis
tiaris tegeret, tonſorẽ tamen famulum
fallere nõ potuit. Is cum arcanum nec
auderet proferre ob metũ domini, nec
tacere poſſet ob naturæ vitium, ſeceſſit
in agrum deſertũ, & in effoſſam terram
depoſuit voces, quas continere nõ po-
terat: Auriculas aſini Mida rex habet.
mox re geſta terra foſſam operuit, ne
quà poſſent venire in publicum, ipſe
abijt

: exoneratus. In eo loco pòſt ena-
eſt arundinetum: itaque arundines
ex ima terra hauſtam ſparſerũt in
us, ſic ut nihil jam eſſet notiusquã
: Auriculas aſini Mida rex habet.
il vetat ridere fabulã, modo quod
ſt vere ſeriũ figamus animo. Quot
ie videmus huic tonſori ſimiles,
us ſi quid arcani credideris, ſic
uriunt quaſi rumpendi, niſi rurſus
liquem effutiant quod acceperunt?
erunt aliquem ſui ſimilem, & mul-
btestationibus ſtipulati perpetuum
tium, deponunt onus. Ille rurſus
rit alterum, & hic rurſus alium,
it deniq;, ut intra paucos dies po-
s ſciat, quod uni creditum erat.
rdum & vulgus verum videt, eſt
peccet. Attamen inſignis & evi-
morbus ſit oportet, & à quo natu-
enſus vehementer abhorrent, quem
erita multitudo tot ſcommatis, tot
erbijs, tot convitijs ac fabulis pro-
dendum exiſtimavit, quod nec
um, nec adulterium, nec inceſtum
lavit. Si leve pondus habet unius
iſpiam è populo calculus, certe tot
onum ac ſeculorum conſenſus
poteſt videri levis momenti. De-
non hæc populi ſuffragia ſunt, ſed
culum potius naturę. Iam vero per-
gum futurum ſit, ſi referre pergam,
t dicterijs, quot apophthegmatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

viri graves ac ſapientes hunc intem
rantis linguæ morbum taxaverint. In
ter omnia dicendi genera laudati
mum eſt quod Atticum appellant, q
id longiſſime recedat ab inani tum
verborum. Lacedæmonij vero, q
rum alijs in rebus præ cæteris Græ
nationibus laudatur integritas, c
primis inviſam habebant inanem g
rulitatem, factis ſtrenui, verbis parc
mi, adeo ut nullum linguæ artifici
reciperent, quod artificio vicina
fraudulentia, ſic exiſtimantes opo
re ſermonem bonorum virorum è
ctore proficiſci, non ab arte. Qu
quam & apud Romanos ſero cont
honos rhetoribus, diuque controv
ſum fuit, utrum orandi facultas ab
te proficiſcatur an à prudentia, & r
torum præcepta, quæ pòſt à Græ
tradita ſunt puls ne conducant ad b
nedicendum, an officiant. Certe
ceronis ætate non defuerunt, quib
diſplicebat ea forma, qua perfecti o
toris velut exemplar quoddam prop
ſuerat. Sane Bruto viro ſingulari p
dito integritate probata non eſt. Atq
adeo in ipſa Athenarum urbe omniu
curioſarum artium vel parente vel n
trice mire inviſum erat nomen ſoph
ſtarum, qui tum temporis rhetoric
profitebantur, ſed magis ad oſten
tionem quam ad res ſerias obeund

N

on hæc eò tendunt ut damnem ar-
n, quam non gravatus eſt & Ariſto-
es, philoſophus tantus ac tam ſerius
curate tradere: ſed ut intelligamus
iam ſit omnium ſenſui moleſta, futi-
loquacitas, cum ars omnium ferè
ılcherrima, ob hujus affinitatem apud
eroſque male audierit. Sed ad Lace-
æmonios redeo, quibus adeo fuit in-
ſa loquacitas ut Cteſiphontem, vi-
ım alioqui facundum ac deſertum,
ui ſe prædicarat de re quavis vel to-
ım diem poſſe dicere, apud ſe vivere
aſſi non ſint, quod boni oratoris eſſe
icerent, habere ſermonem rebus pa-
em, ut nec brevior ſit in dicendo quã
es poſtulat, nec prolixior. Siquidem
trunque theatricum eſt, quod profi-
ebantur quidã loquaces verius quam
loquentes, & res ampliſſimas in ar-
tum contrahere, & res minutiſſimas
n immenſum verbis attollere. Quin-
etiam juxta rhetorum ſententiam inter
oratoris vitia vix aliud nocentius, quã
ſuperflua verborum congeries. Quid
enim agas apud judicem, vel audiendo
defatigatum, vel ob turbam verborum
non tenentem quæ dixeris? Proinde
merito laudatur illud Cleomenis, apud
quem cum Samiorum orator, oratio-
ne verboſiore conatus eſſet perſuadere,
ut adverſus Polycratem bellum ſuſci-
peret, hunc in modum reſpondit: quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

principio dixiſti, non memini, eóque nec media intellexi: Cæterum poſtrema mihi non placent. Nec huic diſſimile eſt, quod ferunt de Cleomene quodam altero Cleombroti filio, apud quem cum quidam haberet orationem æquo prolixiorem, ille offenſus dicentem interpellans: quorſum inquit mihi de rebus puſillis magna texis proœmia? Decet enim ut oratio congruat rebus, de quibus verba facis. Nec infeſtiviter hujuſmodi morbum taxavit Ariſtoteles, apud quem cum quidam diu multumq; locutus ſubjeciſſet velut excuſans ſuam loquacitatem apud philoſophum: Nugatus ſum inquiés, apud te philoſophe. Non per Iovem reſpondit, apud me quidem. Nam ego ad nihil omnium quæ dixiſti adverti animum. Nihil à philoſopho dici potuit gravius, nihil in locutuleium acerbius. Feſtivum & illud Archelai regis, à quo cum tonſor impendio loquax, circumponens lintea, ſubinde rogaret quomodo vellet radi: Silendo inquit. Neq; vero Lacedæmonijs tantum placuit breviloquentia, quanquam ab his Laconiſmus nomen invenit, ſed & Phocion vir apud Athenienſes incorruptiſſimus, cum ambularet in foro cogitabundo ſimilis, & ex amicis quidam illi dixiſſet: Videris cogitabundus ô Phocion. Iſtuc vero recte conjectas inquit.

Nam

n apud me perpendo, num quid ex
quæ dicturus ſum apud Athenien-
reſecare poſſim, aut prætermittere.
e taxavit obiter aliorum ſtudium,
magna ſolicitudine meditantur ut
m copioſiſſima ſit oratio. Qui mihi
entur non minus inepta facere,
m qui ſoliciti ſunt non ut lautum,
ut longum ſit convivium. Eam cu-
vir prudens juxtà ac probus, ad
monis compendium tranſtulit. Idem
ſthenis orationem, qua conabatur
ltis magnificisq; promiſſis populum
henienſem ad bellum cõcitare, dixit
ilem eſſe cupreſſis, quæ cum pul-
æ ſint ac proceræ, fructum tamen
llum adferunt. Herculem in primis
ebant Lacedæmonij, nimirum po-
s exemplum bene gerendæ rei, quàm
e dicendi. Itaq; cum rhetor quiſ-
m encomium Herculis, quod in-
nti ſtudio compoſuerat, recitare vel-
apud Antalcidam Lacedæmoniorũ
cem, tanquam initurus ampliſſi-
m gratiam, ille non paſſus eſt.
is inquiens illum vituperat? Adeo
licabat omnem orationem eſſe re-
diandam, quæ non fieret de rebus
ceſſarijs. Siquidem apud eos qui de
æclaris viris male ſentiunt, nonnun-
am opus eſt oratione. Cæterum in
laudando, quem nemo vituperat,
monem abſumere, perinde eſt,
ac ſi

ac ſi quis patrocinetur alicui , quę
nemo peragit reum. Quàm vir hic n
tuliſſet rabulam linguæ petulantia d
bacchantem in mores proborum , q
dei ſui laudationem ideo non tul
quia non putabat neceſſariam ? H
pertinent & illa, quæ de Agide Arch
dami filio prodita ſunt. Hic Abderit
rum legatum , poſt vix finitam loqu
ciſſimam orationem rogantem , qu
ſuis civibus eſſet renuntiaturus, ita t
xavit : Renuntia inquit illis te mi
tantum temporis patienter auditu
fuiſſe , quantum tu dicendo conſun
pſiſti. Simili dicto percuſſit oratore
Perinthiorum qui cum uſus oratior
prolixiore, rogaſſet , quid reſponſi rel
turus eſſet ad ſuos Perinthios , qui
aliud inquit quam te vix feciſſe fine
dicendi, me vero tacendi. Nonne lega
tionis hujus fructum omnem interce
pit linguæ loquacioris intemperantia
Hujus generis fere ſunt orationes ill
ſolennes , quibus hodie principes tor
quentur verius quam honorantur
dum ſuas laudes nonnunquam & fal
ſas vel cum rubore vel cum tædio co
guntur audire , ne pereat oratori ſuu
labor fortaſſe trimeſtris elaborandæ o
rationi impenſus. Ageſilaus cuidar
prædicanti ſophiſtam quempiam, tan
quã admirandum artificẽ, quod res mi
nutas verbis amplificaret : Ego inquit

ne ſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

[..]torem quidem bonum duxerim,
[..]magnum calceum inducat exiguo
[..] Vſque adeo cordatis ac pruden-
[..] viris grave tormentum eſt inanis
[..]æ volubilitas. Et in hoc vitium
[..] incidunt qui dialecticorum ac
[..]orum præceptis, declamatorijsque
[..]ſtris, linguam potius armant ver-
[..] quàm pectus honeſtis rationibus.
[..]e non injuria celebratur à ſapien-
[..]; illud Agaſiclis dictũ, apud quem
[..] quidam diceret ſe mirari, quod
[..]ophane ſophiſta non uteretur di-
[..]li magiſtro: Decet inquit, me eſſe
[..]um diſcipulum, quorum ſum &
[..]s. Quid didicerat vir cordatiſſi-
[..] à ſuis majoribus? non epichere-
[..]a, aut enthymemata, aut ſchema-
[..]aut amplificandi rationes, ſed ex-
[..]la fortiter integreque gerendi prin-
[..]tum. Quàm credimus huic animo
[..]licuiſſe ſtultam ac muliebrem lo-
[..]citatem, qui dicendi rationem
[..]te natura frugiferam gravatus eſt
[..]artifice celebri diſcere? Quid ſi hic
[..]diſſet in talem rabulam qualem
[..]is depingit Flaccus in ſermonibus,
[..]hærentem, ut excuti non poſſet,
[..]obſtrepentem, & quibuſlibet de re-
[..] immodice garrientem, ut ferri non
[..]ſet? Cum ſudor inquit ad imos ma-
[..]et talos, dum quidlibet ille garri-
[..], vicos, urbem laudaret: Denique
fatalem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

fatalem diem ſibi judicabat inſtare, q
in hominem tam garrulum incidiſſ
& Appollinis ope ſe ſervatum exiſ
mabat, quod tandem adverſarius fo
te obvius ad tribunalia diſtraxiſſet p
gulatorem. Itaque cum ſermo no
potiſſimum in hoc datus ſit à deo,
homini cum homine convictus ſit j
cundior: garrulitas facit, ut qu
ſuapte natura ſuaviſſimum eſt, ſi q
ſicut oportet utatur, id ſummam a
rat vitæ moleſtiam. Videmus aut
naturam in hoc maxime fuiſſe ſoli
tam, ut omnia conciliaret, quamli
in ſpeciem pugnantia. Huic concil
tioni, velut eſcam, adhibuit volupta
Per hanc commendavit gignendæ pr
lis amorẽ, per hanc fovendi educan
que ſtudiũ: per hãc effecit, ut ſenex
ni, puer puero, puer ſeni, ſenex puero
amicus. Quin & leonum luporu
que catulos fovemus, quamdiu no
voluptati ſunt. Hoc naturæ lenocini
in re omnium optima, perdit garrie
morbus. Itidem & vinum quod
tura peculiariter indulſit, ad diſc
tiendam triſtitiam, & exhilaran
mortalium animos, vitio noſtro v
ſum eſt in fontem rixarũ ac cædiu
nec aliunde plus oritur moleſtiaru
quam ex eo, quod in moleſtiarũ re
dium datum eſt. Quis autem non h
ret hominẽ phreneticũ? Nihilo jucu

ri arbitror adeſſe temulento. Nihil
tam furioſo ſimilius quam ira commotus, & ebrius. Et utraque res adeo
finata eſt inſaniæ, ut non raro furor
perpetuus excipiat iram pariter atque
temulentiam. Quanquam & aliàs philoſophi nihil intereſſe putant inter irá
& inſaniam, niſi quod ira furor brevis eſt. Nam bile deferveſcente, redit
animi ſanitas : & vino concocto,
redit ſobrietas. Nihil autem ſimilius
ebrietati quam garrulitas, adeo ut
Argus de hujuſmodi ſoleat dicere: Iſte
ſibi conciliat ebrietatem loquendo.
Atque hoc videlicet turpior eſt nugacitas quàm ebrietas, quod ultro noſtróque vitio ſit accerſita, cum ad
bibendum ſæpenumero cogantur homines, cum ſæpius obrepat imprudentibus temulentia, velut inexpertis: nonnunquam & vinum imponat, violentius quàm ſuſpicabatur is qui bibit. Ita
adoleſcens ille Terentianus, queritur
ſibi data verba: Vicit inquit vinũ quod
bibi. At dum accumbebam, quam mihi
videbar pulchre ſobrius. Ideoque quæ
committuntur inter pocula, ſolent Bacchi
violentiæ condonari, & vino inſcribi. Quemadmodum Pyrrhus Epirotarum rex petulantiæ gratiam fecit
militibus, quorum unus reſpondit: Etiam occidiſſemus te ô rex, niſi
lagena nos defeciſſet. Nec in omnibus
tamen

tamen ebrietas gignit linguæ petulan-
tiam, ſunt quos mutos efficiat, a
ſomni magis appetentes quam garrien-
di, ut jam non ſit perpetuo verum
quod proverbio dicitur: In ebrij lin-
gua natare, quod latebat in corde ſo-
brij. At quiſquis ſuopte vitio lingu
temulentiam accerſit, quid habet qu
prætexat, aut quo titulo culpam m
precabitur? Et tamen vinolentius ga-
rit, homo futilis, ſobrius, quam qu
quam ebrius qui ſuapte natura non
obnoxius huic malo. Iam habet ebrie-
tas quæ vino conciliatur, commo
quædam, ob quæ laudari quoque m
ruit à Platone. Diſcutit pudorem ſtu-
pidum, ſerenat ingenij triſtitiam, e
citat animi torporem, rumpit inu
ſilentium, aperit quædam vitia, q
profuerat in hoc prodi, ut per hila-
tatem citra gravem offenſam ſolva-
tur: Denique quemadmodum in
Lapithas & horum ſimiles nonnun-
quam bellum naſcitur ex poculis, a
inter multos ex compotaciunculis n
ta eſt firma benevolentia, ex inepta
quacitate quid poteſt decerpi comm
di? Imò ſi philoſophis credimus, vin
lentia non eſt temulentia, niſi ac
linguæ petulantia. Pronuntiant en
definiendo, nihil aliud eſſe tumul
tiam, quàm nugacitatem ex immo
co vini potu. Proinde non omn
rep

rehendunt vinolentiam, ſi adſit ſi-
tium, verum accedens ſtulta loqua-
ts ex vinolentia facit temulentiam.
in & vulgo qui vino facti ſunt hi-
ores bene poti dicuntur, ebrij non
cuntur, niſi lingua deliret. Atque hæc
gacitas, hoc quoque nomine levior
quod ſimul cúm vino deferveſcit,
: unquam moleſta eſt niſi inter po-
a, cum nihil agitur ſeriæ rei. Gar-
us autem nullo non tempore, nullo
n loco moleſtus eſt ſua temulentia,
ſquam non obſtrepit, in coronis, in
ncilijs, in tribunalibus, in vijs, in
ibus, in navibus, in vehiculis, in
nvivijs, in rebus afflictis dolorem
nduplicans, in rebus lætis ceu nubes
tempeſtas quędam exorta contriſtat
nia. In vectatione plus affert verti-
iis quàm ipſa jactatio, in navigatio-
ſuo tædio ſuperat ipſam nauſeam.
itinere pedeſtri facundus comes pro
hiculo eſt: at garrulus pro ſarcina
etiam in vehiculo. In compotatio-
bus in quibus laudantur loquendi
cendique vices, moleſtiam affert pro
luptate, dum per illum nec citha-
m audire nec fabulam ſpectare licet,
c aliorum accipere ſermones viciſ-
n ac reddere. In theatro enecat ju-
à aſſidentem, in foro male perdit
nas cauſas, vel quia tædio judicem
cidit, abſque delectu modoq; verba

profundens, vel quia tales fide caret
etiam cum vera loquuntur. In ſe
cõſultationibus diem eximit. Irrun
in ædes moleſtus ſalutator, occurri
trivijs,deducit,aſſectatur, inhæret p
tenacius, ſemper interim aliquid au
bus obganniens. In morbo totos d
ac noctes aſſidet ægrotis,ipſa ægritu
ne moleſtior, nonnunquã & mort
accelerat alioqui victuris. Quietis t
bat otium occupatis impedimento
quo minus quod agunt peragant. Q
in medijs bellis ac periculis, ubi
præſentaneam opem poſcit, nihil al
quam garrit otioſas fabulas. Nonnu
quam & dormientibus narrat fabul
impatientia ſilentij. Moderate mon
tem ferunt homines, garrulus & j
cum laudat moleſtior eſt vituperan
Quin obſervatum eſt eos quos hic h
bet morbus, cum toto die moleſti f
rint vigilantibus, etiam in ſomnis m
ta garrire, nõnunquam effutientes q
præſtiterat reticuiſſe. Itaque cum
gentium conſenſu cubiculo debea
ſilentium, utpote loco quieti dedica
garrulus etiam eodem in lecto acc
bantem fabulis enecat, dulcem ſo
num oculis obrepentẽ avertens, occ
pantem interrumpens, ac ne noctẽ q
dem quæ rebus omnibus quietem a
ducere ſolet, patitur eſſe tranquilla
cum juxta Maronis deſcriptionem:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

..Placidũ jam carpunt feſſa ſoporem
orpora per terras , ſylvæque & ſæva
ierunt Æquora , cum medio vol-
ntur ſidera lapſu , Cum tacet om-
ager, pecudes , pictæque volucres,
uæque lacus late liquidos , quæque
pera dumis Rura tenent, ſomno po-
æ ſub nocte ſilenti Demulcent cu-
, & corda oblita laborum.
ec luſcinia nec graculus , nec ul-
m omnino genus avium tam lo-
ax & obſtreperum eſt , quin noctu
nſileſcat . Cicada quamlibet gar-
la , non auditur niſi per ſolem diſ-
ſſis auroræ nebulis , ſub veſperam
muteſcit. Ranæ ſerius garriunt, ſed
s quoque nox imponit ſilentiũ. Gar-
lus ne eam quidẽ noctis partem ſinit
e tacitam, quæ à profundo omnium
entio conticinium dicitur, nec putat
garriendum intempeſtivam , quæ
eo dicitur intempeſta , quod nullis
gotijs gerendis, ſed ſoli quieti ſit ac-
moda. Nullus locus nullum tempus
uietem impetrat ab intemperanti lin-
a. Nec ſemper impune eſt garrulo,
um nec ſub novacula ſilens vulnus
cipit , & inter edendum aſſidue nu-
ns , cibo in arteriam aſperam illa-
o ſtrangulatur. Ridetur Matho qui-
m apud Martialem , qui dum in fe-
i declamat , pro diſerto habeba-
r inſanus. Ridetur & Phryx quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

qui maluit nihil videre, quam parcius
bibere At garriendi libido nonnunquã
& animam eripit, dum qui decumbit
ex vulnere, aut apoſtemate juſſus à
medico quietem ac ſilentium dies ali-
quot agere, non temperat à fabulis, ſi-
bique pro ſalute quam pollicebatur cu-
rator, exitium accerſit. Dodonæi le-
betes non tinniunt niſi impulſi, & licet
ſemel moti tinnitum in longum profe-
rant tamen aliquando deſinunt. Porti-
cus illa loquaciſſima quam hinc (u
dixi,) vocant heptaphonon, poſt septie
redditam vocem obticeſcit, garrulu
ultro tinnitum ſuum incipit, & ſi tri
bus verbis detur anſa loquendi, nul
lum omnino garriendi neque modum
facit neq; finem. Arrhabius ille tibicen
pluris erat conducendus ut deſineret
quam conductus fuerat ad canendum
At nulla mercede poteſt conduci ut de-
ſinat qui ſemel loquendo factus eſt e
brius. Si Flacco credimus habet ho
vitium ferè cantorũ ſicut & poëtarum
ἐυθυνὸν γένος, Inter amicos Vt nun
quam inducant animum cantare roga
ti, Injuſſi nunquam deſiſtant. Garru
lus & juſſus & injuſſus cantionem in
cipit nunquam finiendam. Famæ do
mus apud poëtas non reſonat niſi tact
rumore. Garrulus immenſam fabula
rum vim ex ſeſe gignit velut araneus
Certis horis diei coaxant ranæ, no
ſem

per obſtrepunt anſeres, non omni
e anni moleſta eſt garrulitate hi-
do, nõ omnibus mẽſibus canit coc-
, cicadis humeſcens cœlũ imponit
m ſilentiũ, & luſcinia feſſa canen-
deſinit tandem. Garrulus nullo nõ
, nullo non tempore moleſtus eſt.
n miſſura cutem, niſi plena cruoris
ndo. Garrulus inſatiabilis nunquam
ærere deſinit donec occiderit quem
el apprehendit. Si quis immodico
ntio moleſtus ſit, mirum videri non
et admodum, cum ſermo datus ſit
conſuetudinis humanæ jucundita-
. At quiſquis hoc ipſo quod diſcu-
dæ moleſtiæ datum eſt, moleſtiam
rt, quid aliud, quam ſuo vitio mel
tit in aloën? Vehementer inamabilis
oportet quæ cum Veneris ceſtũ cir-
nferat, tamen inviſa ſit omnibus
morum in elegantiam: ita mu-
omnibus iratis natus videtur, qui
none in hoc hominibus à ſuperis
o, ut amoris ac benevolentiæ ſit
nciliator, odium ſibi parit apud
nnes. Habet autem hoc vitium quid-
præ cæteris infelicitatis, propterea
odavarus, aut libidinoſus, aut ambi-
ſus, utcumque fruitur ſua cupidita-
ſolus garrulus maxime fruſtratur eo
od expetit. Studet eſſe voluptati, &
reddit inviſum omnibus: auet audi-
, nemo minus invenit qui præbeant

aures. Quoniam autem ferè garrulita
juncta eſt curioſitas, & hic infelic
ſunt, quod omnia ſitiant cognoſcer
nemo quicquam illis credit. Eteni
qui colloquuntur de rebus arcanis,
procul conſpexerint garrulum, dimi
ſenatu fugiunt, quod ſi forſitan ille i
tervenerit, dicas ſuperveniſſe Merc
rium aut lupum eſſe in fabula, ita ſub
tum oboritur ſilentium. Diſcedit i
tur ille lupus, ut ajunt, hians, aut ſi n
hil pudet, & ultrò garrire cœperit, n
aliter quàm nautæ ſimulatque videri
è ſcopulo quopiam ſpirare boream ſ
ſpicantes imminere jactationem,
nauſeam, priuſquam veniat tempeſ
in tutum ſe conferunt, ita diffugiu
qui convenerant, ac mox ut garr
lus ad dicendum os diduxerit, an
quam ordiatur nunquam finiendu
ſermonem, alius aliò ſeſe ſubducu
Porrò ſi præſenſerint alicunde loqu
cis hominis interventum, ilico ſolv
tur conciliabulum, nec aliter quam
nuntiato hoſtium adventu ſubito c
ſtra movenda ſint, quiſque ſibi ci
cumſpicit quà fugere liceat. Quod
quando non licet effugere, veluti cu
incidunt in eandem navem aut in ide
vehiculum, aut in idem convivium
nemo libenter aſſidet illi, qui no
hominem. Imò nemo lubens merc
tur domum cui vicinus ſit homo in

me

dice loquax, ac ne fundum quidem laboret eadem infamia. In tantum quoque verum eſt, quod dixit He-ius, πῆμα κακὸς γείτων. Itaque miſtocles cum cuperet agrum ven-e, quo redderet eum vendibiliorem, it præconem cęteris commendatio-us & illud addere, quod haberet ium vicinum. At peſſimum habet inum qui garrulum ac futilem ha-. Si tantum habet mali, ſermonis modicus & intempeſtivus uſus, etiã ihil habeat præter inanes & otioſas ulas, quis feret iſtos, qui præter lo-acitatis tædium, jactant pluſquam raſonicas glorias, obtrectant, defe-nt, mentiuntur, effutiunt arcana, vo-evomunt, ipſis etiam qui coguntur dire periculoſas? Verum hæc aliâs: unc tantũ hoc vitiũ tractamus, quod nnunquam & viris alioquĩ probis eſſe videmus. Quod enim garrulus ccat dicendo, hoc docti nonnunquã ccant immodico ſcribẽdi recitandive udio. Ejuſmodi quendã nobis elegãter pinxit Marti. & operæpretiũ arbitror ſum carmen referre: eſt enim cum pri-is elegans. Sic igitur habet:

ccurrit tibi nemo quod libenter,
uod quacũq; venis fuga eſt, & ingens
irca te Ligurine ſolitudo,
uid ſit, ſcire cupis, nimis poëta es.
Hoc valde vitium eſt periculoſum.

Non Tigris catulis citata raptis,
Non dipſas medio peruſta ſole,
Non ſic ſcorpius improbus timetur:
Nam tantos rogo quis ferat labores?
Et ſtanti legis, & legis ſedenti,
Currenti legis, & legis cacanti.
In thermas fugio, ſonas ad aurem,
Piſcinam peto, non licet natare,
Ad cœnam propero, tenes euntem.
Ad cœnam venio, fugas ſedentem.
Laſſus dormio, ſuſcitas jacentem.
Vis quantum facias mali, videre?
Vir juſtus, probus, innocens, timeris.

Res per ſe frugifera eſt recitare quæ elucubraveris, ſed nimietas & intempeſtivitas facit, ut recitator ægre ſibi paret auditores corrogatos, atque etiam mercede conductos, etiam ſi juxta Perſium norit comitem horridulum trita donare lacerna, & calidum ponere ſumen. Talem deſcribit regulum Plinius. Item Horatius in arte poëtica ſimilem huic quendam deſcribit, cui judices maluerunt ultrò capſas cedrinas deferre, quam audire recitantem. Hujuſmodi malum quoties urget, nihil eſt pretioſius quam pedes, quemadmodum ſcripſit Archilochus, quandoquidem in ſola fuga ſalutis ſpes repoſita eſt. Philoxenus in lapidicinas reduci maluit, quàm audire Dionyſij carmina. Et Horatius optat citius jugulari, quàm garrulum audire peroran-

tem:

Confice me. Atque interim acci-
ut frequenter eadem ſint audien-
vel quia non ſemper ſuppetit nova
ndi materia,vel quia non meminit
no loquax , quid apud quos dixe-
Nunquã, inquit,tibi dixi de Rho-
adoleſcẽte? Plus millies audivi,ſed
a obſecro. Δὶς καὶ τρὶς τὰ καλὰ,
amen hoc ipſum vix fert aurium
us,quo non alius faſtidioſior.Quis
m ferat eaſdem nugas , identidem
lcantem ac moleſtis centonibus
rantem aures non otioſas ? Cicero-
orationes ſi quis frequenter relegat
dem,ſentiet tædium. Et Lyſiæ ora-
, cum prima lectione vehementer
uiſſet, iterum ac tertio lecta frigere
eſt ei cui ſcripſerat , cum tamen
rment , huic nihil Veneris ac gra-
um in dicendo deeſſe. Ad quod ille
reſpondit : An plus quàm ſemel
es apud judices ? Solus Homerus
mirabili fabularum varietate vide-
effugiſſe ſatietatem , tametſi non
que , quandoquidem multa reſe-
t Vergilius , nec caret alicubi tæ-
, quoties lector eadem cogitur au-
e,à mandante & rurſus à referente,
od apud Vergilium rariſſimum eſt.
conibus autem uſque adeo placuit
borum parſimonia , ut Anaxan-
idas quendam reprehenderit , quod
ud Ephoros recta quidem locutus

eſſet, & utilia, ſed pluribus quam op-
tuit: Hoſpes, inquit, re opportuna, n
opportune uteris. Hinc colligi pot
quantum habeat mali, de rebus fri
lis immoderata loquacitas, quant
etiam tædij, apud probos ac corda
viros, cum vitio data ſit oratio fru
fera, non ob aliud, niſi quod æ
prolixior. Quin in univerſum perſp
tur eſſe verum, ubicunque minus
cordis ac roboris, ibi plus eſſe ling
Avibus natura garritum & vocum
lienarum imitationem dedit, tauris
leonibus non item. Et in pueris,
nibus ac mulieribus, quoniam im
cillior eſt animi vigor, lingua eſt
temperantior. Ciceronis facilitat
copiamque nemo ferret, niſi tam e
felix, quanquam & is dictus eſt
ſianus. Et tamen qui hujus l
guam & ingenium probabant, ani
robori non ſunt auſi fidere, cum
conſtantem ac fortem virum deſide
ret. Demoſthenes in dicendo non p
lo aſtrictior eſt M. Tullio, & tamen n
tam probatum eſt pectus hominis qu
oratio. Invicta quædam animi vis
erat utrique Catoni, & utrunque le
mus in hoc fuiſſe miraculo, quòd p
cis verbis magnam ſententiarum v
complecterentur. Siquidem cum C
ſenior apud Athenienſem populum v
ba faceret, illud in primis admirati ſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

d quæ ille latine paucis verbis ab-
iſſet , interpres , nam per inter-
tem loquebatur , vix longo ver-
ſum ambitu potuerit reddere. Vn-
cœpit omnes hæc opinio , Græ-
orationem è labijs , Romanis è
ore proficiſci . Etenim qui certo
icio perſpectum habet quid ſit ho-
tum , deque honeſto certum habet
mi decretum,nihil opus habet mul-
verborum lacinijs , quibus quod
tit ac vult explicet. Nulli enim lo-
acius dicunt, quam qui vel non in-
gant de quo diſſeruerũt, vel parum
ente cogitarunt de re quam tractant,
ut inter dicendum meditantes quid
dicendum. Proinde nulli pauciori-
s verbis explicant cauſam,quàm qui
ctiſſime tenent dicendi rationem.
enim quibus maxime cognitum ac
ſpectum eſt , quibus capitibus tota
uſa nitatur , & quibus argumentis
tiſſimum confirmari poſſit,his facil-
num eſt omiſſis ſupervacaneis neceſ-
ria dicere . Quod ſi arti accedat
udentia cum integritate conjuncta,
cile vitatur loquacitatis vitium.
alis erat & Cato junior cogno-
ento Vticenſis , qui ſententiarum
ondere commovebat animos homi-
um magis quam orationis ubertate,
ec unquam proſilijt ad dicendum niſi
um res ipſius orationem flagitaret.

Talis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Talis erat & apud Athenienſes Pho
cion, de quo nobis alio loco dictu
eſt. Talis omniũ fermè dictio quoru
integritatem cum prudentia conjun
admirata eſt antiquitas. Horum eni
oratio ſimilis eſt aureo numiſma
quod cum minimum habeat magnit
dinis ac ponderis, tamen valet plurim
cum loquaciũ ſermo ſic oneret audit
ris aures verbis multis quidẽ ſed in fr
giferis, quẽadmodũ qui ferreis oboli
aut æreis nũmis oneratur, nõ multu
afferentibus ad rationem. Nullis igit
moleſtior eſt loquacitas quã ijs, qu
bus placuiſſe dicendo pulcherrimũ ſi
Graviter Ariſtoteles delaſſatus cujuſc
ineptis ſermonibus, cum ille, ceu re
egregiã peroraſſet, ſubinde repeteret, a
non hoc mirum Ariſtoteles? non iſtu
inquit quod narras mirum eſt, ſed illu
potius mirum, ſi quis cũ pedes habe
te perpeti queat. Habet enim & ho
tædij loquacitas, nec ſilere patitur au
ditorẽ, nec admittit ſermonum vice
ſed poſtulat ut identidem ſuccinas al
quid velut applaudens, aut exigens
pergat. Euge, pulchre. Quid tum poſte
Admodum. Quid audio? Novi quen
dam pileo ἱεροπρεπεῖ μεγαλοῤῥοῦν
ſed eundem plus quam ſcurrili loqua
citate, qui ad quodvis nugamentu
denarratum, mirum quam indeco
occinit illud ex Ariſtophanis fab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ὖ ὖ ὖ ὖ veluti exigens ab auditori-
applauſum, ac ipſe ſibi quodã mo-
laudens. Qui bonam fabulam re-
t, non ante poſcit plauſum quam
t valete: garrulus cum nunquam
t valete, ſubinde jubet ad nugacis-
s nænias plaudere. Nec eſt con-
us unica fabula, ſed aliam ex alia
ti linum è lino contexit. Talibus
rinis poterimus & nos dicere: vis
ntum facias mali videre? oratio-
rem omnium jucundiſſimam cor-
pis, linguam qua non aliud mem-
n utilius aut ſalubrius fuſtra dete-
jacturam interim faciens tantorum
orum, quæ moderato linguæ uſu
ri poterant, ac theſaurum omnium
ioſiſſimum profundis. In foribus,
t, hydriam, nihil enim aqua vilius.
quæ pretioſa ſunt non uno ſervan-
oſtio. Neque quiſquam theſau-
domui credit, cujus oſtia feras
habent, neque pecuniam opinor
lis marſupio, quod claudi non po-
, & tu tam inæſtimabilé theſaurum
umferens, ore ſemper hiante obam-
as? Et interim cum nihil ſit facilius
m tacere, tu exerces artẽm & ad
& ad famam inutilem. Moleſtus
omnibus, ſed præcipue cordatiſſi-
cuique, nemo tibi credit, ne vera
dem dicenti, teipſum propinas de-
endum, naſoque ſuſpendendum,
nec

nec aliter excutis teipſum ab homi
conſortio, quàm ſi parricidium
miſiſſes. Quis enim non malit
homine ſceleroſo, ſed linguæ m
ratæ conſuetudinem habere, q
cum homine nugaci, licet aliâs in
centi? Nec frueris tuo morbo d
alios enecas tædio. Iam infelicius
jam eſt rideri, quàm haberi odio. Ni
hil enim in ſe habet durius infelix
pertas, quàm quod ridiculos fa
quemadmodum ait ille: Ad ſumm
enim malorum venit ille, qui cu
calamitoſus, nec favorem nec mi
cordiam promeretur, ſed riſum
facit. Hoc tibi prorſus uſu venit.
haud ſcio, an hanc operam fruſtr
mamus, dum oratione cupimus m
garrulo, qui quoniam tacere non
teſt non recipit pharmacum, hau
ſimilis ægrotis, qui medicinam
munt, priuſquam totam hauſerin
Stertinius ille dum apud Flaccum
tione philoſophica mederi ſtudet
maſippo, primum audire atque tò
jubet componere. Proinde cum m
multa vitia ſceleratiora, tamen h
ſcio, an ullum ſit immedicabilius,
loquacitas. Nunc itaq; videamus
tum habeat fructus & auctoritatis
ſilentium, vel parcus ac modicus
guæ uſus. Quanquam & hanc in p
à nonnullis peccatur interim. Eſt e

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

præſtiterat locutum fuiſſe, quàm
uiſſe. Multis probro datum eſt,
od linguam haberent venalem: rur-
n alijs dedecori fuit, ſilentium ha-
uiſſe venale, quibus dictus eſt bos in-
re linguæ, & Demoſthenes dictus
argentanginam pati, & proverbijs
m nobilitatum eſt, Amyclas ſilen-
perijſſe. Sed arbitror perpaucos eſſe
rtales qui non poſſint vere dicere
od Simonides: Sæpe locutum fuiſ-
œnituit, ſiluiſſe nunquam. Quan-
am hujus reſponſi gloriam Valerius
ximus ad Xenocratem refert. Iam
od ſilendo peccatum eſt, ſarciri
eſt oratione: At ſemel emiſſum
lat irrevocabile verbum. Opti-
us quidem, ut habent proverbia,
odus eſt, cum in rebus omnibus,
n vero potiſſimum in oratione. At
ut ex his qui aberrarunt à medio
ius reprehenditur, qui vergit ad pro-
ionem, quàm ad avaritiam: ita
ntrà minus peccat, qui immodice
iturnus eſt, quàm qui intemperan-
loquax. Illud enim vitium non
odo tutius eſt, verum etiam hone-
us. Certe cordata breviloquentia, ni-
eſſe poteſt divinius. Eoque graviter
ctum eſt à quodam, loquendi ma-
tros habere nos homines, tacendi
os. Raro produntur oracula, eaque
uciſſimis verbis comprehenſa: atque
hanc

hanc ob cauſam plurimum habent a
ctoritatis , ac deorum voces eſſe c
duntur. His ſimillima ſunt veterum
pientum dicta , qualia multa ferunt
Pythagoræ, multa Socratis & aliori
ſapientum titulo. Quid autem mira
lius præſtantium virorum apophth
matibus? In tanta verborum parſim
nia, quanta ſententiæ fœcunditas? Pr
corum ætas paucis legibus erat co
tenta. Atque hæ quandam oracu
rum breviloquentiam referebant. H
juſmodi ſunt Solonis leges apud At
nienſes : Lycurgi , apud Lacedæm
nios : ac Romanis in omnes caſus ſ
ficiebant duodecim tabulæ , & ad
cludendum in omnibus contracti
dolum malum ſatis erat unica form
la: inter bonos bene agier oportet. I
to dixit reges deorum filios , & pr
ceps nihil aliud eſt, quàm viva lex,
de reges maxime decet oratio ve
aſtricta, ſed ſententiarum pondere e
cax, cujuſmodi ſunt oracula numi
ac priſcæ leges. Quin & reliquæ di
plinæ liberales unà cum moribus
minum à ſimplicitate priſca degen
runt factæ loquaciores , ſed mi
ſynceræ. Declamatoria garrulitas c
rupit eloquentiam. Quid autem
die operoſius noſtra muſica ?
vocibus multarum avium garri
imitans ? Quid diceret Emero

Laconum Ephorus, qui Phrynidis
ici duas è novem chordas incidit
nni, dicens, ne corrumpas muſi-
, ſi nunc audiret in templis eadem
na referre, tubas, cornua, lituos,
is apertas, tibias obſcuriores, ti-
raucas, tonitrua, voces hominũ,
olucrum? Qualis eſt muſica no-
, talis eſt cultus, talis victus, talis
ficatio. Priſca ſimplicitas nuſquam
indies augeſcunt operoſæ deliciæ.
inde quamdiu mores hominum
t incorrupti, ſermo quoque fuit
ior, id quod facile deprehendat,
priſcos ſcriptores cum recentiori-
conferat, velut Hippocratem cum
eno: Socratem cum Chryſippo.
nc omnis ſapientia in pluſquam
iſticam garrulitatem degeneravit,
ob id ſapientiæ nomen amiſit, atq;
ontemptum venit, nec fere colitur,
ab ingenijs parum felicibus. Ne
d interim attingam de noſtris legi-
ſine modo loquacibus. Itaque ſi
ratione quæritur delectatio, hanc
lit aſſidue garriens. Siquidem hic
que verum eſt, quod ſcripſit Iuve-
s: Voluptates commendat rarior
s: ob hoc enim reges fere ignorant
ctationem, quæ ex gemmis, ex
pura, è cibis ac vinis capitur, quod
is aſſidue verſentur. Quod ſi quis
s illos adigat ad famem ac ſitim,

tum ſatentur intelligere ſeſe qua
voluptate per omnem vitam frau
ſunt: cum vehementer ſitienti ſim
aqua ſuavior ſit quovis mulſo, & gl
des quoque placentas ſuperent: Ita
cundior eſt illorum oratio, qui raro
quuntur ac paucis. Sin fructus peti
nullus eſt orationis fructus, niſi au
tur. At id facit garrulitas, ne quis
dire vel poſſit vel velit. Et ſi forſ
audiatur, nihil perſuadet, qui fide ca
Nullus enim habet fidem ei, qui n
judicio, ſed ex morbo diſertus eſt
dicam interim quod loquacitatis v
ſemper comitatur opinio ſtultitię. H
illud vulgo jactatum: Vaſa quæ
inania plurimum ſonare. Silentiũ v
tametſi non ſemper è prudentia na
tur, tamen gravitatis ac ſapientiæ
cimen habet. Vnde cuidam in con
vio ſilenti, non ineleganter dictum
à quodam: Si ſapiens es, rem ſtul
facis: ſi ſtultus, rem ſapientem facis
in alium quendam, philoſophus
videri poterat, ſi ſiluiſſet. Nihil e
impatientius ſilentij quam ſtultitia.
cum Demaratus Lacedæmoniorũ
in conſeſſu quodam ſilens, interro
retur, utrum ſtultitia ſileret, an ob
monis inopiam: Atqui inquit ſtu
tacere nõ poteſt. Huic ſimillimum
quod de Biante proditum eſt: qui c
in convivio quodam taceret, ac p

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ea tanquam inſciens & inelegans
retur à garrulo quopiam: Imò quis
it natura ſatuus inter vina ſilere
it? Graviter nimirum ſtultitiæ con-
um à ſe depulſum in ipſum detor-
calumniatorem. Scitum eſt & illud
onis, Athenis quidam regios ora-
s accepturus, quoniam ſciebat eos
litis ſermonibus oblectari, quo ju-
dius eſſet convivium curavit &
oſophos aliquot adhiberi, qui cum
r ſeſe viciſſim ſermonibus collo-
rentur, ſuum quoq; veluti ſymbo-
in medium conferente, Zeno ſolus
nium nihil dicebat: Quod admi-
tes legati, cum illum comiter ap-
aſſent, propinaſſentq́;, de te inqui-
Zeno quidnam renuntiaturi ſumus
? Et ille: Nihil inquit aliud, quàm
enis eſſe ſenem, qui norit inter po-
ſilere. Tribus argumentis exagge-
t ſilentij pertinacis miraculũ, quod
x, cũ ætas ea fermè ſit garrulitatis
o obnoxia: quod inter pocula, ubi
& exempla garrientiũ ad loquen-
n provocant: deniq; quod Athenis,
licet in urbe omniũ loquaciſſima.
anter itaq; Hecatęo rhetori patro-
tus eſt Archidamidas, cui cũ qui-
vitio verteret, quod admiſſus in
rũ conviviũ nihil dixiſſet: Imò vi-
s inquit ignorare, & hãc eſſe partẽ
dicẽdi, dicẽdi tempus cognoſcere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Ejuſdem enim artis eſt, apte tacere,
apte dicere. Quemadmodum Alcib
des in Platonis convivio, non exi
mat in bello minoris eſſe virtutis b
fugere, quàm pugnare gnaviter. C
tores enim qui peccant in ſilenti
quibus viciſſim interrumpunt voc
declarant ſeſe muſices imperitos e
ac ne voces quidem ex arte depron
re. Itaque qui judicio poteſt ſil
declarat ſeſe quoties loquitur, judi
loqui. Atque ea demum oratio fru
fera eſt, quæ non effluit, ſed promi
ac diſpenſatur. Docent autem phy
ferè ſteriles eſſe, quibus genitale ſem
profluit, quem morbum gonorrhœ
appellant medici. Neque minus ſte
lis eſt illorum oratio, qui morbo
quuntur, nec tacere poſſunt etiam
velint. Obſervatum eſt hoc à do
pueros qui ſerius incipiunt fari eva
re lingua firmiore: Contrà qui p
coces ſunt ad dicendum, imbecilli
eſſe plectro. Sic & herbæ, quæ ſub
grandeſcunt minus habent vigoris,
materiæ quæ cito ſuccreſcunt in
tum, minus habent roboris. Nat
taciturnior erat Horatius: verum
adhuc nobis loquitur. Vergilio M
roni ſolitus eſt inſultare Philiſtus l
guax & improbus, cujus impuden
cum eò proceſſiſſet ut Auguſto p
ſente Vergilium vocaret elinguen

po

ëta modeſtiſſimus, qui ſemper il-
a patientiſſime tulerat, juſſit tacere
ulam, ſe cum vellet ea tuba locutu-
n, quæ latiſſime foret audienda.
x converſus ad Auguſtum: Si hic
uit Cæſar tempus loquendi noſſet,
o loqueretur. Tacẽdum enim ſem-
eſt, niſi cum aut taciturnitas, tibi
n noceat, aut oratio alijs proſit.
cet nunc inſulſus, Pero. tacet Car-
us, tacet Petilius, tacet Avitus, ta-
t omnes Vergiliomaſtiges, ſolus
ro loquitur. Evanuit illorum tem-
aria loquacitas, Maronis lingua
nquam ſilebit. Sermo igitur qui
ciſſimis verbis multam ſententiæ
n complectitur, ſimillimus eſt ſemi-
icco, minutoque & in ſpeciẽ con-
ptibili, quod terra conditum in-
tem arborem effundit. Quin & in
qui ex dicendi copia laudem affe-
nt, ſolæ breves argutæque ſenten-
, quas quoniam rei denarratæ, aut
umentationi abſolutæ ſolent acci-
epiphonemata vocant, plauſus &
lamationes excitant apud multitu-
em: Velut in ſagittariorum certa-
nibus, non ille laudatur qui quam-
rimum emittit jaculorum, ſed qui
uno ſcopum ferit. Iam & apud
loſophos breves ſententiæ ceu de-
ta quædam, propter autoritatem
pellantur ἀξιώματα. Nec autori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

tate caruerunt, qui factis veluti mu
ſymbolis quàm verbis indicare m
luerunt, quod perſuaſum eſſe volebar
Heracletus cum in ſeditione rogaret
à civibus, ut pro concione ſuade
concordiam, aſcendit pulpitum, & c
licem implevit frigida, ac farinam i
fuſam indice miſcuit, ac bibit, itaq
diſceſſit, videlicet ipſa re loquens, p
runque ſeditiones ex luxu ſuperflu
rumque rerum appetentia naſci: Co
cordiam autem facile conſtare in
eos, qui modicis tantum ac natu
neceſſarijs cōtenti forent. Simili co
pendio Scylarus rex Scytharum fi
ſuis, quos octoginta reliquiſſe dicitu
commendavit concordiam. Iam mo
ri vicinus miſſilium faſcem adferri ju
ſit, mandavitq; adoleſcentibus rob
ſtis, ut qui poſſet, faſciculum ut e
colligatum frangerent: cum ſinguli te
taſſent, jamque fatigati ac deſperant
conari deſiſterent, ipſe ſingulas haſ
eductas è faſciculo, nullo negotio fr
git. Non potuiſſet oratione quamlib
prolixa juvenibus efficacius perſuad
re, potentiam illorum invictam fut
ram, ſi in fraternæ concordiæ fœd
perſeverarent: Sin diſſidijs alius ab a
disjungerentur, facillime poſſe ſup
rari. Aut quando Sertorius oratio
quantumvis meditata perſuaſiſſet i
conditæ barbaræq; Luſitanorum m

dini, ne cum Romanis copijs uni-
ſa acie Martis aleam experirentur,
od exemplo perſuaſit ? Exhibitis
obus equis, altero validiſſimo, al-
o imbecilli, huic admovit juvenem
bus præſtantem, illi ſeniculum in-
dum, juſſitque ut uterque caudam
ui, cui fuerat admotus, velleret. Id
n juvenis totam equi caudam com-
xus fruſtra tentando defatigaretur,
ex paulatim revellens, facile totam
udam depilavit. Rurſus Lycurgus
duos canes produxit ad populum,
rum è generoſis venatoribus pro-
tum, ſed domi ad ignaviam ali-
n, alterum ingeneroſum ſed vena-
nibus exercitatum, deinde emiſſa
è caveis fera, ſimul & cibus proje-
s, generoſus ille conſuetudinem re-
ſ potius quàm naturam, ad cibum
urrit: alter ut erat educatus, omiſſo
o in feram inſilijt, an potuiſſet ullo
none efficacius perſuadere multitu-
i, quantum habeat momenti recta
titutio ? Simili commento Tarqui-
s, Tarquinio Sexto filio, per nun-
m miſſum roganti quid de Gabijs
eret quos haberet in manu: nihil
idē reſpondit, ſed nuntiū cujus fidei
um credebat in hortū ſeduxit, eoq;
æſente velut aliud agens, altiſſima
paverum capita, baculo quem forte
nu tenebat, decuſſit, qui cū reverſus

renuntiaſſet quid vidiſſet, intellexi
callidus juvenis patris ſententiam, ni
mirum ut primores Gabiorum aut i
exilium ageret, aut decollaret. Clean
thes interrogatus quid intereſſet in
ter dialecticam & rhetoricam, pugnu
oſtendit, ac mox eandem manum ex
plicatam protulit. Quantis verboru
ambagibus hoc alius explicuiſſet? Ne
mo tamen potuiſſet abſolutius. Ex ha
dictorum ſententioſa brevitate præc
puam laudem ſibi tulere Lacedæmo
nij, quemadmodum antea dicere cœ
pimus. Archidamus enim cum au
diſſet quod Elei ſuppetias ferre veller
Arcadibus, nihil aliud ſcripſit per ep
ſtolam, niſi: ἀρχίδαμος ἠλείο
ἡσυχία καλόν: Archidamus Eleis
quietem agere bonum. Sed illi
λακωνικώτερον etiam. Etenim cu
Philippus à Lacedæmonibus petiſſet
utrum vellent ipſum in civitatem r
cipere an non: illi nihil aliud reſcripſ
runt in charta, quàm unicam ſyll
bam grandioribus literis οὐκ, id eſ
non. Iidem cum ad eos Philippus m
ſiſſet epiſtolam plenam minis, int
quas erat illud: Si Laconicum agru
invaſero, funditus vos delebo: uni
tantum vocula reſponderunt, αἴκ
id eſt, ſi brevius etiam reſponſuri,
communi Gręcorũ lingua dixiſſent e
qu

…e dictio in Apollinis templo dicata
…ltorum eruditorum ingenia exer-
…. Eidem atrocia minãti nihil aliud
…ripſerunt quàm Διονύσιος ἐν κο-
…θῳ, ſubindicantes illi cavendum,
…dum aliorum fines invadit, ipſe ſuo
…no pelleretur : quod acciderat Dio-
…io, qui ex tyranno factus eſt ludi
…rarij magiſter. Iidem ad Deme-
…um regem unicum tantum legatum
…ſerant : qua de re cum vehementer
…ignaretur, ſubinde repetens, quod
…um tantum miſiſſent : Orator La-
…læmonius nihil commotus reſpon-
…: unum ad unum. Ageſilaus Me-
…crati cui cognomen erat Iupiter,
…m is ad ipſum ſcribens, non abſti-
…iſſet ab ambitioſo titulo, ſic exor-
…s epiſtolam : Menecrates Iupiter
…geſilao χαίρειν, reſcripſit hunc in
…odum : Rex Ageſilaus Menecrati
…ιαίνειν, hoc eſt ſanitatem, unius
…rbi mutatione exprobrans illi inſa-
…am qui Iovis cognomine gloriare-
…r, cum nihil aliud eſſet quàm ho-
…o, fortaſſe cæteris deterior. Quin-
…iam in bellis capitalibuſque pericu-
…s ſemper plus valuit ſermo brevis,
…uam oratio verboſiſſima valuiſſet.
…erierant Tarentini milites de quibus
…ntea meminimus, qui delati fuerant
…uod inter pocula ſanda, atque in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

fanda in Pyrrhum regem dixiſſent,
quidam illorum compendio ſic ca
ſam expediſſet: Ni nos inquit rex
gena defeciſſet, occidiſſemus te. D
autem ille qui milites commiſſuros
adhortatus eſt: Curate nunc corpo
apud Proſerpinam cœnaturi, bre
dicto efficacius excitavit animos
mnium ad fortiter rem gerendã, quà
ſi idem tentaſſet verboſa diuque m
ditata oratione. Habet enim ſimpl
ac nuda veritas genuinam energiam,
aculeos ſuos, quibus multo plus effic
tur quam tumultu verborum. Quen
admodum qui palæſtricen callet, c
tius minoreque negotio deijcit hom
nem, quam alius ejus artis ignar
quamlibet viribus pollés, ac vehemen
ter tumultuans. Crœſus Lydorum re
cum captus eſſet à Cyro rege Perſaru
conſpiciens exercitum victorem huc
illuc per urbem diſcurrere, percont
tus eſt Cyrum quidnam illius milit
tanto tumultu agerent. Quid inqu
ille aliud, niſi quod victores ſolent
victos. Diripiunt tuam civitatem. A
quem Crœſus: Imò tua rex diripiun
quandoquidem hic jam meum nih
eſt. Tam brevis oratio regis animum
veritate commovit, ut cœptam dire
ptionem inhiberet, vetaretque quo
ſublatum erat exportari. Epaminonda
dux Thebanorum capitis poſtulatu

eſ

um collegis,quod imperium Bœo-
quatuor menſes contra legem te-
ſſet. Atque illis quidem ſuaſit, ut
nen in ipſum transferrent, quaſi
cti feciſſent. Ipſe autem apud judi-
paucis verbis cauſam abſolvit, ne-
s ſeſe habere verba rebus meliora,
tum hoc ſibi videri æquum, ut ſi
nuntiarent ipſum eſſe necandum,
nen inſcriberēt columnæ,quo cun-
Græcis notum eſſe poſſet, Theba-
s ab Epaminōda fuiſſe coactos, La-
nicam D. antea annis intactam de-
pulari, Meſenē, CCXXX annis perpe-
s ſeditionibus vexatam componere.
cades itē inter ſe diſſidentes in con-
rdiam redigere, Græcis reſtituere li-
tatem. Nam hæc erant geſta per E-
minondam in imperio contra legis
æſcriptum retento. Hæc brevis ora-
tantum valuit,ut judices,ne ſuffra-
s quidem collectis multo cum riſu
rgerent ac diſcederent, videlicet rem
hementer impudentem eſſe judican-
s agi de condemnando eo, qui ſic
ſet de ſuis bene meritus. De Scipione
lajore referunt quiddam non diſſi-
ile: cum enim Petilius & Q. tribuni
ebis eum apud populum detuliſſent
um, multisque & gravibus crimini-
us onerarent: Hic dies eſt Quirites
quit,quo Carthaginenſes & Hanni-
alem dejeci: coronatus in capitolium

eo,

eo, rem divinam facturus : Qui de r
ſuffragia ferre volent, ferant. His c
ctis petebat capitolium : euntem tot
populus conſecutus eſt, relictis acc
ſatoribus. Ita non dicendo cauſa
dixit efficacius. Traditum eſt & ill
ab his qui rhetorices præcepta rel
querunt, frequenter quæ nullis argu
mentis dilui poſſint brevi joco exp
diri. Obijciebatur Ciceroni quod a
cepta pecunia reum defenderet, eaqu
pecunia deſtinaſſet mercari domum
Is reſpondit : Agnoſcam crimen,
domum emero. Cum eas ædes merca
tus eſſet, & impingeretur manifeſ
vanitas, eluſit joco : An neſcitis in
quiens prudentis eſſe patrisfamiliâs
diſſimulare, ſi quid velit emere. Quo
rundam ea probitas eſt ut vel ipſ
aſpectu, ſoloque nutu moveant audi
torem. Poſt Sejanum unco tractum
multi periclitabantur apud Tiberium
Cæſarem. Cumque cæteri ſeſe vari
argumentis ac technis excuſarent
Criſpinus ingenue faſſus eſt ſe favi
Sejano. Quid ni inquit faverem ill
cui videbam teipſum tantum tribuere
Perſuaſit nuda breviloquaque veritas
quod ægre perſuaſiſſet prolixa elabo
rataque oratio. Cum Themiſtocle
apud populum Athenienſem diceret
ſeſe habere præclarum conſilium, ſe
quod tutum non eſſet efferri apud

multi

tudinem,permiſit populus ut Ari-
diceret in aurem, & ejus unius
io vel probaretur, vel reijceretur.
autem de claſſe Græcorum exu-
. Id cum eſſet factum, Ariſtides
opulum: Nihil inquit audivi uti-
conſilio Themiſtoclis, ſed eodem
injuſtius. Tanta verborum par-
nia reprobatum eſt, hominis in
blica ſummi conſilium. Narrant &
am quendam cum ad Alexandrum
num adductus, rogaretur qua fi-
a fuiſſet auſus infeſtare mare, Ego
it quoniam id parvo navigio fa-
, pirata vocor, tu cum idem fa-
numeroſa claſſe, rex appellaris:
a dicebat. Tyrannus audiebat, &
en verbis tam paucis perſuaſit ve-
. Magnus Pompeius deſtinarat
es Mamertinos interficere, quod
ij partibus adhæſiſſent. Hunc
t Sthenius ejus civitatis princeps
o confitens quicquid factum eſſet,
us impulſu factum eſſe. Nam ego
it & inimicis perſuaſi, & ami-
coëgi ut Marij partibus accede-
. Pompeius miratus hominis ani-
m, qui civium ſalutem antepone-
ſuæ, & ipſum in amicitiam rece-
, & Mamertinis in hujus gratiam
donavit defectionis culpam. Si tan-
n valuit ſuccincta veritas apud ho-
nem factioſum, quid non efficeret

apud

apud integros viros? Reperta eſt & in
fœminis hæc animi præſentia. Ete-
nim cum accuſaretur à fratre Teſth
Dionyſij tyranni ſoror, quæ Polyxe
no nupſerat, quod conſcia fugæ ma
riti non eum prodidiſſet, ſimplicit
ac fortiter reſpondit expoſtulanti fra
tri: Num uſque adeo me putas omni
um mulierum peſſimam & abjectiſſi
mam, ut ſi ſenſiſſem maritum ho
agere, non fuerim illi perpetua co
mes exilij futura? Hoc dicto non ſo
lum amputavit omnem conſcien
tiæ ſuſpicionem, verum etiam pudic
probæque matronæ laudem abſtuli
Æmyl. Scaurus homo ſenex, multæ
in repub. autoritatis apud populu
Romanum à Vario quodam non eju
dem exiſtimationis homine, proditio
nis accuſabatur: Is paucis cauſam ab
ſolvit: Varius inquit Sucronenſis a
Æmylium Scaurum rempub. prodidi
ſe, Æmylius Scaurus negat: utri cred
tis? Ad hanc vocem totius populi ſu
fragijs atq; etiam tribuni ſententia ab
ſolutus eſt. Itidem Iphicrates dux e
gregius, cum apud populum Athen
enſem proditionis reus peragеretur
percontatus eſt Ariſtophontem accu
ſatorem, num ipſe proditurus fuiſſe
rempub. ſi quis pecuniã dediſſet, cum
is ſe facturum negaſſet, quod igitur fa
cturus non eras, ego feci? Tam brev

gia reum abſolvit à crimine
nde Græcis ita viſum eſt Demo-
em quidẽ fuiſſe ſummum orato-
Phocionẽ autem ad dicendum ef-
ſſimum, non ob aliud opinor niſi
. Phocion pauciſſima quidẽ, ſed
& ad rem pertinentia loqueretur,
Demoſthenes multa ſimularet ad
am populi. Vnde factum ut unum
ionem metueret Demoſthenes,
reliquos oratores facile cõtemne-
Cæterum ubi Phocion aſſurgeret
rus, ſolitus eſt amicis in aurem
e ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεστιν,
t, mearum orationum ſecuris
: videlicet efficacem ac vividam
breviloquentiam, facile diſſecan-
arte contorta enthymemata, ſecu-
appellans. Nec ſine cauſa vulgo
um eſt, mendaces eſſe multiloquos,
juxta tragici dictum ἁπλοῦς ὁ
θος τῆς ἀληθείας ἔφυ. Sed exem-
um hujuſmodi tanta vis eſt apud
tores, ut ſupervacaneum videa-
a velle perſequi. Hæc quæ dixi-
arbitror ſufficere ad declaran-
., quàm deceat magnos viros vel
tium, vel orationis brevitas, quan-
plus obtineat autoritatis & gravi-
brevis & conciſa ſententia, quàm
acium immẽſa garrulitas, etiam ſi
l habeat vitij, præter immodicam
dicendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

dicendi copiam. Nunc is morbus in
gens malorum agmen ſecum adducit
inſatiabilem de rebus frivolis garrien
di libidinem, de negotijs alienis, qu
nihil attinent, nec ad illum qui refert
nec ad eos qui audiunt, periculoſo
linguæ lapſus quos vitare difficilli
mum eſt ſemper garrienti, futilitatem
in efferendis arcanis, plerunque cum
periculo dicentis, nonnunquam & i
lorum apud quos efferuntur, vanita
tem, quæ ferè comes eſt loquacitat
obtrectationem alienæ famæ, delatio
nem ac ſycophantiam. Ad hæc eni
mala paulatim proficit intemperant
linguæ, etiam ſi initio nihil aliud ſi
quàm puerile garrulitatis vitium, &
riſu quàm odio dignius. Prima la
orationis eſt, ut apta ſit, habita re
temporis, loci, ac perſonarum ration
Hæc quomodo poteſt obſervare, q
tacere non poteſt? qui non judicio lo
quitur, ſed morbo fundit verba? F
ſtivitas orationis, ac joci ſobrij tem
peſtiviq́ue plurimum habent momen
ti, ad humanæ conſuetudinis jucun
ditatem, ac moderata dicendi libert
inter amicos plurimam habet gratiam
verum hæc non ſuo loco adhibita fr
quenter in grave diſcrimen pertrahi
Neque enim paſſim ludendum dict
rijs, neque ubivis licet, τὰ σῦκα σῦκα
τὴν σκάφην σκάφην λέγειν. Ber

ceſ

adoleſcenti, qui rogatus num
ipſius ſolita ſit aliquando venti-
aulam Cæſaream, nam adole-
oris linia mentis Octavium refe-
: Mater (inquit) nunquam, ſed
ſæpe. Hoc apud Auguſtum li-
civili præditum ingenio ac feſti-
arguteque dictis impenſe gauden-
pud Caligulam & Neronem non
t impune. Captus quidam cum
ntiochum regem duceretur, qui
bant hominem, jubebant eſſe bo-
nimo, experturum enim regis cle-
tiam, poſteaquam ad illius ocu-
niſſet. At ille nullam igitur in-
mihi ſpem ſalutis eſſe prædica-
illudens ad regem luſcum. Is jo-
per ſe lepidus, ſed intempeſtivus
fuit homini. Rex enim offenſus
cto, ſuſtulit eum in crucem. Apud
anum Cæſarem peſſimam inijt
am ſcurra, qui venienti Apio co-
tus occurrit: cunq; juſſu Cæſaris
overetur à congreſſu, procul his
s adulatus eſt: Totum feciſti, to-
viciſti, nunc deus eſto. Apud alium
adulatio tuliſſet præmium, apud
ratorem ſuperſtitioſum erat in-
. At garrulus mavult amicum
ere quàm dictum: mavult pro re
ſima, graviſſimas dare pœnasquàm
obſequi morbo ſuo. Cum Phi-
s Alexandri pater præſideret in

auctione, unus ex his qui vendebantu
exclamavit: Parce mihi Philippe. nam
ſum tibi paternus amicus: Philipp
reſpondente: unde nam, aut qui nam
ô homo: Dicam inquit ſi propiu
admittar. Admiſſus, clàm dixit Phi
lippo: dimitte pallium, nam iſto mo
do parum decore ſedes. Rex tempe
ſtiva hominis admonitione delecta
tus, hunc inquit volo eſſe liberum
nam me latebat eum mihi tam bene
volum & amicum eſſe. Prudenter ita
que monuit ſuum Calliſthenem Ari
ſtoteles, ad Alexandrum Magnum
proficiſcentem, ut cum rege aut rar
loqueretur, aut jucunda. Sed dum hi
parum meminit hujus admonitionis
ſibi calamitatem accerſivit. Nec o
mnino muliebre fuit conſilium quod
dedit Patyſatis Cyri & Artaxerxi
mater, quæ monere ſolet, ut qui re
gem aditurus eſſet, tum libertat
byſſinis verbis uteretur. Etenim
quando res ipſa poſcit, ut rex admo
neatur, veritatis amaritudo, mult
verborum dulcedine diluenda eſt
Quanquam hic non ſatis eſt ſpectar
dignitatem aut ætatem hominis, ve
rum etiam temporis ac loci habend
eſt ratio. Nec ipſi Platoni tanto phi
loſopho, feliciter ceſſit ſua liberta
apud Dionyſium Siciliæ tyrannum
ac ne Dioni quidem, & tamen feli

cite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ter ceſſit anui, quæ cum frequenter
terpellaret Philippum regem, uti cau-
m ſuam cognoſceret, atque ille fa-
gatus reſpondiſſet ſibi non vacare:
rgo inquit nec rex eſſe velis. Phi-
ppus eo dicto tactus audivit cauſam.
mile quiddam referunt de Adriano
æſare, ſic multis prædito virtuti-
is, ut eas vitijs pene ſuperaverit.
iogenes ingreſſus caſtra Macedo-
um, cum eo adducto clamaret Phi-
ppus, κατάσκοπος, Rem inquit
njectas, Nam prorſus huc veni
ploraturus num vere ſic deſipias,
rumor eſt, qui cum poſſis tuo re-
o tranquille frui, malis Græcos la-
ſſendo etiam de ſalute tua pericli-
ri. Verum non idem licuerit cuili-
t, quod licuit Diogeni, nec teme-
reperias, qui Philippi moderatio-
m, ac civilitatem referant. Imò
mediocris quidem ſortis homines
um eſt laceſſere dictis. Accidit
im non raro, ut fragili quærens il-
ere dentem, infringat ſolido, ac
lè dicens, pejus audiat. Stultiſſi-
um autem eſt eos dictis & cavillis
eſſere, quibus in promptu eſt τῷ
ρὶ ἀντιμυκτηρίζειν. Cum Polyxe-
s dialectices profeſſor, Diony-
juniori dixiſſet ex more dialectico-
m, Ego te redarguam, verbis quidem

retulit ille, At ego rebus ipſis te refel-
lo. Ita Cleomenes Anaxandridæ filius
Argivis ipſum ut perjurum & impium
lacerantibus, vobis quidem inquit in
manu eſt male loqui: at mihi in manu
eſt malefacere. Cohibita eſt legibus ve-
teris comœdiæ licentia, poſteaquam
luſus exierat in rabiem, & Cynici vul-
go pro canibus habiti ſunt, non o
aliud niſi quod recte quidem argue-
rent vitia mortalium, ſed abſque de-
lectu perſonarum temporis ac loci. Por-
rò ut non aliud hominum genus invi-
ſius eſt his qui quibuſlibet de rebu
percontantes obtundunt aures omniu
ita multo magis omnibus inviſus e
qui linguam pro auribus habet perfo-
ratum, & cum omnium arcana curio-
ſiſſime ſcrutetur, nihil tamen pote
continere, etiam ſi capitis periculu
immineat, non alijs ſolum, verum
etiam ipſi qui nullo negotio tacere p
terat, niſi morbo tam gravi teneretu
Eoque ſummum inter homines pla
ſum meruere, qui ſilentij fide præſ
tere cæteris. Quod enim facinus ce
brius, quàm Papyrij prætextati, q
nec blanditijs, nec minis matris a
duci potuit, ut effutiret quid e
agitatum in ſenatu. Cumque illa j
adornaret virgas, puer extempo
commento parentem eluſit. At i
fabulam protinus in vulgus effere

ridic

liculos concitavit tumultus, ſuamq;
ilitatem denobilitavit. Pueri conti-
ntiæ honos habitus eſt. Conſimili
re non inamœnam fabulam refert
utarchus in libello de nugacitate.
omæ compluribus diebus quiddam
ium & arcanum agitabatur in ſe-
tu, de quo cum variaſſet homi-
m ſuſpicio, mulier quædam alias
idem proba & pudica, mulier ta-
n cœpit maritum precibus ac blan-
ijs ſolicitare, ut arcanum impar-
t tacituræ, ſilentij fidem lachry-
, jurejurando, diriſque impre-
onibus pollicens. Addidit que-
onias illas ſolennes quod mari-
uxori fidem non haberet. Ibi Ro-
nus quo mulierculæ ſtultitiam re-
ueret, ſimulat ſe victum uxoris
ibus: Decreveram inquiens ta-
, ſed vincor. Audi igitur, ſed ta-
ra: Portentum horribile, quod à
rdotibus nuntiatum eſt: Cotur-
aurcam galeam in capite geſtans,
amque ferens, volare viſa eſt,
ac de re conſultat ſenatus, am-
ntibus auguribus, utrum boni
piam, an mali monſtrum hoc
ndat. Tu vero cave ne cui dixe-
Hoc dicto, ibat in forum. At
er, velut urgeret aborſus, nacta
ncillis unam quæ prima occur-
, cœpit ea præſente verberare

pectus, vellere capillos, clamans obiter:
Heu mi vir, heu patria, quid calami-
tatis imminet nobis? His rebus an-
cillam ultro provocans, ut quid eſſet
mali percontaretur. Percontatur illa,
hæc narravit ordine rem omnem, &
addidit clauſulam ſolennem garrulis
omnibus. Cave quiſquam ex te ſciat,
ſed ſile. Mox ancilla dominæ ſimili
unam è conſervis nacta rem illi denar-
rat de coturnice. Illa viciſſim amatori
ſuo, qui forte aderat communicat.
Itaque brevi fabula ab alijs ad alios
tranſiliens devenit in forum, tan-
ta celeritate ut præveniret eum qu
commentus fuerat. Cum enim qui-
dam notus illi factus eſſet obvius: mo-
dò ne inquit è domo venis in fo-
rum? Modo admodum. Nihílne ig-
tur audiſti? Nihil, ſed eſt ne novæ r
quippiam? Coturnix inquit cu
lancea galeaq́ue aurea volare vi
eſt, atque hac de re ſenatus cog
tur. Ille vero ridens: Euge inqu
uxor mea, quam probe abs te c
ratum eſt, ut arcanum tibi cred
tum me præcurreret in forum. M
igitur adit primores, & expoſita f
bula civitatem ac ſenatum inani tre
datione liberat. Deinde domum r
verſus expoſtulat cum uxore: Heus b
na mulier, perdidiſti me: Senatus eni
reſcivit arcanum hoc ex ædibus n
ſtr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

prodiſſe in vulgus. Itaque coger
ntinentis linguæ tuæ dare pœnas,
bire in exilium. Illa vero con-
ata primum inficiari, mox: non-
hoc inquit cum trecentis audiſti?
s mihi inquit trecentos narras in-
? Cum tu me defatigaſſes preci-
& lachrymis, ut indicarem ar-
um, ex tempore commentus ſum
quid tibi credidi, videlicet quo
culum facerem, quàm eſſes lin-
continentis. Prudenter ille qui-
, qui citra grande periculum
pſit experimentum uxoriæ fidei,
aliter quàm qui nova vaſcula vo-
es explorare num quà perfluant,
am infundunt, non vinum aut
m, ne magno conſtet expe-
tia. Eadem cautione ſi fuiſ-
uſus Fulvius, non ſe pariter
uxorem conjeciſſet in exitium.
rat Auguſto Cæſari familiaris.
m cum audiſſet jam ſenio gra-
, ob deſertam orbatamque do-
n ingemiſcentem, eo quod duo-
nepotibus ſuis præmaturo fu-
elatis, ad hæc Poſthumo qui
abat per calumniam in exilium
o, uxoris filium imperij ſuc-
orem inſtituere cogeretur: Ideo-
pietate motus de nepote ab exi-
revocando cogitaret, reverſus
num, quod audierat, uxori ſuæ re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

tulit. Illa mox Liviæ. Livia gra
cum Cæſare expoſtulavit. Si iſta
quit jampridem verſabas in ani
quin nepotem revocas ? Cur m
odium conijcis eorum qui in pri
patum ſucceſſuri ſunt ? Poſtridie
Fulvius harum rerum ignarus ex m
veniſſet ad Cæſarem, eiq́ue dix
χαῖρε, ille reſpondens, non re
χαῖρε, ſed ὑγίαινε, id eſt, ſanus
velut inſaniam exprobrans, non
cans ſalutem. Quod ſalutandi ge
quid ſibi vellet, cum non falli
Fulvium, recta ſe domum recipit
uxori, Senſit inquit Cæſar arcan
cujus me ſciebat eſſe conſcium per
tacitum non eſſe. Proinde decre
eſt, mihi ipſi mortem conſciſc
Tum mulier, & merito quidem
quit, qui mulieris tot jam annis tec
viventis incontinentiam aut non
ris : aut ſi noras, non caveris. Sed
quanquam tu culpæ fueris auctor, e
tamen in exemplo moriendi dux e
ſimulq́ue arrepto enſe ſeipſam con
dit. Graves pœnas dedit Fulvius
glecti proverbij quod monet, Nec
nui, nec mulieri credendum eſſe. ce
briſq́ue ſententiæ: Quod tacitum ve
nemini dixeris. Atque adeo ſi pr
verbijs credimus, mulieri ne mort
quidem fidendum eſt. Vtinam aute
à mulieribus tantum eſſet periculu

Nu

ilquam non eſt tempeſtivum illud
icharmi, νῆφε ϗ μέμνησ᾽ ἐπιςεῖν,
netſi fœmineum genus magis labo-
hujus mali infamia. Cato ſenior
cere conſuevit inter amicos: Se trium
ntaxat rerum per omnes vitæ gra-
s pœnitentiam agere: Primum ſi
uid arcani crediditſſet mulieri. Secun-
um, ſi quo pedeſtri itinere proficiſci
uiſſet, eò navigio perveniſſet: Ter-
um, ſi quem diem per incuriam abſ-
ue fructu paſſus fuiſſet elabi. Felix
uidem Cato: cum nunc pleroſque
ſcruciet pœnitentia, quod arctiſſimis
iam amicis auſi ſint aliquid arcanæ
i committere, parumque meminerint
uod prudenter admonet Chilo: Sic
abe amicum, tanquam aliquando fu-
urum inimicum. Non probat hanc
ententiam Cicero, verum huic tutum
on fuit vel fratri credidiſſe. Sunt enim
mici, quibus etſi non adſit perfidia,
amen deeſt prudentia, aut animi con-
tantia, & ſuperat animi propoſitum
aturæ vitium, qualis inducitur in
Hecyra Terentiana Parmeno ſervus
lioqui non malus, niſi quod cum ave-
ret omnia ſcire, non poterat continere
quod reſcierat, cumque negaret ſe pro-
laturum quod rogabatur audit à puel-
la: Ah noli Parmeno, quaſi tu non
multo malis narrare hoc mihi, quàm
ego quæ perconter ſcire. Et agnoſcit

quidem ille morbum ſuum. Nihilo
cius tamen ſtipulatur ſilentium, ſi m
fidem das te tacituram. Nullus auté
mortalium tam continentis linguæ
animi tam circunſpecti, quin hab
vel unum cui tantũ auſit credere, qu
tum ipſi creditum eſt. Rurſus hic al
rum habet, hic rurſus alium. itaque
mul atque diſceſſum eſt ab unione,
to res ad plurimos propagatur. Simpl
enim eſt & ſingulare quicquid unu
eſt, nec excedit terminos ſuos, unde
μονάς dicitur. Verum δυάς initiu
eſt infinitæ differentiæ. Mox ut unu
uno conduplicaveris, ſequitur infini
numeroſitas: Ita ſecretum quamd
permanet apud unum qui primus
ſolus novit, revera ſecretum eſt
ubi ſe ſemel in alterum propagari
in rumorem vertitur. Neque enim
in tua jam manu eſt reuocare quo
emiſſum eſt: aut cohibere quod aliun
de aliò tranſvolat ſuo arbitratu. Pro
inde Homerus ſubinde verba dic
πτερόεντα, hoc eſt pennata ſive volu
cria. Habet & ſagitta pennas ſuas
eam qui tenet cohibere poteſt: qui ſe
mel miſit, revocare non poteſt, quo mi
nus celeres cõmovens alas, huc & illuc
circumvolet. Atqui telũ emiſſum, non
ſeſe propagat, ſed ut maxime ſit nocuũ,
unum aut alterum interimit: At ſermo
ſemel emiſſus cum reticendus erat, to-

tas

e regiones in extremas calamita-
ducit : & auis emiſſa ſic vagatur,
a maneat, ſermo pullulat ac mul-
atur & increſcit, vireſque acqui-
ndo, quemadmodum ait Maro.
s quæ ſemel portum egreſſa pela-
credidit, jactis ancoris, utcunque
betur, & patet in portum reditus:
rum nihil eſt quo ſermonem alte-
editum vel coërceas, vel revoces
prodijt. Rurſus telum emiſſum nõ
dit in mittentem, ſed alijs potius
rt exitium. Verbum emiſſum, nulli
ius exitium affert, quam ei, unde
at emiſſum. Hæc ita cum habeant,
fronte de ſilentij fide cum alijs ex-
tulat, qui ſibi ſilentij fidem non
vavit? An non huic expoſtulatori
rito dicetur: Quid me incuſas im-
dens? Si quod credidiſti efferri non
ortuit, cur mihi communicabas?
n putabas alium tibi magis fidum
turum, quàm ipſe fueris tibi? E-
ſi quid peccavi tuo exemplo pecca-
i. Quid ſtultius, quàm ubi tuam
ſe fidem proſtitueris, ad alienam
onfugere? Sed dices, apud amicum
lepoſui arcanum. At ſciebas & illi a-
mico, eſſe amicos. Et primum ipſe tibi
debebas amicum præſtare. Si tui ſimilis
eſt, cui credis arcanum, merito pericli-
taris: Si melior, hoc eſt ſi cõtinet quod
creditum eſt, felicior es quam prome-
reris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

reris, quippe qui repereris aliquem
fideliorem, quam ſis ipſe tibi. N
bet quidem fidem ſilentij, cui tu
bo non judicio credis arcanum.
enim juxta ſententiam Epichar
Nulla debetur gratia prodigo, qui
gitur non ex benignitate, ſed an
morbo: ita non debetur ſilentij fi
ei qui primus ſilentij fœdus viola
Ante complures annos cœnabam c
viro prudenti juxtà ac docto, qui
apud noſtros regis ſui nomine legat
agebat. Intervenit quidam Domi
canus, qui Romani pontificis neg
tia procurabat. Expetijt arcanum co
loquium: Seceſſum eſt. Dominican
ajebat arcanum eſſe quod vellet com
municare, non communicaturus ta
men, niſi juraret ſe taciturum. Alte
negabat ſe juraturum in re, cujus ipſ
cognoſcendæ deſiderio non teneretur.
Si mihi inquit diffidis, ne communica:
ſin fidis quid opus eſt jurejurando?
Quod etiam ſi interceſſiſſet, & referret
principem meum ſcire quod credidiſ-
ſes, non celarem. Neque enim jusju-
randum hoc animo ſuſcipitur à bonis
viris, ut dum alteri fidem ſervat, prin-
cipi ſuo fidem violet, cui ego inquit
non ſimplici nomine fidem debeo: Pri-
mum ut civis, deinde ut legatus. Si ta-
le fuerit ut citra impietatem & crimen
violati officij ſileri queat, polliceor ſi-
lentium,

n, non juro : neque enim ſoleo temere , & is ſum qui ſilere : Sin ſecus , ſerva tibi myſte- Hac oratione victus ille com- avit nugamentum, quod nec ad pem , nec ad legatum quicquam bat. Quin & mihi non raro ve- , ut ab eo qui commiſerat ar- n ſerio multumq́ue monitus, ro- , obſecratus, adjuratus ne cui di- ,præſertim tali, mox idem à cō- bus audieriṁ , & ab his ipſis qui- ominatim vetitus eram commu- e. Ego admirans unde reſciſcerét, bam me non credere , rogabam- quis iſtius fabulæ fuiſſet auctor. mabant ac fidem etiam faciebant, b eodem accepiſſe , qui mihi cre- rat. Atque hæc quidem futilitas, bus non magni momenti, ridetur. tamen hic guſtus nos debet admo- ,ne quid cui credamus,quod cum o noſtro proferretur. Etenim quem bus hic habet , etiam majore tuo culo peccaret, ſi detur occaſio. Eſt dem utrunque vitio datum. Nam nino nulli fidere tyrannicum eſt: buſlibet credere, ſtultitiæ & levita- ſed præſtat ut diximus in latus de- tere , ubi & minus eſt periculi , & ciendi quod peccatum ſit , facultas qua eſt. Certe qui ſibi conſcij ſunt, od affines ſint huic morbo, à conſi-

lijs

lijs publicis,& à principum negoti
familiaritatibus abſtinere debent,
non ſuo tantum ſed multorum e
peccent, ſi minus contineant, q
reticendum erat, atque illis uſu ve
quod ſolet viperis, quæ & ipſæ fer
tur in partu perire, dum à fœtu
rumpuntur, & aliis nocituras be
effundunt: aut quod evenire ſolet
ribus tenenti lupum, aut pueris
mio geſtantibus ſerpentes, quos d
continere non poſſunt & pereunt i
& alios in periculum vocant qui c
ipſis verſantur. Hieron qui poſt
lonem Syracuſis tyrannidem geſſit,
gabat eos ſibi moleſtos eſſe, qui li
rius apud ipſum loquerentur, ſed
ſermonem arcanum apud ſe efferre
ab his dicebat etiam illos lædi, quib
arcana proderent aliorum, propte
quod non ſolum odimus eos qui
cretum quod tacitum volebamus eff
runt, verum etiam illos qui quæ no
mus audierint. Itaq; judicabat ſibi pl
odij conflari apud cives, per eos q
deferrent clanculum aliena ſecreta, q
qui ipſum liberioribus dictis incel
rent. Sed majore periculo à pote
tibus accipimus arcanum, quàm a
illos deferimus. Lyſimachus rex ad
mavit ingenium Philippidis comi
poëtæ, cumque inter familiares ſuo
habitum omni benevolentiæ gene

quebatur. Huic cum aliquando
et rex : Quid rerum mearum tibi
tiam Philippides : ſcite reſpon-
quid vis inquiens ô rex , modo
id arcani. Quin & in bellis ut
num habet ad victoriam momen-
turnitas , ita frequenter ingentes
: calamitates incontinentia lin-
Laudatur à doctis vox illa Ce-
Metelli , quem cum quidam è
nis militum junioribus interro-
: quid acturus eſſet , graviter re-
lit . Si ſcirem hanc veſtem eſſe
ciam mei conſilij,protinus exuerẽ
ignem cõijcerem. Antigonus rex,
ognomentũ fuit Magno ſciſcitan-
o,quando conflicturus eſſet:Quid
it ? num metuis , ne ſolus tubæ
um non audias ? Fortaſſe poterat
vocem credere cui crediturus erat
um , ſed juvenem volebat erudire
ntopere deceat imperatorẽ tacitur-
s. Eumenes etiam fucum addidit
tio : etenim cum illi clàm indica-
eſſet , Craterum adverſus ipſum
acie venire, nulli ſuorum rẽ indi-
t,ſed finxit Neoptolemum adveni-
Nam hũc ut ignavum ducem mili-
contemnebant. Crateri vero virtu-
& auctoritatem ſuſpiciebant. Ita-
: milites commiſſo prælio non
us intellexerunt Craterum fuiſ-
ducem , quam illum inſcientes
occi-

occiderant. Tantam victoriam pep
ſilentium ducis. Eumenis autem ca
ditas miraculo fuit omnibus, ſiquid
ipſa res perſuaſit, nequis illi ob e
fucum ſuccenſeret. Et ſi quis indig
turus erat, præſtabat ut cautum ac n
mini fidentem reprehendi, parta vic
ria, quàm accepta clade, merito vit
perari ob incontinentiam ſecreti. N
lum militum genus, bello minus id
neum eſt, quàm loquaces. Aut en
intempeſtivis convitijs, & ante vict
riam (ut ajunt) actis encomijs hoſt
irritant, aut proditis conſilijs præm
nent hoſtem ut ſibi caveat, & offic
juvant dum ſtudent lædere. Itaque
ut imprudentes aut obſtent victori
aut eam reddant magis cruentam.
gathocles ex figuli filio rex Siciliæ
ctus eſt, quod ipſe quidem in tantu
non inficiabatur, ut in convivijs a
reis, gemmatisque poculis, fictilia qu
dam ſoleat admiſcere, hoc argumen
juvenes ad virtutem extimulans: E
inquit qui prius talia fingebam, oſte
ſis fictilibus, nunc ob vigilantiam
fortitudinem talia facio. Is cum urbe
Syracuſas obſideret, quidam è mu
convitia in eum jaculabantur: Figul
quando ſolves ſtipendium militib
tuis? Ille ſubridens, cum iſtam inqu
cepero. Hujuſmodi voces quid aliu
quàm hoſtem accendebant ad rem

cri

gerendam? Et Agathocles qui-
moderate tulit eam petulantiam,
entus dictum dicto retaliaſſe. Cum
urbe capta venderentur, qui ja-
i fuerant è muris convitia, ſi me
s, inquit, laceſſeritis convi-
, conquerar apud dominos ve-
. Verum ea petulantia Neronem,
Hannibalem animaſſet ad totius
internecionem. Id quod prope-
um accidit civitati Athenarum,
um alioqui non eſſet admodum
ſus Sylla, tamen ineptis convitijs
dicaces quidam è muris in ipſum
labantur, ſic exacerbatus eſt, ut
mum abfuerit, quin florentiſſi-
totius Græciæ civitatem fundi-
leleret. Proinde merito laudatus
Memnon dux, qui Darium juvit
erſus Alexandrum, quod quen-
è mercenarijs militibus, dira con-
jaculantem in Alexandrum lan-
percuſſerit: Ego inquiens in hoc
te ut pugnes adverſus Alexandrum
ut maledicas. Quemadmodum
Plautum audit coquus loqua-
, Manus tua huc conducta eſt
lingua. Multisque convitijs pro-
i ſunt, qui lingua belligerantur.
lit apud Vergilium Drances: An
Mavors ventoſa in lingua pedi-
que fugacibus iſtis ſemper erit? Et
d eundem audiunt procaces Rutili,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Bis capti Phryges, hæc Rutilis reſpo
ſa remittunt. Nam ignominia pleru
que potentius habet calcar, quam c
laudatio. Epaminondas vir alioqui n
ti ingenio Cteſippum Chabriæ qu
unice dilexerat filium, ob amici def
cti memoriã moderatiſſime tulit, ta
etſi multum degenerantem à pater
moribus. Semel duntaxat ejus leni
adoleſcentis importuna loquacit
ſuperata eſt. Cum enim hunc in
peditione quadam occupatum ado
ſcens ineptis ſermonibus obtunde
percontatus conſulens, quædam eti
corrigẽs, ac veluti collegã ducis age
tandem offenſus ait: O Chabria C
bria, ego tibi pro noſtra amicitia
gens perſolvo præmium, qui fili
tuum ſuſtineam. Adeo vir egregius,
juvenis ſtultitiam ac luxum alibi
tientiſſime tulerat, loquacitatem in l
do ferre non potuit, vel hoc ipſo pra
giens inutilem futurum rebus ger
dis, quod ibi linguã moveret, ubi
nibus potius & auribus erat utend
Similis militum loquacitas ſtoma
movit laudatiſſimo duci, cui cum
lites obſtreperent, alijs aliud conſili
adferentibus: multos, inquit, hic
peratores video, ſed paucos milites.
debat in pugna futuros ignavos,
tam ſtrenuos ſeſe præbebant in con
tatione. Haud lubens digredior à P

e. Polyeuctus prolixam orationem
bat apud populum Athenienſem
bello ſuſcipiendo adverſus Philip-
. Hunc cum Phocion videret, in-
orandum ſuadentem & anhelum
tidem ſorbillare aquam ad refo-
ndos deficientes ſpiritus, erat enim
s media, & is qui dicebat obeſo
ore, par eſt vero inquit Athenien-
t huic bellum ſuadenti fidē habea-
? Quid enim hic faceret in prælio
race & galea onuſtus? cum loquens
um de bello ſic laboret, ut pericli-
t ne exhalet animam? Præclarum
quod de Scipione Minore narrant
rici. Cum enim iuvenis quidam
empore, quo Carthago oppugna-
r placentam in ſimilitudinem ur-
compoſitam, cui nomen indiderat
thago, propoſuiſſet convivis di-
ndam, veluti ſymbolo prælu-
s urbis excidium, dux illum equo
ctavit, & roganti cauſam ob quam
o ſpoliaretur: quoniam, inquit, me
r Carthaginem diripuiſti. Nunc
è ſolenne eſt ſi quando principes
r ſe belligerantur, invicem illos
ſperare delationibus, picturis, ti-
s, & actiunculis veteris comœ-
l licentiam referentibus. Vidimus
x bellum inter Iulium pontificem
s nominis ſecundum, & inter Lodo-
um Galliæ regem, ejus nominis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

duodecimum. Nec alia re magis ... in alterum ſic exarſit, quàm u... que delatis aliquot voculis liberiu... fuſis. Rex enim, ut erat militari l... tate, dixit illum ebrioſum, id quo... mo Romæ neſciebat eſſe verum. ... tifex iratus reſpondit, ſe tum f... ebrium, cum Gallos vocaret in ... liam, velle rurſus inebriari ſemel... omnes propellere ex Italia, deinde ... ſobrium. Hujuſmodi dictis ſic u... que irritati ſunt animi, ut totus ... duorum ſenum diſſidio concuter... Ijſdem fere temporibus, cum Hen... Anglorum rex ejus nominis octa... Romani pontificis patrocinium ſ... piſſet adverſus Gallos, apud Par... actæ ex more comœdiæ, majore... modum provocarunt Anglorum... mos ad maturandum bellum, & o... vetus quod tempore factum erat... tius, renovarunt. Neque ſatis fel... ceſſit Nervijs quos hodie Torn... vocant, quod dicaces quidam in... ſarem Maximilianum prætereu... ſcommatum neſcio quid torſerint... gebamus id temporis in Anglia, ... Italus quidam homo mire dextr... genij ſed parum felix eò legatus ve... Iulij nomine, quo regem ad bellu... Gallos accenderet. Is poſteaqua... concilio peroraſſet ex more, eiq... gis nomine reſponſum eſſet: regis ...

animum vehementer propenſum
d propugnationē dignitatis pon-
e, cæterum Britanniæ regnum
liuturna pace deſueviſſe bello, &
ore cum rege potentiſſimo, itaque
poſſe repente fieri quod peteretur,
pus eſſe temporis ſpatio ad tanti
apparatum: ille magis incaute
n ſcelerate, cum nihil eſſet neceſ-
icquam addere, ſubjecit ſeſe ea-
prædicaſſe Iulio. Ea vox excepta
ſuſpicionem injecit magnatibus,
d pontificis oratorem profeſſus,
nihil faveret Gallo. Deinde cum
rvatus, deprehenderetur cum ora-
Gallorum nocturnis horis miſcere
oquium, abductus eſt in carcerem,
nibusque fortunis exutus eſt, ne
quidem incolumi, ſi veniſſet in
nus Iulij. Atque hic linguæ lapſus
cit, ut rex qui forte prorogando
otio diſſidium compoſiturus erat,
lum acceleraret. Inter omnia faci-
rum genera nullum habetur ſcele-
ius aut inviſius, quàm proditio. Et
nen hæc multis cum infamia, mul-
n felicitatem peperit. Euthycrates
im ex Macedonicis trabibus, inſi-
em erexit domum. Philocrates ma-
am auri vim accepit, quam male
rtam, pejus luxu perdidit. Euphor-
& Philagro per quos prodita eſt E-
tria, rex agros conceſſit, alijsque

quàm plurimis, ſi non bonam
mam, certe bonas divitias co
liavit proditio. Garrulus idem
cit, nulla gratia, nulloque p
mio, loquacitate ſua præmonet
ſtem allicitque, prodit patriam
beros, uxorem, ac ſeipſum,
nique nihilo minus interim inv
hoſtibus quàm ſuis, propterea q
non conſilio facit quod facit,
morbo. Etenim qui judicio duc
ad perpetrandum facinus, obj
commodis, aut oſtentatis pericu
vel avocari poteſt ab inſtituto, ve
tineri poteſt in officio. De garr
nihil eſt quod tibi pollicearis,
illi quiſquam debeat fidere. At
Ajaci quidem intemperantius mal
co, non indignatur apud Home
Neſtor, quod linguæ vitium b
gerendæ rei ſtrenuitate penſaret.
naturæ vitio loquax & aliorum
tuti obſtat, & ipſe uſque adeo
præſtat virtute, ut nemo ſit minu
omnem honeſtam functionem idon
Proinde poëtarum princeps Hom
quos ut egregios viros proponit, eo
facit & ſilentij tenaces. Vlyſſes tot m
dis provocatus, conſtanter tamen d
mulat quis eſſet. Quin & ipſe affic
uxori, nec diu deſideratæ conſpe
nec illius lachrymis commovetur,
ante tempus aperiat quis ſit. Verum

ῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυ-
ναῖκα
θαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ
σίδηρος
ρεμας ἐν βλεφάροισιν.

m inducit & Telemachum filium,
enelopen, ac denique nutricem
n, cujus garrulitatem vel ſexus, vel
excuſare poterat, ait enim:

δ' ὡς ὅτε τι στερεὴ λίθος ἠὲ σί-
δηρος.

n in medijs erroribus Vlyſſes ferè
imulat quis eſſet. Et apud Cyclopē
ſe fingit eſſe, & ignota ſpecie
iæ Palladi ficto commento diſſi-
at quis ſit: Eandem ſilentij con-
tiam poëta tribuit & ſocijs ejus,
vivi devorari maluerunt, quàm
quam eorum effutire, quæ ſilenda
nt. Nec alium inducit Æneā Verg.
pem vultu ſimulat, premit altum
corde dolorem.

n cum res cominus gerenda ferro
, apud Homerum Barbari magno
more ruunt ad prælia: Græci taci-
rim ſperantes expectant hoſtem. Si
d diſcriminis eſt, tutiores ac for-
dabiliores nos hoſti reddit ſilentiū:
ſi quid lætæ rei obtigit, jactantia
emeſin provocat, ſilentium ſer-
t augetque quod partum eſt. Quin &

in Cupidinis militia, ſi Naſoni cre-
mus:

Qui ſilet eſt firmus, qui dicit mu
puellis
Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſibi.

Socrates in bello oculos undique c
cumferebat & inconniventer habe
intentos, linguam habebat aſtrictan
In convivijs diſputabat, ubi nihil e
periculi. Sive captatur occaſio co
ponendæ diſcordiæ, ſilentium præſta
ut id fiat facilius, videlicet, non exace
batis odijs loquacitate: Sin decretu
eſt hoſtem perdere, garrulitas præm
net hoſtem, ut ſibi caveat, nec ſin
inſidias latere. Quin & hodie vu
gus hominum cum audit duos inter
magnis clamoribus debacchantes, aji
rem abeſſe à periculo fundendi ſangu
nis. Nimirum illud perſuaſum hab
ſenſus communis bellaces non eſſe, qu
ſunt loquaces. Anſeres laborant infa
mia garrulitatis, ac Maroni dicuntu
obſtrepere. Et tamen hi quoties
Cilicia demigrantes Taurum montem
aquilis differtum tranſmiſſuri ſunt
guttur obturant hauſta arena, ore la
pidem geſtant, atque ita ſilentes noct
tranſmittunt, ubi montis medium ſu
perarunt deijciunt lapidem, ubi jam in
tuto ſunt, etiam arenam è gutture red
dunt. Quanquam hæc quæ Pliniu
narrat de gruibus, Plutarchus ad an-
ſere

transfert, certe grues hyemis ad-
ſunt, quemadmodum æſtatis ci-
œ. Proinde turpe fuerit, grues aut
es, qui utrique neſcio quamob-
aborant infamia ſtultitiæ, hi apud
nnos, ille apud Gallos, plus ſape-
uàm homines. Qui ſponſam am-
t, citius ea potiuntur, ſi norint ſi-
Qui formoſam habent ſponſam,
s habent ſi ſileant. Nam tacitus
ſi poſſit corvus, haberet plus da-
& rixæ, multo minus invidiæque.
lcidas Lacedæmoniorum dux,
in Samothrace ſacris initiaretur,
onitus eſt à ſacerdote, ut ex more
confiteretur, quod in vita ſcelera-
num perpetraſſet. Nam apparet hoc
mentos impios illos ſacrificos, quo
is haberent obnoxios, quos ad ſua
tioſa myſteria admiſiſſent, ne faci-
ſilirent à cœptis, & offenſi turpi-
ne flagitiorum, efferrent in vulgus
na. Quid opus, inquit? Nam ſi
l tale mihi perpetratum eſt, ipſi dij
nt. Quanquam hanc hiſtoriam
dam ad Lyſandrum referunt, qui
in Samothrace conſuleret oracu-
, ac ſacerdos ceu religionis cauſa,
ret ipſum dicere, quid in vita te-
mum geſſiſſet: utrum, inquit, tuo
eorum juſſu id fateri oportet, cum
reſpondiſſet deorum. Tu igitur, in-
t, hinc abſcede, & illis ſi percon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

centur dicam. Adeo ne ſuperſtitio q
dem qua tenebatur prudenti viro p
ſuadere potuit, ut deorum interpı
committeret quicquam arcani. H
apparet & apud priſcos ethnicos
cultorum criminum confeſſionem fu
ſe religionis partem, & fortaſſis ir
fluxit, quod hodie Franciſcani,
quem ad inſtituti ſui myſteria re
piunt, exigunt totius anteactæ vi
retectionem. Veteres illi compendiu
quęrentes, exiſtimabant unius omniu
graviſſimi criminis conſcientiam ſa
eſſe ad reddendos obnoxios quos ii
tiabant impuris myſterijs. Fortaſſis i
ter virtutis exempla referri non pote
ſed tamen ad ſilentij commendation
cum primis accommodum eſt, qu
de Lacone puero quodam prodideru
Is vivam vulpeculam, quàm ſoda
furati fuerunt, nam id certis dieb
permittebatur pubi Laconicę, ſub ve
celabat. Ea ſæviens cum pueri lat
uſque ad inteſtina laceraret, perpeſ
eſt, donec abiſſent, qui vulpecula
quærebant. Cum autem pueri dicere
ſatius fuiſſe vulpeculam prodere, quà
ipſum ſic lacerari: Imò præſtat, i
quit, cruciatibus immori, quam fu
tum prodere per ignaviam ac mor
metum. Quid hic dicent viri grave
ac dignitate præditi, qui cum famæ v
tæque ſuæ periculo effutiunt, quicqu
co

hereditum eſt? Apud Lacedæmonios
inſtitutione Lycurgi mos erat, ut
natu maximus aſtans pro foribus cui-
que ingredientium ad publica convi-
via diceret, commonſtrato oſtio, per
hanc, inquit, januam nullum egreditur
verbum. Et Horatius idem refert inter
leges convivij:
Ne fidos, inquit, inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet.
Non infeſtiviter Martialis odiſſe ſe di-
cit memorem compotorem. An felici-
ter eſſerit audax facinus Gygi neſcio,
qui crudeli flagitio ſibi paravit re-
gnum. Certe Candaulem regem, &
principatu & vita privavit, linguæ
talis incontinentia, qui apud ſatelli-
tem effutierit uxoris pulchritudinem,
ſi quid Herodoto credimus. Lacedæ-
monij non ferebant uxores ab hoſpiti-
bus laudari, quod oporteret illas ſolis
maritis eſſe notas. Multo minus decet
maritos apud alios jactare formam
conjugum ſuarum. Sed his quoque fa-
ciunt indecentius, qui quicquid in tha-
lamo, quicquid in lecto cũ vxore nu-
gantur, deprædicant in convivijs & in
colloquijs apud quoſlibet. Si turpe eſt
efferre quod inter pocula dictum eſt,
quanto turpius eſt ea non continere,
quorum oportebat ſolum cubile to-
rumque conſcium eſſe? Quidam dũ fa-
ceti volunt eſſe in ſcurrilitatis vitium
inci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

incidunt. Quid autem turpius, q
monachus, aut epiſcopus ſcurra?
que utinam pauciores eſſent iſtiuſ
di. Talibus non arbitror tuto comm
ti confeſſionum arcana: Nam qu
cebit aliena mala, cum quiſquis
morbo tenetur, ne ſua quidem ret
re poſſit: Aut qui conſulet alieno
riculo, qui ſeipſum mavult in p
culum conijcere, quàm tacere? Inte
in mentem veniunt ſycophantæ,
quibus mox dicam. Horum alic
calumniabitur mihi non probari c
feſſionem. Non damno confeſſion
ſycophanta, ſed hæc admoneo,
quem pœniteat approbatæ confeſſ
nis, niſi forte medicinam damnat,
periclitanti conſulit, ne ſe malo cre
medico? Et quoniam medici inci
mentio, referam obiter & illud, qu
Hippocrates jurejurando profund
ſilentium exigit à medicis: Adeo
medicus quidem bonus eſſe poſſit,
linguam habet incontinentem. Et
men hic ſi proferat morbum, tant
pudefacit laborantem. Sacerdos ſi
futiat, etiam in capitis diſcrimen add
cit multos. Multi levius eſſe ducunt
grotare, quam medicum perpeti in
pendio loquacem. Sunt enim quida
quos nemo libenter adhibet convivi
quod nimium & intempeſtiviter m
dici ſint, nihil habentes in ore, n

par

lyſes, apoplexias, epilepſias, totam-
rationem anatomiæ inter pocula
erunt, lautiſſimum etiam convi-
n vertentes in nauſeam. Quantâ
citudine ſapiens Hebræus monet:
regibus detur vinum: Noli regi-
ô Samuel, noli regibus dare vi-
n. Quid periculi, ſi bibant? Quia
ium, inquit, ſecretum ubi regnat
etas. Ergo ne regno quidem ge-
do idoneus eſt, qui ſecretum con-
re non poteſt. Herodes inter po-
a donavit ſaltratriculæ caput Io-
is Baptiſtæ. Temere juravit lingua
n effrenis vinolentia. Multi princi-
inter vina voces effundunt, quæ
rimis adferunt exitium. Plutarchus
dit apud Ægyptios nefas fuiſſe ſa-
dotibus guſtare vinum. Nunc ple-
que videmus ebrios baptizare pue-
, ebrios audire confeſſiones, nec tum
icquam minus peccare, quam cum
dormiſcentes non audiunt quid di-
tur, niſi quod ſic quoque produnt
erdum quod audierunt. Ante annos
n ita multos accidit, quod dicam:
uidam exorſus apud hujuſmodi ſa-
rdotem, ubi ſenſit hominem altum
rmire, ſurrexit atque abijt interru-
o ſermone. Hoc digreſſo ſucceſſit al-
r. Cumque rurſus obdormiſſet, ex-
tavit hominem confitens, non, in-
uit, audis quæ dico? Ille ſomno de-
lirus,

lirus, exiſtimans eundem hunc eſſe
prius cœperat confiteri, imò probe
dio, inquit, dixeras te effregiſſe
nium vicini tui, perge cætera di
Hoc meminerat ex confeſſione p
ris, velut inſigne, tametſi dorm
ac ſemiſomnis. At confeſſor ille in
duit, negans ſe unquam ſcrinio
fuiſſe perfoſſorem. Hoc caſu qui
ceſſit reſcivit ſuperioris arcanum. I
diſceſſit uterque vinctus ac pudefa
ob unius temulentiam. Non ſine c
laudata eſt Publij mimographi
tentia: Cum abſente loquitur,
ebrio qui litigat. At ſtultus facit, qu
brio prodit arcana. Nec enim ſolũ
dit operam, verum etiam & ſeipſu
alios adducit in periculum. Siqui
male conjectat, qui credit ſacerdo
hic fore continentem, qui quotidie
ſpicitur indulgere vino, & in colloc
effutire, quæ ipſius quoque retu
obticuiſſe. Dixerit aliquis in nugal
nugatur, in ſacris temperans eſt.
alius credat ſuo periculo, tu ne cr
deris. Ac recte quidem inſtitutum e
majoribus, ne quis niſi jejunus per
ſynaxin; ſed videtur majus operæ
tium futurum, ſi cautum fuiſſet,
quis niſi jejunus doceat euangeliũ,
confitentem audiat. Quos habet ep
pſiæ morbus, non cadunt ubi volu
ſed ubicunque morbus eos corrip

etiam ſi ſtent in præcipitio: Ita quos
it hic linguæ morbus, æque labun-
in maximis atque in minimis, ſi in-
it paroxyſmus, qui quamvis levi
cauſa provocatur in talibus. Quin-
in capitali cauſa ſoricum exem-
produnt ſeipſos, ſibique nulla com-
necesſitate perniciem accerſunt.
d enim accidit Ibyci poëtæ inter-
ribus, etiã proverbio celebratũ eſt.
um occideretur in ſolitudine grues
ſupervolantes teſtatus eſt, poſt
tum temporis cum ſederẽt in thea-
qui facinus hoc perpetrarant, & for-
rues ſupervolarent, in riſum ſoluti,
ſe ſuſurros miſcuerunt, dicentes:
grues Ibyci ultrices. Ea vox exce-
eſt à proxime aſſidentibus, & Iby-
longo jam tempore deſiderabatur.
que ſuborta ſuſpicione ad magi-
tus delatum eſt. Conjecti ſunt in
ula, moxque non gruum indicio,
propriæ linguæ petulantia proditi,
ere pœnas. Veteres dicebant eos qui
aſſent homicidium, aut aliquid
pium facinus, à diris ultricibus agi-
: At iſtis linguæ incontinentia fu-
um vice fuit. Quod dicam accidit
d Anglos Londini, in ædibus in
bus tum agebam. Fur quidam per
ulas irrepſerat in ædes venandi gra-
Nec ſucceſſit venatus: prodidit ho-
nem ſtrepitus, ortus eſt tumultus,
etiam

etiam vicinis concurrentibus. Ille
dens tumultum, miſcuit ſe turbæ, ve
unus è numero veſtigantium fure
atque ita fefellit. Cum putarent fur
elapſum, deſitum eſt quærere. Fur qu
niam fruſtra tentaverat elabi per
neſtras vicinis arcentibus, decre
exire per oſtium, credens futurum
illic falleret, quemadmodum fefe
rat in venatu. Et fefelliſſet niſi t
parum continentem habuiſſet ling
quam habebat manus parum abſtin
tes. Oſtendit pro foribus complu
de fure confabulantes. Et hic m
precatus eſt furi, cujus gratia per
diſſet pileum. Exciderat autem fu
tanti pileum, quod exceptum eſt
hoc, ut ejus indicio fur poſſet aliqu
do deprehendi: Ex ea voce nata
ſuſpicio. Captus eſt: confeſſus eſt:
pependit. Huic non diſſimile eſt, qu
refert Plutarchus: Erat apud Lace
monios delubrum Palladis æreum,
de & cognomen additum Chalcœ
Id ſacrilegi quidam ſpoliarant, &
perta eſt in medio templi lagena vac
Facto igitur populi concurſu, pleri
diſputabant, quid ſibi vellet ea lage
Hic quidam ex aſtantibus: ſi vultis
quit exponam, quid ego conjec
de lagena: Arbitror enim ſacrileg
cum hoc facinus adornarent aco
tum bibiſſe (tametſi quod Plutarc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

: de aconito, cæteri ſcriptores tra-
eſſe peculiare cicutæ, cujus vis
o vino diluitur, nam aconitum
tor eſſe immedicabile malum) at-
hoc conſilio vinum detuliſſe ſe-
, ut ſi rem perficerent & latere
ingeret mero epoto ac veneni vi
a diſcederent incolumes : ſin mi-
expedito genere mortis quod do-
ſenſu vacaret, effugerent quæſtio-
ormenta. Hæc cũ ita narraret, nõ
divinans, ſed quaſi rem cõpertam
ret, alius aliunde cœpit appellare
iné: Heus tu quis es? Quis te novit
c urbe? Vnde iſta tam exacte ſcire
iſti? Quid multis? deprehenſus
hiſer, & ſacrilegium confeſſus eſt.
m hanc linguæ incontinentiam
is fortaſſe tribuet ultori numini,
dmodum refragabor; modo con-
at inter nos numen hominis vi-
oluiſſe ad ultionem abuti. In eo
nunc referam minus erat ſcele-
& tamen non minus atrox pœna.
icus rex cognomento Callima-
, infeliciter Martem expertus ad-
s Gallos cum lacerato abjecto-
diademate, tribus, quatuórve
axat comitantibus, equo per in-
fugeret, tandem labore fame-
deficiens ad villam quandam coa-
ſe recepit. Ejus dominum nactus,
m & aquam petijt. Ille vero non

hęc tantum, verum etiam quicquid ſticana domus habebat ſumma c comitate exhibuit. Interea regem tuitus agnovit, & gaviſus eſt quod lum fortuna ad ſuã caſam potiſſim detuliſſet. Quod gaudium ſi contin potuiſſet, retuliſſet aliquando magn cum hoſpitalitatis ſuæ præmium. cum ad viam uſq; regem eſſet comi tus, ne quid omitteret officij, diſce rus ait: Salve Rex Seleuce. Rex p recta dextra veluti reſalutaturus oſculaturus hominem ad ſe traxit, mulq; cuidam è comitibus innuit, cervicem gladio recideret. Idque ctum eſt. Sed infinitum fuerit, exe pla loquacitatis omnia recenſere, q bus tot regna, tot populos, tot civita funditus everſas, & docét hiſtoriæ rum antiquarum & quotidie videm Sylla relicturus erat obſidionem At narum, quod hinc urgeret Mithrida qui occuparat Aſiam, hinc Maria factio, quæ rurſus urbem invaſerat, dum ſeniculi quidam in tonſtrina g rientes, inter cætera dixiſſent, qu heptachalcum eſſet incuſtoditũ, eo periculum eſſe ne ex ea parte urbs ca retur: exploratores qui tum forte a rant quod audierant in tonſtrina Sy retulerunt. Ille mox coactis copijs tempeſta nocte milites per eum loc induxit in civitatem, minimumq;

fi

quin eam funditus deleret, certe
& ſanguine complevit, adeo ut
amicum cruore fluxerit. Tantum
it calamitatis reipub. vox non ſuo
dicta, quæ ſi clàm dicta fuiſſet a-
magiſtratum, ingẽs præmium pro-
batur. Sæpe publicũ malum cum
to cõjunctum eſt, adeo funeſta res
ngua intemperans. Sub Neronis
nide diu gemuerat urbs Roma, vel
s potius. Vnica tantum reſtabat
, qua præparatis omnibus occiden-
erat tyrannus. Et erat libera reſpub.
qui necandum Neronem ſuſcepe-
am habuiſſet continentẽ linguam,
m fortem animum. Is enim cum in
trum proficiſcens vidiſſet homi-
uci, ut Neroni exhiberetur, deplo-
i fortunam ſuam intempeſtiva mi-
ordia commotus, dixit illi in au-
: Deos ora ô bone, ut hic dies præ-
at. Nam cras ſat ſcio mihi gratias
. Qui ducebatur ſuſpicionẽ ex hu-
oratione conceptã ad Neronem de-
t, malẽs ſuæ ſaluti, quam illius qui
carat, aut publico bono conſulere,
ertim cum incertum haberet, quis
t futurus conjurationis exitus. Pro-
ns itaq; cõſolator ille ſublimis raptus
admoti ignes & verbera. Quod ul-
nullã neceſſitate coactus effutiverat,
inter tormenta negavit, donec cru-
tus exprimeret veri confeſſionem.

Infelix? eadem opera , & ſibi pepe
exitium,& publicam libertatem rem
ratus eſt. Qui conjurarant in nece
Iulij Cæſaris, M. Tullium tametſi v
rum bonum ut dictum eſt, & tyrann
dis oſorem excludebant ab hujus fac
noris conſcientia,non quod diffidere
illius animo , ſed linguæ. Atque u
nam tam feliciter oppreſſiſſet Anton
armis , quàm fortiter lingua provoc
vit. At Zeno philoſophus, ne conjur
tionis arcanum , cruciatu victus a
quando prodere cogeretur, ſuam ipſi
linguam mordicus exciſam , in tyra
ni faciem expuit. Nec immerito Leæn
mulierculæ ob admirandum ſilen
exemplum honos habitus eſt. Ea er
meretrix Harmodio Ariſtogitoniq
familiaris. Erat his conjurationis co
ſcia. Spem enim cum illis communer
habebat , utpote mulier , rem felicit
ſucceſſuram : Biberat enim ex com
muni Cupidinis poculo , ac velut ij
dem orgijs initiata myſteriorum er
conſcia. Cæterum ubi non ſucceſſit,
de illis ſumptum eſſet ſupplicium , il
vocata ad quæſtiones , nullis tormen
tis adigi potuit , ut reliquos ejus con
jurationis conſcios proderet . Athe
nienſes admirati tam inſignem mulie
ris conſtantiam , poſuerunt illi leæ
nam ex ære ſed elinguem , ac pr
foribus arcis dedicavere , ut leo de
cla

…aret invictam animi fortitudinem:
…erum quod linguam non haberet,
…ntij fidem ſignificaret. At non
…nde gratus fuit populus Romanus,
…nquam non minus admirandum
…nplum eſt in ſervo, quam in fœ-
…a. Marcus Antonius orator, in-
…i reus agebatur: accuſatores ſervum
… ad quæſtiones poſtulabant, quod
…nti ad ſtuprum domino laternam
…tuliſſe diceretur. Servus erat etiam-
…n imberbis, & aſtabat coràm, & vi-
…at rem ad ſuos cruciatos pertinere.
… domum ventum eſt, videretque
…ninum ſuum hac de re vehementer
…icitum, ultro hortatus eſt ut ſe ju-
…bus torquendum traderet, affir-
…ns nullum verbum ex ore ſuo pro-
…rum, quo cauſa ejus læderetur.
…usque promiſſi fidem inter varios
…iſſimos cruciatus mira patientia
…ſtitit. At C. Plotius Plancus, cum
…hoſtibus ad cædem quæreretur, &
…i diu torti conſtanter negarent ſe
…e ubi lateret dominus, ultro prodijt,
…idi malens, quam tam fideles ſer-
… ſua cauſa diutius cruciari. Non
…uit plus honoris habere ſilentio
…rum. Ageſilaus Lacedæmoniorum
…, cum quidam facinoroſus pertinaci
…ntio duraret in tormentis, quan-
…n, inquit, animi conſtantiâ hic prę-
…t in re ſcelerata? Admiratus eſt vim

animi, linguæq; continentiam, & dole
bat tam egregiam virtutem abſumi i
re non præclara, videlicet ſumma
habitura laudem ſi recte fuiſſet collo
cata. Cum in tonſtrina, ſermo vertere
tur de tollenda Dionyſij tyrannide
quam quidam dicebant adamantina
eſſe & inſuperabilem, tonſor inte
peſtivo joco ridens, quinam, inqui
inſuperabilem, cum ego ſubinde nova
culam admoveam illius gulæ? Delatu
eſt hoc dictum ad Dionyſium, & i
crucem actus eſt tonſor. Quin & com
plures ſemet in exitium conijciu
aviditate nuntiandi res novas. Clade
quam Athenienſes in Sicilia maxima
acceperant, tonſor quidam à ſerv
cujuſdam ex ea clade elapſi, cognove
rat: mox relicta tonſtrina, veluti t
mens ne quis primi nuntij gloriã præ
riperet, quantum potuit ad urbem ac
currit, totamque civitatem rumo
complevit. Orta perturbatione, coll
ctoq; populo, primum hujus rumor
autor inquirebatur. protrahitur tonſo
jubetur rumoris autorem edere, cuj
ille ne nomen quidem tenebat. Ilic
rotæ alligatur miſer torquendus,
triſtiſſimi rumoris confictor. Inter
venere qui certum cladis acceptæ nu
tium adferrent: jamq; ad ſuas quiſq
calamitates deplorandas domum abij
relicto ut erat alligatus tonſore. Ta
de

cum ſub noctem ſolveretur à car-
: , etiam tum percontabatur ec-
accepiſſet de Nicia, & quomodo
t interfectus, nam is dux erat ex-
us. Tanta morbi vis erat , ut eo
; tempore prius habuerit de ma-
ienis audire , quàm ſuum deplo-
malum , aut cavere ne quid in
rum tale accideret. Fit autem,ut
nadmodum qui moleſta maleque
tia pharmaca biberunt , etiam ad
; calices unde hauſerunt ſolent
eare. ſic & illos oderimus qui
vehementer triſtem nuntiant. Ve-
quid opus eſt hujus mali exem-
è veteribus hiſtorijs petere , cum
vita mortalium undique talibus
a ſit: Simili morbo laborant , qui
dent mala futura prædicere , quo
s & aſtrologi videantur , aut chi-
nantes. Hi ſæpenumero malunt vi-
perdere quam divinationé. Quan-
um Anglorum rex Henricus ejus
minis ſeptimus maluit hujuſmodi
inatorem deridere quàm tollere.
ex aſtris prædixerat regem eo anno
iturum. Res eſt ad regem delata.
cerſivit hominem verbis honorifi-
, diſſimulans quod reſcierat. Rex
ter cætera percontatur hominem,
um ex aſtris certa prædici poſſent.
ebat : num ipſe eſſet ejus artis
ritus , annuebat , ſperans ſe tanto

pluris habitum iri à rege. Tum rex,
igitur mihi, ubi tu futurus es his f
natalitijs, inſtabat enim natalis do
ni, hærebat. Cum urgente rege, n
ret ſe poſſe certum prædicere, e
inquit rex, ego ſum artis peritior
tu, nam ſcio te futurum in turri:
enim vocant locum munitum Lo
no imminentem, in quo ſervan
quos volunt eſſe in tuto, ſimulque
nuit ut duceretur. Illic ubi ſatis re
xerat divinandi calor, cum riſu dir
ſus eſt. Atqui ſatius eſt ab hujuſm
divinationibus temperare, quod p
culum ſit, ne non ſemper obtingat
eadem civilitate præditus. Ad h
claſſem pertinent, qui conſilijs non
tempore datis, tum ſibi tum alijs
cerſunt perniciem. Promiſerat ſib
Phalaride tyranno gratiam Peril
ænei tauri repertor, ſed ſuo malo d
cuit eſſe veriſſimum, quod ſcripſit H
ſiodus, & proverbio celebratur:

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κ
κίστη.

Referam fabulam quam audivi Lu
tiæ cum illic agerem, an veram n
ſcio, certe veriſimilem. Oſtenditur
foro frumentario, ni fallor, os cloac
in qua ſe ſepeliri juſſerit quidam que
ſero pœnituit mali conſilij. Viden
regem triſtem ac ſolicitum. Cauſa m
roris erat, anguſtia rei pecuniariæ.

qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

regem ſublevaret , ſuaſit ut ex
ıtis etiam rebus quas ruſtici defe-
in urbem , unum aut alterum æ-
ı nummulum exigeret , idq́ue in
nium duntaxat. Ex eo cùm vide-
in urbe frequentiſſima colligi pe-
æ vim nō modicā, videlicet juxta
ntiam Heſiodi, ex multis minutis,
lato ingenti acervo, non remiſſum
quod ſemel cœptum eſt dari. χα-
ὸν χορίων κύνα γεῦσαι. Imò ad
exemplum plures exactiones exco-
tæ ſunt. Qui dederat conſiliū, cum
ret ſe non idem auctoritatis habe-
ı diſſuadendo , quod habuerat in
dendo, quo de ſeipſo pœnas ſumeret
nſulti conſilij , ſimulq́ue moneret
s ne ad eundem impingerent lapi-
ı, teſtamento cavit, ut in ea cloaca
liretur , in quam totius illius fori
es confluunt, in quo manet etiam-
ı in hunc uſque diē exactionis exe-
o. Quæ hactenus retulimus de lin-
vitijs, ferè ſunt ejus generis, ut ſtul-
e, aut ſi quis odioſius interpretetur
niæ ſint affiniora quàm malitiæ.
æ ſi tantam adferunt perniciem re-
mortalium , quid ſentiendum de
, qui deſtinata malitia ſceleratiſſimū
guæ organum nunquā non torquent
vibrant in privatum ac publicum
nani generis exitium ? Qui ſtudio
gant ficta prognoſtica , ut populos

ac reges inter ſeſe committant, d
hoc futurum prædicunt quod f
vellent, dum nunc huic, nunc illi
ctoriam aut cladem denuntiant,
data opera falſa renuntiant, ut pert
hant in exitium quos volunt, qui m
dacijs circumveniunt ac perdunt
noxios, qui fœdis adulationibus
mentant animos principum, qui ver
tis conſilijs miſcent res humanas,
pejerant, qui calumniantur, qui ſuſ
ris ac delationibus dirimunt amiciti
fœdera, conjugia, qui ſeditiones co
citant, qui fratris animum conui
exaſperant, qui docēt hæreſes, qui bl
phemias evomunt in deum & in ſa
ctos eius, ut leve jam videntur qu
ſummis orbis principibus non ma
parcunt quàm lupis ut ajunt. Circu
ſpice quicquid eſt in orbe funeſtarı
tragœdiarum, comperies ferè font
malorum omniũ fuiſſe malam lingua
Atque utinam hæc lues tantum in au
principum regnaret, ac non potiſſim
inter iſtos qui pietatis Chriſtianæ
lumina videri volunt, qui Chriſtia
religionis & integritatis exemplaria l
beri poſtulant. At ne mihi nimiu
prolixa ſumatur hæc oratio de adul
toribus nihil dicam, quo genere bip
dum, nihil eſſe poteſt ſceleratius,
quod alias à nobis in hos abunde
ctum eſt, vel quod ex elegātiſſimo Pl
tarc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

libello, quem nos latinum feci-
petere poſſunt, qui volũt. De ma-
vanitate dicentur pauca. Quod
n hominis corde, ſolus deus per-
Cæterum in hoc eſt lingua data
nibus, ut hac internuntia homo
nis mentẽ & animum cognoſcat,
t autẽ ut imago reſpondeat arche-
Specula bona fide repræſentant
iné rei objectæ. Nam quæ men-
vocantur, in hoc tantum adhi-
ur ut riſum moveant. Eoq; dei fi-
qui venit in terras, ut per eum co-
ceremus mentem dei ſermo patris
voluit, & idem veritas dici voluit.
turpiſſimum ſit linguam ab animo
ere. Nunc inter Chriſtianos etiã,
n immortalem! quàm rara linguæ
? Quàm multi ſunt qui ſic aſſue-
mentiri, ut ſe mentiri neſciant?
d in comœdijs ſervile judicatur,
noſtris moribus vix ſacerdotibus
monachis habetur indecorum, in
oribus etiam vocatur prudentia.
quid interim commemorem de
quorum tota vita nihil aliud quàm
dacium eſt. Nec enim ſolum
tiuntur oratione, ſemper habentes
re religionem eccleſiam, & Chri-
n, fidem & euangelium, verum
m vultu ficto, veſte prodigioſa, ci-
titulis, ac ceremonijs orbi menti-
ur, nõ ſine gravi pernicie religionis

quàm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

quàm inſyncere profitentur. T
erant apud Græcos philoſophi, ba
pallioque raram quandam ſapient
pollicentes, ſemper habentes in ore
tutem, honeſtum, & libertatem, c
illorum plerique toti maderent v
pluſquam vulgaribus, ac ventris
tiæque eſſent mancipia. Tales e
apud Iudæos phariſæi, qui triſ
vultus, latis phylacterijs, alijsque f
apud imperitam plebem venaba
opinionem ſanctimoniæ. Quon
autem utrique virtutem in lingua
cumferebant, ſimiliter audiunt u
que. Siquidem dux ille fortis m
quàm eloquens cum audiſſet philo
phos in Academia de recte vive
diſputantes, peracta diatriba, roga
quid de his ſentiret: nihil inquit,
ſupereſt, ut quæ diſputatis, rebus i
præſtetis. Significabat illos de vir
per omnem vitam nihil aliud qu
diſputare. Quid autem audit à Chri
phariſæus? Recte reſpondiſti, hoc fac
vives. Vtinam autem non eſſent in
Chriſtianos, qui & philoſophorum
cos, & phariſæorum ambitioſam hy
criſim ſuperarent. Præterierunt u
bræ, venit lux, non decet filios lu
ullus fucus. In quos acrius ſævijt v
tas Chriſtus, quàm in hypocritas? A
quod nomen olim fuit infamius, qu
hiſtrionum? Ethnicorum leges ſ

unt ab honoribus, qui ſabulam
ent in theatro, & hoc ſcelera-
um hiſtrionum genus occupat
orbis honores, nuſquam non
ns hiſtrionicam, in conjugijs, in
bus principum, in aulis regum
ſarum. In comœdijs exibila-
qui audit, non pudet vani-
e reſpondet: non, dum ob rem:
r enim à lenone, & applauditur
od mox ſequitur, ſterquilinium.
hominum vita quàm multi ſunt,
orionem ſuperant vanitate, dum
n, cum Platonum & Catonum
nam gerant? Pœnas dat legi-
qui natus vir, veſte mentitur
nam, & ludus eſt quotidianus ſub
philoſophico, ſub veſte ſacroſan-
ere ſcurram, ſycophantam, im-
rem, quadruplatorē, & quid non?
enim me pigetq́ue reliqua com-
orare. Illis crimini datur veſtitus
ax, etiam ſi nullum alioqui cri-
ſit admiſſum. His in omni genere
orum veſtis fucus patrocinatur. Si
recipitur mendacium, tolli fidem
le eſt, qua ſublata ſimul tollitur
nnis humanæ vitæ ſocietas. Quis
velit paciſci cum eo, quem non
at mendacij? Aut quis hunc ama-
ſſit, qui nihil dicat ex animo? Nec
re vulgo dictum eſt, Oſtende mihi
daeum, ego tibi oſtendam furem.

Le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Levius eſſet hoc malum, niſi men
tium vanitas faceret, ut nec ver
quentibus fides habeatur,nō ipſis
rum,qui crebro mentiendo ſibi m
fidem abrogarunt: neminem enim
ſeret Plani,quem nemo ſublevat f
crure quod toties illuſiſſet accurr
bus, cum ille ſimularet crus eſſe
ctum, verum etiam alijs qui loqu
ex animo. Quemadmodum cre
tes frequenter decepti à malæ fide
bitoribus, etiam his pernegant
niam, qui ſunt illorum diſſimiles
tamen levius improbi ſunt,qui na
morbo quodam ac libidine ment
peccant, quàm qui deſtinata ma
Sunt enim qui ſtudio ſpargunt va
nia, quo concitent ſeditionē, &
cipes inter ipſos funeſto bello com
tant. Nec deſunt qui in hoc ipſum
fingunt oſtenta, ſomnia, & viſio
Monachorum hic fere ludus eſt.
quos oderunt ſingulis annis,ſemel
iterum ſepeliunt,quo triſti rumor
ad tempus diſcrucient amicos. Iam
ro in conſuetudinem abijt, fictis t
edere libellos famoſos, & ipſius q
lædere volunt, in hoc nomine a
Ad hæc tam execranda flagitia
connivēt leges. Sed pręſtat hæc int
miſſa facere, quo magis vacet ea p
qui,quę propius ad pręſens inſtitu
pertinent. Tantum illud addam, n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

eos mendacij, quos non pudet pa-
s diaboli, quem autorem menda-
pronuntiat divina ſcriptura: con-
nant linguã veridicam: & ſtultam,
et, appellent, qui volunt eſſe mem-
Chriſti. Veniam ad perjuros, quan-
n omnis ſermo mendax juxta do-
am euangelicam Chriſtianis per-
um eſt: imò omnis mala vita Chri-
orum perjurium eſt. Atq; hęc ipſa
jurandi religio, in hoc reperta eſt,
nendacio falleretur proximus, ne
de crearetur magiſtratus aut prin-
, ne ſuſceptus magiſtratus inſynce-
ereretur, ne ſecus quàm ex fide di-
nt teſtes, ne ſecus agerent actores
atroni, ne ſecus pronuntiarent ju-
s. Nunc mihi quæſo revolve
torum annales, quando comperies
um fuiſſe jurisjurandi, quantum
c eſt inter Chriſtianos, & ubi plus
uriorum? Iurandi nullus eſt finis.
at princeps inaugurandus: jurant
giſtratus: jurat populus: magnis
monijs res agitur. Excute jura-
articulos, & videbis jurisjuran-
n non minus eſſe ludicrum, quam
eorum qui ſuſcipiunt profeſſionem
em artium liberalium, aut juris,
theologiæ. Iurant qui magiſtra-
n ſuſcipiunt, & eum quidam ita ge-
nt, quaſi juraverint ſe pejuraturos.
oties autem jurant Cæſares, priuſ-
quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

quam coronã ſacram accipiant? Qu
ties jurejurando coëunt princip
fœdera, quoties perjuria reſcindunt
Iterum atque iterum jurant epiſco
qui ſacris initiantur. Pontifici jur
notarij, & epiſcopi qui dicuntur à ſ
fragijs. Quoties monachi jurant ſ
abbatibus ? Excute facta, comper
perjuriorum plena omnia. Nec in
rim juratur per Iovem lapidem, a
per Herculem, ſed per Chriſti cr
cem, per ſacra dei euangelia, p
ſalutem animæ: & quaſi hæc par
ſint, ſcinditur, ac diſtribuitur
croſanctus ille panis, quo ſymbolo
hil eſſe poteſt religioſius. At lingua
rumpit hæc omnia vincula. Miran
in Petro quod ter dominum abne
rit, quem humano tantum affectu
ligebat, cujus ſpiritum nondum ſ
ſerat, quem nondum viderat ſurrexi
nondum viderat aſcendentem in c
lum: nobis ludus videtur pejera
quaſi ſit aliud pejerare per dei nom
quàm illum abjurare. Et interim h
die quoque ſubmoventur à tribuna
bus ac magiſtratibus infeliciter perju
At ſi quorundam magnatum vit
excutias, quantum reperies perjuri
rum examen? Iam vero pluſquàm p
jurium habetur, ſi quis pro cineric
pallio ſumat atrum, aut pro linea ve
ſumat laneam. Nam apoſtaſiam voc

qu

crimen olim atrociſſimum erat
m, qui abnegato Chriſti nomine
ſent ad cultũ dæmonum. Nunc
ota ferè vita mortalium talis ſit,
i baptiſmi ſacramẽtum ludus ſit,
agnoſcit perjurum, neminem pu-
oſtaſias tam impiæ. Non hic pa-
or his qui temere deſerũt hone-
vitæ inſtitutum, ſed indico præ-
um vulgi judicium. Veniam ad
a linguæ, quibus nulla vipera,
n aconitum, exitium habet præ-
s. Damnantur etiam ethnicorum
s, qui ſegetem excantarint ex
lienis, aut qui luem incantarint,
nto nocentior eſt lingua, quæ
impijs eximit pietatem: quæ tur-
io depulſa pudicitia immittit
m voluptatum amorem, quæ
pi pro clementia inſibilat crude-
n & avaritiam, ac publicum
m unde hauriunt omnes letalibus
is inficit? Exuruntur ſagæ, quæ
icijs vim admovent animis ho-
m, aut noxam corporibus, quæ
s evocant, quæ magicis ſacris li-
dæmonibus, quæ faſcino lædunt,
ſi ne horum quidem quicquam
ur, abſque linguæ miniſterio,
admodum teſtatur Vergilius,
cula ſi quando ſævæ infecere no-
vercæ,
cueruntq; herbas, & non innoxia
verba.

At rurſus:

Baccare frontem
Cingite, ne vati, inquit, noceat ma
lingua futuro.

Atqui hæc omnia cum nocentes ling
perpetuo deſignent in vita mortaliu
nemo miratur, adeo res in conſuetu
nem abijt. An ullum faſcinum ſceler
tius eſt, quàm corrupta juvenum a
virginum inſtitutio? Quiſquis do
impia, nónne miſcuit aconitum? Q
rudem ætatem obſcœnis ſermonib
inficit, nónne virus infundit imme
cabile? Et adverſus maleficorum ar
traduntur quædam remedia, adver
linguæ nocentis venenum quod
medium invenias? Sunt incantame
quibus ſopitur anguis, nullum eſt
cantamenti genus, quo linguam ob
ctatoris cohibeas. Iam cum natura
væ novercæ ſimilior quàm matri, ſ
gulis venenis, ſuum quoddam ex
genus attribuerit, atque hic crudeli
rietate copiaque luſerit, uni linguæ
buit omnia. Mala lingua quæ perſu
habendi ſitim, uſque ad fratrum
cumventionem, uſque ad templor
ſpoliationem, uſq; ad cædem ac ven
cia, nónne plus noxæ dedit, quàm
dipſas, cujus morſum ſequitur bibe
ſitis inexplebilis uſque ad venarum
ciſionem? Seps, minutum animalcul
eſt, & tamen ea veneni vis eſt, ut qu

ferit ſic totus extabeſcat, ut ne oſſa
rum ſuperſint. At noxia lingua, quæ
s virus inſtillavit in animum al-
i, quo totus tum animo tum cor-
contabeſcat miſer, nónne præſen-
didit venenum quàm ſeps habet,
æc inter omnia ſerpentium gene-
ma tribuitur, quod cum cæte-
am eripiant, ſolus hic ne cada-
uidem faciat reliquum? Iam
ngua, quæ peſtilenti ſermone
um ambitionis inſevit animo,
dulatrix lingua, quæ ſic demen-
minem, ut ſibi dijs æqualis vi-
r, totusque turgeat inani faſtu,
plus mali dedit quam vllus pre-
cujus morſum ſequitur prodigio-
rporis tumor? Homuncio qui ſi-
it divinos honores, & erigitur
us omne quod dicitur aut coli-
us: nónne latius tumet ferali ve-
quàm ſi preſteris dente tactus eſ-
ujus veneno tumeſcit icti corpus
nodum humanũ, ſed non uſque
hanti magnitudinẽ? At animus
umeſcit uſque ad ejus celſitudi-
i immenſus eſt, & incomprehen-
Habebat Alexander magnus ſuos
tores, qui juvenem ſuapte ſponte
em magis incenderent ad bel-
ollicentes neſcio quod totius or-
minium ſubinde veluti novas fa-
gerentes, hæc regio tibi ſupereſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

armis ſubigenda : hic populus te
gligit . Interim miſer ille mox per
rus , omnia cædibus ac ſanguine
ſcebat, ne amiciſſimis quidem parc
dum non ſuſtinet à quoquam cont
ni. Is nónne pejus venenum ex ſc
ratis linguis hauſerat, quàm quos
morrhois ſerpens momordit , cui
nomen eſt apud Græcos , quod is
percuſſerit toto corpore nihil a
exudet quàm ſanguinem ? Rurſus
cens lingua,quæ revocat à corrig
in melius vita , quæ incantat ſecu
rem,quæ ſuadet molliter & abſqu
curi ſolicitudine vivere,quæ dicit:
medamus & bibamus, cras enim
riemur. & , Non eſt deo curæ
agant homines. aut , nihil habet
menti noſtra ſollicitudo, quando
velimus nolimus hoc de nobis fa
eſt,quod ſemel ſtatuit: Lingua in
quæ hujuſmodi dictis letalem ſ
diam inſtillavit in mentem hom
nónne vulnus inflixit aſpidis
nocentius?quem profundus ſom
cutus mortem adfert abſque ſen
loris ? Sic & qui molliter vivunt
cunt in bonis dies ſuos , & in
ad inferos deſcendunt. Age d
lingua, quæ procurat apud pote
ſed ſtultum principem innocen
minis proſcriptionem , qui velu
fulmine, prius interijt quam ſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

a, an minus nocuit, quàm ſerpens,
nomen jaculo , quod ſeſe ſagittæ
norem vibret , impetuq́ue per ho-
is tempora effugiat , tanta celerita-
t mors non ſit vulnere tardior? Ba-
cus & oculis noxius eſt, & morſu,
tam præſentanea veneni vis , ut ni
tinus amputes membrum , nulla ſit
ſpes. An non invidus faſcinum
et in oculis , qui fraternis bonis
bus gratulari debebat non aliter ac
,uritur, & morſum addit oculis no-
tioré, arrodens & carpens, quæ re-
ime geſta ſunt, interpretatione ma-
ſa depravans , quæ bene dicta ſunt:
criminis hæreſim intentãs, ubi fue-
laudanda pietas:ibi proditionis in-
ulans, ubi fuerat approbandũ ſalu-
liberumq; conſiliũ. O baſiliſcũ in-
entem, ſi cum hujuſmodi linguis
feratur. Præſens ac velox virus eſt
liſco , quod ſubito per haſtã tranſ-
at ad dextram configentis : præſen-
Narcopiſci, qui vulneratus hamo,
enum per ferrum, per longum funi-
um, per arundinis nodos, ad ipſam
entis dextram transfundit, ſed lon-
s transfundit ſuum virus mala lin-
,cujus ſermo ſerpit ut cancer , nec
em facit donec orbis bonam partem
vaſerit. Per uxorem inficit maritũ,
diſcipulũ parentes , per unũ magi-
atũ reliquos, donec veneni vis pene-

 trave-

traverit in aulas principũ, atque hin
in orbem univerſum. Interim illi Na
ci totpentes otio, nec alia re tuti quà
veneno, depaſcuntur impune miſero
nec enim illis alia res magis expedi
quàm ut nihil ſapiant fœminæ, ſtupe
vulgus, delirent principes. Inter ſerpe
tes negãt ullũ venenũ immedicabili
quàm aſpidis, quemadmodũ inter he
bas nocendi palma defertur aconit
cui in hoc cõvenit cum aſpide, qu
ſomno necat, & tamen nullum eſt
mnino tam peſtiferum venenum, qu
hominum induſtria invenerit rem
dium. Nam M. Varro tradit efficax
ſe remedium, ſi percuſſus ab aſpic
ſuam ipſius bibat urinam. Et acon
vim diluit ruta & erynge, in anſe
jure decocta, ne quid alias medic
rum antidotos commemorem, quar
non eſt numerus. Sunt variæ rer
ſpecies, quibus abiguntur & arce
tur noxiæ beſtiæ, veluti ebuli her
ſuffitus, quemadmodum & galbani,
maricus, id eſt fruticis genus ſter
Eandem vim habet odor ac fumus
ſti arboris, & herbæ panaceæ, cent
rei, peucedami, tapſi, abrotani, lari
arboris. Fraxinus autem vim ha
tam inimicam ſerpentibus, ut non
lum ſuccus ejus potus, aut ipſa vul
ri admota opituletur læſis veneno,
rum etiam ne matutinas quidem
ve

...tinas hujus arboris umbras, quã-
...ngiſſimas ullus ſerpens attingat.
...l ſi ſic includas ſerpentem, ut
...e non queat, niſi aut in ignem
...t in fraxinum, in ignem potius
...Id Plinius tanquam experimen-
...ompertum narrat. Idem efficit
...um cornu cervi. Quin & ipſum
...al ſerpentibus natura infenſum
...i eos extrahit è cavernis ac ne-
...His itaque remedijs legimus exer-
... inter venena fuiſſe tutos. Nam &
...rum genti peculiarem vim in-
... natura, ut non tantum ipſi tu-
...t ab omnibus venenis, verum-
...a alijs à ſerpente percuſſis carmi-
...; ſalivaque medicentur, atque ex
... etiam ulceribus ſuctu virus edu-
...ac reuomant innocui. Sed omnes
...anas artes ſuperat virulenta lin-
...inter omnes peſtes, nulla formida-
...r mea quidem ſententia, quàm ex
...ir canis rabidi. Nam aſpidis mor-
...omno necat, mitiſſimo mortis ge-
..., neque cuiquam nocet contagio,
...doquidem carnem animantis ſic
...fecti tradunt eſſe innoxiam. At
...s morſus præter mortem crude-
..., præter animum rabie vitia-
...,etiam crudeli contagio tranſvolat
...lures. Et tamen huic quoque malo
...ntidotis occurſum eſt. Vnius lin-
... virus immedicabile eſt. Cicutæ

potæ vim diluit ſumpta vini copi
Quædam venena ſecum ferunt antid
tum. Scorpius admotus vulneri, qu
fecit, retrahit virus ſuum. Qui læſ
eſt à Cantharide, ſentit opem, ſi alas
lius detractas imponat vulneri. Ide
affirmant de pilis rabidi canis. Vtina
vel ex contuſis maledicorum lingu
paſtilli fiant, quibus opitulentur rem
dio quos læſerunt veneno. Sunt regi
nes in quibus nullum omnino vi
venenum. Nec quodvis venenum qu
buſlibet reperias locis. At in quem ta
dem orbis angulum fugies, ubi tu
ſis à mala lingua, quæ nullum vene
genus in ſe non complectitur? Proc
tum eſt hiſtorijs, quoſdam ſic antid
tis munitos fuiſſe adverſus hæc, ut n
lo veneni genere lædi potuerint: ſ
lingua malum habet inſuperabile. H
adde quod noxiæ beſtiæ non tem
quenquam lædunt niſi provocatæ,
delicet cum calcantur. Noxia ling
ultro profert virus ſuum, nec ullos gr
vius lædit, quam bene merentes. Fam
liaritas ac fiducia ſimplex præbet a
ſam nocendi. Sic ſcorpius amplectit
priuſquam infigat caudæ aculeu
Rurſus non omne venenum cunc
venenum eſt. Ciconijs ſerpentes i
noxium cibum præbent, homini le
ferum: Humanæ linguæ virus exiti
le eſt omnibus. Imò beſtiæ quæda

qu

iſdam regionibus innoxiæ ſunt.
dracones in ſola nocent Africa,
placidi atque innoxij: & Perſicum
um in Italiam tranſlatum toxicum
re deſijt. Rurſus ſerpentes ferè
rno frigore torpent innoxij : &
quædam nocte nocent potæ, ſine
luce bibuntur. Mala lingua nul-
on loco, nullo non tempore, pa-
m & expeditum habet venenum.
ue inter venena præcipue formi-
tur, quæ fallaci ſpecie blandiuntur,
t inter ſorba quæ pulcherrima
, venenum habent. & fontes qui-
, cum ſint lympidiſſimi potu mor-
adferunt. Eſt & mellis genus,
d cæteris dulcius toxicum habet.
t quæ hoc nocentiora ſunt, quod
tant colorem, veluti chamæleon.
t quæ præter virus celeritate va-
t. At noxia lingua quid blandius?
quas ſpecies non ſeſe transformat?
id autem volubilius? Iam ex ipſis
eris & aconitis plurima ſunt reme-
adverſus graviſſimos morbos, ut
tura malum abunde penſare videa-
. At lingua mala, nihil aliud quàm
nenum eſt. Sunt & hoc nomine mi-
ra venena, quod ſcorpius non im-
tit ſcorpium, & vipera viperæ inno-
a eſt. Homo ſolus in hominem ve-
num habet. Et interim horreſcimus
betas, & colubros, hominem his

omnibus nocentiorem amplectimu
Membrum à baſiliſco percuſſum i
cõtanter amputamus, & hominis m
ledici convicium non fugimus? Qu
tam demens eſt, ut viperam in ſinu f
veat? Nos viperis omnibus nocenti
res nonnunquam & lecto fovemus.
Pythagoras vetuit, ne hirundinem r
cipiamus ſub tectum, cum hæc av
venenũ neſciat, tantum garrulitate m
leſta, nos virulentum hominem n
excludimus à conſuetudine? Scorpiu
exhorreſcimus, qui nec ferit niſi in
prudentẽ, nec ſemper habet letale v
nenũ deniq; poſt ictum tuto vel pugr
poteſt interfici, & admotus vulneri f
cit, quod in fabulis fecit haſta Pelias:
mala lingua ſimile quiddam hab
cum iſtis dæmoniacis, qui malis ar
bus immittunt malum cui volunt,
ijdem non poſſunt tollere quod imm
ſere. Serpit enim virus vel invito eo u
de profectum eſt, & ita natura comp
ratum eſt, ut lædere facillimum ſit, m
deri difficillimum. Multa ſunt inſtru
menta ſubvertendæ vitæ mortalium
lapides, gladij, ſagittæ, tormenta, inſ
diæ, bella, veneficę artes, venena, incu
ſus ferarum, ac noxiorum animanti
peſtilentiæ, terræ concuſſio, fulmina
inundatio, alijque caſus innumerab
les, ex quibus univerſis non proficiſc
tur tanta pernicies humano gener

quan

m adfert ſola lingua, cui debe- illorum quæ modo commemo- alorum partem maximam. Nul- lamitatis genus, gravius exitio- iluvium invehit quam bellum. nullum eſſet bellum inter mor- ſi nullæ eſſent malæ linguæ, quæ auſas ſubminiſtrarent. Quot ho- m millia quotidie ſubvertit ca- ia? quot adulatrix lingua? quot orum conſiliorum incantatrix? invidiæ faſcino nocens? quot ob- atrix? quot conviciorum ſpiculis nta? Repete veterum monumenta, e quicquid eſt tragœdiarum, quic- unquam geſtum eſt à tyrannis eliter ac tragice, comperies à ma- ngua profectum initium. Tantum et in ſe malorum membrum illud utulum ac molliculum, niſi adſit mus integer rector, ac modera- . Hic orationis meæ curſum fortaſ- aliquis non omnino ſine cauſa in- pellabit: Tantum inquiens, vitu- as linguam noxiam, nos medicinam pectamus. Et iſtud ſuo loco præſta- mus. Atque adeo in animi peſtibus na medicinæ pars eſt, penitus noſſe ali magnitudinem: eam ſi vobis è ſa- is etiam literis demonſtraro, conabor remedia commonſtrare. De gar- litatis morbo videor mihi ſatis ha- enus diſſeruiſſe, illud tantam addam obiter,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

obiter, neminem nec brevius nec e
cacius damnaſſe loquacitatis vitiu
quàm ipſum dominum in euangel
qui pronuntiavit de omni verbo o
ſo reddendã eſſe rationem in die ju
cij. Quod autem eſt verbum otioſu
Omnes fabulæ, omnes joci, qui ni
conducunt ad ſalutem æternam. Q
igitur iſti dicent in die judicij, qui
tos dies nugaciſſimas nugas garrient
& ſuum & aliorum otium pariter
negotium perdunt? Adhæret ut dixi l
quacitati futilitas ac vanitas. Deus a
tem ut rariſſime loquitur, & compe
dio loquitur, ita loquitur veriſſima,
mul & efficaciſſima. Semel locutus
pater, & ſermonem genuit æternu
Rurſum locutus eſt, & omnipoten
verbo condidit univerſam hujus mu
di machinam. Rurſum locutus eſt p
ſuos prophetas, per quos nobis trad
dit ſacros libros, ſub paucis ſimplic
buſq; verbis, immenſum divinæ ſap
entiæ theſaurum occultantes: poſtrem
miſſo filio, hoc eſt verbo carne veſt
to, protulit ſermonẽ abbreviatum ſu
per terram, in uno velut epilogo con
trahens omnia. Cõjunxit ſilentij fiden
cum breviloquentia, cum utroq; ſum
mam & efficacem veritatem. Vbi ſi
lentij fides? Quia deleto chirograph
mortis nulla jam fit mentio præterito
rum criminum. Vbi breviloquentia

qui

egé ac prophetas duobus verbis
exus eſt,confide & ama. Abolita
urarũ ac ceremoniarum, infinita
dicam , loquacitas, poſteaquam
it ipſum corpus ac lux euangeli-
i veritas? Quia quicquid tot ſecu-
erat promiſſum, per filium præſti-
n libro Iob ſic loquitur Heliu:
us ſum ſermonibus , & coartat me
us uteri mei,en venter meus quaſi
um abſque ſpiraculo , quod la-
ulas novas diſrumpit. Loquar &
rabo paululum. Audis hominem
acem & impatientem ſilentij. At
s ut idem ait , ſemel loquitur , &
ndo idipſum non repetit. Linguam
m ad garriendum præcipitem , ſic
ibet Sirach ille ſapiens : Noli
citus in lingua tua , & remiſſus
operibus tuis. Quàm bene taxavit
gatos hominum mores , qui cum
gua ſint præſtrenui, factis ſunt igna-
Solomon autem idem nos docet:
i moderatur,inquit, ſermones ſuos,
ctus & prudens eſt, & pretioſi ſpiri-
s vir eruditus. Quàm bene conjunxit
rmonis parſimoniam cum pruden-
a : & animum ſilendi gnarum cum
uditione. Idem aliquanto pòſt : Qui
rius , inquit, reſpondet quam audiat,
tultũ ſe eſſe demonſtrat, & confuſione
lignũ. Novit ſapiens Eccleſiaſtes tem-
ous loquendi, novit & tacendi tempus.

No-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Novit & Amos propheta: Ideo, in
prudens in tempore illo tacebit,
tempus malum eſt. Porro quonian
rebus divinis periculoſa eſt garruli
recte admonet Zacharias: Sileat om
caro à facie domini, quia conſurr
de habitaculo ſancto ſuo. Nec a
docet Pſal. 64. juxta veritatem
braicam: Tibi ſilentium laus D
in Sion, & tibi reddetur votum. R
ſus utrem muſto periclitantem qu
belle depingit nobis Sirach: A fa
inquit, verbi parturit fatuus, tanqu
gemitus partus infantis. Ibidem ta
tur, imò docetur, qui ne ſua quid
arcana poteſt reticere. Amico & ini
co noli narrare ſenſum tuum: & ſi
tibi delictum, noli denudare. Aud
enim te, & cuſtodiet te. Audiſti v
bum adverſus proximum tuum, co
moriatur in te, cõfidasque, quod te n
diſrumpet. Rurſus aliquanto inferiu
Eſt inquit, correptio mendax & i
contumelioſi: eſt judicium, quod n
probatur eſſe bonũ, & eſt tacens, & ip
eſt prudens. Iterum ibidem: Eſt, inqui
tacens, qui invenitur ſapiens, & eſt od
bilis, qui procax eſt ad loquendum. E
autem tacens & non habens ſenſu
loquelæ: Et eſt tacens ſciens articulu
apti temporis. Homo ſapiens taceb
uſque ad tempus, Laſcivus autem &
imprudens non ſervabit tempus? Qu

multi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

s utitur verbis , lædet animam
. Ac mox : lapſus linguæ, quaſi
a pavimento cadit. Rurſum : Ex
atui, reprobabitur parabola. non
dicit in tempore ſuo. Si bona
ntia non ſuo tempore dicta re-
atur, quid dicendum de his qui
n garrulitate obtundunt aures o-
um? Solomon item: Quomodo, in-
, ſi ſpina naſcatur in manu temu-
, ſic parabola in ore ſtultorum.
probæ mulieris unicum ornamen-
eſſe ſilentium docent & Græco-
ſententiæ. Nec tacuit Syrach
er: Mulier, inquit, ſenſata & taci-
non eſt immutatio eruditæ animæ.
d decet fœminam decet & adole-
tem apud natu majores. Audi, in-
, tacens, & pro reverentia accedet
bona gratia Adoleſcens loquere in
ſa tua, vix cum neceſſe fuerit. Si bis
rrogatus fueris, habeat caput re-
nſum tuum. De futili vero dicit So-
non : Qui ambulat fraudulenter re-
at arcana, qui autem fidelis eſt celat
ici commiſſum. Ab hujuſmodi ca-
dum eſſe docet Sirach: Ne ſuſtineas,
uit, ex æquo loqui cum illo, ne
das multis verbis illius. Ex multa
m loquela tentabit te, & ſub-
lens interrogabit te de abſcondi-
tuis. Sic & Horatius: Percontato-
m fugito, quia garrulus idem eſt.

Iterum

Iterum docet nos Sirach: Sapien
verbis ſeipſum amabilem facit, gr
autem fatuorum effundentur. I
rurſum: Cor, inquit fatui quaſi
confractum, & omnem ſapientiam
tenebit. Audis garrulum non ſo
eſſe ſtultum, verumetiam indoc
ſapientiæ. Nunc audi moleſtam
tulitatem. Narratio, inquit, f
quaſi ſarcina in via. Nam in l
ſenſati invenietur gratia. Ac mox:
bia imprudentium ſtulta narrabu
verba autem prudentium ſtatera p
derabuntur. Dixit idem ethnicus
dam: qualis vir, talis oratio. Et ju
Iſaiam: Fatuus fatua loquitur. A
iterum Sirach de futili lingua: In
fatuorum cor illorum, in corde au
ſapientum os illorum. Quid eſt ge
cor in lingua? prius effundere ſer
nem, quàm cogitaris quid ſit di
dum. Quid eſt habere linguam in
de? Eſt non niſi præcogitata te
& expenſa loqui. Atque iterum:
diſciplinatæ loquelæ ne aſſueſcat
tuum. Eſt enim in illa verbum pecca
Congruit huic illud Solomonis:
multiloquio non deerit peccatum:
autem moderatur labia ſua, pruden
ſimus eſt. Et aliquanto inferius:
cuſtodit os ſuum, cuſtodit anim
ſuam, qui vero inconſideratus eſt
loquendum, ſentiet mala. De ton

loquacitate crebro nobis dictum
Nunc audiamus Sirach : Difficile,
t, exuitur negotians à negligen-
& non juſtificabitur caupo à pec-
labiorum. Nunc audi Eccleſia-
Verba, inquit, oris ſapientis gra-
& labia inſipientis præcipitabunt
Initium verborum ejus ſtultitia,
viſſimum oris illius, error peſſi-
Non hic interim repeto, quot
Paulus inſectatur ματαιολογίαν,
ta ſeveritate cohibet linguæ mu-
is intemperantiam. Atq; hæc qui-
habentur vitia linguæ leviſſima,
a garrulitas, incontinentia arcani.
via videri non debent, quæ tot lo-
amnat ſcriptura divina, è quibus
paucula duntaxat excerpſimus.
his vitijs ut dictum eſt adhæret
tas. Quod in rebus divinis eſt pa-
x ſe progignens filium, hoc in no-
eſt mens, fons cogitationum ac
onis: quod illic eſt filius naſcens à
e, hoc in nobis eſt oratio profici-
s ab animo. Filius dictus eſt ima-
patris adeo ſimilis, ut quia lter-
m norit, utrunque norit. Et in
is animi ſpeculum eſt oratio, unde
bratur illud à Socrate dictum : Lo-
re ut te videam. Adductus erat ado-
ens elegante forma, ut ex aſpectu
igeret indolem. At ille non videbat
leſcentem donec taceret, quod non

tam in vultu quam in oratione re
ceat animus. Medici non tantu
facie, verum etiam è lingua collig
ſigna morbi. Certiſſima vero ſi
animi ſani aut ægri, ſunt in ling
quæ mentis eſt facies. Ridentur m
hierculæ quæ fucis pingunt faci
ſuam, ſed magis rideantur viri, ſi ſ
ùnde ſumant aliam perſonam, & n
ſenes, nunc juvenes, nunc rubicur
nunc pallidi, nunc obeſi, nunc gr
les, prodeant in forum. At iſtiuſm
ſunt, quorum oratio diſſidet ab anir
Et hoc hiſtrionum genus nemo mi
tur, nullus explodit. Si juxta prov
bium ſimilitudo gignit amorem, di
militudo odium, nihil inviſius D
quàm mendacium, cum ſit ipſa veri
Proinde lingua quæ mentitur ſata
veneno infecta eſt, & hinc pernic
quemadmodum à veritate ſalus. L
gua, inquit Solomon, fallax, non a
veritatem, & os lubricum operatur r
nas: Veritas lux eſt, mendacium te
bræ ſunt. Horret lucem, quiſquis a
nus eſt à veritate. Porrò mentiendi
ſuetudo facit, ut frequenter & imp
dens mentiaris, non ſine gravi peri
lo, videlicet hoc eſt, quod adjecit:
os lubricum operatur ruinas. Vid
autē quoſdam uſq; adeo aſſuetos m
dacio, ut ipſi ſibi videantur vera di
re, etiam cum impudentiſſime m
tian

r. Habet enim & in cæteris vi-
oc malum aſſuefactio, ut poſtea-
morbus uſu velut in naturam
it, non ſentiamus malum no-
, jamque palàm & ſine cautione
mus. Atque hinc ruinæ, non
ntum qui mentiuntur, verum &
de quibus aut apud quos menti-
. Periculoſum malũ eſt, ubi quis
lubilitate linguæ proficit ad va-
m: ſed longe periculoſius, ubi
ex audacia mentiendi, profecit
nam garrulitatem. Proinde duo
am ceu præcipua mala depreca-
ve Solomon, ſive alius quiſquam
us Hebræus, veluti felix futurus
onſequatur ante mortem, linguæ
atem, & opulentiam, aut huic
ariam egeſtatem. Vanitatem, in-
, & verba mendacia longe fac à
Quin & alterum malum non ob
horret, niſi quod ad mentiendum
it. Sic enim habet locus: Men-
atem & divitias ne dederis mi-
ribue tantum victui meo neceſſa-
ne forte ſatiatus illiciar ad ne-
um, & dicam: Quis eſt domi-
aut egeſtate compulſus furer, &
em nomen Dei mei. Nullum au-
ſceleratius mendacij genus, quàm
re Deum, quod affirmabant Stoi-
ec multum diſſentiunt Peripateti-
d hoc quoque ſceleratius eſt fateri

Deum eſſe, nec illi curæ eſſe res m-
talium, aut certe favere vitijs homi-
Id nónne ſentire videtur, quiſquis
det per illius nomen pejerare? Div
quidem abunde ſunt infames, vel
rerum experientia, quod doceant
neglectum, præſertim ſi quis vitam
ſpiciat quorundam hujus orbis m-
narcharum, quos vulgus propemod
pro dijs habet. Sed qua fronte tu-
tur ſeſe, qui mendicitatem accerſi-
& non ſolum id quod habent, ſi q
habent abijciunt, verum etiam oti
mendicitati ſemet aſtringunt, cum
Paulus nocturnis operis pararit
victum, & his qui venabantur ex
no vivere detractantes laborem, præ-
perit, ut manuum labore ſibi parar-
non ſolum unde poſſent ipſi viv-
non gravatis alijs, verum etiam u
liceret alijs egeſtate gravatis opitul-
Tametſi non eſt diſſimulandum
diocritatem fortunæ, magis in ani-
poſſidentis ſitam eſſe, quam in m
facultatum. Talis erat ille Paulus
electum Chriſto, literis omnium p
dicatus, ſed hic electus à Chriſto,
datus à laudatiſſimis nullum inv
imitatorem. Verus paſtor erat C
ſtus, verus imitator Chriſti fuit P
lus, quemadmodum ipſe non v
tur dicere: Imitatores mei eſto
ſicut & ego Ieſu Chriſti. Ita

meri-

ddaces apoſtolos, & Pauli diſſi-
mos,non poteſt non odiſſe Deus,
iquaque verax. Etenim ſi diſpli-
illi, qui mentiendo proſunt ho-
ibus, quanto magis qui mentien-
perniciem adferunt & corporum
nimorum, qui mendacio redigunt
in poteſtatem ſatanæ quos æterna
tas Chriſtus Ieſus à mendacio ſa-
liberavit? Nam ille non ſtetit in
tate, ſed mendax ab initio fuit, &
dacij pater. Nec venit incomita-
eſtis hæc, ſed omnium virtutum
am ſecum trahit, & omnium ſce-
m ſentinam invehit. Declarat hoc
inus ipſe loquens per os Oſeæ,
minans ultionem Iſraëlitico po-
: Non eſt, inquit, veritas, & non
miſericordia, & non eſt ſcientia
in terra: Maledictum & menda-
n & homicidium, & furtum, &
lterium inundaverunt, & ſanguis
guinem tetigit: propter hoc lugebit
a. Obſerva gradus exitij, ubi non
veritas, ibi non eſt miſericordia.
itas enim philoſophorum ac pha-
orum ſupercilium habet pro miſe-
ordia. Vbi mendacium eſt, hoc eſt
ocriſis, ibi quantumvis abun-
t humanæ diſciplinæ, tamen non
ſcientia Dei, quæ ſapientia juxta
cobi doctrinam proficiſcitur è ſub-
i, neſcia contentionis & ama-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

rulentiæ, ſed caſta, pacifica, mode
tractabilis, plena miſericordia & fru
bus bonis, nihil hæſitans, vacás o
fuco. Falſorum quidem non eſt
entia, nec habet Dei ſcientiam,
qui credit ſacris literis: has nemo
intelligit vel credit, niſi quem affla
rit ſpiritus ille cœleſtis. Abſque
per ſatanæ ſpiritum inundat male
ctio: dum jurgijs & convitijs ince
mus errata proximorum, quæ manſ
ta fraternaque monitione ſanare
bueramus. Ab hoc gradu deveni
ad ſceleratius mendacium, dum fa
etiam criminibus proximum vo
mus in periculum. A calumnia p
peratur ad homicidium, furtum,
adulterium. Quàm multis vitam e
pit calumnia? quàm multos ex
avitis bonis delatio? Et furtum c
tur ex mendacio, junctum hom
dio. Quid ſupereſt? adulterium. G
viſſimum eſt adulterare conjugem
terius, ſed multo gravius adulter
famam proximi. Qui ferro necat ho
nem, uni tantum eripit vitam, & al
qui morituro: qui facultates alter
convertit in fiſcum principis, eod
furto multos jugulat, uxorem, li
ros, ac familiam, quos ad famem a
laqueum adigit. Verum his om
bus videtur ſceleratius alienæ fa
conſtupratio. Tollitur vir bonu

nomine proditoris aut hæretici.
us quoſdam in carcere jugula-
ac miris technis perſuaſum eſt po-
ut quod ſibi mortem conſciverint,
jus infamiæ hæreditas tranſmit-
ad uxorem ac liberos. O dilu-
m infelix, quod nobis effundit
lacium, ſanguinem ſanguini
ns, & impietatem ex impietate
s. Sic involvuntur quæcunque
unt à ſynceritate Scripturæ di-
. Rixantur, cum Paulus obſe-
Fucis agunt, & ceremonijs ve-
pietatem mentiuntur, quoque
ntur ſuam tyrannidem, nec ab
icidio temperant. Nam occidit
ui falſa docet, venenum porri-
antidoti vice, dumque Dei glo-
ſibi vindicant impium furtum
mittunt, dumque ſimplices ani-
, quas Chriſtus ſibi deſponſavit,
ant à domino, ac ſatanæ tra-
illudendas ſceleratiſſimum per-
nt adulterium. Nam & hunc
m nobis tradit allegoria prophe-
ermonis. Hoc nimirum eſt illud
terium, quod toties in prophe-
m libris deteſtatur, exprobrans
ato populo ſuam munificentiam,
ngerens ſub oculos à qua dignita-
quo turpitudinis ſemetipſum de-
rit. Quin & Hieremias menda-
n adulterio jungit. Et in prophe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

tis Hieruſalem vidit ſimilitudinē a
terantium & iter mendacij. Vbi m
dacium? Dicunt impijs ac blaſphe
pax erit vobis. Omnibus qui am
lant in pravitate cordis ſui dixer
Non veniet ſuper nos malum.
jam adulterium? Quoties pop
corruptns falſis dogmatibus ca
nantium & adulterantium ſan
Scripturam, recedit à Deo ſalutari
ſubducit ſeſe ab eccleſiæ conſortio
miſerum ac deplorandum divortio
Faſtidit hunc adulterum averſan
veritatem & adhærentem falſitati
minus in euangelio. Sponſus
erat, & ſponſam quærebat ſimplic
caſtam ac fidam, non haben
maculam, neque rugam. O
(inquit) prava & adultera qu
que vobiſcum ero? quamdiu vos
tiar? Talis & hodie videtur Iud
rum natio. Non agnoſcit ſponſ
ſed quem abnegavit mendacio, ſi
lit homicidio. Nec ceſſat illi ſuffu
ri ſuas oves, quas redemit ſuo
guine: nec deſinit illum in ſuis ſ
gogis inceſſere blaſphemijs, ad c
nomen flectit genu, quicquid in
lis, quicquid in terris, quicquid
inferos. Quàm deteſtatur, quàm
minatur hoc divortium Paulus, in
quos abductos à jugo diaboli deſp
derat Chriſto? Deſpondi, inquit

viro, ut virginem caſtam exhibe-
s Chriſto, ſed vereor ne qua fiat,
quemadmodum ſerpens aſtutia ſua
uxit Evam, ita corrumpantur ani-
veſtri à ſimplicitate quæ eſt in
riſto Ieſu. Nec diſſimulat unde
ctuat hoc adulterium, videlicet non
unde, quàm ex corrupta doctrina.
am iſtiuſmodi, inquit, pſeudapoſto-
, operarij doloſi ſunt, ſumpta per-
na apoſtolorum Chriſti. Atque haud
irum, quandoquidem ipſe ſatanas
ansfigurat ſe in angelum lucis. Quis
gitur fuit ille primus autor adulterij?
erpens ille verſutus, qui dolo cir-
umvenit Evam abutens illius virgi-
nea ſimplicitate. Et per Evam corru-
pit virum, ut ſanguinem ~~ſanguini jun-~~
geret. Quomodo circumvenit? Men-
dacio: Non moriemini, ſed eritis ſicut
dij. Ipſe defecerat à veritate ſibi men-
tiens, ero ſimilis altiſſimo: moxque
corruit, & invidit ſtantibus. Quóque
videretur eſſe verax, Deum facit eſſe
mendacem, qui dixerat: Quacunque
die guſtaveritis ex hac arbore mor-
te moriemini. Quantam ſtragem,
quantam homicidiorum effudit in
orbem hoc funeſtum mendacium?
Sed hac de re nonnihil attingemus,
cum ventum erit ad linguam calu-
mniatricem. Vnde fit, ut quoties Deus
hominum impietate provocatus parat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ultionem, non alio magis organo
leat uti, quàm linguæ mendacis. I
nim, quemadmodum apud Homer
Iupiter deſtinans Græcos afficere
gna clade, mittit Agamemnon
οὖλον ὄνειρον, qui ſpem faceret Tr
capiundæ, ita à domino in libris
gnorum mittitur ſpiritus mendax
ore prophetarum, qui conijciat reg
in calamitatem, quam illius impie
merebatur. Cæterum vehementer n
tuo, ne Deus alienatus à nobis ſcele
bus noſtris frequenter talem ſpiritu
immittat in ora præſulum ac theol
gorum noſtrorum, quo deprava
interpretationibus cogant ipſam etia
divinam Scripturam mentiri, eam d
torquentes non ad correctionem pri
cipum aut populi, ſed ad ipſorũ co
pendium. Hinc ſtrages animarur
hinc miſeranda lues impiorum d
gmatum, quos ſanctus Iob vocat a
chitectos mendaciorum, & cultor
perverſorum dogmatum, hinc incer
dia diſſidiorum. Nullum autem mer
dacij genus exitialius, quàm ex Scr
ptura divinitus inſpirata, quæ fons e
& regula veritatis æternæ. Ex hac con
teximus mendaciorum centones. Hau
ſiſſe videntur hunc ſpiritum, & di
vini ventriloqui, arioli, aruſpices
augures, & aſtrologi, qui ſæpenume
ro vanis pollicitationibus, ſtultos prin
cipe

is & credulam plebem ad res no-
concitant, non ſine gravi generis
mani calamitate. Quoque fallant
iciosius ex aſtris & ex inſpectis
ibus, alijs pollicentur victorias,
felix conjugium ac ſalubrem vi-
, alijs ſummos honores, alijs opes
æ. Nimirum hi ſunt de quibus
bit Hieremias: Docuerunt, inquit,
uam ſuam loqui mendacium, &
nique facerent laboraverunt. Ars
igitur illis mentiri, & ſceleratam
m ſceleratior adjuvat & confirmat
rcitatio. Nihil interim dicam de
hiſtis, qui prȩſtigijs argutiarum im-
unt incautis: feſtinat enim oratio.
c hic ſuſcitabo famoſam juxtà ac
plexam quæſtionem, an alicubi li-
at homini Chriſtiano mentiri. Illud
ſim pronuntiare, quemadmodum
quenter prudentia eſt, ſilere aut diſ-
nulare quod verum eſt, ita decet, ut
i ſemel veritatis ſpiritum hauſerunt,
que dedere nomen qui veritas eſt,
omni mendaciorum genere tempe-
nt. Quiſquis mentitur ſciens, perju-
o proximus eſt: quiſquis autem pe-
rat ſciens, blaſphemiæ vicinus eſt,
uæ jam eſt extrema impietatis li-
ea. Quo ne perveniatur, dominus
eſus prohibuit in totum ne jurare-
nus, neque per cœlum, neque per ter-
am, neque per caput alterius. Nunc
pro

pro quamvis levi negotio exigitur j
jurandum, nec minore levitate peje
tur. Apud ethnicos infamiæ no
bantur qui per deos prophanos,
Iovem lapidem juraſſent, apud Cl
ſtianos per Dei nomen pejerare p
pemodum ludus eſt, adeo, ut plero
non pudeat impiæ conſuetudinis,
quam non poſſunt decem verba
cere, niſi miſceant jusjurandum, r
obteſtantes anſerem, ſed mortem
vulnera Chriſti, ſed ventrem & c
ceos dei, aliaque à quorum etiã co
memoratione abhorreat religioſus a
mus. An iſti metuant pejerare, ſi c
ſolicitet utilitas, cum citra ullam n
ceſſitatem aut commodi ſpem quo
die dejerent? Exibilatur in ethnicor
theatris impia vox ἡ γλῶττ᾽ ὀμώμ
ἡ δ᾽ φρὴν ἀνώμοτος, id eſt, Iurata li
gua eſt, animus injuratus eſt. Q
potius exploditur è vita Chriſtiar
rum? Ridetur in Plautinis fabulis le
perjurus, linguam habens qui r
ſolveret omnibus, cur inter Chriſt
nos in pretio ſunt qui idem faciu
quod leno? Olim in ludum verteb
tur Venereum jusjurandum, nu
ferè pro ludo ducitur omne jusjura
dum ſolenne, veluti quod jurat pri
ceps populo, quòd in ſcholis pr
feſſionem ſeptem artium liberaliu
ſuſc

ientes, non ſatis liberaliter jurant
ore potius quàm ex animo. Quē-
dum in multiloquio difficilli-
eſt vitare linguæ lapſum, ita qui
o jurat, vix effugiet perjurium.
priſcos obtinebat olim religioſa
etudo, ut pueri qui vellent jurare
erculem, non ſinerentur id facere
ecto, ſed jubebãtur ire ſub dium,
l hac mora diſcerent jurare par-
ac circumſpectius. Sic enim pu-
m morem interpretati ſunt viri
ntes. Quidam addunt ipſum Her-
m ad jusjurandum fuiſſe religio-
num ac verecundiſſimum, adeo
er omnem vitam, non niſi ſemel
verit, idque ſoli Phyleo Augeæ
. Hoc exemplum ut poſteris com-
daretur, ajunt Pythiam hoc ju-
randi genus propoſuiſſe Lacedæ-
nijs, addens eſſe ſatius ſi citra
urandum affirmarent: Nos vel ad
juramus per Chriſtum, non modo
tecto per Herculem. Apud Ro-
nos nefas erat flamini Diali jura-
Hujuſce religionis varias reddunt
ſas, vel quod oporteat ſacerdotis
corpus & animum inviolatum eſſe,
n jusjurandum tormenti genus ſit,
quod abſurdum ſit ei non habe-
fidem in rebus humanis, cui divi-
ſunt credita, vel quod ſolennis
isjurandi clauſula ſit execratio:

devoveo

devoveo me, meamq́ue familiam, ſi quid ſciens fefellero. Cæterum omn[illegible] execrationem quoniam triſtis ſit, [illegible] abominanda non convenire flam[illegible] Diali, qui nec alijs malum imprec[illegible] ſolet: Vnde non injuria laudata [illegible] illa ſacerdos Athenis, à qua cum p[illegible] pulus flagitaret ut Alcibiadem ex[illegible] craretur, reſpondit ſeſe in hoc ſacerd[illegible] tium ſuſcepiſſe, ut omnibus precar[illegible] tur bona, non ut cuiquam imprecar[illegible] tur malum. Sunt qui hanc quoq[illegible] conſuetudinis cauſam afferant, qu[illegible] cum perjurus velut impius inviſus [illegible] numini, & perjurij periculo vicin[illegible] eſt, quiſquis jurat, ne ſi homo impi[illegible] quiq́ue deos habet iratos pro civita[illegible] vota ſuſcipiat, citius provocet ira[illegible] numinum, quàm favorem impetre[illegible] Hic fortaſſis obſtrepet aliquis: Qu[illegible] nobis cum ethnicorum inſtitutis a[illegible] exemplis? Imò talibus exemplis v[illegible] lut efficaciſſimis, Dominus Ieſus pe[illegible] cellere ſolet ſuæ gentis duritiam, i[illegible] gerens illis Cananæam, centurione[illegible] publicanos, peccatores, regina[illegible] Sabæ, Ninivitas, Tyrios ac Sidonio[illegible] Siquidem turpiſſimum fuerit Chri[illegible] ſtianis non audire vocem Domin[illegible] Dei ſui, qui ne quando per occa[illegible] ſionem incidamus in perjurium tan[illegible] ta ſeveritate voluit nos in totum non jurare, cum ethnici vel inſtinctu

naturæ

…r, vel ſuperſtitione moti ve-
…quàm religione caverint à ju-
…ndo. Niſi forte putamus quen-
… Chriſti ſanguine conſecratum,
…; eſſe prophanum, quàm Ro-
…s olim fuerit flamen Dialis.
…i nobis primum decalogi præ-
…m eſt profiteri Deum eſſe, &
…ı eſſe omnibus communem, re-
… omnium conditorem ac mode-
…rem, in cujus bonitate tota no-
…lutis ſpes ſit collocanda. Pro-
…m huic eſt ne ſacroſancto illius
…ine abutamur ad fallendum pro-
…m. Deus enim non irridetur.
…s Deus verax eſt, unde tuto jurat
…er ſemetipſum, cujus voluntas
…mmutabilis, & cui in promptu
…ræſtare quicquid promiſit. Omnis
…m homo mendax, cujus animus
…atur in horas, & ſi non mute-
…animus, tamen frequenter non
…obis in manu præſtare quod re-
…mns. An non igitur perjurij pe-
…lo ſemet exponit, qui jurat ho-
…? Proinde Dominus jubet no-
…m ſermonem conſiſtere, intra vo-
…has, eſt, eſt: non, non. At divus Ia-
…us ne hoc quidem arbitratur ſatis
…m, ſed monet ut quoties pollice-
…r nos aliquid facturos, addamus ſi
…erimus: & ſi Deus voluerit. Has
…dem conditiones etiam ſi non ex-
plicentur,

plicentur, tamen in omni ſermo
Chriſtianorum oportet eſſe comp
henſas. Ab hac pollicendi relig
ne quantum abeſt iſtorum ling
qui non verentur dicere: Sanabo
invito Deo pariter ac diabolo. E
horreſcitis manifeſtam blaſphemia
Ne placeat igitur jurandi temerit
unde naſcitur blaſphemia: Si fi
ctum abominamini veluti letiferu
radicem incidite. Blaſphemia Gr
cis idem ſonat, quod Latinis co
vitium, aut maledictum. Eſt p
raſitorum ac ſcurrarum genus, qu
ob convitiatricem linguam formid
tur à probis viris. Atque utinam ip
res tam eſſet execrabilis mortalib
quàm inviſum eſt paraſiti ſcurræq
vocabulum. Tanta autem vis eſt h
jus morbi, ut ne ab ijs quidem l
ceſſendis temperent, quibus in m
nu eſt ſi velint τῷ ξίφει ἀντιμυκτ
ρίσαι· Hujus ſunt gradus ac gener
& paulatim à levioribus proficit
ad id, quod eſt omnium graviſſimu
Primum enim nobis permittimus,
in ſervos aut ancillas convitijs deba
chemur. Mox eadem procacia utim
in uxorem, liberos, aut amicos, hac a
ſuetudine tandẽ redditur lingua, quæ
bet in quemvis convitia dicere prom
pta, quod de ſcurra prædicavit Flac
cus. Ab his initijs ſumpta audacia

lingu

dis vibratur in principes ac ſacer-
..., nec voces denique continet per
...m redituras, cum recte moneat
...s Eccleſiaſtes : In mente tua regi
...ledixeris, & in ſecreto cubilis tui
...ledixeris diviti, quia volucres
...uferent vocem tuam, & habens
...s annuntiabit verbum. Habet &
...nguam ſuam, videlicet cogitatio-
...qua homo loquitur ſibi. Qui tu-
...lt eſſe, hanc linguam in primis
...eat, ne maledictum corde conce-
...aliquo caſu, vel ira, vel vino, vel
...ocatione ſuſtundatur in linguam,
...eat per jugulum. Apud Hieremiā
...natur dominus his qui convitia
...bant in montes Iſrael: Audivi, in-
... univerſa opprobria tua, quæ lo-
... es de montibus Iſrael, dicens:
...ti nobis dati ſunt ad devoran-
..., & inſurrexiſtis ſuper me ore ve-
... & derogaſtis adverſum me, verba
...a ego audivi. Habet Iſrael, hoc eſt
...ſia montes ſuos, habet & mundus
...uos montes, illos erigit in cœlum
...n humilium contemptus, hos ani-
...amor extollit ſupra omne quod
...ur aut colitur Deus. Sunt enim
...tes Gelboe deteſtabiles, ſuper quos
...ros nec pluvia gratiæ cœleſtis de-
...dit. Sunt rurſum montes & colles,
...promiſſæ ſalutis ſpe alacres, exul-
... ut arietes, & geſtiunt ut agni oviū,

 lang

laudàntes dominum de cœlis, neſc
tes cui quam maledicere, ſed pro m
dictis referentes benedicta. Quoties
tur auditis homines Platone, Ariſt
le, & Averroe turgidos, Moſen app
re magum, prophetas ſomniatores
poſtolos ruſticos & idiotas, agno
vocem impiorum montium, blaſp
mias ejaculantium in montes Iſ
Quicquid autem in hos dicitur,
ſpiritu Chriſti fuerunt afflati, in C
ſtum ipſum dicitur. An, inquit Pau
experimentũ quæritis, loquentis in
Chriſti? Eoq; ſubijcit apud prophet
inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro.
ſtremo quiſquis audet contemnere
vinæ ſcripturæ auctoritaté, in qua
ut in altiſſimo monte nobis reluce
terna veritas, & unde nobis pror
punt cœleſtiũ oraculorũ tonitrua:
eſt execrabilis, & montibus Iſrael m
dicit, eademq́ue opera maledicit D
qui tales montes inhabitat. Eſt & i
tectum blaſphemiæ genus, divinã
pturam, cum auctoritaté illius non
ſis refellere, ſubdola interpretatione
torquere ad tuos affectus. Non eſt
neganda venia, qui in exponendis
vinis literis errore ſimplici labitur:
terum qui idem facit aſtuta mali
& malitioſa aſtutia, non abeſt à
mine blaſphemiæ. A ſacris eccle
doctoribus, quorum auctoritatem

ner

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ur eccleſiæ conſenſus , quorum-
memoriam habet ſacroſanctam,
bi diſſentire , tam vitio dandum
eſt , quàm impium eſſet , ſi quis
um auctoritatem velit æquare ca-
cis voluminibus ; : cæterum in
ſoſtomum , in Auguſtinum , in
onymum , procaciter inſultare,
multum abeſt à blaſphemia. Con-
iliter de conſtitutionibus humanis
ubitare modeſte , tam impium non
quàm impium eſſet, hominum con-
tiones æquare præceptis Dei. Ve-
omnes omnium hominum conſti-
ones pro ſua quenque libidine ride-
onſpuere, deteſtari, non video quã-
abſit à blaſphemia. Idem arbi-
ſentiendum de conciliorum de-
is , præſertim ſi conſenſus populi
riſtum profitentis acceſſerit. Iam ſi
phanis principibus maledicere tu-
n eſſet , tamen pium non eſſet ,
od id quoque vetuerit dominus,
æ à Deo ſunt , ordinata ſunt: & o-
is publica poteſtas à Deo eſt. Hoc
line luxato , quid ſequitur niſi re-
n omnium confuſio ? Dominus in
odo præcipit : Dijs non detrahes, &
ncipi populi tui non maledices. At-
e hoc præceptum agnoſcit Paulus
actis Apoſtolorum, ne quis cauſetur
t euangelium abrogatum. Imò ju-
t ut uxor Chriſtiana morigera ſit

viro ethnico, ſi modo ipſe non ſit a
ctor divortij: jubet ut ſervus Chriſti
nus obſervet dominum idololatra
jubet ut omnes ſubditi ſint præpoſi
ſuis, non ſolum bonis ac manſuet
verum etiam aſperis ac moroſis: jub
publicis magiſtratibus pendi tributur
pendi vectigal, perſolvi honorem. O
ſecrat ut offerant Deo vota, pro reg
bus ac præſidibus, ut ſub illis conti
gat tranquillus rerum ſtatus. At q
hæc præcipit docetque, non videt
probaturus linguam procacem, quę p
tentes non ſanat, ſed atrociorē exace
bat tyrannidem. Et qui tales vult e
Chriſtianos erga præfectos idololatra
quid dicturus ſit de nobis, ſi petulant
convitijs ac ſeditioſis clamoribus d
bacchemur in principes Chriſtiano
atque etiā ſacerdotes? Qui ſi boni ſun
honorem promerentur non conviti
ſin mediocres adjuvandi ſunt ut prof
ciant: ſin mali quidem ſunt, ſe
ſanabiles, moderatis admonition
bus, & ſecretis ac blandis hortat
bus corrigendi ſunt: ſin intolerab
les ac deplorati, aut tolerandi ſunt, do
nec Deus exaudito populi ſui clamo
re, ſuo more puniat illos, aut civi
tatum & ſenatuum conſenſu, cohi
benda eſt illorum impotentia: ſed in
terim cavendum, ne remedia ſint gra
viora morbo, & tyrannis vertatur i

anar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

...hiam ac tumultum: perinde quaſi ...gus pharmacis depulſus vertatur ...geneſin, aut podagra, iliúmve do... ...tatur in apoplexiã. Eſt interim & ... principibus ſuus deferendus ho... ...e populus aſſueſcat & bonis oppe... Cæterũ Chriſtianum non eſt ma... ...malo propellere, etiamſi Deus non... ...uam impios punit per impios, ...modo malum adhibens cuneum. ... & Petrus apoſtolici ſenatus prin... ...n epiſtola poſteriore, vehementer ...eminat eos qui ſpernunt publica ...tos auctoritate, quique viros di... ...te præcellentes non verentur con... incеſſere. Nec à Petro diſſonat ...s, quem ſic æmulatur non ſolum ...ntijs, verum etiam ipſo dictionis ... ut alter Petrus eſſe videatur. Nam ...c ſtomachatur in eos, qui pro ſua ...ne ſpernunt dominos ſuos, & ma... ...a congerunt in eos qui publica ...ntur dignitate. Nec enim iſti ...oderunt principes ac magiſtratus, ...l impij ſint, ſed quod per illos non ...t cuivis facere quod libet. Non ... ſine cauſa gladium portant. Eve... ...gitur inconditæ multitudini, quod ...ire ſolet equis præferocibus, qui ...eaquam excuſſerunt ſeſſorem, ſe... ...s denique in præcipitium aut in fo... ...n agunt. Periculoſum eſt uni ſum... ...a rerum concredere, & populus ni-

hil aliud quàm tumultuatur. Inſti
mum igitur eſt, ut quemadmodum
menta ſeſe mutua libratura coërc
continentque, ſic poteſtas regum,
verentia pontificum, auctoritas con
liorum, ſenatuum, ac primariar
civitatum, populique conſenſus,
ſeſe viciſſim temperent librentque,
tes nec in tumultum exeat, nec in
rannidem. Solet enim alterum mal
ex altero naſci, videlicet dum tyr
nis vertitur in anarchiam: & anarc
dum compeſcitur gignit tyrannid
Itaque qui maledicit poteſtati qu
Deus ordinavit, Deo maledicit. Que
admodum qui præfectum Cæſaris v
lat, Cæſarem violat. Dicam ampli
quiſquis homini Chriſtiano male
cit, Chriſto maledicit. ut enim
viſitur ac refocillatur in membris ſ
ita læditur & ignominia afficitur
membris ſuis. Qui ſacerdotem exec
tur, nō ob aliud niſi quod ſacerdos
qui Epiſcopū aſpernatur, non ob al
niſi quod Epiſcopus eſt, qui Chriſ
num deſpicit, non ob aliud niſi q
Chriſtianus eſt, nónne palam Chriſt
afficit ignominia: Ab his igitur blaſp
mijs quæ latent, proficitur ad extre
blaſphemiæ gradum. Fons autem o
nium idem eſt. Vt enim qui ſeſe
nis affectibus manciparunt ideo d
ſtantur principes ac magiſtratus, qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

s non liceat impune quicquid li-
ſic impij Deum oderunt, quod
evitabilis ultor malefactorum. Et
quo ſuis pravis cupiditatibus ut-
ue blandiantur, aut negant eſſe
Deum, aut alium Deum ſibi
nt : aut negant Deo curæ eſſe
mortalium, ſed omnia vel fato
aſu ferri. Vis audire Stoicam
Averroicam blaſphemiam? Au-
a quid dicat Pſalmus : Dixit in-
ns in corde ſuo, non eſt Deus.
c mihi vide blaſphemiæ fontem:
nes abominabiles facti ſunt in ſtu-
ſuis, non eſt qui faciat bonum, non
ſq; ad unum. Perſuadent ſibi men-
um, blandientes vitijs ſuis, quibus
tra pollicentur impunitatem, ſed
ntitur iniquitas ſibi. Neque minus
cant qui negant Deum eſſe juſtum,
m qui negant eſſe Deum. Iuſtus
em non ſit, ſi nec pijs rependat præ-
um, nec impios ulciſcatur. Talibus
ignatur apud Malachiam : Dixiſtis
nus eſt qui ſervit Deo: & quod emo-
nentum, quia cuſtodivimus præce-
ejus, & quia ambulavimus triſtes
ram Domino exercituum? Ergo
nc beatos dicimus arrogantes, ſiqui-
m ædificati ſunt facientes impietatē,
tentaverunt Deum, & ſalvi facti
nt. Audiamus nunc blaſphemiā om-
ium maxime execrabilē; cum populus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Iſraëliticus abhorrens à legibus D
feciſſet ſibi vitulum conflatilem ,
clamabant: Hi ſunt dij tui Iſrael ,
te eduxerunt è terra Ægypti. Quæ
tuit eſſe major in Deum blaſphem
quàm qui potentia, magnitudine ,
pientia, bonitate, ſuperat omnem
manam & angelicam cogitatione
poſthaberi bruto animanti ? Sed
dignius etiam quod mortuo ſimu
cro. Gentes dæmonia malunt col
quàm verum Deum : quod hic de
ſtatur omnem turpitudinem, illi fav
vitijs,& alunt pravas cupiditates ,
offenduntur , cum in ludis ac fabu
tales inducuntur,qualem nemo vir b
nus vellet eſſe ſuum filium , aut u
rem , atque adeo ne famulum quide
Tales dij placent , quia ſub talibus
cet, ut putant , impune ſcortari,m
chari , fallere , furari , occupare
rannidem, movere ſeditionem , que
admodum Iupiter exacto & execto p
tre , regnum occupaſſe fingitur ,
quemadmodum reliqui dij , ſeditio
mota , Iovem cum ſuis fautoribus e
pulerunt . Fortaſſis hoc blaſphem
genus non temere nunc reperias in
Chriſtianos , quanquam hoc ipſu
prodigioſum eſt reperiri . Reperit
enim omnino , nec eam linguæ ve
niam vel ſanare vel coërcere pot
tanta legum ſeveritas. Verum eſt aliu

blaſph

hemiæ genus, aliquanto quidem
as, ſed haud ita multo minus per-
ſum, quoties populus, adulans
principibus defert eis honores di-
s, & principes hoc honoris liben-
mplectuntut. Itaque fit interdum
inceps pro civibus & conſiliarijs
eat palpones & irriſores, populus
principum habeat dementes ty-
nos, & utrinque blaſphemia pro-
atur Deus. Eſt & aliud blaſphe-
: genus, non hoc quidem multo te-
s, ſed adeo vulgatum, ut non ha-
tur pro blaſphemia. Si blaſphemia
qui dicit ſtatuæ Iovis: Serva me,
n eſt blaſphemia, cum avarus di-
arcæ differtæ nummis, ſerva me
qui pereo? Si blaſphemus eſt qui
i thure gratias agit pro incolumita-
pro divitijs, pro regno, & blaſphe-
us non eſt, qui pecuniæ per fas ne-
que partæ felicitatem omnem ſuam
ert acceptam? qui pro ea multo per-
acius depugnat, quàm quiſquam
quam depugnavit pro aris ac focis?
perdita ſe clamitat infelicem, & ſu-
t ad laqueum? Videatur hoc impu-
nter à me dictum, niſi Paulus ſcri-
ns Epheſijs, veritus non eſt avaritiam
ocare idololatriam, hoc eſt ſimula-
orum cultum: nihil enim refert
em impiam Græce dicas an Latine,
iſi quod Græca vox etiam apud Lati-

nos magis eſt infamis, quam vermi-
la. Idem ſcribens Philippenſibus ſi-
ficat eſſe quoſdam, qui ventrem ha-
beant pro Deo. Et ipſe Dominus in
Euangelio Mammonam opponit Deo
velut alterum Deum, cui ſerviunt &
ſacrificant ij, qui pluris faciunt pe-
niam quàm Deũ. Rurſum Paulus ſcri-
bens Corinthijs, declarat non ven-
tantum & Mammonam eſſe D-
quibuſdam, ſed alios multos eſſe D-
Nam etſi ſunt, inquit, qui dicuntur
ſive in cœlo, ſive in terra. ſiquidem
dij multi, & domini multi, nobis ta-
men unus eſt Deus pater, ex quo o-
nia, & nos in illo, & unus Dominus
ſus Chriſtus, per quẽ omnia, & nos
ipſum. Quicquid igitur prætuleris
præceptis, hoc tibi Deum facis ac
minum. Scortator Venerem habet
Deo, luxui gulæque ſerviens Com-
habet pro Deo, ebrioſus Bacchũ
pro Deo. Non mactat illis pecud-
ſed ſeipſum illis pecudẽ facit ac ſac-
cat. Nõ incendit illis thura, ſed obſ-
næ famæ ſuffitum adolet gratiſſim-
dæmonibus talium turpitudinum
ctoribus. Qui gloriatur in turpibus
ctis, hymnos canit Deo ſuo ple-
blaſphemiæ in Deum verum. Vos ig-
appello Chriſtiani, ſi exhorreſcitis, q-
ties auditis aut legitis impiorum b-
phemias in Deum, mementote vi-

omnia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

niũ qui gulæ, qui libidini, qui livo-
qui ambitioni, qui divitijs ſerviunt,
nam eſſe blaſphemiæ, quæ quidem
: ipſo contumeliæ plus habet, quod
his proficiſcitur, qui veri Dei nomẽ
fitentur, quemadmodum expoſtulat
ad Ezechielem Dominus, quod no-
n ipſius polluatur inter gentes ob
piam vitam populi nomen Dei titu-
profitentis, factis autem negantis,
m dicitur, Populus Dei iſte eſt. Quàm
ro non congruit, ut qui quotidie di-
nt Deo: Sanctificetur nomen tuum,
pie vivendo polluant ſanctum no-
en Domini. Iam inter conviciatricẽ
nguam & adulatricem ſeu obtrecta-
icẽ aut calumniatricẽ, nihil intereſt,
iſi quod intereſt inter eum qui gladio
alã adortus jugulat, & eum qui per in-
dias aut veneno tollit hominem. Cla-
nat Simei furens in David: Egredere
gredere vir ſanguinũ, & vir Belial, vi-
delicet hæc eſt linguæ rabies, de qua
ſcribit Oſee: Cadent in gladio principes
eorum, à furore linguæ ſuæ. Quid hac
lingua crudelius, quæ calamitatibus
vallatum inceſſit dictis atrocibus, per-
inde quaſi quis hominem collapſum,
quem ſublevare debebat, ultro ſaxis im-
petat? Tales habebat Iob conſolatores,
qui pro lenimentis dolorũ, objurgatio-
ne duplicabant ægritudinẽ. Neque mi-
nima malorũ pars erat uxoris lingua;
Adhuc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Adhuc tu permanes in ſimplicitate tu
Benedic Deo & morere. Nec pri
ſacer ille Tobias erupit in lachryma
quàm ictus uxoris lingua : Manife
vana facta eſt ſpes tua , & eleemoſy
tuæ modo apparuerunt. Quin & i
dominus princeps noſter, in cruce cr
deliſſime confoſſus clavis ac ſpinis, cr
delius etiam confoditur convitijs: D
ſcendat nunc de cruce. Vah qui d
ſtruit templum Dei. Dixit filius D
ſum, liberet eum nunc ſi vult eum. Q
ſpicula quamlibet veneno tincta po
ſint eſſe graviora , quàm linguæ pr
tacis jacula ? Proinde veluti rara qu
dam felicitas promittitur ſancto Iob
flagello linguæ abſconderis, & non t
mebis calamitatem cum venerit. A
hoc vitio cum primis vult epiſcopu
abeſſe Paulus cum ait : Non percuſſ
rem, Græce πλήκτην. Multis enim ab
que vulnere corporis violenta ling
ſubitam mortem attulit. Nec deſun
qui in hoc vibrant linguas in fratren
ut occidant. Ad hanc claſſem pert
nent, qui quamlibet levi de cauſa r
xas movent , ac vel de lana capri
ſuſcitant tragœdias . Rixantur paſt
res Geraræ adverſus paſtores Iſaa
Noſtra eſt aqua, unde & puteo nom
inditum calumnia . Quàm plena pu
teis hujuſmodi nunc eſt Chriſtian
rum vita ? Qui contractus eſt , qu

po

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

...o, quod teſtamentum, quod ſa-
...um, quod munus publicum aut
...m, unde non ſcatent lites &
...? Totius contubernij jucun-
...n contaminat lingua rixoſa. Me-
...,inquit ſapiens, ſedere in angulo
...s, quàm cum muliere rixoſa, &
...o communi. Idem alibi dicit:
... patris filius ſtultus, & tecta ju-
...erſtillantia litigioſa mulier. Non
...us adeſt rixoſa mulier, ſed ca-
...m eſt, necubi adſit rixoſa mo-
..., quæ nihil uſquam patitur eſſe
...quam Græci vocant dyſcoliam,
...icrologiam, quod difficile ſit
...lis agere, quoniam de minutiſſi-
...am rebus odioſe diſceptent. Imò
...alumniam & convitium hoc in-
..., quod calumnia nonnunquam
... habet: frequenter enim clan-
... agit, & ſi cogitur ſeſe proferre,
...æ ſpeciem prætexit, crimen in-
...as vel falſum, vel verum, ſed hoc
..., ut falſo etiam crimine lædere
... ſi poſſit. Conviciator non ſem-
...ijcit crimen, ſed nonnunquam
...us generis, aut calamitates majo-
..., aut corporis vitium, quod is
...abet, nec ſibi conciliavit, nec
...gere poſſit ſi velit: veluti cum
...am appellant ſpurium, aut luſcum
...nt luſcum, aut caſcum caſcum.
...ctator hoc abeſt à calumniatore,
quod

quod vel clanculum, vel in abſent
vibrat linguam, ſerpenti ſimilior qu
leoni, ſed utroque peſtilentior eſt ad
lator, qui complexu ſtrangulat, ac m
le litis venenis occidit, perinde qua
quis phalerno vino miſceat aconitu
Execrabile malum, ſed quo vix al
in hominum vita receptius. Convic
tor inimicis ſæpe prodeſt, indic
quid ſit corrigendum. Et calumn
toris improbitas, nihil non repreh
dens, reddit nos in gerendis rebus
cumſpectiores, nonnunquam & i
ſtrat famam noſtram, quam obſcu
re nititur. Idem facit obtrectator,
hoc ipſo ſe profitens inferiorem eo
detrahit, quod clanculum agit ſuſu
nec audet cominus congredi. At aſ
tator ex ſtulto reddit inſanum, ex
ſano inſanabilem. Itaque Solon
pronuntiat adulatoré publica dign
execratione: Qui dicunt, inquit,
pio juſtus es, maledicent eis popul
deteſtabuntur eos tribus. Clama
per Iſaiam Dominus: Popule m
qui beatum te dicunt, ipſi te ſ
cunt, & viam greſſuum tuorum
ſipant. Rurſus admonet Solomon
te lactaverint peccatores, ne acq
ſcas illis. Rurſum alibi: Verba
ſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa
veniunt ad intima cordis. Cum
miſerit vocem, ne credideris ei, q

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ſeptem nequitiæ ſunt in corde il-
uoniam ut ait Eccleſiaſtes : Me-
t audire increpationem ſapientis
virum audientem carmen ſtulto-
Habet, habet illa ſiren blandiſſi-
antiones, ſed pellicientes in ama-
xitium. Hinc Sirach ille ſapiens:
ophiſtice, inquit, loquitur, odibi-
, in omni re defraudabitur. Hanc
n regibus infeſtiſſimam depreca-
nctus ille Pſaltes : Corripiet me
in miſericordia & increpabit
leum autem peccatoris non im-
et caput meum . Hoc homi-
genus execratur & Ezechiel pro-
: Qui dicunt populo, pax , pax,
non ſit pax. qui linunt maceriam
e temperamento , qui conſuunt
los puluillos , ſub omni cubito
us, & faciunt cervicalia ſub capi-
iverſæ ætatis , ad capiendas ani-
Niſi maximum malum eſſet adu-
, non tanta ſolicitudine deprecare-
David : Domine libera animam
m à labijs iniquis , & à lingua
ſa . Quoque declararetur quàm
difficile hujus mali remedium, au-
à Domino propheta clamans:
d detur aut quid apponatur tibi ad
uam doloſam? Nec aliud remedium
nditur , niſi ut opponamus ſagit-
potentis acutas , hoc eſt ſermo-
Dei, qui acutior eſt gladio ancipiti

pe-

pertingens uſque ad diviſionem anim
& ſpiritus, & carbones deſolatorios,
ex his cognita noſtra infelicitate, de
namus nobis placere ex falſis adulat
rum laudibus, & ex noſtrarum opu
diffidentia, deſolati per Dei miſeric
diam reſpiremus ac reviviſcamus. T
les enim ſunt ſagittæ potẽtis ſcriptur
occidunt, ſed occiſos vivificant. Ta
ſunt carbones pœnitentiæ, denigra
ac deijciunt hominem: verum ubi
canduerint, lætitiam adferunt ſo
dam ac perpetuam. Cæterum adulat
nem miſſam faciemus, & ad calu
niam tranſibimus, ſi pauca dixerin
obiter de lingua proditrice, deque l
gua quæ ſuggerit pernicioſa conſi
Talis erat lingua Ioab, qui ſub ſpe
blandi alloquij occidit Ammon. T
erat lingua Dalilæ, quæ prodidit Sa
ſonem. talis erat Iudæ: Ave rabbi.
ſtilentis conſilij exemplum habes
libris Regum, de Ionadab, qui vi
oſtendit Ammon, qua potiretur ſo
re quam turpiter adamabat, atque h
gravis malorum inundatio. 2. *Reg.*
Quis non execratur impiam Ieza
lem, quæ ſuo conſilio pertraxit a
mum regis ad impietatem? 3. *Reg*
Iam juvenile conſilium nónne R
boam maxima parte patrij regni ſ
liavit? 2. *Para* 10. Porro non m
vanum quod Græco proverbio d

Malum conſilium conſulenti peſ-
... eſſe, declarant illi, qui dum
...o conſilio hoc egiſſent apud
...m regem, ut Danielem perde-
...ſi conjecti ſunt in lacū, & à leo-
... diſcerpti: *Daniel. 6.* juxta id
... ait ſapiens ille Sirach: facienti
...iſſimum conſilium ſuper ipſum
...vetur, & non agnoſcit unde venit
...dem alibi monet, ut à malis con-
...s ſervemus animam noſtram.
...vitæ periculum eſt à malo con-
...e, ni vallo te munias adverſus il-
... Id quibus rationibus oporteat
...paulo poſt diſſeremus. Nunc con-
...mus quanta peſtis humanæ vitæ
...gua calumniatrix, hoc eſt vere
...lica. Quod enim Latini calum-
... dicunt, Græci vocant diabo-
... & hinc potiſſimum habet no-
..., ille communis humani generis
...s: atque idem Hebræis dicitur
..., quod nobis ſonat adverſarium.
... noſter dictus eſt Deus pacis, qui
...lium reconciliavit mundum ipſi,
...o chirographo peccati, quo tene-
...ur rei mortis: & Chriſtus pro-
...e dictus eſt conſiliarius pacis. Huic
...er adverſatur ſatan, qui primus
...ium ſevit inimicitiam inter Deum
...ominem, Deum ipſum apud homi-
... ſugillans mendacij: Non morie-
..., ſed eritis ſicut dij. Nec hodie

deſinit reſcindere ſartam per Ieſ
gratiam, calumnians nos apud Deu
Chriſtus abolevit vera crimina noſt
donans nobis ſuam juſtitiam, diab
lus etiam falſis criminibus onerare ſ
det pios homines, quemadmod
calumniatus eſt Iob: Niſi in faci
benedixerit tibi. Nónne vocat vir
ſanctum, in crimen blaſphemiæ? Ch
ſtus noſtram impietatem in ſe rece
diabolus ſuam impietatem nobis
natur imponere. Chriſtus pro noſ
delictis interpellat patrem, ut ſer
mur: diabolus interpellat, ut per
mus. Non ſemper hoc agit per ſem
ipſum, habet organa penè ipſo ſc
catiora. Quæ nam inquies? Ling
delatrices innocentium: imò non
guæ ſunt, ſed gladij veneno tincti: L
gua, inquit, eorum gladius acutus
venenum aſpidum ſub labijs eor
Vnde quibus ſtudio fuit ſapientum
pophthegmata colligere, referunt qu
dam non infeſtivum de Theatida L
cedæmoniorum duce. qui rogatus n
gladius, nam gladium acuebat, n
eſſet acutus. acutior, inquit, cal
nia. Quàm multos olim jugulavit
gladius, quam multos hodie ju
lat? Audiſtis ex Pſalmis: Lingua eo
gladius acutus. Et apud Hieremiam
cunt, qui linguam habent pro gla
Venite percutiamus eum lingua. V

tem linguam gladij ſpeciem ha-
olorem ignis. Etenim mala lin-
dius eſt utrinque incidens, cæ-
punctim vulnerans, inſuper &
tinctus: & ut ait Iacobus, in-
atus igni gehennæ. Prætermit-
empla, quæ ſub Neronibus, Ca-
, Claudijs, Syllis & Marijs,
ſijs & Hieronibus, quæque ſub
ianis etiam principibus nonnun-
produntur. Numeroſiora ſunt,
ut recenſeri poſſint, notiora
ut debeant. Et malo referre, quæ
ſuppeditant ſacræ literæ. Hujus
venenum ſenſiſti ſanctiſſime Io-
proque fide erga dominum, pro-
ontinentia erga uxorem domini,
em & capitis periculum præmij
etuliſti. Ingreſſus eſt ſervus He-
ut illuderet mihi, & ad cla-
m meum relicto pallio quod te-
n fugit foras. Quid te memorem
atis ac pietatis exemplar Suſan-
perieras ſeniorum calumnia, niſi
ominus per Danielem è lingua-
impiarum gladijs eripuiſſet. O
de linguæ ſpiculum. Quid ſimile
t ullus gladius, etiam ſi nocens
n veneno reddatur nocentius?
n eripit, famam non poteſt eripere.
aliquid poteſt ad nocendum inge-
calumnia, quæ mortem affert
infamia. Peritus erat idem Ioſeph

antea calumnijs fratrum ſuorum, q
detulerant illum apud patrem de
mine malo. Sic enim habet tranſ
ſeptuaginta, ac mea ſententia m
quadrat hæc figura Chriſto, quem
dæi multis criminibus accuſarunt a
pontificem & præſidem. Nec pr
bile eſt Ioſeph adhuc puerum det
fratres ſuos apud patrem, cum eo
peſſime de ſe meritos, poſtea non
minatus ſit, ſed ſervarit. Quin &
ſermonis contextus hic pro nob
cit. Sequitur enim: Iſrael autem
gebat Ioſeph ſuper omnes filios
quod in ſenectute genuiſſet eum.
nihil egit fratrum calumnia, quia
diligebat illum præ cæteris. Poſt
Chryſoſtomus interpres, ſequitur
ſenſum, quem adduximus. Nec H
nymus meminit hujus loci corr
traditionibus Hebraicis, cum ali
nutiora ventilet agitetque. Qui l
mutarunt videntur offenſi, quod
rent non convenire Ioſeph inn
tiæ, crimen peſſimum, & recte off
rentur, niſi mentio fieret de invid
tribus & falſo crimine. Alioqu
gis offendi debebant, quod do
noſter longe Ioſeph innocentior
cuſatus fuerit blaſphemiæ. Moliet
quidem exitium lingua diabolica
Deus alienam malitiam ſuis ver
bonum. Siquidem fratrum calu

etiam provocavit charitatem Ia-
ga Ioſeph , & reginæ criminatio
it occaſionem ut Ioſeph ad ma-
honores vocaretur à rege. Sic &
apud David regem detulit Abner
ge benemeritum , ac regi quidem
erſuaſit , ſibi tamen perſuaſit ut
inſidias occideret innocentem.
dicam de Iezabele, quæ quo me-
ur dolori mariti, finxit literas no-
Achab regis , easque ſignavit a-
regio : ſignatas miſit ad optima-
c cives Naboth . Literarum hæc
ententia : Indicite jejunium , &
e Naboth inter primores popu-
imulque ſubmittite duos viros fi-
Belial, qui falſum teſtimonium fe-
adverſus eum, dicentes: Benedixit
oth Deum & regem, & educite &
date. Quid hic potiſsimum admi-
ur , audaciam ſceleſtæ mulieris,
rimatum populique facilitatem im-
n , qui talibus literis paruerint , an
ſtultitiã , qui annulum ſuum cre-
rit uxori ? Similem obedientiam
vid reperit in ſuis ducibus, cum ju-
et Vriam occidi. Vtinam & noſtri
ncipes non haberent ſuos ad hujuſ-
di facinora nimium promptos. Rex
tanniæ præſulis optimi cæde nobi-
, cum audiſſet à ſancto Thoma ar-
epiſcopo Cantuarienſi anathemati
ditos , quicunque poſſiderent ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

tenerent res aut loca Eccleſiæ, ve
menter commotus eſt, quod epiſco
auderet epiſcopum agere. Hæc in
excommunicatio generalis me quo
complectitur, qui quaſdam epiſco
rum domos ac proventus occupo.
adjecit: Non faceret hæc ille ſaci
cus, ſi famulos haberem quales op
teret. Ad hanc vocem tres ex ejus p
ceribus profecti ſunt Cantuariam,
virum ſanctiſſimum crudeliſſime
carunt. Cum rex palam impia præ
pit, proditor eſt qui obtemperat: a
cus qui deficit ac reſiſtit. Siquidem
conſiderandum eſt non quid plac
irato, ſed quid illi perpetuo ſit p
citurum. Proditores erant Alexan
magni, qui lanceam illi reddideru
& vino & ira furenti, qua Clyt
amicum confodit. Nam mox ſecuta
calidum facinus, inutilis ſeraque p
nitentia. Quem honorem habuit
ſuis magnatibus, ſi conſtanter ex
maſſent ipſum, donec rediſſet men
ſanitas? Qui tum aderant regi, a
pernegare debebant arma cum comm
tæ mentis eſſet, aut non debebant e
pere, cum de ſeipſo pararet ſumere ſu
plicium. Parendum quidem eſt reg
bus, ſed donec reges agunt. Nunc præ
poſtere facimus, morem gerentes ill
rum cupiditatibus, ubi nequaquam o
portet, non obtemperantes ubi rect

prȩ

piunt. Hoc autem obſequij ge- nihil aliud præſtat, niſi ut pro re- habeamus tyrannos. Ipſa princi- fortuna ſat habet crudelitatis, et- nullus inſtigator oleũ addat ca- . Sylla ſibi felicis nomeu aſcivit, multa feliciter geſſiſſe videretur. n inter omnes felicitates duabus imũ ſibi placere ſolebat. Primum pium Metellum amicum haberet: e, quod Athenas non evertiſſet, bi totius Græciæ celeberrimę pe- ſſet. Nec dubium eſt quin multi ratum huc inſtigarint, quorum bus ſi ſeſe credidiſſet, non minus plicuiſſent Syllæ, ſubverſis Athe- quam poſt ipſe ſibi placuit. ſerva- onjunximus in diſſerendo prodi- n, adulatorem, & malum conſul- n, quod hæc inter ſe cognata ſint: Vulgo proditor dicitur, qui popu- defendens obſtat cupiditatibus archæ. At qui principem prodit nnidi, cum bis ſit proditor, ta- vir bonus habetur ac fidelis. Si ipes odiſſent vere proditores, in s magis ſævire deberent quam in tores, & infidos cõſiliarios. Cum pejus magnus Cæſaris potentiam ns peteret Ægyptum, iamq́ue non ul abeſſet à Peluſio, agitatum nter regis adhuc pueri conſilia- utrum recipiendus eſſet Pompeius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

an excludendus. Variantibus ſententi
inopia meliorum vocatus eſt in con
lium Theodotus quidam Chius. Is n
puero datus erat præceptor in arte rh
torica. Itaque rogatus ſententiam, ce
ſuit Pompeium nec recipiendnm
regnum, nec repellendum: ſed rec
ptum occidendum, addens malo con
lio, dictum illiberale, mortuos n
mordere. Perſuaſit. Itaque vir ta
tus, ex tot periculis incolumis, un
Græculi lingua perijt. Verum conſult
ribus illis ſuum conſilium, juxta ve
proverbium, peſſime ceſſit. Cæſar en
ingreſſus Ægyptũ auctores necis Po
pei peſſime perdidit. Theodotus a
quamdiu profugus, ubi tandem in B
ti manus incidiſſet, mali conſilij p
nas dedit. Conſilium enim non eſt
temperandum ad præſentes princip
cupiditates, ſed illorum cupiditates
ea quæ per ſe ſunt honeſta deflecte
dum eſt. Quæ turpiter ſuadentur ta
tiſper jucunda ſunt dũ manet affectu
at rerum exitus facit, ut diu doleam
quod ad breve tempus delectavit,
execremur eos, qui nobis mali nego
ſuſcipiendi fuerunt auctores. Nam pri
cipes homines ſunt, eosque varijs
ſtentos negotijs, nonnunquã & reru
imperitos multa fallunt. Hic bonus
fidelis conſultor, plane homo homi
quod ajunt, Deus eſt. M. Antonius
obt

[illegible]meret Aſiam, quoniam obſequens
[illegible]o ſuo & aſſentatorũ vocibus im-
[illegible]am pecuniæ vim prodigebat,mul-
[illegible]ræter jus ſuis fortunis ſpoliabat,&
[illegible]inciam non ferendis exactionibus
[illegible]abat. Itaq; cum imperaret Aſiati-
[illegible]ltera vectigalia, nec dubium eſt,
[illegible] ea res ſubverſura fuiſſet Antoniũ,
[illegible]ter aderat Hybreas, qui fideli con-
[illegible] ſimul & Aſiaticis & Antonio pro-
[illegible]it. Exige, inquit, bis eodem anno
[illegible]igal Antoni, ſi potes efficere, ut
[illegible]em anno bis æſtatem, ac geminum
[illegible]umnum habeamus. Mox ubi do-
[illegible]ſſet Antonium Aſiaticos ipſi pen-
[illegible]e ducenta millia ducatorum, adje-
[illegible]: Si hæc tam ingens pecunia ad te
[illegible]ata non eſt, fac eam ab illis repo-
[illegible]s, qui à nobis exegere. Rurſum ſi
[illegible]ta vis auri ad te delata eſt & con-
[illegible]mpta,nulla ſpes reliqua eſt. Hæc ora-
[illegible] libera quidem ſed veritate efficax,
[illegible]xit animum Antonij, ut à ſecundis
[illegible]ctigalibus exigendis deſiſteret. Peſſi-
[illegible]e ceſſit, ut dictum eſt, Roboam filio
[illegible]lomonis juvenile conſilium, & apud
[illegible]omerum Agamemnon nihil aliud
[illegible]ptat ad rem feliciter gerendam, quàm
[illegible]cem Neſtores. Naaman Syro ſaluti
[illegible]it ſervorum conſilium. Iam abibat
[illegible]dignans lepræ malum impio mur-
[illegible]ure conduplicaturus. Revocatur à
[illegible]ervis domino ſapientioribus & ſa-

natur. Sed ad calumniam redeam
quæ potiſſimum impetit innocent
Sic ſublatus eſt Socrates ac Phoci
ſic oſtraciſmo ejectus eſt Ariſtides,
periclitatus eſt Epaminondas ac S
pio. Quid hos commemoro? Sic ſu
latus eſt omnis innocentiæ fons Ie
Chriſtus. Tot mucronibus confoſſ
eſt, phariſæorum falſorumque teſtiu
denique totius populi: Tolle, crucifi
eum. Quid criminum in eum non i
tendit calumnia? Sicarij vocantur q
ferro perimunt hominem, qui idem f
ciunt linguæ gladio ſicarij non vocan
tur, ſed tamen ſunt omnibus ſicarij
ſceleratiores: Venite, inquiunt, percu
tiamus eum lingua. Quid aufert per
cuſſor, niſi corporis vitam? Crudeliu
eſt bonam famam eripere quam vitam
Et hoc moliebatur quidem Iudæus calumniator, ut glorioſum Ieſu nomen
in totum aboleretur. Cæterum impio
calumniæ conatus, Deus vertit in diverſum. Revixit Dominus, pro mortali
corpore recepto immortali, datum illi
nomen, quod ſuperat omne nomen,
ſive in cœlis ſive in terris. Felicem eventum debemus omnipotenti bonitati Dei, nec ideo tamen excuſatior eſt
calumniatricis linguæ malitia, ſi cum
nihil intentatum reliquerit, non aſſequitur quod vult. Per Chriſtum omnibus feliciter cedet calumnia malorum,
qui

pro Chriſto calumniam patiuntur.
nano blaſphemiæ crimen intenta-
eſt, & damnatus perijt: imò ſer-
s eſt. Nunc quid illius nomine,
glorioſius, vel gratioſius? Paulus di-
eſt ſubverſor legis, ac dux ſicario-
, & vicit calumnia ad tempus.
c quid illins memoria ſacroſan-
? Priſcis illis Chriſtum profiten-
s, obijciebatur magia & infantici-
, quid profecit calumnia? Sibi
rit infamiam, Chriſtiano nomini
am. Divum Chryſoſtomum in exi-
egit calumnia, & illud conata ut
en illius eraderetur ex epiſcoporũ
logo. Quid nũc illo celebrius? Quid
molitæ ſunt in ſanctiſſimum vi-
Hieronymum linguæ calumnia-
s? Teſtantur hoc illius præfatio-
& apologiæ. At cujus nunc ma-
floret memoria? Et ſi fas eſt hic
ere prophanorum exempla: Ha-
Homerus ſuum Zoilum, Vergi-
Teronem, Horatius Mevium, Ovi-
di Ibim, quorum nunc ne nomina
dem extarent, niſi beneficio eorũ
ous obtrectarunt, tranſiſſent ad po-
os. Quemadmodum apud Epheſios
nen ſibi paravit Eroſtratus incenſo
næ templo, ita apud Athenien-
hyperbolica maledicentia nobi-
us eſt Hyperbolus. Is tantum in
vacabat, ut ſingulorum vitia per-

veſti-

veſtigaret evulgaretq́ue, multam ſcc-
matum materiam ſuppeditans vet
comœdiæ ſcriptoribus. Idem clam n
litus eſt oſtraciſmum Alcibiadi. I
erat damnationis genus, quo traditi
comitijs teſtulis eijciebantur in c
lium viri primates, qui potentia, c
bus, & autoritate, plebis invidiam
ſeſe concitarant. Senſit Hyperboli
natus Alcibiades, & cum diverſæ
ctionis principe Nicia in gratiam
dijt. Ita factum eſt, ut oſtraciſmus
autorem reciderit. Cujus rei tam
poſtea pœnitentia cepit populũ At
nienſem. Nam ex eo tempore ſubl
eſt oſtraciſmi autoritas, quod eo
obſcurus & improbus nec alia re p
tens quam maledicendo, damna
eſſet, qui grave ſupplicium comm
ruerat, cum hactenus oſtraciſmus
pellendis è civitate viris egregijs in
diæ multitudinis ſolatium adferre c
ſueſſet. Huic ſimillimum eſt quod i
vidimus, ſed à nominibus tempera
tur. Erat mihi Romæ domeſtica co
ſuetudo cum quodam, qui malis ar
bus feſtinabat ad dignitates & op
nemini non invidens præcedenti. R
ſignabat omnium literas, etiam à
gibus miſſas, ut ex his ſtrueret techn
ſuas. In primis autem hoc agebat,
duos archiepiſcopos primæ apud ſu
autoritatis inter ipſos committere,

qu

od ſciret alioqui non admodum in-
illos convenire. Subodoratus eſt
minis technas alter. Nam is Romæ
n agebat poſt in cardinalium cœ-
n allectus. Sic igitur ultus eſt Hy-
rbolum. In illius odium reconci-
tus eſt alteri archiepiſcopo, & oſten-
t viam qua poſſent hominem ulciſci,
vellet eſſe fautor artificij. De com-
ſito miſſum eſt diploma nomine
incipis, quo deferebatur ei dignitas
iſcopi in Hybernia: Noverant enim
ominem hoc miſere ſitire, eaque gra-
a movere tot machinas. Ille cæcus
upiditate, nec ſentiens diploma fu-
um eſſe, petit à Iulio confirmatio-
em. Impetravit, numerata pecunia,
ullo pontificis periculo. Mox atton-
a coma, raſus uſque ad aures vertex,
umpta veſtis linea. Quid multis? To-
us epiſcopus prodijt in publicum.
Diſſimulabant hujus technæ fabrica-
tores. Vbi jam Romæ nulli eſſet ob-
ſcurum quin ſe pro epiſcopo gereret,
eaque de re jam ad amicos omnes per-
ſcripſiſſet, & ab illis gratulatorias re-
cepiſſet epiſtolas, ſubornatus eſt, qui
in frequenti convivio proderet tech-
nam. Ab hoc rogatus eſt cujus loci eſ-
ſet Epiſcopus. Edidit loci titulum. Ro-
gatus eſt an certum haberet vacare ſe-
dem. Affirmavit. Rogatus eſt, unde
ſciret eſſe mortuum cui vellet ſucce-

dere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

dere. Multa fortiter mentitus eſt hac d
re. Tandem ubi res cœpit ad jurgium
tendere, paucis aperuit myſterium ſub
ornatus ille. Epiſcopus, inquit, ille cu
jus locum tibi vindicas, vivit & valet
Inquire rem, ſic eſſe comperies. Moxq
rumor per totam urbem loquaciſſi-
mam ſparſus eſt. Quid faceret Hyper-
bolus epiſcopus non epiſcopus: Toto
dies domi ſe continuit. Pudebat enim
geſtare veſtem quam ante tempus in-
duerat, rurſum pudebat recepto priſtino
cultu confiteri ſe fuiſſe deluſum, no ſtu
tantum prodibat. Interim paucis die-
bus dolore contabuit. Apud ethnicos
non aliud nomen fuit execrabilius,
quàm delatorum, ſectorum, quadru-
platorum. Notatus eſt M. Tullius ora-
torum princeps, quod jocos affectarit
immodice: unde & audivit à Catone,
dij boni quam ridiculum habemus cõ-
ſulem: ſed ejuſdem candor laudatur,
quod cum rex eſſet fori, tamen admi-
rabilem illam eloquentiam omnem
conſumpſerit in patrocinio reorum.
Neminem enim reum peregit, præter
unum Verrem, cujus accuſatio nõ tam
accuſatio fuit, quàm provinciarum,
quas ille oppreſſerat, defenſio. Catonis
eximias laudes nonnihil obſcuravit,
quod toties in jus vocavit & vocatus
eſt. Paulus Æmylius in repudiatam
uxorem nihil criminis effutivit tan-

tum

ſtenſo calceo pulchro novoq́ue,
: ſolum ſentire qua parte pedem
t. Continentiam quam præſtitit
nus in colloquijs amicorum, C.
præſtitit etiam in judicijs, ci-
eſtis, ut aliquid diceret in uxo-
cum qua fecerat divortium,
t ſe quicquam ſcire. Adeo vi-
illis viris res ingeneroſa & hu-
calumnia, ut ne vera quidem cri-
vellent in eas edere, quas à con-
ſuo ſemoverant. Quin & gen-
eges calumniatorem ad talionis
m vocant, non ſolum lex Moſai-
celeratior eſt qui crimen falſum
dit proximo, quam mendax te-
am & hunc ille ſubornat. Et ta-
in Deuteronomio Deus teſtem
nię convictum jubet eodem affi-
plicio, quo afficiendus erat is qui
us erat, ſi convinci potuiſſet: Non
eberis, inquit, ejus, ſed animam
nima, oculum pro oculo, den-
pro dente, manum pro manu, pe-
pro pede exiges. Vnde hoc ſatanæ
m irrepſit in vitam mortalium?
us autem mirandum, ſi apud gen-
pertus eſt calumniator, quæ pro
colebant dæmonia. Neque perinde
ndum de populo Iudæorum, quos
er torſit invidia calumniæ parens.
l mirandum, unde ſic inundarit in
n Chriſtianorum, ut vitiũ omnium

teter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

teterrimum ob aſſuetudinem penè
tium videri deſierit. Excuſarit forta
quiſpiam principum aulas, quæ pe
liari quadam natura ſua peſtes huj
modi nō ſecus ad ſeſe attrahunt, qu
cæcias, ut ajunt, nubes: Sed an n
omni lachrymarum genere deplora
dum, quòd hęc diabolica lues ſic gr
ſatur inter eruditos, ſic graſſatur in
ſacerdotes, ſic regnat inter monach
Quodnam in orbe ferarum genus
perias, quod ſimili veſania ſeſe mut
mordet, lacerat, diſcerpit? Quis nu
tutus eſſe poteſt à ſycophantarum li
guis? Non parcitur bene meritis, n
parcitur ſenectuti, cui parcunt & h
ſtes in bello, non parcitur dignit
principum, non parcitur epiſcopi
non ſummis pontificibus. Et qu
parum noxiæ habeat diabolica lingu
adduntur infamatrices picturæ, ſpa
guntur famoſi libelli, & hic tam ſce
ratus quæſtus alit multos typogr
phos. Qui ſuſtulit ruſticanum c
ceum pictum, membratim diſſecat
ut ſeditionis autor. Nunc quid n
loquuntur picturæ quæ paſſim evu
gantur? Olim periclitabatur qui n
mine ſuo prodito libellum famoſu
evulgaſſet, nunc paſſim ludunt libel
anonymis, aut fictos titulos præfere
tibus, quibus ſic ab ſeſe depellunt p
riculum, ut innoxios aſpergant inf

mi

Deprehenſi quid adferunt? Vnde-
ue venor quæſtum inquiunt: Eſt
alenda familia. Si vis alere, deſi-
facere quod facio. At quis audiat
aut latronem ſic agentem cau-
iam: Sed furari tutum non eſt.
s oportebat eſſe tutum quod fur-
leratius eſt, niſi forte vilior eſt
ni fama, quam pecunia. Quod ſi
otius quàm honeſti habetur ra-
roſtituant uxorem, diſcantque ad
m vigilanti ſtertere naſo. Id cer-
leges tutum eſt. Nunc in re tam
i dormiunt leges, & impune licet
s in cujuſvis debacchari vitam ac
m. Nunc vulgaris eſt calumnia,
mum appellare hæreticum, hæ-
cham, ſchiſmaticum & falſa-
. Et hoc imprimis faciunt, qui
t ſe mortuos mundo, qui profi-
r ſeſe eſſe de numero illorum qui-
hriſtus præcepit: Diligite inimi-
eſtros, benefacite his qui oderunt
orate pro perſequentibus & ca-
iantibus vos, ut ſitis filij patris ve-
ui in cœlis eſt. Ab hac forma, bo-
eus, quantum abſunt, qui calum-
ur immerentes, imo qui nocenti-
nguis impetunt bene merentes?
do pro conviti s benedicta refe-
, qui pro ſalubri admonitione cri-
hæreſeos impingunt? Hujuſmodi
veneno tartareo tinctis armati

 ſunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ſunt iſti pauperes ſpiritu, qui nec p
ram, nec baculum circumferunt. N
habent baliſtas, ſed juxta Hieremian
Sagitta vulnerans lingua eorum, & e
tendunt linguam ſuam quaſi arcu
mendacij. Non circumferunt venenu
in pixide, quanquam & hoc faciu
nonnulli, ſed juxta pſalmographun
Os circumferunt plenum amaritudin
maledictione & dolo, linguam circun
ferunt ſub qua latet labor & dolor: S
dent in inſidijs cum divitibus in occu
tis, ut interficiant innocentem. Qu
bus technis hoc hominum genus ſe
inſinuat principum aulis? Quæ vene
quidam inſtillant in illorum aures?
malitiam pluſquam diabolicam re
gionis fuco prætexunt: cumque d
crucientur zelo livoris & odij, dicun
Zelus domus tuæ comedit me. N
mirum hoc eſt quod ſequitur in Pſ
mo: Sedent in inſidijs cum divi
bus in occultis, ut interficiant inn
centem. Oculi eorum in paupere
reſpiciunt, inſidiantur in abſcondit
quaſi leo in ſpelunca ſua. Inſidiant
ut rapiant pauperem, rapere paupere
dum attrahunt eum In laqueo ſuo h
miliabunt eum. O piſcatores hom
num. Apoſtoli piſcabantur malos
ſalutem: iſti bonos piſcantur in e
tium: linguam calumniatricem h
bent pro rete, qua quos volunt attr
hu

& attractos quocunque genere
phantiarum opprimunt : ipſi ſe
es faciunt , actores ac teſtes.
d ſi manifeſtior ſit calumnia,
n ut diſſimulari poſſit , allegant o-
criminis , & prærogativam reli-
is. Imò quo crimen eſt atrocius,
gravius eſt puniendus qui per calu-
m intendit. Et æquum eſt ſcilicet
noxius extrema patiatur , ne quis
ſentiat de cucullo Franciſci , aut
inici ? Quin ipſi curant hoc , ne
de eis male ſentiat , aut loquatur?
s eſſe ſtudeant , quales haberi vo-
. Compendiaria via eſt , ut quàm
mi fiant apud omnes. At deſigna-
icquid libet , & cogere mortales,
od vident non videant , quod
nt neſciant , quod execratione di-
m eſt laudent, an non pluſquam ty-
icum eſt? Et hi ſibi digni videntur,
s mũdus alat ac veneretur otioſos,
ne utinam otioſos. Hi ſunt qui ven-
t ſua benefacta , & quorũ puris pre-
s reſtinguitur incendium iræ divi-
Quæſo ne quis rapiat in contume-
onorũ, quod in malos jure dicitur,
el vitentur, vel corrigantur. Quan-
m videmus nunc ubiq; tantã malo-
inundationẽ, ut propemodum li-
illud è pſalmo uſurpare : Omnes
linaverunt ſimul, inutiles facti ſunt,
eſt qui faciat bonum , non eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

uſque ad unum. Sepulchrum patens
guttur eorum, linguis ſuis doloſe ag
bant, venenum aſpidum ſub labijs e
rum. Quorum os maledictione & am
ritudine plenum eſt, veloces pedes e
rum ad effundendum ſanguinem.
Turca depellendus eſt à cervicibus p
puli Chriſtiani, nec milites habent, n
pecuniam, tum allegant quietem re
gionis, & monachos oportere qua
longiſſime abeſſe ab effuſione ſangu
nis: at calumnia jugulare fratrem, li
guæ ſpiculo confodere proximum nu
religio eſt, quod & ipſum attigit Pſ
mus: Ibi trepidaverunt timore, ubi n
erat timor. Si calceus ſit integer Fra
ciſcano, piaculum admiſſum eſt:
lingua ſit homicida, religio eſt. Qu
druplatores execramur, qui furti c
men intendunt, aut damni dati lit
movent, quo lucri nonnihil ſibi con
lient, & non execramur iſtos,
falſo intendunt crimen hæreſeos,
univerſas hominis facultates diripia
ſimulque vitam auferant cum bona
ma? Non geſtant tela militaria, tame
non deſunt, qui ſicas occulunt ſub
cris pallijs, ſed os iſtis pro armamen
tario eſt, quemadmodum dicit So
mon: Iaculum & gladius & ſagitta
cuta, homo qui loquitur contra pro
mum ſuum falſum teſtimonium. Qua
cumvis imponant hominibus fuco, ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

moniæ, tamen divinam vindictam
on effugient, etiamſi ad ſinum Do-
inici aut Franciſci confugiant. Ho-
inem, inquit Solomon, qui calu-
niatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad
cum fugerit, nemo ſuſtinet. Quoſdam
ſævitia legum tuentur aræ, ſepulchra,
mpla aut ſtatuæ principum, calu-
niatori nullũ eſt ſuffugium ab ira di-
na. Veteres dicebant eos qui occidiſ-
nt hominem agitari diris ultricibus,
c iſtis deerunt ſuæ furiæ. Habebunt
ovias ultrices deas citius quàm cre-
ant. Deplorat & hoc malum humanæ
itæ ſapiens Eccleſiaſtes: Vidi, inquit,
niverſas calumnias quæ fiunt ſub ſo-
, & ecce lachrymæ eorum qui calu-
nnias ſuſtinent, nec eſt qui conſoletur
os, & in manibus calumniantium eos
ortitudo, & non eſt eis conſolator: Et
udavi mortuos ſuper viventes, & me-
ior ſuper utroſque qui nondum natus
ſt, qui nondum vidit opus malum
uod factum eſt ſub ſole. Eſt ne igitur
liquod malum morte formidabilius?
At ſapiens pronuntiat tale malum eſ-
e linguam calumniatoris. Vbi ſunt
igitur, qui parricidium execrantur, &
calumniam pro ludo ducunt? Quod
affirmavit Eccleſiaſtes, confirmat Ec-
cleſiaſticus: A tribus, inquit, timuit
cor meum, & in quarto facies mea
metuit: Delaturam civitatis, & colle-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ctionem populi, & calumniam mend:
cem, ſuper mortem omnia gravia. M
nitatur apud Oſee dominus morti, qu
inter fratres dividat: Ero, inquit, mo
tua ô mors, & morſus tuus infern
Nihil amore fraterno conjunctius, nu
la ſocietas arctior quam corporis & a
nimæ, nullus charitatis nodus aſtricti
quam conjugij: hæc omnia vincu
diſrumpit amara mors. & tamen ha
nos tranſmittit in vitam feliciorem
calumnia nocentior eſt, quæ cum cru
deliora deſignet quam mors, tame
nullo commodo ſua damna penſa
Mortem hoc moderatius ferimus, quo
omnium ſit ex æquo communis, quo
neceſſitatis non voluntatis, quod quã
vis acerba ſit naturæ, neminen tame
reddit impium. Nihil autem eſt ma
lorum, quod non ſemel invehat ca
lumnia. Longum eſt omnia perſequ
Circumferat quiſque ſuos oculos pe
domus privatas, per collegia, per mo
naſteria, per aulas principum, per civi
tates, per regna, & compendio diſcet
quantum ubique peſtem ingerat lingu
calumniatrix. Sic calumniæ copulem
adulationem, fortaſſe videbor tale ju
gum inducere, quale ſit, ſi quis draco
nem jungat ſimiæ. Et tamen res tam
diverſæ inter ſe cohærent. Quemad
modum enim reges dum volunt unum
lædere, multis adulentur neceſſe

eſt

dumque ſtudent unum in ſervi-
n redigere, prius ipſi multis etiam
tiſſimis ſerviant oportet : ita ca-
iator cum huic ſtruit falſam ca-
iam , cogitur multis palpari fal-
udibus. Sic equus ut opprime-
ervum , ſeſſorem in tergum , &
um in os recepit. Iam in obtre-
onis vitio , quàm impudenter
s ignoſcimus , imò quam nobis
idimur , & feſtivi nobis videmur,
arrodimus famam proximi. Deus
prohibuit furtum in Levitico , eo-
in loco prohibuit calumniam &
ectationem : Non mentiemini in-
, nec decipiet unuſquiſque proxi-
n ſuum : non eris criminator,
ſuſurro in populis , non ſtabis
tra ſanguinem proximi tui. Quam
n deteſtabile malum ſit detractio
t Solomon: Cogitatio,inquit,ſtul-
ccatum eſt , & abominatio homi-
n detractor. Qui male cogitat de
timo , linguam interim cohibens,
eſt quidẽ immunis à peccato , ſed
d deum duntaxat nocens eſt. Verũ
paſſim vibrat virulentam linguam
roximũ abſentem , is etiam apud
bos homines abominabilis eſt &
crabilis. Metuit enim ſibi quiſque à
eno ſcorpij , & odit hominem tali
rbo obnoxium, etiamſi vera prædi-
Nam quandoquidẽ morbo id facit

non judicio, & falſa prædicaturus ſi
veniat in mentem. Quotuſquiſque
hominum, in quem non aliquid v
dici poſſit? Quod ſi quis ſit alienus
omni vitio, tamen falſam etiam
famiam metuunt probi. Atque ab
ſultu conviciatricis linguæ cavere
cet, à ſuſurronis lingua qui cav
tibi? Clanculum & ex inſidijs im
tit hominem, coram blandus & a
cus: & ſi quid expoſtules, abiura
dixiſſe, quod apud multos non tac
Sed peſtilentiores ſunt, qui fucum
dunt morbo, præfati laudem ac be
volentiam figurato morſu lædunt.
vir bonus & mihi paternus amic
eoque gratulor illi quod feliciter il
judicium effugerit: vir eſt apprime
ctus, ſed utinam haberet tantum
dei, quantum habet ingenij. Ami
ille, ſed magis amica veritas. Hic ni
ſuccus loliginis, hæc eſt erugo me
Sunt enim qui linguæ incontinent
aut alioqui per occaſionem ſermonu
provocati effutiunt quæ labem aſp
gunt proximo, cum tamen non ac
perverſus animus. Hi vere ſicarij ſu
tegentes telum quo perimunt, hi v
ſcorpij ſunt, prius amplectentes qu
inſigant aculeum, hi veneficis om
bus ſceleratiores, qui letale venenu
melle prælinunt. Et has artes calle
quibus rhetoricam diſcere religio e

In

qui damnant diſciplinas omneis
cales, nec patiuntur quicquam diſci
pter novum ac vetus teſtamentum,
hac arte non abhorrent. Obtrectator
mniam odio duci videtur, ferè caret
. Itaque reperta eſt illis ars, qua
mulent odium, ac fidem ſibi ar-
rent, quo certius lædant. Vitium hoc
xime ſolet videri familiare fæminis,
nc etiam ad viros demigravit, irre-
in aulas principum, in ſcholas
ditorum, in collegia ſacerdotum,
ſodalitates monachorum. Nec opi-
r ullum fuiſſe ſeculum, quo latius
narit hæc lues, quam hodie regnat
universam ditionem Chriſtianam.
citur Divus Auguſtinus hoc diſti-
on affixiſſe menſæ ſuæ:

uiſquis amat dictis abſentum rodere
 vitam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe
 ſibi.

que hæc lex ſolet antehac etiam in
blicis aſſcribi diverſorijs, & obſtre-
batur à reliquis convivis, ſi quis or-
s fuiſſet ſermonem obtrectatorium.
lem ſi contigiſſet in convivijs princi-
um, jus erat olim caduceatori, quem
nc Galli heraldum vocant, panem
npoſitum invertere, aut ſciſſo menſæ
nteo declarare ſermonem eſſe parum
ignum menſa principis. Nunc quid
liud auditur in omnibus convivijs,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

niſi ille pluſquam hæreticus eſt , [illegible]
colludit cum Luthero, ille nihil ſci[illegible]
theologicæ : Ille cum habeatur pro[illegible]
no viro,tale flagitium olim deſigna[illegible]
ille pudendis parentibus natus eſt , [illegible]
ſuum genus dehoneſtavit , ille dec[illegible]
Hujuſmodi delicijs nunc laici ſa[illegible]
dotes , ac monachi condiunt ſua c[illegible]
vivia . Quàm vero parum congru[illegible]
hujus fabulæ partes . Invocati[illegible]
numinis conſecratur menſa . A[illegible]
cra lectione fit auſpicium convi[illegible]
Mox ad obtrectatrices fabulas . R[illegible]
ſus gratiarum actio. Deinde red[illegible]
ad intermiſſas obtrectationes . T[illegible]
bus fabulis tranſmittunt tempus [illegible]
quorum ore dominus vetuit ul[illegible]
verbum otioſum excidere. Vehem[illegible]
ter indecorum ſit in menſa vomere.[illegible]
quis indecentius menſam convo[illegible]
quam qui bilem,qui odium, qui pe[illegible]
lens animi pus effundit in convi[illegible]
Nec ulli peccant hic impudentius, [illegible]
hi quos potiſſimum oportebat ſerm[illegible]
ſalutifero condire ſtultitiam alioru[illegible]
Qui theologi dicuntur, & hoc cog[illegible]
mine gloriantur , quod de rebus di[illegible]
nis loquantur , qua fronte nunc f[illegible]
ſunt maledicentiæ magiſtri ? Non [illegible]
ceſſo ordinem , ſed admiror in tali [illegible]
dine reperiri qui ſuo ordini tam m[illegible]
reſpondeant . Qui ſe prædicatores [illegible]
pellant , pro ſacris literis prædic[illegible]

alio

a mala , imò falſa crimina. Qui
ntur obſervantes, cur hic non ob-
nt linguam , quæ ſi ſit infrenis,
eſt omnis illorum religio ? Ho-
n ſodalitates in hoc valent,ut unius
næ pus quam ocyſſime ſerpat ad
nes. Quod unus aliquis Franciſca-
dixerit inter pocula , per vereda-
, quos illi nuſquam non habent,
gitur intra menſem per univerſum
nem . Nec convivijs ſolum ac
ſæ reverentia abutuntur ad hoc
num , verum etiam in prælectioni-
ſacris,in concionibus euangelicis,
ſecretis confeſſionibus obtrectant
ximo, & ibi diſcit populus artẽ dia-
icam,ubi conveniebat diſcere diſci-
nam euangelicam. Adoleſcentes à
entibus mittuntur ad ſcholas publi-
,ut ibi diſcant artes liberales, atque
c diſcunt à præceptoribus artem o-
nium illiberaliſſimã, videlicet obtre-
ndi proximo. Et ars eſt quæ facil-
ne diſcitur , difficilime dediſcitur.
uin & hymnos quibus Deum lau-
nt inficiunt hoc tartareo veneno. O-
mus deum, inquiunt,ut tales ac tales
eret ab hæreſi Lutherana. Quin &
ſas ſacras literas torquent ad maledi-
entiam , depravant evangelium,
epravant Mariæ canticum ad viru-
ntam ac mendacem obtrectationem.
t hæc eſt religio quorundam , qui
ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

negant eccleſiam poſſe conſiſtere
ipſorum pietate fulciretur. Hi ſur
li cœlibes, qui divinam ultionem
vibrantem ultorem gladium, orbi
tunt in miſericordiam. Atque int
ſibi mire blandiuntur, quod dignis
ledicitur, inquiunt, benedictio eſt
maledictio Sed illi dignitatem h
æſtimant ex leviſſimis nugis. Et c
piam qui parum reverenter locutu
de hoc aut illo Franciſcano, cum q
tidie tot flagitia vulgus etiam de
hendat, neſcio quanto ipſorum pu
re, certe magno dolore noſtro, pr
nus exiſtimant cauſam eſſe juſtiſſi
cur ille ſexies mille Franciſcanor
linguis per univerſum orbem infa
tur. De me decreveram nihil memi
ſe, attamen unum quiddam r
ram, mihi compertiſſimum, ſed ejus
neris, ut ridendum ſit magis qu
execrandum. Franciſcanus quidam
gerat paraphraſin meam in Iohann
Euangeliſtam: probabat omnia. V
tum eſt ad appendicem, quam adje
ram non ob aliud, niſi ne vacaret ch
ta. Et hæc placebat, donec ventum
imum calcem, in quo taxo quoſda
imò moneo cunctos, ut ſi velint c
bona fiducia exire ex hac vita, ne
gant ancoram ſpei ſuæ in quibus n
oportet. Hujuſmodi dum diſſero, h
verba ſubjicio: Quod genus, ubi mo
tur

é tutum credit, ſi ſepeliatur ami-
eſte Franciſcani, aut Dominica-
i repente meus applauſor verſus
trectatorem, damnavit omnia,
quæ prius approbaverat. Nec
ontentus, inſtigavit ſodales ſuos,
atus conſulto edicerent, ne quis
iſcanus legeret libros Eraſmi. Si
em in veſte Dominicani, & o-
rem Franciſcani, fuiſſem illi
tianus. Nunc unica vocula fa-
ſum illi hæreticus. Atqui quod
obiter moneo, deberent ipſi in
cis concionibus docere popu-
ſi modo cuperent eſſe, quod
i ſtudent. Neque enim id aſſe-
tur maledicendo, ſed integre
que vivendo conſequentur, ut
bonus odor Deo in omni loco.
dit, inquiunt, ut populus bene ſen-
de noſtro ordine. Sed magis expe-
t vulgus bene ſentiat de ſacerdotũ
ne, quem ſine controverſia Chri-
nſtituit. At rurſus expedit ut ſacer-
; qui vivunt impie, quíve docent
pia, vel corrigantur admoniti, vel
antur, ne ſeducant incautos. Et
n in hunc ordinem iſti ſolent ſe-
ſa licentia velut è plauſtro, quod
t, debacchari, nec abbatibus nec
opis parcentes, ac ne Romano
lem pontifici, quoties ipſis viſum
õmodum. Qui boni ſunt nõ offen-
dum.

duntur, ſi quid dicatur in malos.
mali ſunt, ſed ſanabiles, admonitos
judicabunt non attactos, cum nul
nomen edatur. Qui ſunt inſanab
horum malitiam oportet detegi
ſimplicibus imponant falſa ſpecie
ctimoniæ. Cur ipſi declamant e ſu
ſtis in omne genus mortalium? Ni
rum dicent ut corrigantur vitia. It
ſuorum vitia corrigi nolunt, quia
lunt argui? Monarchæ ferunt æqui
nimis admoneri libris editis, atq; a
reprehendi libere, modo abſit ſedit
petulantia: & Franciſcanus qui m
ſuetudinem euangelicam profitet
verbulo tactus extrema molitur: &
levi convitio, ſi tamen hoc cor
tium eſt, regerit crimen hæreſeos.
quis detrahat majeſtati cucullę, tot
guarum ſpiculis confoditur. An
expedit populo, ut credat nemin
damnari, qui ſepeliatur id veſte Fr
ciſcana? Sed expedit ipſis, qui viv
imò laſciviunt ex publico. Verum
terim ubi charitas illa, quam profit
tur apoſtolica, quæ non quærit
ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti? N
deficiet eos liberalitas populi ſi b
vixerint. Et ſi defecerit, habent
fugium, quod Paulus apoſtolus n
ſolum indicavit verbis, ſed factis
preſſit. Ille vir tantus, non veri
eſt conſuere coria nocturnis operis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

milibus , quorum bona pars in
icivit , nullus eſt qui dignetur ope-
nuaria victum quærere, ſi urgeat
citas ? Quis autem coëgit illos ab-
ſua , ut viverent de alienis ? An
faciunt hominum conſtitution-
quàm Pauli doctrinam ? Iam
vide quam non ſit æquum:ſi cui-
iſtorum benefacias , non habe-
ſi ab uno gratia : ſi quem unum
s , univerſus ordo concitatur.
minus iniquum & illud,quod pro
oco dicto in cucullum , regerunt
na pluſquam capitalia. Etiam at-
tiam rogo, ne quis hæc in contu-
um bonorum dicta putet. Amamus
tem , ſub quocunque pallio , ſub
unque titulo. Nec iſta dicuntur
rie in iſtos,ſed in univerſos,quibus
eſt hac medicina. Denique & mi-
ſi hæc dico , ipſe mihi monitor
, ut vobiſcum dediſcam obtrecta-
em, ſicubi ſum obnoxius : quis au-
non eſt alicubi obnoxius ? Si non
obnoxius , ut caveam ne quan-
ncidam in eam foveam. Eſt & a-
obtrectandi genus , figuratum,
d committitur per apoſiopeſin, aut
ificationem. Congeſſit in me falſa
ina , ego ſi vera , ſed malo me-
iſſe quid me deceat. Illum qui-
magni faciunt : At ſi ſcirent
ſcio.nihil addam. Et abſit ut non
ve-

verear ea loqui , quæ ipſe non verit
eſt facere. Homines cætera proſ
ἄμουσοι, hic tenent ſchemata rhet
rum. Illud ridiculum, quod cum nu
quam non effutiant animi pus, tame
apud ſingulos dejerant ſe nulli præte
ea dixiſſe , aut dicturos eſſe , &
ſingulis ſtipulantur ſilentij ſacramen
tum, cum ipſi ne confeſſionis quiden
quam ut ſacramenti partem tuentur, f
dem habeant in religione. Secreti ſ
gillum vocant quod rumor eſt , & ſ
creti fides, non aliò proficit, quàm a
impunitatem, & fidem ſycophantiæ.
mordeat, inquit Eccleſiaſtes , colub
in ſilentio , nihilominus eo habet q
occulte detrahit. Nonnunquam & b
nis viris in rem peſſimam abutuntu
præſertim ſi quos noverint linguæ f
tilioris. Apud hos clàm deplorant v
tam hujus aut illius, ut non obtrecta
ſed mederi velle videantur. Ille n
intelligens fucum ſycophantæ , qu
ſimpliciter accipit , perſuadet alijs ,
illi rurſus alijs : ita traducitur inn
cuus artificio ſceleratæ linguæ , atq
obiter inficiuntur audientium aure
lue ab alijs ad alios proſerpente. Si fl
gitium eſt in proximum cum opus n
eſt evomere probra vera , quanto tu
pius eſt incerta pro compertis affirma
re? Sed longe turpiſſimum eſt maliti
ſe confingere crimina , quibus jugul

proxi

mum, quia gladio non licet. Cha-
enigne interpretatur & mala, ſu-
tiam bene facta dictaque depra-
Et hoc ſceleratior eſt ſuſurro,
calumniator, quod ex palàm in-
crimine, monetur is qui ca-
petitur ut ſe corrigat, ſi ſibi
conſcius eſt, & monetur qui-
o inimico inimice, ſed benefi-
um eſt opus undelibet accipere
eſt: ab inimico ſane melius ac-
hoc nomine, quod qui accipit
ſt ab onere referendæ gratię. Cæ-
obtrectator clancularius hoc pro
s agit, ut probrum alterius ſciant
, ſolus ipſe neſciat quem unum
at ſcire. Inter homicidas minus
bilis eſt, qui palàm ferro adori-
minem, propterea quod id faciat
oque periculo: ita minus eſt
abilis calumniator, quod alium
t non ſine periculo rediturae ad
talionis. Cum obtrectatore ſi
gere, quando deprehendas auto-
ycophantiæ, quæ per centeſimum
te pervenit. & qui primus dixit,
ani, dixit ſtipulatus ſilentij fi-
dixit præmiſſo verbo, benedicite;
cit omnibus inficiari. Quod ſi to-
crimen inficiari non licet, negat
dixiſſe, quemadmodum delatum
& fingunt novam orationis for-
, Hic mendacio patrocinatur vul-

go notum humanæ memoriæ ſul-
cum. Cur autem pudeat iſtos hoc i
ciari,quod uni clàm , aut in conv
paucis dixerunt,cum paſſim inficien
quod in publicis prælectionibus , a
etiam concionibus deprædicatu
Quod tamen nulli faciunt impu
quam iſti , quibus cuculla clypei
eſt. Volitant ſurſum deorſum toto
rarum orbe , quocunque ſe confer
domi ſunt. Habent enim non ſo
ſodales ejuſdem cultus , verum en
domos habent ac mulierculas one
peccatis ac fautrices ordinis , qu
hoc lactant & captant. Itaque que
viſum eſt iſtis inſigniter e ſuggeſte
bacchari in quempiam , ſubornãt
ram ad quodvis facinus promptum
cus dicendi datur cucullæ, non h
ni. Nam eo delapſa eſt religio Chri
na. Ille deblaterat digna atque indi
ſceleratá peragens fabulam. Quod
ſiſtit , loco debet & populi mode
Atqui loci religio nõ ſubvenit illis,
in ipſo loco facinus admiſerunt , v
non eſt homicida tutus in loco ſa
qui illic occidit hominem. Age
ſycophanta , at ille jam aliò demi
vit , aut certe demigraſſe dicitur.
cum priore, reſpondet ? Non eſt h
collegij , nec ſuſpicabar illum tali
cturum. Vt jam maxime teneas au
rem calumniæ, quo trahes illum in

A

phanis judicibus & epiſcopis ſex-
; diplomatibus exempti ſunt, qui-
etiam à jure ſui ordinis. Quæren-
gitur provincialis , aut vicarius,
eneralis , ut ipſi vocant. Horum
in alium reijcit cauſam , ſuæ
uſque cucullæ faventibus, etiam ſi
m non poſſint defendere. O reli-
em prophanam , ô columnas ec-
æ , ô terræ ſalem. Non hæc in-
n dicuntur in omnes. Nam hoc
crebro repetendum eſt. Sed inter
oni qui ſunt, cur muſſant ad hæc
ora ? Quin tales vel eijciunt , vel
cent? Sed plures ſunt mali, & inter
peſſimi quique rem gerunt. Expen-
ulum igitur , num ob paucos bonos
é ſed oppreſſos expediat tot agmi-
nalorum alere, qui bonorum etiam
nte bonaque fama abutuntur ad
malitiam. Quid fingi poteſt ma-
ndecorum ? Cinericia veſte profi-
ur euangelicam ſimplicitatem , &
ngua circumferunt diabolicam ver-
am . Baſiliſcus omnibus venenis
nidini eſt . Iſtorum technas me-
nt etiam aulici , metuunt & prin-
s homines innocuos & inermes,
quod linguam circumferunt Oſté-
t ſe veſte candida, & in lingua defe-
t ſuccum loliginis ac ſepiæ. Alij pul-
veſtibus proſitentur ſeſe mortuos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

mundo, cum mortui fraternæ char
ti, vivant calumniæ & obtrectatic
Vendunt ſua jejunia, ſed interim n
jejunant à mendacijs ac maledic
Venter rugit ob inediam, lingua ten
lenta eſt. Abſtinent ab eſu carnium
interim non verentur arrodere car
proximi ſui. Continent dentes à m
ſu pecudum, & dentem viperinum
figunt proximo. Parcunt bubus & o
bus, & non parcunt fratri pro c
mortuus eſt Chriſtus. O phariſaic
ac præpoſteram religionem. Religio
curare ægrotum in ſabbato, nec
religio per calumniam moliri nec
innocenti ſabbato. Quorſum mihi
ctas ventrem leguminibus & piſci
alitum, ſi linguam habes carni
ram: Non mordes gallinam & m
des fratrem? Non vulneras ovem,
vulneras proximum? Non come
viſcera pecudis, & comedis viſc
fratris? Mordet enim omnino m
det, vulnerat, & comedit fratr
quiſquis obtrectat fratri. Sic enim P
lus ſcribit Galatis: Quod ſi invic
mordetis &, comeditis, videte ne n
tuis morſibus conſumamini. Q
prodeſt carnem fugere, ſi ipſe totus
caro? Ex fructibus, inquit, eorum c
gnoſcetis eos. Atqui detractatio in
opera carnis vel principatum obtir
Nihil enim magis adverſatur chari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

s, quàm invidere fratri, odiſſe,
tare, infamare. Quorſum attinet
profiteri Chriſtum, cum re dia-
n agas? Abhorres à diaboli no-
& crucem imprimis fronti, at-
oc ipſum es quod execraris. At
ſis hic locum habet quod ſcripſit
s Hebræus: Dum maledicit im-
iabolum, maledicit ipſe animam
Obedis homini præſcribenti ne
, & non obedis Deo toties ve-
ne obtrectes proximo? Quoties
præcipit proximi dilectionem, to-
rohibet obtrectationem. Quid
te cella anguſta claudi, ſi viru-
lingua, ſi libellis ſycophanticis per
n volites? Iactas pſalmos & hym-
quo Deo canis, ſed eadem lin-
nis cantionem diabolo gratiſſi-
obtrectans proximo, ſed eadem
a qua Deo verbotenus benedicis,
membris maledicis. Obſervas ſi-
m quod indicit homo, atqui in
adixit homo, ut dediſceres obtre-
nem. In hoc indixit ſermonis je-
m, non ut avidius temet ingurgi-
ineptis ſermonibus, ſed ut con-
eres de rebus etiam honeſtis mo-
tius ac circumſpectius dicere. Ri-
c damnas iſtorum jejunium, quâ
a provocata orexi, bibunt edunt-
ntemperantius. At tale tuum eſt
ium linguæ. Rogarit hic quiſ-

piam: Quid igitur? damnas cultu
ſolitudinem, jejunia, & obedienti
monachorum? Ego vero laudo ve
pædagogen imbecillium donec pr
ciant ad profectiora: ſuperſtition
vel hypocriſim potius iſtorum dam
qui quam ſunt in rebus externis r
gioſi, tam ſunt irreligioſi in his, q
ſunt veræ pietatis. Eos inquam dam
qui conſtitutionibus ad inſtituend
infirmorum infantiam repertis, a
tuntur ad prætextum ſuæ malitiæ.
jejunat, qui per jejunium diſcit te
perare, cum cæteris membris, t
præcipue linguæ. Pie obedit pra
ptis humanis, qui per hoc diſcit,
rêre legibus divinis. Vtiliter geſtat
ſtem candidam, qui per hanc admo
tur præſtare candidos mores. Pie
nit hymnos Deo, qui per hoc aſſ
cit non vibrare linguam maledican
proximum, ſed benedicere Deo
proximo, & proximo benedicere p
pter Deum. Vtiliter ſe condit in ce
qui per ſolitudinem diſcit animi
gitationes ab hujus mundi ſtrepitu
ſimplicitatem colligere. Recte ſe
ſilentium ab hominibus indictum,
per hoc diſcit nunquam laxare
guam, niſi cum aut urget neceſſi
aut invitat magna quædã utilitas
ximi. Vt enim nemo recte imperat,
prius imperatis parêre didicerit:

nec

ro recte loquitur, niſi prius didice-
ere. Nam apud oratores fortaſſe
m eſt quod dicunt, dicendo fieri
ene dicamus. Apud pios con-
x ſilendo fit, ut bene dicamus.
m quale cor eſt, talis eſt lingua:
idem ex corde proficiſcitur ora-
Proinde qui cor habent inſtructum
ucitia, modeſtia charitate erga
m & proximum, ex hoc velut ex
matorio vaſculo exhalat gratiſſimus
aluberrimus odor caſti, benigni-
ſermonis. Contrà qui cor ha-
plenum odij, livoris, arro-
iæ, ac malevolentiæ, quoties
iunt os, halitum efflant tetrum ac
ilentem. Sepulchrum, inquit, patens
uttur eorum, linguis ſuis doloſe a-
ant, venenum aſpidum ſub labijs eo-
ti. Itaque qui ritibus, cultibus, & ce-
monijs profitentur abſolutam pieta-
, cum linguam habeant petulantem
maledicam: quid aliud ſunt quàm
ulchra dealbata, ſed aperta? Ob-
as nares ad exhalationem cloacæ,
ſepulchri, & non obturas au-
ad longe peſtilentiorem exhalatio-
m obtrectatoris? Nemo libenter ha-
ſedem juxta paludem, aut cloa-
m publicam, ne ex vicinia contra-
t luem corporis, & cum obtrectato-
libenter habes conſuetudinem? Ne-
o libenter audit cominus loquentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

qui ex corruptis viſceribus anim
exhalant gravem, quod medici præ
cent corrupti ſpiritus contagium r
cere vicinis, & tu te tutum putas a
due verſans cum homine maledico?
obtrectandi genus, cum noſtram c
pam in alios transferimus. Didice
hoc Adam à diabolo: Mulier qu
dediſti mihi, ſeduxit: Et mulier, dec
inquit, me ſerpens. Imò ſic obtre
mus Deo, & in opificem optimu
malorum noſtrorum cauſas reijcim
Dederat mulierem, ſed ut tu illi dux
ſes ad pietatem, non ut illi comes e
ad impietatem. Finxerat ſerpentem, n
ut illi plus fideres quam Deo, ſed ut
omni genere animantium admirar
opificis ſapientiā. Phariſæus ille eu
gelicus etiam inter preces & gratiar
actionem obtrectat publicano cæte
que mortalibus, & obtrectat apud D
Nō ſum ſicut cæteri homines, rapto
injuſti, adulteri, velut etiam hic Pub
canus. Imitantur hoc genus & no
phariſęi, ſed ſceleratius. Phariſęus en
tantum peccat arrogantia, iſti ph
miana malitia: Oremus inquiunt, p
omnibus qui benefaciũt nobis, ut de
ſervet eos ab hæreſi tali. Et crand
eſt, ut Deus quemadmodum conve
Paulum, ita cővertat omnes qui am
Græcas literas ad mentem ſaniore
ex quibus naſcuntur hæreſes. Atq

...rim ſibi faceti quoque videntur cu-
...ati ſcurræ. Nec pudet cum hujuſ-
...di factis frequenter accedere ad mẽ-
...ſa dominicam, ac linguis putidis,
...tingere ſacroſanctam Domini cor-
... Sed ſibi perſuadent eos eſſe dignos
...quos talia dicunt. Hoc illis odium
...ſuadet quod cæcum eſt, & judicio
...et. Ita ſibi blandiuntur & latrones:
... abbas plus ſatis habet, & ad luxũ
...ititur quod habet, dignus eſt qui
...lietur. Ita frequenter monachos
...oſdam in vehiculis aut è ſuggeſto
...quentes audire eſt: Homines ſumus.
...itur nonnunquam inter nos mur-
...r & obtrectatio: non eſt hoc vi-
...m tam grave quàm quidam exiſti-
...ant: Humanus eſt lapſus. Hæc ita
...ædicant, quo populo perſuadeant
...llum aliud inter ipſos vitium inve-
...ri, quàm vulgarem obtrectationem,
...od utinam vere prædicarent. Sed qui
...: exaggerant aliorum errata, qua
...onte ſuum extenuant malum? In-
...rtant manticam, ſi vere religioſi
...olunt haberi. Excuſet elevetque Chri-
...iana charitas proximi malum, in ſua
...tia ſint cenſores rigidi. Quàm ſedi-
...oſe debacchantur in concubinarios
...cerdotes: hic tenent omnes amplifi-
...andi formas quas docent rhetores,
...ec verentur apud populum aſſeverare,
...ulierem quæ dormit cum ſacrifico,

grauius peccare quàm ſi coiret cum
nimante bruto. Non hæc à me fi
guntur. Vox iſta audita eſt in public
concionibus. Vbi ventum eſt ad ipſ
rum flagitia, quæ manifeſtiora ſun
quàm ut inficiandi ſit locus, tum quo
in alijs expiabilis erat impietas,
lapſus humanus, ſit imbecillitas hum
næ naturæ, ſit erratum alijs pluribu
benefactis condonandum, & ob ho
norem ordinis ſupprimendum. Cu
fraudatus eſt creditor, aut mercen
rius, cum interverſum eſt depo
tum, aut interceptum teſtamentum
allegatur favor religionis, reſpond
tur Deum non eſſe ſua portione fra
dandum. Cum datum eſt venenum
aut intentata calumnia capitalis, a
legatur zelus, & hoſtis eccleſiæ pr
ſcribitur quiſquis parum favet his, q
nutantem eccleſiam humeris ſuis fu
ciunt. Et habent arcana dogmat
quæ non communicant niſi myſteri
ijſdem initiatis. In his eſt, ut ajun
fas piumque eſſe veneno clàm dato to
lere, qui peſtem moliatur eccleſiæ. Ce
tiſſimam autem eſſe peſtem eccleſiæ,
quid decidatur ipſorum commodis v
auctoritati. At Paulus in gentibus el
vat idololatriam cum tota illa crim
num abominabilium lerna, allega
tempora ignorantiæ, quibus De
iſta quodammodo diſſimulavit. Petr
in

mum facinus Iudæorum, quo Do-
num gloriæ damnatum in crucem
ant, excuſat, imputans ignorantiæ
d acciderat. Paulus obſtinatam
eorum malitiam quoniam excuſa-
on poteſt, oratione mitigat, ap-
ns excæcationem ex parte & ad
pus, quo ſuſtinerentur ab alijs do-
reſipiſcerent. At in ſui ordinis ho-
es quomodo tonat ac fulminat? V-
on deſtomachatur in pſeudapoſto-
? Appellat illos ventris mancipia,
nicos crucis, canes ac malos ope-
os. Si Paulus Apoſtolus recte voci-
tur in pſeudapoſtolos, ne falleretur
rum technis ſimplex Chriſtiano-
a populus, non oportuit vere mo-
hos in ullos magis ſævire lingua,
m in pſeudomonachos, & hic ma-
erat habenda ratio publicæ ſynceri-
s, quàm privatæ ſaturitatis. Verum
longius recedamus à linguæ vitijs,
umnia, & obtrectatione. Laqueo
ngulatur, qui furto minuit rem
enam, & obtrectator qui deſtinata
litia, omni genere calumniarum,
nifeſtis mendacijs debacchatur in
nam proximi, nec à libellis famo-
& anonymis temperans, quo latius
manet venenum, ut purus acce-
: ad menſam dominicam, & lauda-
r zelus Dei. Atque rem chariorē eri-
, qui famā eripit, quā qui pecuniam.

Olim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Olim fur reddebat quadruplum, ut e
pediret fuiſſe compilatum. Quid reſt
tuet calumniatrix ac maledica lingu
Aut qua penſatione damnum datu
ſarciet? Iam ſi impium eſt malefacti
hoc eſt damnis illatis, aut pulſatio
contriſtare fraternum animum, qui g
neroſæ ſunt mentis, magis commove
tur maledictis quàm malefactis, & c
tius reconciliantur ijs, qui compilari
ſcrinium, aut vulnus inflixerint co
pori, quàm qui famæ labem aſperſ
runt. Nemo fert adulteratam uxore
aut filiam, ſed gravius eſt adultera
famam. Leges ſæviunt in eos qui d
derint toxicum, at nocentius venenu
dat obtrectator. Animus eſt idem da
tis venenum & columniantis, uterqu
molitur exitium: ſed ſæpius occidit ca
lumniatrix lingua, quam veneficium
Nam venenum ſæpenumero vertitur i
remedium. Iam ut occidat venenum
non occidit niſi cui datum eſt: lingu
virus ad quamplurimos dimanat, ne
eſt in manu illi qui dedit cohibere cu
ſum mali longe lateque vagantis, nihil
magis quàm his qui fontem publicum
infecerunt. Et qui nihil aliud agunt i
vita, quam ut optimo cuique ſuum vi
rus afflent, blandiuntur tam exitiabi
flagitio, nec animadvertunt quantope
re deteſtati ſint hunc morbum egregi
viri, quorum pietas eſt nobis ſacrarun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

terum teſtimonio commendata. Ne
nes, inquit David, cor meum in
a malitiæ, ad excuſandas excuſa-
s in peccatis. Si vere religioſi vi-
volumus, audiamus Solomonem
briter admonentem : Remove à
pravum, & labia detrahentia ſint
ul à te. Nec blandientes nobis
arbitremur vitam noſtram eſſe ac-
am Deo, qui Deus eſt pacis & cha-
tis, ſi linguam habeamus fraternæ
itatis diremptricem, odiorum ac
volentiæ architectricem. Sex ſunt,
uit Solomon : quæ odit Dominus,
ptimum deteſtatur anima ejus : o-
s ſublimes, linguam mendacem,
nus effundentes innoxium ſangui-
, cor machinans cogitationes peſſi-
, pedes ad currendum in malum,
ferentem mendacia, teſtem fallacem,
eum qui ſeminat inter fratres diſ-
dias. Vides ut obtrectatorem con-
xit cum homicidis, & velut o-
um ſceleratiſſimum extremo loco
mmemoravit. Sunt vitia quæ Deo
dem nos reddunt inviſos, cum be-
olentiam concilient apud homines,
d genus eſt profuſio, & in convi-
ſplendor ac luxus. Cæterum obtre-
tio, etiam malis hominibus inviſa.
Docet hoc Sirach ille, non minor
r ſapientes Hebræorum, quàm Ta-
inter Græcorum : Suſurro in-
quit,

quit, coinquinabit animam ſuam, &
omnibus odio habebitur, & qui pe
manſerit, odioſus erit, tacitus & ſenſ
tus honorabitur. Quanquam hic loc
apud Græcos aliter legitur: Suſur
inquinat ſuam ipſius animam, &
vicinia odio habebitur. Vetus eſt pr
verbiũ πῆμα κακὸς γείτων: Peſſimu
autem vicinum habet qui habet ſuſu
ronem. Suſurro enim ut idem di
alibi, & bilinguis maledictus: mult
enim turbat pacem habentes. Age
laus Lacedæmoniorum rex, ſolit
eſt dicere: ſi quando contingat a
dire hominem laudantem aut vitup
rantem quempiam, non minus e
ſpectandos mores eorum qui dicu
quàm de quibus dicitur. Etenim c
laudat improbos aut improbe fact
declarat ſeſe aut ſtultum eſſe aut i
probum. E diverſo qui vituperant b
nos aut benefacta, non ſolum retegit
los de quibus prædicat, verum eti
ſuos ipſius mores prodit. Obtrecta
autem nulli cordato non eſt inviſ
dum ſibi quiſque metuit, ſic cogita
ſimilia de me diceres, ſi abeſſem. An
gonus abuſus perfidia cujuſdã ad p
dendum hoſtem, admirantibus amic
quod potitus ijs quæ voluit, null
gratiam referret, reſpondit: ſibi pro
tores eſſe tantiſper charos, dum p
dunt, ubi prodiderunt inviſos eſſe.

…us item Cæſar ſimile dictum jecit
…hracem quendam Rhumitalcum,
…itionem ſibi placere, proditorem
…aquam. Porro quod Tatius Sabi-
…um dux in Tarpejam virginem,
…i Tarpejam arcem prodidit, ſtipulata
…nium, quod Sabini geſtarent in
… brachio, conjectis armillis & ſcu-
…uellam obruit, fortaſſe conve-
…priſcis illis moribus. Certe proba-
…non eſt ullum prudentem ac bo-
…virum ex animo bene velle pro-
…ri. Verum quemadmodum qui
… aut venenis beſtiarum ad reme-
…n opus habent, tantiſper illis dele-
…tur dum indigent, ubi deſierunt
…e, oderunt horrentque: Ita nemo
…git proditorem, niſi dum illius ab-
…ur vitio. Vbi contigit quod per il-
… petebat, odit ac deteſtatur ſcelero-
…, nec audet illi fidere, cujus perfi-
…n expertus ſit in eos quibus cum
…nis erat præſtanda fides. Sic opi-
… optimum quenque affectum eſſe
…calumniatores & obtrectatores, qui-
… nemo vere favet, niſi vel inſigniter
…tus, vel egregie malus. Inter Solo-
… leges illa præcipue laudata eſt à pru-
…tibus viris, qua vetuit ne quis
…ledictum jaceret in defunctos: pro-
…rea quod pium eſſe judicaret, eos
… ſacris ducere, qui demigraſſent
…itæ contubernio, & juſtum ab
his

his temperare, qui jam eſſe deſiſſent, d
nique humanum ac civile, tandem in
micitiarum modum ſtatuere, nec p
ſimultatem in immenſum progre
Quapropter ethnicis etiam execrab
viſum eſt, mordere mortuos, & cu
larvis luctari. At his temporibus
parcit lingua obtrectatrix? non ſex
non ætati, non cognationi, non co
tubernio, non meritis, non dignita
Obtrectamus juvenes ſenibus, quib
debebatur reverentia, non parcim
virginibus aut matronis, oblatram
cognatis ac fratribus, male loquim
de bene meritis, obmurmuramus pr
ctis, principibus & epiſcopis noſtr
Ferendum ſi ethnicus obtrectet Ch
ſtiano. Cæterum Paulus indigne
inter Chriſtianos hanc inveniri peſte
Sic enim ſcribit Corinth. Timeo
forte cum venero, non quales volo
veniam vos, & ego inveniar à vo
qualem non vultis, ne forte cont
tiones, æmulationes, animoſitates,
ſenſiones, detractiones, ſuſurration
inflationes, ſeditiones ſint inter v
ne iterum cum venero, humiliet
Deus apud vos. Videtis in quo co
tatu incedat detractatio, videtis qu
hoc malum non ut vulgare ac leve
gligat. Paulus Apoſtolus ex præce
Domini non vult Chriſtianos ido
latris maledicere, ſed potius pro m
di

...referre benedicta. Sic enim ſcri-
...omanis : Benedicite perſequenti-
...os , benedicite & nolite maledi-
... At quid diceres ô Paule , ſi vide-
...unc Chriſtianos à Chriſtianis,
...urbernales à cōtubernalibus,theo-
... à theologis , ſacerdotes à ſacer-
...us,monachos à monachis , deni-
...efunctos à vivis rabie canina , al-
...i, morderi, dilacerari ? Si obſur-
...us ad leges Chriſti , ſi contemni-
...tanti Apoſtoli monita, ſaltem au-
...us leges Solonis : Canit defun-
...anit & abſentibus. Si quis in lo-
...cro,ſi quis in judicio,ſi quis apud
...ſtratum , aut in conventu populi
...blica certamina congregati con-
...m dixiſſet in quempiam, cogeba-
...ei quem attigiſſet convitio tres
...hmas, ærario duas pendere. Quis
..., quod tempus nobis tam ſacrum
...it religio ſit in proximum maledi-
...ongerere ? Olim nefas erat ab aris
...here nocentem:Nunc ex ipſis aris
...æ telo proximum impetimus, O
...brum anceps,unde tanta ſcatet pe-
...vitæ mortalium , unde rurſus tanta
...at utilitas,ſi quis ut oportet mode-
...r. Verbū,inquit ſapiens noſter, ma-
... immutabit cor, ex quo partes qua-
... oriuntur:bonum & malū, vita &
...s,& dominatrix illorum eſt aſſidue
...ua. Ad utrunq; pariter principatum

habet lingua, ſive ſervare velis, ſive p-
dere. Sed hanc ſententiam æmulatus
ex Solomone, qui ſcribit : Mors & v
in manibus linguæ, qui diligunt e
comedunt fructus ejus. Mundus ma-
rum eſt mala lingua, ſed è diverſo:

Γλώσσης μὲν θησαυρὸς ἐν ἀνθρώπο-
σιν ἄριστος
Φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτ
ἰούσης.

Ate eſt lingua, ſi careat gubernato
Copiæ cornu eſt, ſi recte utaris. I
eſt jurgiorum excitatrix, ſed eadem
gratia benevolentiæ conciliatrix. E
nys eſt omnium malorum invectrix
eadem tranquillat omnia. Venenum
pidis eſt, ſi adſit malus animus, pa
cea eſt, ſi bona mens illam modere
bellorum ac ſeditionum fons eſt,
eadem pacis & concordiæ parens
Subvertit civitates & regna, ve
eadem condit & ſtabilit, poſtremo m
tis eſt architectrix, ſed eadem vitæ
gitrix eſt. Vena vitæ, inquit Solom
os juſti. Non ſine cauſa Paulo plac
ille comicus verſiculus:

Mores bonos colloquia corrump
mala.

Sed idem non improbaſſet hunc ve
culum : Ægroto animo medicus eſ
ratio. Vehemens animi morbus eſt

ſio mollis frangit iram. Lingua
provocarat animum David ad
immane, ſed lingua Abigail re-
excitatum incendium. Nec diffi-
t David, quantum debuerit
mulieris linguæ: Benedictus, in-
Dominus Deus Iſrael, qui miſit
die in occurſum meum, & bene-
eloquium tuum, & benedicta tu
prohibuiſti me hodie ne irem ad
nem, & ulciſcerer me manu mea.
hic vobis referam Græcorũ pro-
um: Lingua quo vadis? Subverſura
tẽ, & erectura civitatem. Quid eſt
arius quàm extructa civitate, ho-
s ferarum ritu viventes, in legum,
ium, religionis ac fortunarum
tatem redigere, & ex hoſtibus red-
cives? Hoc quoniám non alia
gis præſtatur quàm placida lin-
veteres fingunt à Mercurio con-
civitates, ſed eadem lingua de-
tur quod extruxit, ſi ſeſe verterit
ocendum. Dicat igitur hoc ſuæ
que linguæ quoties rapitur ad lo-
dum, quoties titillatur ad calum-
dum, ad obtrectandum, ad obſcœ-
quium: Lingua quo vadis? utrum
eſſe paras an lædere? Sed quid opus
ex gentium monumentis repete-
cum Divus Iacobus tam graphice
ùque copioſe, vim ancipitem lin-
depinxerit? Primum igitur ex hoc
P 2 diſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

diſcamus, quantum adfert utilitat[illegible]
guæ moderatio. Si quis, inquit, [illegible]
non offendit, hic perfectus eſt vir[illegible]
teſt etiam freno circumducere to[illegible]
corpus. Si autem equis frenum i[illegible]
mittimus, ad conſentiendum nob[illegible]
tum corpus illorum circunferimu[illegible]
ecce naves magnæ cum ſint, & à[illegible]
tis validis agantur, circumfer[illegible]
modico gubernaculo quocunque[illegible]
gentis impetus voluerit. Amove[illegible]
clerum peritum à clavo, periclit[illegible]
omnes qui navi vehuntur: ſub[illegible]
tationem à lingua, periclitatu[illegible]
domus aut civitas: exime frenu[illegible]
ore equi, periclitatur & equus &[illegible]
ſor: permitte linguam ſuæ libidini[illegible]
li non adfert perniciem. Nunc[illegible]
quantam adferat rebus calami[illegible]
mala lingua. Ita & lingua, in[illegible]
puſillum quidem membrum eſt [illegible]
magna jactat. Ecce quantulus i[illegible]
quàm magnam ſylvam incendit[illegible]
lingua ignis eſt, univerſitas iniqui[illegible]
Sic lingua conſtituitur in membri[illegible]
ſtris, quæ maculat totum corpus, [illegible]
flammat rotam nativitatis noſtræ[illegible]
flammata à gehenna. Omnis enim[illegible]
tura beſtiarum & volucrum & ſer[illegible]
tum domantur, & domitæ ſunt [illegible]
tura humana: linguam autem n[illegible]
hominum domare poteſt. Inqui[illegible]
malum, plena veneno mortifero. [illegible]

mus Deum & patrem, & eadem
ramus homines, qui ad imagi-
& ſimilitudinem Dei facti ſunt.
odem procedit benedictio & ma-
io. Non oportet fratres mei, hæc
ri. Nunquid fons ex eodem fora-
profert amaram, & dulcem a-
? Nunquid poteſt fratres mei fi-
uas facere, aut vitis ficus? Sic nec
dulcem ac ſalſam poteſt edere a-
: Et nos nobis videmur pulchre
oſi phariſaicis quibuſdam fucis,
ignem gehennæ circumferamus
gua, cum aliud ſtantes, aliud ſe-
es loquamur, cum linguam ſubin-
ertamus in plures ſpecies, quàm
s ſe vertat polypus? Vnde autem
inconſtantia? Quia non habemus
ſimplex. Nec mirum eſt eſſe bi-
ues, eos qui non unum habent cor.
orde, inquit, & corde locuti ſunt.
quoſdam nunc non bilingues ſed
tilingues eſſe dicas, quos oportet
idem habere corda, cum interim
llum habeant cor. Quiſquis bapti-
um accepit, religionem profeſſus eſt:
diat igitur omnis quidem Chriſtia-
s, ſed in primis qui peculiaris cujuſ-
m religionis profeſſione gloriantur.
quis, inquit, putat ſe religioſum eſ-
, non refrenans linguam, ſed ſeducens
or ſuum, hujus vana eſt religio. Ana-
barſis cum cœnaſſet apud Solonem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

hoc geſtu repertus eſt dormiens, u[illegible]
tram admotam haberet ori, ſin[illegible]
pudendis, videlicet ipſa re docens[illegible]
membra maxime eſſe rebellia: lin[illegible]
ac pudenda. Factum eſt hoc à p[illegible]
ſopho Scytha, ethnico & bar[illegible]
probatum eſt ab ethnicis ph[illegible]
phis, & nos nobis pluſquam phi[illegible]
phi videmur, ſi veſte tantum di[illegible]
mus à planis, ſcurris, & ſycoph[illegible]
Plura ſunt quæ de mala lingua dic[illegible]
terant, ſed periculum eſt, ne que[illegible]
modum Diogenes calcans culci[illegible]
Platonis, cum addidiſſet, calco fa[illegible]
Platonis, audivit: calcas tu qu[illegible]
ſed alio faſtu, ita mihi dicat ali[illegible]
Debaccharis tu quidem in ling[illegible]
maledicam, ſed alia maledicentia.[illegible]
teor enim & in malis inſectandis [illegible]
dum eſſe debere, niſi quod hujus [illegible]
nullus eſt modus, hiſce præſc[illegible]
temporibus. Nunc igitur indicabi[illegible]
uſum bonæ linguæ, ſimul & ad[illegible]
ſus malam linguam remedia comm[illegible]
ſtrabimus: quanquam hujus qui[illegible]
promiſſi, bona pars mihi jamdu[illegible]
præſtita eſt, ſi quàm pernicioſa[illegible]
ſit mala lingua, ſatis explicuimus.[illegible]
perſuaſimus quantus ſit fructus [illegible]
moderata lingua, quanta pernicies[illegible]
effreni, puto vos veſtra ſponte dilig[illegible]
ter auſcultaturos, quibus rationi[illegible]
tantam utilitatem conſequi liceat, t[illegible]

tumq[illegible]

uóque vitare malorum. Iam igitur
[illegible]nadmodum medicis prior eſt cura
[illegible]i corpus à morbis, quàm vegetare:
[illegible]ſi morbus occupavit, exhauriendis
[illegible]ijs humoribus inanire, quàm ea
[illegible]iſtrare, quæ ſuccum inſtaurent, ita
[illegible] prius conabimur indicare quibus
[illegible]onibus vitari poſſit, ne mali conta-
[illegible]n ad nos ſerpat aliunde: & ſi quà
[illegible]epſit, quo pacto poſſit propelli, ac
[illegible]iſci. Geminum autẽ hic periculum
[illegible]unum ex contagio, alterum ex noxa
[illegible]i, quam infert mala lingua his quos
[illegible]etit. Vt enim qui cum balbis aſſidue
[illegible]it, diſcit & ipſe balbutire: & qui
[illegible]n lippis habet aſſiduam conſuetu-
[illegible]em, aſſicitur mali contagio: & ſi
[illegible]verbijs credimus, qui vicinus eſt
[illegible]udis, diſcit & ipſe claudicare, ita
[illegible]i familiaritatem habet cum lingua-
[illegible]us ac maledicis, redditur illorum ſi-
[illegible]lis. Nullum enim vitium citius trãſ-
[illegible]lat ad alium, quàm hoc. Cæte-
[illegible]m medendi quoque cura fuerit du-
[illegible]x. Non enim hoc ſolum agendum
[illegible], ut medeamur noſtro malo quod
[illegible]ntraximns, verum etiam ſi fieri poſſit
[illegible]ieno. Quod ſi deploratum videbitur,
[illegible]ga fuerit tutiſſima, quæ non hic tantũ
[illegible]udatur in remedijs, cum ubique va-
[illegible]at plurimum. Igitur ut hinc auſpice-
[illegible]ur medendi rationem, quoties ſen-
[illegible]rimus hominem lingua temulenta,

aut obtrectationis ac virulentiæ m…
obnoxium, ſi malum videbitur inv…
ratum & immedicabile, quamprim…
ſubducamus nos ab illius conſo…
non aliter quàm fugimus hominem…
pra ſordidum, aut peſtilentia com…
henſum. Primum enim qui cum …
bus habet conſuetudinem, non ſin…
mæ ſuæ periculo id facit: quando…
dem talis quiſque ſolet haberi, …
qualibus agit familiaritatem. Nec …
fit ut periculo involuantur, qui p…
rentem audiere, quæ rericere fuera…
tius. Frequenter & afflantur malo…
conſueſcunt audire garrulos ac fu…
Vitium enim quod prius diſplic…
primum aſſuetudine minus ac m…
offendit, mox etiam dulceſcit & in…
luptatem abit ob innatum homini…
vorem, & curioſitatem aliena cog…
ſcendi mala. Hic ſi vere Chriſtian…
mus, audiendus eſt Paulus Apoſto…
qui Corinthios ac per illos omnes …
ſalubriter admonet dicens: Si is qui …
ter nominatur inter vos eſt ſcorta…
aut avarus, aut ſimulacrorum cul…
aut maledicus, aut ebrioſus, aut rap…
cum hujuſmodi nec cibum ſumite. …
mihi conſiderate quanta ſit peſtis …
ledicentia, quæ auctore Paulo, ta…
pacis ac mutuæ benevolentiæ præc…
dirimat inter Chriſtianos etiam me…
conſortium, cum idem uxorem Ch…

ſt…

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

anam nolit ab idololatra viro diver-
te:nec ſervum Chriſtianum ab impio
omino diſcedere. Deinde ſignandum
illud in cujuſmodi catalogo recen-
at linguam maledicam, inter prædo-
s, & idololatras. Et fortaſſis ab ido-
latra minus periculi fuerit convicto-
,quam à maledico. Annotandum &
oc,quod maledicum & ebrioſum,eo-
em jugo copulat, vel quod ex temu-
ntia naſcatur linguæ petulantia, vel
uod intemperantia linguæ, temulen-
a quædam ſit, quemadmodum antea
ictum eſt. Paulus non vetat,quo mi-
us uxor Chriſtum profeſſa,cibum ſu-
nat cum marito pagano,nec ideo pro-
ibet ne lecto communi jungatur, &
Chriſtiano cum maledico Chriſtiano
non vult menſam eſſe communem. In-
ſanus habetur qui non vitat ignem, &
ſanus videtur qui cum maledicis habet
familiaritatem? Cum obortum eſt in-
cendium, & podagricis & claudis ad
fugam adeſt celeritas. Atqui ex Iacobo
didicimus malam linguam non eſſe
linguam,ſed ignem, unde conflagratio
proficiſcitur,non unis jam ædibus, ſed
ingentibus regnis, & hunc ignem fo-
vemus in ſinu, nec de fuga cogitamus?
Vir, inquit Solomon, inſipiens fodit
malum,& labijs ejus ignis ardeſcit. Ho-
mo perverſus ſuſcitat lites, & verboſus
ſeparat principes. Et interim liber ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

facetus vocatur, qui re vera incend-
rius eſt. Si quando ſerpentis ſibilus p
cuſſit aures, quàm velox fuga: & ſe
rus audis ſibila virulentæ linguæ? R
ferunt autem veterum epigrammat
quendam multis annis podagræ vinc
lis affixum grabbato, cum adrepens
pera ſpiris eſſet complexa tibiam, ſ
bito morbi veteris oblitum exiliſſe, n
poſtea ſenſiſſe malum Tantus erat v
neni metus, & nos ſecuri vivimus cu
homine linguæ procacis ac virulentæ
Atqui docet nos pſalmographus, nu
lum virus eſſe præſentius: Venenum
inquit, aſpidum ſub labijs eorum. Ne
que mitius loquitur Deuteronom
canticum: Vva eorum, uva fellis, &
botrus amariſſimus, Fel draconum
vinum eorum, & venenum aſpidum
inſanabile. Si quis tibi porrigat cya-
thum felle draconum, aut aſpidum
veneno temperatum, non exhorreſce-
res? At nocentius venenum tibi porri-
git, obtrectator, conviciator, ſycophan-
ta, aut adulator, atqui hoc auribus a-
vidis bibimus. Sunt ſpeluncæ, quæ le-
tale virus exhalant. Ab his obturatis
etiam naribus fugimus, & verbis male-
dici præſentius efflantis venenum in-
hiamus avidi? Sunt paludes quæ me-
phitim exhalant, etiam avibus forte ſu-
pervolantibus mortiferam, at nocen-
tius eſt virus quod efflat ſpecus oris

maledici,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ledici. Audiſtis : Sepulchrum patens
guttur eorum. Nec diſſentit Solo-
on: Fovea, inquit, profunda os alie-
, cui iratus eſt dominus incidet.
unc ſummam recinit capite proximo:
vea, profunda eſt meretrix,& puteus
guſtus aliena. Scorto fovea eſt, quæ
nquam dicit ſufficit , unde dicas
rimum eſſe periculi viris. Habet &
nus furaces , habet ventrem devo-
ntem latifundia , ſed nullum habet
mbrum lingua nocentius: hac blan-
ur, hac exagitat animum amantis :
c concitat rixas ac cædes , ſerit ini-
icitias inter uxorem & maritum , in-
filium ac parentes. O ſpecum peſti-
tem, in hunc incidit , cui dominus
ſcitur. Quibus autem iraſcitur do-
nus ? Nimirum ijs , qui magis au-
ltant fictis blanditijs putidi ſcorti,
àm præceptis dei , qui citius obtem-
rant pellicenti in exitium , quàm pa-
tibus ad honeſta vocantibus. Quen-
nque videris intemperanti lingua ,
nc putato tibi ſcortum eſſe , ab
c fovea te ſubducito , ne quod ali-
ſcriptura monet : Amans pericu-
n pereas in illo. Quanta ſolici-
line excutimus , ſi quando ob-
ſit ſcorpius , priuſquam comple-
s infligat aculeum : & tu jux-
dictum Ezechielis cum ſcorpioni-
s habitans , venenum habentem

ultro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ultro complecteris ? Paulus in inſula Melite vipera quæ prorepſerat hærentem manui, protinus excuſſit in ignem, & nihil ſenſit noxæ: Tu hominem inſtillantem hæreſeos venena lentius fo-ves ac retines, donec totus intumeſcas & incendaris, & concidas malo jan immedicabili. Catonis exercitus fugiens per Libycas arenas invenit remedia, adverſus indigenas beſtias quandoquidem vitare non licuit, & nos inter tot venena ſecuri dormimus. Nec enim ulla Africæ pars nocentiore habet beſtias, quàm omnis vita mortalium, quocunque fugeris. Ambulamus uſque ad mortem in hac ſolitudine magna atque terribili, in qua ſerpentes ſunt flatu adurentes, ſcorpiones ac dipſades, & quo formidabiliores ſint, nullæ omnino aquæ. Ab his tantis malis quis tutus eſſe poſſit, niſi ductorem habeat Deum, qui ſalutarem laticem elicuit de petra duriſſima ? Si veri ſumus Iſraelitæ, hoc eſt ſi Dei præceptis obtemperantes, omnem fiduciam collocamus in illo, nullum veneni genus nobis nocebit. Hoc enim promittit in pſalmo 90. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: Quoniam in me ſperavit liberabo eum, protegam eum quoniam cognovit nomen meum. Quod promittit pſalmus, confirmat ipſe Chriſtus

Q

a in pſalmo loquebatur: Signa autem,
quit , eos qui crediderint , hæc ſe-
entur : In nomine meo dæmonia
cient , linguis loquentur novis, ſer-
ntes tollent : & ſi quid mortiferum
berint , non eis nocebit. Quiſquis
m receſſit à præceptis Dei, diceſſit à
nenis linguarum. Caro noſtra mere-
x eſt, quæ non deſinit nos ad exitia-
voluptates ſolicitare , blandiens,
nitans , territans , denique nullum
n movens lapidem.. Itaque cum o-
nes malas linguas effugerimus , hæc
ſtrema erit nobis fugienda. Habet
ro linguam ſuam, habet ſpiritus lin-
uam longe diverſam. Caro veteri lin-
ua loquitur , ſpiritus novam habet
nguam, ſed ab illa longe diverſam. Si
ucultaris linguæ ſpiritus , effugiſti
nguam carnis. Si quid obſtrepit emi-
us , citra noxam obſtrepit. Audi ſa-
entis conſilium indicantis quid hic
giendum, quid ſequendum : Fili mi,
nquit,attende ad ſapientiam meam,&
rudentiæ meæ inclina aurem tuam,
t cuſtodias cogitationes , & diſcipli-
am labia tua conſervent. *Prover.* 5.
Ne intenderis fallaciæ mulieris. Favus
nim diſtillans labia meretricis,& niti-
ius oleo guttur ejus. Noviſſima au-
em illius amara , velut abſinthium, &
ingua ejus acuta ſicut gladius anceps.
Pedes ejus deſcendunt in mortem,& ad
infe-

inferos greſſus ejus penetrant, per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus ejus, & inveſtigabiles. Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei, longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus. Non verebor hic & ex apologis aliquid admiſcere, quod cum ſacris literis conſentiat. Credidit antiquitas eſſe ſatyros quoſdam in nemoribus, ſemihomines, & ſemicapros, alioqui dicaces. Ex his narrant quendam coactum hyemis rigore, contuliſſe ſeſe in caſam hominis ruſtici. Receptus eſt ad focum, & ut eſt hoc genus maxime curioſum, animadvertit hoſpitem inflare in manus. Rogavit cur id faceret: Reſpondit: ut calefaciam, inquit, manus meas. Cum accubuiſſent, rurſus hoſpes in polentam plus ſatis fervidam inflavit: Satyrus admirans, rogavit cur id faceret. Vt refrigerem, inquit, polentam plus ſatis calidam. Tum Satyrus, quid ego audio, inquit, idem ex eodem ore calidum efflas & frigidum? Cum tali animanti mihi non eſt animus habere domeſticam conſuetudinem. Surrexit ac redijt in ſuam ſolitudinem, potius habens illic algere, quam apud talem hoſpitem refocillari. Quoque minus mirum videatur, hoc admiratum fuiſſe Satyrum, torſit ea res philoſophorum ingenia, qui

t, ut univerſus halitus ore di-
ſimul emiſſus tepefaciat, contra-
anguſtum efflatus refrigeret.
certe monere debet hic apologi
utilis jocus, ut à bilinguiũ com-
nos abducamus, qui dicunt bo-
malum, & malum bonum, po-
tenebras lucem, & lucem tene-
ponentes amarum in dulce, &
in amarum. Ridentur in comœ-
ulgaribus Iani, qui faciem unam
unt à fronte, & alteram ferunt
diſſimilem à tergo: Aſt animi fa-
t oratio. Quid autem prodigio-
uam hanc eſſe tam variam? Apud
onem divina ſapientia deteſta-
bilingue. Deteſtatur & Eccleſia-
bilingues, turpius judicans hoc
n quam furtum. Super furem, in-
ſt confuſio & pœnitentia, & de-
io peſſima ſuper bilinguem. Nec
s fert in epiſcoporum famulitio
ues. Quoniam autem vix fieri po-
t in turba verſans, non incidat
oties in homines linguaces: vi-
s laudatiſſimos viros relictis ur-
in vaſtiſſimas ſolitudines demi-
, ſic exiſtimantes innocentiam
feras tutiorem eſſe quàm inter ho-
. Quod ſi vitari non poteſt, quin
s ſit cum multis, inter quos &
aces ſunt, duplex cura ſupereſt.
ium ut hominis vitio medearis,
ſi licet:

ſi licet: ſin minus, ne lædaris. N-
enim fruſtra dictum à ſapientiſſimis
ris: Neminem lædi poſſe, niſi à ſem
ipſo. Primum itaque fuerit in conci
bulis, in quibus admixti ſunt hom
pravæ loquacitatis, occupare ſerm
nes qui ſapiunt pietatem, ne quam
ſam arripiat intemperans garriendi
non oportet. Excludit ſtultas &
frugiferas fabulas ſacra lectio, aut p
blema ex eruditorum libris prolat
quod non exeat in contention
Quod ſi cœperit impudenter inge
ſuas fabulas garrulus, admonitione
ercendus, aut ſalſo dicto perſtring
dus. Salſiſſime M. Tullius tetigit
dam Catoni juniori obtrectâtem q
totas noctes potaret, at non addis,
quit, quod totos dies ludit aleam. N
Cato cum totum diem dediſſet ci
bus negotijs, ſolitus eſt nonnunqu
cum amicis in multam noctem pro
re convivium, quod his interdiu
care non liceret. Aſt obtrectator q
eſt mali excerpit, atque etiam depra
quod ineſt boni diſſimulat. Lace
monius quidam garrulo cuidam
contanti quiddam quod non ign
bat, cum hominis morbum ſenti
prudens reſpondit diverſum à v
Cum vero percontator ſubjeciſſet; n
tiris. An non igitur, inquit, ipſe in ſi
ter ſtultus es, qui percontaris q

bas ? Rex quidam Britanniæ, quo-
di è proceribus in convivio multa
iente in abbatem quendam præ-
tem , & commemorante quot
era ciborum , quot miſſus ad
us menſam inferrentur , finxit ſe
ari abbatis ingluviem. Ille vero
magis delectaret regem hac fabu-
quam exiſtimabat eſſe perſace-
, ſtudio exaggerabat omnia , non
um etiam ut fit, affingens veris. Iam
tempus eſſet interpellandi blatero-
n,rogabat illum rex, abbas ille num
us eſſet aut cyclops : Reſpondit eſſe
liocri ſtatura. Ventrem igitur , in-
t,habet prævaſtum. Ait hac parte
n multum præcellere cæteris . Quo-
n igitur , inquit , recondit tan-
n ciborum ? Mihi non fit veriſi-
e quod narras . Hic rabula con-
ctus : Non ſolus , inquit , hæc
medit ô rex , habet convivas mul-
& familiam numeroſam . Phy,
uit rex , quid igitur novi narras,
nultos habet cibos qui multos alit?
oqui quicquid tibi dictum eſt in
batem , poſſis & in me dicere.
c arte rex caſtigavit inepti convivæ
ltam loquacitatem. Id ſi fieri non
ſſit,aut ſi fruſtra facturus videare,ca-
dum eſt ne reſpondendo velut alas
geasque hominis intemperantiam.
enim tandé res exit in rabiem , ſive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

probes quod dicitur, ſive repugnes. Q
dam tametſi tacent, tamen arriden
nutuque fovent ineptientem. Citius
ſinet ſi triſtis audias quod non recte
citur, aut ſi ſic audias quaſi non
dias, moxque dato ſpatio ſermon
alium inijcias, qui male cœptũ ext
dat. Incivile quidem eſt interrump
ſermonem hominis cordate loquen
at pium eſt interrumpere fabulas, q
peſtem afferunt animis auditorum. N
vi quendam qui prudenti vafricie de
ſit hominem periculoſe loquacem. C
multa dixiſſet, quæ nec audire ſ
erat tutum, hic interim ceu cogi
bundus intendebat codici, quem
hunc in uſum circunferre ſolitus er
Cumque rogaretur, qualia videren
ea quæ dixiſſet, ille velut experrectu
profundo ſomno: Dabis, inquit,
diam, ne verbum quidem accepi om
quæ dicta ſunt. Nam interea totus er
Brugis. Huc enim deſtinatus erat o
tor principis ſui nomine. Siquidẽ
fabula fabulam excipit, ac lebetibus
vicem ſeſe contingentibus loquac
in orbem obambulat, nihil expect
dum præter inſanam linguæ temul
tiam. Si ſuccinis admodum recte, p
chre, lepide, quid audio quid narras
miliaque, pergit ille garrire, ſi refers
milem fabulam, ille pro una reg
duas; ſi repugnes, incrudeſcit pug

igitur frugiferis ſermonibus ſeu le-
nibus excludenda eſt inepta loqua-
, aut admonitione coërcenda,
vultus triſtitia corrigenda , aut
onibus melioribus interpoſitis in-
llenda , aut ſi nihil aliud licet,
: ſilentio , & auribus alio inten-
ſt pudefacienda . Quod ſi ne id
lem datur , ut obticeſcas & ali-
l reſpondere cogeris , optimum
t aliquid ἀπροσδιόνυσον reſpon-
, quo vel non animadvertere vel
intelligere quæ dicuntur videaris.
us enim ſurdo libenter canit lon-
fabulam. Profuerit aliquoties &
num ſimulare, ſi alia via non datur
i. Vehementer autem irritant lin-
petulantiam, qui inter loquen-
ad bibendum invitant. Nam hoc
ſus eſt oleum camino addere. Nec
n feliciter ceſſit apud Lucianum
tæneto , quod Alcidamanti Cy-
craterem ingentem mero ple-
n porrigi juſſerit , exiſtimans fu-
m , ut occupatus deſineret eſſe
eſtus convivis. Siquidem breve ſi-
ium quod impetrarat vinum , in-
s tumultus eſt conſecutus, non ali-
quàm qui injecta materia conantur
em extinguere, reſtinguunt quidem
empus flammam , cæterum eadem
x victrix majus incendium mo-
, & omnia corſipit. Porro ſi qui

ſunt in quos nobis eſt auctoritas ,
his linguę vitium vel objurgatione,
admonitione , vel inſtitutione dilig
ter corrigendum, velut in liberis,di
pulis , uxoribus , ac famulis. Vul
enim in liberis verberibus caſtigat
ſignatam ſeriam , & negligit eoſd
quidvis effutientes . Furtum pu
mendacium impune ſinit . A ten
igîtur unguiculis docendi ſunt qu
indecora , quamque peſtifera res
lingua effrenis . Mendacium quid
puniunt, garrulitatem riſu excipiun
ſuis . Atqui garrulitas præludium
vanitatis , vanitas perjurij, perjuri
blaſphemiæ . Liberos ac ſervos
tales habemus quales inſtitutione
gimus . Cato Cenſorius multos b
captos emere conſuevit , ſed æt
teneræ , quo facilius illos ad ſuos m
res formare poſſet . Hos ſic inſtit
rat , ut nunquam alienas ædes ing
derentur , niſi juſſu ipſius aut uxo
Percontantibus quid ageret Cato ,
hil aliud reſpondere ſolent , quam
neſcire. Amicis huic affinibus mo
civilius fuerit ſecreta admonitione
deri. Aut ſi non videbuntur admo
tionis pharmacum laturi, profuerit
præſentibus filium aut famulum a
ter verbis aut etiam verberibus caſti
re ob linguæ vitium . Hac arte p
regno deſtinati , quoniam hos obj

aut cædere fortaſſe nec tutum ſit
utile, diſcunt in alijs cæſis aut ob-
tis, quid ipſi commereantur, eadē
mittentes, ob quæ de illis pœna ſu-
r. Licebit & hac arte conſulere pu-
amici, quem verearis admonere, ſi
per occaſionem invitetur ad le-
em operis, in quo graviter repre-
itur intemperantia linguæ. Cæterũ
diſcipulos, liberos, & uxorem ac
ulos, illud in primis erit cavendum,
oc ipſum quod in illis caſtigamus
nt à nobis. Objurgatio noſtra ca-
ondere, ſi quod in alijs deteſtamur,
moribus doceamus. Audit Chre-
apud Comicum: Adeon' hoc indi-
n tibi videtur, filius homo ado-
ns ſi habet unam amicam, tu uxo-
uas? Nihil pudere, quo ore illum
rgabis? reſponde mihi. Et in alia
a Clitipho contemnit patris ad-
itionem, quod illum audiſſet inter
ula jactantem eadem adoleſcentiæ
facinora, à quibus ſobrius deterre-
ilium. Is mihi ubi adbibit plus pau-
a quæ narrat facinora? Nunc ait,
ulum ex alijs facito, tibi quod ex
ſiet. Iam apud Plautum, ſenex De-
etus accubans amicæ filij, quàm
decore loquitur: Decet vere-
dum eſſe adoleſcentem Argyrip-
ſevera vero graviſque admonitio,
ficiſcens à ſene, qui ſe tam inve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

recunde gerebat in oculis filij. Qua
quam hoc exemplum quod indu
Plautus incivilius eſt, quam ut conv
niat comœdiæ. Et tamen quod in fab
la non ferimus, videmus in vita Ch
ſtianorum. Quas ineptias, quas obſc
nitates nonnulli præceptores ac pare
tes effutiunt præſentibus diſcipulis
liberis? Recte monuit Satyricus il

> Maxima debetur puero reverentia,
> quid
> Turpe paras, ne tu pueri contemp
> ris annos.

Imò ſi quando libet nugari lingua,
tu pueri contempſeris annos, ſed able
quopiam ætatem quamlibet teneram
etiamſi tutiſſimum eſt, talem e
perpetuo, qualis haberi cupias tu
Quàm male conſulunt pudicitiæ v
ginum ſuarum, qui præſentibus il
effutiunt parum verecundas fabul
Memoratur & illud inter eximias la
des Catonis ſenioris, quod ipſe ſum
ma cura liberos ſuos erudierit atq
inſtituerit nulli pædagogo ſatis fide
Apud hos non aliter vitabat obſcœnu
verbum effutire, quàm ſi cum virgi
bus Veſtalibus colloquium habuiſſ
Idem Cenſor ſenatu movit T. Ma
lium, quod uxorem oborto tonitru p
vidam in convivio complexus fuiſ
præſente filia. Sapiens ille Sirach no
permittit patri, ut vultu parum ſev

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ias ſuas intueatur, adeo tenera fra-
ue res eſt virginitas : Filiæ, in-
, tibi ſunt ſerva corpus illarum,
on oſtendas faciem hilarem ad il-
Olim apud Romanos ſoceri cum
is non ingrediebantur balneum.
cum uxoribus & ſororibus bal-
n intramus, quaſi ſtudeamus eas
ituere, ac liberis arbitris quid
dicimus ac facimus cum uxori-
, ne dicam ſcortis, quos qui-
etiam in lectum communem reci-
t, conſcium voluptatum connu-
um. Et poſtea mirantur ſi parum
s habent liberos, quos ſic à teneris
tuunt. Natura garrulum eſt ſervo-
ac mulierum genus. Ab his qua
te exiges linguæ continentiam, ſi
binde viderint nihil non effutien-
? Et miramur nos habere famulos
m morigeros, ſi quid recte præci-
is, cum hos nugarum noſtrarum
re gaudeamus non conſcios mo-
ed & miniſtros? Proinde non ſo-
caſtigandi ſunt, ſi prodiderint ar-
um, ſi mentiantur, ſi calumnien-
, ſi ſugillent alterius famam, ſi
l ſpurce dixerint, verum etiam ſi
entur otioſa, ſi non interrogati re-
nderint, ſi rogatis pluribus reſpon-
ē occuparit natu minor, aut ſi præ-
s ad reſpondendum fuerit, non ſatis
llecta ſententia percontantis, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

mox audiat illud è proverbijs ἀμ
ἀπήτων, aut ſi circumſpectius reſpo
derit, aut ſi pluribus quàm res poſtu
bat: Non abs re fuerit hic referre qu
de Piſone narrat Plutarchus, qui cu
ob cerebri, opinor, debilitatem, n
ferret ſervorum loquacitatem, præ
pit illis ne quando loquerentur, n
ſi ab ipſo interrogati, nec ampli
reſponderent, quam de quo rogare
tur. Evenit deinde, ut Clodium h
noris gratia vocaret ad convivium:
curarat apparatum tali magnate
gnum. Itaque cum jam veniſſet c
nandi tempus, aderant quidem re
qui convivæ, ſolus Clodius cujus gr
tia cæteros invitarat, expectabatur.
terim ſubinde ſervum nomenclatore
emittebat, exploratum num venire
Vbi vero jam immineret nox, nec ſp
eſſet venturum Clodium. Tandem
ſervum converſus Piſo: Nónne, in
quit, vocaſti Clodium? Vocavi, in
quit. Cur igitur non venit? Quia excu
ſavit. Quamobrem iſtuc non ſtatim d
cebas? Quoniam, inquit, hoc nc
percontabaris. Ridetur caſus, ſed t
men laudatur ſervi continentia. Quan
quam hujuſmodi non arbitror teme
reperiri, qui peccent in eam parten
Proinde multo commodioribus ut
mur amicis, uxoribus, liberis, famu
lis, ac diſcipulis, ſi hiſce rationibus i

lo

ſtituerimus ad linguæ frugalita- Id facilius præſtabimus, ſi qui alienis mederi paramus, ipſi mor- cemus. Qua de re jam dudum ellat tempus, ut aliquid dica- Linguæ morbus in hominibus, ſt à natura inſitus, aut ex aſ- dine acceſſit, aut naturæ vitium ptus convictus & garriendi aſſue- confirmavit. Exiſtimant enim ri, & illud ad medendi rationem ere, ſi morbi cauſam & origi- petveſtigarint. Plurimum refert n pituita nata ſit ex humore cali- n frigido, & utrum febris orta immodica potatione, an ex ſan- corrupto. Sunt morbi quidam i naturales à parentibus traditi, s eſt in nonnullis paralyſis, aut bus comitialis, aut dolor dentium. um ſunt aliæ nationes ad alios os procliviores. Itidem Græcus ra loquacior eſt Romano. Et ho- Gallus Germano. Et inter Græ- Atticus eſt Lacone linguacior, A- us utroque. Iam habet ſexus & æ- eculiares morbos. Fœminæ pro- iores ſunt ad loquacitatis vitium, n mares: ſit hoc in genere dictum. adoleſcentes pariter ac ſenes loqua- es ferè ſunt, quàm qui vigent e, ſive id accidat ob rationis in- m, ſive quia natura linguæ prom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ptitudine penſat, quod viribus det
ctum eſt. Parce ſodes, ut poſſis cum
la, audit apud Comicum Nauſiſtra
Et Neſtorem loquaciorem facit H
merus, qualem & Catonem ſenion
fuiſſe accepimus. Hęc ferè naturam h
minis ſpectant. Verum ſi circumſ
cias cauſas, unde præter naturam
cidat hoc mali, deprehendas fere
his fontibus proficiſci, ex otio, ex co
victu morbidorum, ex curioſitate,
incogitantia, ſtultitiaque, & ex inte
perantia victus. Vnde tonſores iam ol
laborant infamia loquacitatis ut a
dictum eſt, quod in illorum offici
deſideant otioſi, quibus nihil eſt qu
agant domi. Ibi quoniam audiunt n
tas jactantes ſua naufragia, militem
ſuis victorijs gloriantem, alium i
alijs de nugis blaterantem, velut
contagio redduntur & ipſi tales, qu
quam otioſi non ſunt. Idem acci
balneatoribus, aurigis, nautis & c
ponibus. Vectores enim quoniam n
eſt aliud quod agant, fabulis gaud
fallere tempus. Iam eadem opera
contagio dictum eſt. Curioſitatem
tem eſſe nutricem garrulitatis ſuper
opinor ſatis oſtendimus, quanqu
utraque nutrit alteram. Porrò qu
tum ſaturitas & ebrietas habent n
menti ad linguæ licentiam, ſi non
unde liqueret perſpicuum eſt ex con

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

vulgaribus, quæ cum initio quieta
ac tacita , in quos vocum tumul-
nonnunquam exeunt? Dicas eſſe
gi fragorem. Apud Plautum fœmi-
m vox eſt : cum probe ſaburratæ
us, largiloquæ ſumus , ſed res viris
fœminis eſt communis, niſi quod
vincimus, nobis ipſis Suffeni , illis
ones. Iam ſunt hujus vitij cauſæ
dam magis etiam peculiares. Sunt
n quædam argumenta de quibus
ctu peculiari juvat hunc aut illum
a facere : veluti proverbio dicitur:
undam eſſe malorum actorum com-
morationem , ſi modo ejus generis
, ut cum probro conjuncta non ſint.
dent enim veterani milites, qui cre-
prælijs Martem experti ſunt, apud
s deprædicare ſuas pugnas. Gau-
t nautæ referre ſua pericula , gau-
t hi qui varias ac longinquas re-
nes adierunt , memorare quid ibi
erint aut paſſi ſint. Similiter eo-
n memoriam , quæ voluptati fue-
t , ſi modo voluptas cum honeſtate
juncta fuit, juvat refricare comme-
ratione . Veluti fœminis fere ju-
ndum eſt referre, quomodo primum
amatæ ſint à ſponſis ſuis , & quibus
neribus quibúsve blanditijs ambi-
. Denique quicquid vehementer no-
eſt cordi, ſive jucundũ ſit, ſive mo-
tum , de eo libenter verba facimus.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Proverbium habet : Vbi quis dolet, i
& manum habet : At nihilo ſecius v
rum eſt , ubi quid vel dolet , vel de
ctat , ibi quiſque linguam habet. Q
vehementer amat quempiam , libent
illius meminit: rurſum qui vehement
iraſcitur aut odit, ægre ſilet, quod e:
cruciat animum. Ad hæc qui multu
operæ poſuerunt in arte quapiam,&
ea præcellunt cæteris , libenter ſerm
nem inijciunt , de his de quibus art
trantur ſeſe cum aliorum admiratio
poſſe dicere. Tales videmus medicæ r
peritos, aſtrologos, alchymiſtas, &
hiſtorijs diligenter verſatos . Dic
aliquis, quorſum hæc tam multa rep
tis? Nimirum quo cognitis omnibus r
circumſtantijs facilius vitemus inter
perantiæ periculum. Primum eni
facile vitabimus nugacitatem lingu
ſi ſemper ſimus feriæ cuipiam hon
ſtæque rei intenti , præſertim ubi n
tempeſtas in garrulorum cœtum d
pulit. In curru , in navi , legere li
aliquid ex bonis auctoribus , neq
quicquam idem vetat facere, ſi diut
commorari cogeris in tonſtrinis, a
in balneis . Cato ne in ſenatu quide
abſtinebat à lectione donec coirent p
tres. Plinius & in balneis & in conv
vijs auſcultabat lectorem. Socrates m
leſte ferebat colloquij muſicam à ca
toribus interrumpi. Malebat enim a
di

onſabulantes de juſtitia mode-
e, quam Phrygios aut Lydios oc-
es modos. Et tamen arbitror à
in hoc adhibitam muſicam, ut
nes indignos convivio diſcute-
In quem uſum video nonnullos
ere moriones. Cajus Cæſar etiam
io dictabat epiſtolas binis non-
iam aut ternis notarijs. Epa-
ndas Thebanorum ductor, cum
et quendam è ducibus in caſtris
periſſe, dicebat ſe mirari, quod
ercitu vacaſſet illi ægrotare. Iu-
utem miretur aliquis, ſi qui mul-
gnisque negotijs diſtinentur, o-
habeant ad audiendas inanes fa-
Cum toto vitæ genere diſſideant
ac monachi, tamen fere in lin-
ntemperantia conſentiunt, non
ud niſi quod utrique pariter vi-
in ocio. Idem uſu venit apud
tiones, ubi receptum eſt uſu, ut
s res eſt lautior, honoris gratia
alant famulos otioſos, quod ma-
tinam apud ſolos Anglos compe-
r. At Heliogabalus Cæſar, ſolitus
s libertis ac ſervis mandare, quæ-
n ſpeciem ridicula, videlicet, ut
ocarent ad balneum omnes her-
s: aut ad convivium, octo cal-
cto luſcos, octo podagroſos, octo
s, octo inſigniter nigros, octo inſi-
ongos, & octo notabiliter obeſos,

octo

octo naſutos, veluti græcorum prov
bium exhibens ἅπαντ' ὀκτώ. Ma
dabatque ijſdem propoſito præmio,
ad ſe differrent millena pondo aran
rum, & collecta dicuntur decem mi
pondo aranearum. Admirantibus
id faceret, reſpondebat: ex hoc col
magnitudinem urbis Romæ. Verum
le judicabat eſſe ſatius ſervos ac lib
tos aulæ ſuæ, vel talibus nugis occu
ri, quàm facere per otium quod ap
alios imperatores facere ſolent de
rentes, calumniantes, vendentes
mos. Idem Heliogabalus in colle Q
rinali ſenatum muliebrem inſtitu
quem ſenatulum appellavit, ubi
Symiamiram Auguſtam prodita
ſenatuſconſulta ridicula de legibus
tronalibus, quibus quo veſtitu
eſſet incedere, quæ quibus cedere
berent, quæ ad cujus oſculum venir
quæ pilento, quæ equo ſaginario,
aſino veherentur, quæ carpento m
ri, quæ boum, quæ ſella veheretur,
oſſea, eborata, aut argentata, quæ a
aut gemmas in calciamentis haber
Hujuſmodi nugis matrem cum ma
nis quotidie voluit occupari, ne q
ſolent in otio viventes, publici
principalibus negotijs obſtreperent.
mili commento Alcibiades eluſit
puli maledicentiam. Cum enim nu
eſſet modus aut finis popularium c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

rum, canem inſolitæ magnitudi-
eptuaginta minis emptum, ampu-
auda dimiſit in civitatem. Is cum
obambularet, & omnibus in-
ſſet eſſe canem Alcibiadis, miras
um fabulas excitavit, cum ea
nnibus inepta, ſtultaque vide-
Tandem amicis hac de re pri-
admonentibus ac ſermones qui
jactarentur deferentibus riſit Al-
des, plane inquit, ceſſit ut vo-
Nam hoc agebam, ut Athenien-
opulum ad hujuſmodi ſermones
rem, deſinerentque his occu-
pejora de me prædicare. Eſt ali-
fateor, à gravioribus malis ad
a devocaſſe: nobis tamen illud
s conandum eſt, ut à turpibus
neſta revocemus, aut ad ea cer-
quæ cum turpitudine conjuncta
unt, quemadmodum ipſe ſoleo
is aliquid deſcribendum, aut
endum tradere, non quod id
eferret, ſed ne illi otio corrum-
tur. Habet hoc inter cæteras
unicus ille ſtudiorum altor Guil-
ns Archiepiſcopus Cantuarien-
ut nec ipſe ſuſtineat unquam
tioſus, nec ſuorum quenquam
tur otio torpere. Quod exem-
utinam omnes imitarentur mo-
æ, aut certe Epiſcopi, aut pa-
matreſque familias. Quòd au-

tem

tem miraculi eſt, ſi hodie inter ſacerd
tes tam multos videmus otioſe loqu
ces ? Vbi demurmurarint illas ſta
preces , ſi tamen has quoque pendur
quoniam nec operam exercent manu
riam , nec ſacrarum literarum ſtud
capiuntur , mox ad forum , ad po
nas , ad compotatiunculas, ab his
hemicyclia ſeſe conferunt , ibi m
tuis fabulis , & curioſis oculis alu
linguæ morbum. Et ab aſſuetis h
vitæ quid expectes , niſi meras n
nias ? Atque interim ubi ſacerdos
quem nobis deſcripſit Malachias ? L
veritatis in ore ejus , & iniqui
non eſt inventa in labijs ejus : In pa
& æquitate ambulavit mecum, & m
tos avertit ab iniquitate : Labia en
ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam , &
gem requirent ex ore ejus, quia An
lus Domini exercituum eſt : ubi ſal t
ræ , quo condiri oportuit populi ſtu
tiam? Nos pro ſale venenum in ling
circumferimus. Itaque multos vi
mus in quos competat id quod ap
eundem prophetam mox ſequitur: V
autem receſſiſtis de via , & ſcandaliz
ſtis plurimos in lege : Irritum feci
pactum Levi , dicit Dominus exer
tuum : Propter quod & ego dedi v
contemptibiles & humiles omni
populis , ſicut non ſervaſtis vias me
& accepiſtis faciem in lege. Hæc n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

icuntur, ut animos addam his qui
: aſpernantur & infeſtant ſacerdo-
bonos pariter ac malos, ſed ut o-
s exhortet ad vitā ſacerdotio di-
n. Mutatam vitam, ſequetur po-
favor. Narrant Eugenium pontifi-
tale reſponſum dediſſe Divo Bern-
o, deteſtanti ſimoniam in Roma-
uria regnantem: ubi tu ſuſtuleris
mura è monaſterijs, ego tollam ſi-
iam è curia mea. Atqui non erit
ile tollere linguæ malum è mo-
rijs, ſi delectentur ſilentio, ſi vitent
m ac temulentiam, ſi ſacrarum li-
rum amore teneantur, ſi fugiant
n, ſi viciſſitudine precandi, le-
i, ſcribendi, atque etiam ma-
s laborandi, fallant otij tædium.
l enim illis infelicius monachis,
ædio contabeſcunt, ni compota-
bus, venatu, chartis, alea, & ſcur-
us fabulis diem fallant, cum verè
achis omnis dies brevis ſit? Proin-
ui ſe ſenſerint natura propenſio-
d linguæ intemperantiam, aut a-
ui contraxiſſe alicunde hujus mali
nihil, totos ſe tradant honeſtis
pationibus quæ dulceſcunt etiam,
ueveris. Proximum erit, ut aut ſe-
vivant, aut cum his agant conſue-
nem, quorum convictu dediſcant
aturæ, ſeu conſuetudinis vitium,
atque quod in ipſis eſt loquacium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

familiaritatem. Quis, inquit Ecclesi
ſticus, miſerebitur incătatoris à ſerpe
te percuſſi ? & omnium qui appropi
quant beſtijs? Sic & qui comitatur cu
viro iniquo, & obvolutus eſt in pe
catis ejus. Quoque magis fugias, n
tura notas quaſdam addidit, unde
gnoſcas linguæ morbum, plectri hæ
tantiam, Battologiam quæ ſyllabas
voces eaſdem iterat, balbutiem
bleſitatem, os inſigniter anguſtum. H
ſigna tametſi non omnino certa ſu
tamen frequenter arguunt naturæ
tium, vanitatem, garrulitatem,
futilitatem. Sed utinam ſolos hab
linguæ morbus, quos hæ notæ redd
ſuſpectos. Vtcumque deprehenſum f
rit malum, fugitanda eſt talium c
ſuetudo. Si medici præcipiunt, ut
velint conſulere bonæ valetudini c
porum, vivant inter homines ſalu
corpore præditos, ſucculentos, juve
& hilares, fugiantque convictum
rum, quos infelix corporis tempera
ra reddit graciles, pallidos, iracund
moroſos, aut febriculoſos, aut co
tialibus morbis obnoxios, quanto
ligentius hoc curandum eſt nobis,
ex bonorum familiaritate reddam
meliores, caventes ne ex aſſidua m
rum conſuetudine, morbi contag
accerſamus. Multo enim citius tra
liunt animorum vitia, quàm c
por

rum. Iam quemadmodum tutior
à morbo comitiali, qui ſyncopes &
itis vertigines excludit pharmacis:
minus erit periculi à linguę morbo,
malum huic cognatum & antiſtro-
phon, ut ita dicam, curioſitatem vi-
t, quod & ipſum ex otio plerunque
cit originem, ut non injuria dixe-
, curioſitati garrulitatem eſſe ger-
manam. Siquidem utrumq; otium ha-
t patrem, ſtultitiam matrem ac nu-
cem. Quid enim ſtultius quàm quod
ud veteres fingebatur Morychus,
oprijs negotijs neglectis, aliena ſcru-
ri, quales & apud Martialem riden-
r Ollus & Afer, aut quid ineptius,
àm de rebus alienis garrire, nulla
m utilitate tua, ſed multo cum de-
mento gravique periculo, tum rei,
m famæ, tum vitæ, nec ſine tæ-
o audientium, certe nullo cum fru-
u? Sed quoniam hac de re Plutar-
us elegantem edidit libellum, nos
evitati conſulemus. Stultitiæ ſimilli-
a eſt incogitantia. Stultus enim judi-
o fallitur: incogitãs hoc peccat, quod
on advertit animum, cum res atten-
onem poſtulat. Stultitiæ eſt quod ferè
demus ac ridemus idem fieri in di-
endo, quod in cantu aut ſaltatione.
Qui minimum tenet artis cantionem
ut ſaltationem primus incipit: Stul-
tiam effugiemus ſi prius animum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

orationis fontem, cognitione veri, honeſtis opinionibus imbuerimus; tequam proſiliamus ad dicendu Deinde ne quando laxemus lingu ad dicendum, niſi morula inter ſita, quæ duo præſtabit commo Primum ne reſpondeamus ad non tellecta, præterea ne præcipitantes c tionem reſpondeamus aliquid cu mox pudeat. Ea contatio cum om ætatem decet, tum præcipue ad ſcentiam. Neque enim ſimpliciter rum eſt quod dicit Seneca, nulli prodeſſe moram niſi iracundiæ. P fuit & in bellis Fabij contatio: ac n quidem ſententia nuſquam non ha locum illud: Sat cito, ſi ſat bene. Q ipſa conſultatio, contatio quæd eſt, quam adhibere jubemur, no celeriter agamus quod opus eſt fa ſed mature. Alioqui ſit frequenter, quod ait Plato: Qui initio cele fuerit quàm oportuit, ſerius ad fi perveniat. Hæc autem cautio m adhibenda videtur in dicendo, q in rebus gerendis, propterea q cum in dicendo lapſus ſit facillin nihilo minus tamen periculi eſt. C videmus aliquem facinus calidum ajunt, aggredi, præmonemus ill vide quid agas. Quin ipſi nobis dicimus, quoties ſentimus pruri tem linguam: Expende quid di

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ties igitur verbum aliquod pro-
t in linguam, antequam illi laxe-
claustra dentium, sic cogitemus
ſcum, quis hic eſt ſermo, qui
get linguam ac vi conatur erum-
? Aut quò nunc ſe appellit lin-
? Quid commodi fuerit ſi dixero,
quid incommodi ſi reticuero? Ne-
enim quemadmodum deponimus
,ita deponenda eſt & oratio. Qui
nit ſarcinam exoneratur, qui de-
orationem magis etiam grava-
Neque enim unquam promendus
rmo, niſi cum aut nobis eſt neceſ-
, aut aliquid utilitatis aut volu-
honeſtæ allaturus videtur audi-
us, ut hoc efficiat in hominum
etudine quod ſal efficit in cibis,
arce, nec niſi cum opus eſt ſolet
ſceri, alioqui gratiam non ha-
d vitiat edulia. Quod ſi nec di-
futurum ſit utile quod verſatur
ngua, nec audientibus neceſſa-
, nec voluptatem ullam aut ju-
itatem allaturam alijs, quorſum
t proferre? Si paras iter, tecum
as, quid commodi ſi proficiſcar
Si vides ex itinere nihil commo-
iamſi nihil ſit incommodi, mu-
ententiam, dicens: Quid opus
ncaſſum & fruſtra hoc facere?
i hæ voces, fruſtra & incaſ-
, non tam locum habent in ge-

rendis negotijs , quàm in proferend
verbis. Nunc cum ut ante diximus, e
leviſſima re plerunque graviſſima ma
naſcantur , quanto diligentius exper
dendum eſt, utrum magis expediat ſ
lere an loqui. Vidi ego quoſdam, q
ex conſuetudine tuſſiebant , ructaban
ac ſingultiebant . Quod ſi huc prof
cit hominum cura , quæ juxta ſ
pientum dictum , in omni re valet plu
rimum ne dicam omnia , ut tuſſim
ſingultum ex cauſis neceſſarijs naſcen
tem , ægre quidem ſed tamen expella
ac vincant , quid negotij fuerit lingu
præcipitantiam dediſcere ? Quod init
videtur impoſſibile , poſt menſtrua
exercitationem erit faciliimum : me
abibit in naturam , quod habitu con
firmatum fuerit. Occupare ſalutatio
nem fortaſſe comitatis erit, cæterum
conſeſſu multorum qui primus occu
pat ſermonem, niſi vel auctoritas id po
ſtulat vel functio, ſuam ipſius prodit in
temperantiam. Proinde non ſine cau
laudatus eſt à laudatis viris hic Sopho
clis ſenarius:

Οὐ γάρτι βουλῆς τ' αὐτὸ καὶ δρόμ
τέλος.

Quo ſignificatum eſt non eſſe fine
eundem conſilij , qui curſus eſt. La
datur enim & palmam fert quiſqu
antevertit in curſu , & ridetur q
ta

…or eſt : In conſilijs frequenter
…à venit uſu. Etenim ſi qui pri-
…dixit, quod ſatis eſt ad propoſi-
…conſultationem attulit, non de-
…qui rogatur poſterior, ideo vel
…tire, vel addere ſupervacanea, ne
…ferat laudis, quemadmodum a-
…Terentium faciunt tres advocati,
…um unus ait reſcindi poſſe, alter
…, tertius deliberandum amplius
…t, atque utinam hanc ambitionem
…mœdijs tantum rideremus, ac
…etiam in principum conſilijs de-
…nderetur hoc malum, nec quoti-
…eret à medicis, quorum vix quiſ-
…n eſt, qui citra exceptionem com-
…et pharmacum ab alio præſcriptũ,
…i candidior eſt, ne parum medicus
…atur, adijcit aliquid his quæ ferè
…s multa ſunt, imò ſatis feret lau-
…, ſi bonam ſententiam candide
…ando & comprobando, hominis
…eri, minimeque fucati lucrifaciat
…ionem. Sunt enim quidam vel tam
…di, vel tam gloriarum avidi, ut
… ferant in alienam ſententiam iri
…bus, ac jurgijs diem eximunt, po-
… quàm ſubſcribant bono conſi-
…, cujus ipſi non fuerunt aucto-
… Quod ſi quid deerit reſponſioni
…rum, licebit citra arrogantiam
…cere ſi quid illos fugit : aut citra in-
…am impartire, ſi quid deerat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Hoc quoniam nunquam non eſt tem
peſtivum , ſæpe plurimum habet lau
dis , qui poſtremus omnium dixi
Ridetur in comœdijs , ſed ſæpius i
vita communi , quoties alter reſpon
det , priuſquam is qui loquitur f
nierit ſermonem. Itaque conſultu
fuerit interroganti cum jam dicen
finem fecerit , aliquod prabere tem
poris ſpatium , ſi quid hic quæ d
xit velit addere , aut ſi quid co
rigere. Interim & ipſe perpendit, qui
aut quomodo conveniat reſponder
Neque raro riſui ſunt , qui celerita
reſpondendi , quia non intelligu
quod proponitur , aliud pro alio r
ſpondent. Id ridiculum eſt in ſurd
ſtris aut imperitis linguæ , in al
ſæpenumero cum periculo conjunctu
eſt. Dominus noſter in euangelio no
nunquam reſpondet tacitis phariſæ
rum cogitationibus, priuſquam illi pr
didiſſent quid vellent . Hæc celeri
convenit his quos afflavit divinus ſp
ritus : nobis prius loquentis mens c
ſcenda eſt, quàm reſpondeamus , ſi v
lumus apte reſpondere. Iam non i
civile tantum , ſed & arrogans eſt,
cum quæſtio propoſita ſit alteri , ali
reſponſionem præripiat. Is enim pr
terquàm quod ſibi multum tribue
videtur, etiam in alterum contumeli
ſus eſt, quaſi judicans illum parum id

neun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

a, qui ad propoſita reſpondeat. Ete-
qui hoc facit, nónne videtur di-
Quid attinet ab hoc petere, qui
l novit? Aut quid opus quicquam
lio petere me præſente? Si qui ro-
r parum erudite reſpondeat, veniá
etur, qui provocatus ut potuit re-
dit: At quantum riſum meretur oc-
ator ille, qui rogatum loco depu-
ſi minus ut oporteat reſponderit?
od ſi maxime ſatisfecerit interroga-
i, tamen incivilis & ineptus ha-
ur. Audivit olim Themiſtocles ab
ybiade, cum juvenis ultro ſe inge-
t ad dicendum, etiam opportuna
urus: O Themiſtocles, in certa-
ibus qui ante tempus aſſurgunt,
is cædi ſolent. Et in convivijs tur-
imum eſt non expectare dicendi vi-
. Admirati ſumus olim Franciſca-
cujuſdam confidentiam, qui præ-
Scotum nihil legerat. Agitabatur
menſa Archiepiſcopi Cantuarienſis
er eruditos neſcio quid quæſtiun-
læ. Id ubi ſenſit ille, nec ſatis è
nginquo percipere potuiſſet quid
eretur, erectus clamavit, quid eſt,
id eſt iſtuc quod agitis? Eo ſane vul-
, quaſi diceret: Vos fruſtra agitis, niſi
o nodum explicuero (& erant inter
os aliquot Epiſcopi docti) quic-
uid autem eſt difficultatis à me po-
rit expediri, qui nihil neſcio. Similis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

eſt iſtorum arrogantia , qui poſita ca
thedra profitentur ſeſe ad omnem quæ
ſtionem undecunque propoſitam e
tempore reſponſuros. At fortaſſe lev
periculum eſt , rideri tantum. Nov
quendam magni principis oratorem
qui ob ſuſpicionem quod contra man
data moliretur aliquid , ductus erat i
carcerem , id factum eſt ſub noctem
Poſtridie rex cognito quod erat fa
ctum , miſit è procerum numer
duos , qui docerent id non eſſe fa
ctum regis juſſu , ſed à ſatellitibus e
ratum eſſe in perſona. Vix præfa
fuerant ſe venire juſſu regis , cum il
ſermonem interrumpens , incipit ob
ſecrare ſupplex & abjectus , ut rex ſe
cum clementer ageret. At illi fuerant
hominem cum excuſatione regis dimi
ſuri liberum : Verum ex oratione ta
miſerabili tamque abjecta conjectant
eum ſibi male conſcium eſſe , ſuppreſſ
quod habebant in mandatis , ad prin
cipem ſuum redeunt , exponunt rem
Ille miſer ad extremam calamitatem
deductus eſt. Quanto malo fuit illi no
meminiſſe quod docuit Iacobus Apo
ſtolus : Sit autem omnis homo velo
ad audiendum , tardus autem ad lo
quendum. Si continuiſſet linguã ſuam
donec illi quod habebant in mandat
peroraſſent , ac tum reſpondiſſet con
ſtanti vultu , & ſuam ipſius innocen
tiam

…m, & regiam æquitatem ſibi no-
…tum eſſe, quàm ut hoc ſuſpicari
…et regis juſſu factum eſſe, quod au-
…mà ſatellitibus eſſet admiſſum, non
…m ſum admiſſum eſſe, ſed in eum cui
…itabant manus inijcere, primum
…mnitatem eam effugiſſet, deinde pri-
…tam apud regem gratiam auxiſſet
…m, ſive vere factum erat inſcio re-
…eve rex ſuſpicans nonnihil decre-
…et ea pœna contentus eſſe, ſi ſic
…muiſſet ne pergeret no[c]turnis collo-
…s cũ hoſtis oratore congredi. Pro-
…m probabile eſt morem, quem & ho-
…vidimus in Sorbonicis diſputatio-
…us, vel à prudentibus viris profectũ
…ſſe, vel ab ipſa neceſſitate inductum.
…li fas eſt interrumpere diſputatio-
…m proponentis ac reſpondentis, niſi
…uis ad hoc fuerit delegatus. Nec
…qui dato ſilentio ſuccedit, propo-
…, niſi præfatus omnium veniam ac
…em. Vbi propoſuit, non reſpon-
… quicquam in hoc productus, niſi
…etat quod propoſitum eſt, idque ſe-
…l atque iterum, interim licet pro-
…enti mutare, corrigere, & addere
…quid velit. Hæc mora mutantis ac
…etentis, nonnunquam tædio eſt
…ditoribus, ſed tamen neceſſarium
…bet remedium adverſus tumultuo-
…m vocum confuſionem. Poſteaquam
…caluit contentio, dicendi finem im-
ponit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ponit cœtus conſidentium aut circum-
ſtantium, ut & alijs ſit dicendi locus.
Hic fateor nonnunquam ſilere jubetur
qui maxime erat audiendus, ſed præ-
ſtat quædam non audiri, quàm nihil
audiri. Congruit autem hoc remedium
peculiariter nationi Gallicæ, quæ cum
ſit humaniſſima, tamen præter linguæ
facilitatem, habet in diſputando quid-
dam calidius ac vehementius. In uni-
verſum vero quiſquis dicit, fruſtra di-
cit, ſi deſit fides & attentio. Sed utrum-
que ſibi conciliat ſuſpendens expecta-
tionem contatiuncula, quod ipſum et-
iam proditum eſt ab his qui diligen-
tius de rhetorica conſcripſere. Quiſ-
quis enim ſic incipit, caret ſuſpicio-
ne fuci, quod inibi ex re nata cogitare
videatur quid ſit dicendum, non ſe-
cum attuliſſe commentum, quo falle-
ret. Et in conſilijs præſertim quiddam
minimeque vulgare dicturus videtur,
qui prius meditatur quid dicat. Ita-
que qui docent eſſe caput artis artem
diſſimulare, ſimulant hanc conta-
tionem, quo magis attentos magiſ-
que credulos habeant auditores Talem
Homerus inducit Vlyſſem. Itaque non
ſolum expendendum erit, quid propo-
natur, ſed quo animo proponatur. Nec
enim ſemper ideo percontamur, quod
nobis reſponſione ſit opus, ſed non-
nunquam amicos verecundiores blan-
dis

percontatiunculis ad colloquendi
alacritudinem provocamus. Hic qui
reſponſionis locum alteri præripit ani-
mumque & aures aliò converſas, ad ſe
trahit, nihilo facit civilius, quàm ſi quis
avido volentem oſculo excipi, præve-
niens oſculetur ultrò : aut ſi quis ocu-
los in alium conijcientis, in ſeſe detor-
queat obtutum. Si Octavio roganti ad-
oleſcentem, qui ipſum oris liniamentis
referre dicebatur, num mater illius ali-
quando fuiſſet in aula Cæſaris, ſimpli-
citer reſponſum fuiſſet, cum ille nõ ſim-
pliciter interrogaret, periſſet jocus. Nam
cum adoleſcens ex vultu rogitans de-
prehenſo cavillo reſpondiſſet, matrem
quidem illic nunquam fuiſſe, ſed patrē
ſæpe, dictum in Cæſaris cognatas retor-
ſit non ſine ingenij laude. Nec hodie
pauci ſunt qui fictis quæſtiunculis ex-
plorant quorundam loquacitatem, ut ri-
deant. Præſidebat in convivio negocia-
torum Dominicanus quidam, adhibiti
ſunt de induſtria, qui hominem prom-
ptum & confidentem rogatiunculis ex-
agitarent. Ille incontanter ad omnia, &
quidem ſerio. Tandem inter quęſtiones
ad negociationem pertinentes hâc pro-
ponit quidam: Num recte faceret, qui
mutuans lactis ovilli duo dolia, lac red-
deret gallinaceum? ille nihil contatus
adjunxit: Si lac, inquit, gallinaceum uti-
lius ſit illi cui redditur quàm ovillum,
ſatis-

reddidit. Riſus omnium conſecutus
Civilior erit hæc contatio, ſi qui ro-
tur excuſans ſuam imperitiam reſp-
dendi partes alijs deferat, ut m
ad explicandum quæſtionis nod
idoneis; quemadmodum faciu
qui poculum porrectum, urbanit
gratia deferunt ipſi qui porrigit, &
ceptum ad alios velut honoratio
deferunt. Nec pudeat interim inge
fateri, nihil in promptu eſſe, quod
ditu dignum judicet, conſultis
bris, reque perpenſa, ſi quid occurr
communicaturum. Ea modeſtia ſæ
numero plus laudis conciliat, quàm
bene reſpondeas. Proinde non prob
tur viris ſapientibus hi, qui ſtud
ſius affectant laudem ex tempore
cendi, quàm bene dicendi. Nec
li magis abhorruerunt ab extem
raria dictione, quàm ij qui cæteris
cendi facultate præſtiterunt. Dem
ſthenem ferè de ſcripto dicere ſolit
tradunt, adeo ut ne populi quidem
gitationibus adduci potuerit, ut ex
pore dicturus aſſurgeret. Marcus T
lius ſemel duntaxat hoc, quod ſcia
feciſſe legitur. Sed idem cum ad d
præfinitum acturus eſſet cauſam a
centumviros, Erotem ſervum liber
donavit, non ob aliud officium,
quod nunciarat, cognitionem in
ſterum diem eſſe dilatam. Tam

mi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ubili, tam exercitato dicendi artifi-
qui potuiſſet etiam extemporali
one cæterorum omnium curam
ere, tanta erat ſolicitudo, ne quid
ncuriam ſecus diceret quàm opor-
t. Nimirum illos ad dicendum pi-
& contabundos reddebat pru-
ia, in nobis inſcitia confidentiam
. Itaque graviter admonet Sirach
ræus, quod alibi referre cœpimus:
i tacens, & pro reverentia acce-
bona tibi gratia. Adoleſcens lo-
e in tua cauſa vix, cum neceſſe fue-
ſi bis interrogatus fueris habeat
t reſponſum tuum. In multis eſto
i inſcius, & audi tacens ſimul &
tens. In medio magnatum loqui
ræſumas, & ubi ſunt ſenes ne mul-
loquaris. Non placet huic ſapienti
θος ἀκέφαλος. Sed ineptior eſt
rundam oratio, quæ nec caput
t, nec pedes. Talis eſt eorum, qui
ſtulte reſpondeant, tamen nul-
dicendi finem facere poſſunt. Sa-
rat ad id quod quærebatur reſpon-
, quod apud Platonem, ab Euthy-
o diſcit Socrates. Veluti ſi quis ro-
r: Eſt ne pater domi, ſatis eſt ſi re-
ndeat: domi non eſt. Nam ſi plus
cupiet qui percontatur, addet, ubi
r illum conveniam? Quod ſi noto
gnius voles reſponſum dare, ſatis
ixiſſe, nondum rediјt è ſenatu.

Super-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Supervacaneum autem & ineptæ
quacitatis fuerit, ſi rogatus an pater
domi, dicat nudiuſtertius clancul
profectum juſſu ſenatus ad Cæſare
totamque legationis hiſtoriam enar
Nec facile dijudicari poſſit, uter fac
ineptius, qui vicino roganti com
dato patellam, offerat mortarium,
qui roganti infundibulum, totam
trudat ſupellectilem. Similis eſt iſtor
error. qui rogati de re quapiam, ve
nacti garriendi campum, altius rem
petunt quam oportet. Notatur ab I
ratio, qui Troianum bellum gem
exorditur ab ovo: ſed gravius eti
peccant, qui reſpondent, οὔτε γῆς
οὐρανοῦ ἀπτόμενα, altero mulgente
cum, altero ſubijciente cribrum, u
Demonactes. Adeo placet illis ἀξίω
τὸ Ἀισχρὸν σιωπᾶν. In cauſis fore
bus teſtis loquacitas, non raro pe
reum, vel quia plus reſpondens qu
oportet, imprudens effutiat quæ
dunt, vel quia difficillimum in m
tiloquio tibi conſtare, ac memin
quæ dixeris, cum hinc maxime co
guantur teſtimonia. De victus int
perantia jam non ſemel à nobis dict
eſt. Veniamus igitur ad cauſas m
peculiares, ubi videtur illud in ge
præcipiendum, neminem poſſe tem
rare linguam, niſi qui motus an

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

ſueſecerit obtemperare rationi. Vi-
mus enim hoc uſu venire his , qui
m habent immoderatam , ut cum
o ſtatuerint aut obticeſcere,aut mo-
atiſſime reſpondere , tamen ira ceu
o quidam inſurgens excuſſo clavo
at linguam in omne convitiorum
us. Idem efficit impotens gaudium,
dolor, aut metus , aut ſpes. Porrò
diligenti meditatione ſic conſueſe-
nimum ſuum , ut nihil magnopere
ue miretur , neque oderit , neque
uat , neque ſperet , eadem opera
derabitur linguæ qua moderatus eſt
mo. Quemadmodum enim fruſtra
neas phreneticum , ſic incede , ſic
pone veſtem,ſic moderare vultum,
prius pharmacis expurgaris bilem,
liam corporis habitum induxeris:
n vanum moneas cui dominatur
bitio , ira, ſuperbia, avaritia , libi-
zelotypia , amor , odium , quem
uciat ſpes , aut metus prȩcipui hu-
næ vitæ tyranni : Sic loquere , ſic
derare linguam , niſi prius perſuaſe-
, ut rebelles animi motus rationis
o coërceat. Eſt autem illic præcipua
ibenda cautio , qua nos ſentimus
cime propenſos ad lapſum , quam
rem plurimum adjuuabit , ſi ſibi
ſque , juxta Pythium oraculum
us fuerit. Non ſine cauſa laudatur
ultis Socratis patientia , qui præ-

ter naturam omnes affectus multa multaque conſuetudine ſic domue ac cicuraverat, ut prorſus ἀπαθὴς deri poſſet. Ex animi tolerantia par corporis adverſus omnia, quamvis d ra patientiam comparaverat. Non i ficiantur philoſophi longe difficil eſſe ferre ſitim quàm famem, cum trumque ſit difficillimum. Socra autem hac exercitatione ſitim exp lere conſuevit: Poſteaquam ex mo veterum, ac valetudinis gratia corp exercuerat, quo tempore maxime ſo appeti potus, non ſibi permittebat bere, niſi primo cado jam alijs eff ſo: non quod periculum metueret cum cæteris bibiſſet, verum ut in tionabilem appetitum doceret expect re rationis imperium. Eadem arte d raverat corpus ad vigiliæ, ſtation caloris, frigoris, ac laboris incredil lem tolerantiam. Qui ſic habet d mitas naturæ violentas cupiditates, poterit & linguam prurientem col bere. Qui vehementer ſitiens imper re ſibi poteſt, ut in totum abſtine à potu, facile temperabit ſibi ne pl ſatis bibat. Itidem qui cum eſt obla dicendi occaſio, & linguam ſentit v luti ſitire, ut ſeſe effundat in argume to in quo libentur verſatur, ſibi pote imperare, ut in totum ſileat, don neceſſitas aut utilitas exigat orati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

idem facile ſibi temperabit, ne
exorſus ſemet multa nugacitate
gitet atque inebriet. Ea dicendi
ratio non eſt petenda ab affectu
is, ſed auditoribus: id fiet ſi
leres, non quid tibi jucundum
ere, ſed quid alios juvet, aut ex-
audire. Si nauta aut miles non
deſinet nugari de ſuis periculis ac
ijs, quàm ipſe ſatietur referendo,
libet Iliadem ſuperabit narratio.
n ſi cogitet quid hæc ad iſtos
diunt, judicabit eſſe ſatius eos
inhiantes ac ſuſpenſos dimitte-
àm nauſeantes ac vomiturientes
turitate. In fine comœdiarum
e eſt addere, valete & plaudite: ſic
deſinunt ut ſpectatorem adhuc
cum dimittant. At nugacium
ionibus plerumque pro plauſu
oſcitatio, pro laude accinì-
ne. Quiſquis igitur in his ar-
itis, in quibus libenter ver-
ob affectum naturalem, ſeſe
entem cohibuerit, facile tem-
t in cæteris. Athenodorus phi-
us cum ob ingraveſcentem æta-
mitti petijſſet ab Auguſto, diſ-
us admonuit illud, ne quid ira-
eret, diceretve, niſi prius Græco-
eras ordine recenſuiſſet. velut
pharmacum quoddam ineſſet
s iracundiam, ac philoſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

phus indicabat moram interponend
eſſe. Cæſar delectatus eo dicto, co
plexus hominem, Adhuc, inquit, te n
hi eſt opus, & annum etiamnum ap
ſe detinuit, ut eo magiſtro diſceret
lentium. Cur & nos non demus ta
tum ſpatij linguæ ad garriendũ eru
pere geſtienti, quanto literarum nun
rum liceat percurrere? In comœdia
ches ſenex cum meretrice Bacch
colloquuturus, ſic apud ſe loquit
Videndum ne minus propter iram h
impetrem quàm poſſim, aut neq
faciam plus, quod pòſt me non fec
ſatius ſit. Perſuaſum habebat ſe
Bacchidem obſtare, quo minus Pa
philus revocari pateretur uxorem.
ſi verum fuiſſet, erat juſta ſtomach
di cauſa. Quod ſi ſuo animo, ut t
erat affectus morem geſſiſſet, non
buiſſet lætum exitum fabula. N
civiliter expoſtulanti, civiliter reſp
ſum eſt, cognovit errorem, im
travit quæ voluit, totus comœ
tumultus jucunda cataſtropha ſo
tus eſt. Si hoc faciunt homines id
tæ in comœdijs, quid decet fa
ſacerdotes, & monachos Chriſt
nos in concionibus, præſertim
tem in edendis libris? Quod a
Homerum Pallas facit Achilli,
in nobis debet præſtare ratio. Ta
ſi Pallas illa tantum à pugna re

ſat habens ſi ſtomachetur intra
ia : At noſtra Pallas ne id qui-
ermittit , ut convitijs in quen-
debacchemur , etiamſi tempere-
nanibus. Imò ſi velimus auſcul-
iritui Chriſti , quoties nobis au-
ellicat , pro maledictis referenda
enedicta. Eſt quidem impotens
s ira , ſed magnam habet temu-
n & voluptas. Dulce eſt amanti
ne garrire de ſuis amoribus , at
t eadem voluptas ijs, qui vacant
. Amantes enim ob impoten-
ffectus quo tenentur non ſolum
nant , omnibus hominibus eſſe
quod agunt , verum etiam res
mas perinde quaſi ſentiant allo-
tur : velut apud Plautum adole-
cum peſſulis & oſtio litigat , ſic
ectulo voluptatis conſcio, ſic cum
nula conſcia, ſic cũ violis ac ſtro-
& annulis ab amica miſſis, aut ad
m ituris, prolixas miſcet fabulas.
n & in Bucolicis argumentis
res imaginantur , & pecori , &
ibus , & ſylvis , & fluminibus
affectus eſſe curæ. Dulce eſt in
m lingua debacchari, ſed apud eos
nec amant, nec oderunt, ac fortaſſe
orunt quidem , friget hujuſmodi
tio. Novi quendam qui nuper cœ-
diſcere Græcas literas , eas quo-
adamabat, quemcunque nanciſci

potuit, cum Græce ſalutabat, cum
G æce multa confabulabatur, etia
is nihil Græce ſciret. Tanta erat oſt
tandi libido. At interim moleſtus
ridiculus erat etiam ijs, qui Gr
noſſent, quod illis promptior eſſet l
gua Latina. Refert Plutarchus de qu
dam, qui cum caſu duos trésve
bros Ephori legiſſet, nullum mor
lium non obtundebat recenſendis q
legerat, nec ullum convivium patie
tur eſſe jucundum, identidem re
tens Leutricam pugnam uſque ad o
nium nauſeam. Vnde vulgi jocus
cognomen addidit Epaminondæ, qu
inſolentius jactaret ejus ducis ge
quàm ipſe ſolet qui geſſerat. Huic v
ferè ſunt affines, qui recens ex acad
mijs domum redeunt in aliquo doct
næ genere titulum ac lauream aſſect
Verum eam oſtentandi libidine
quàm ipſum tempus poſtea miti
& corrigit, præſtiterat ipſa ratio
cohibere. Vt igitur qui metuunt i
undationem, diligentius muniu
ripas, qua major eſſe ſolet flum
nis impetus, ita convenit illic dilige
tius advigilare rationem moderat
cem, qua voluptas quædam impenſi
prolicit ad dicendum. Socrates neg
bat ſibi placere potum, aut cibos, q
non ſitientes aut eſurientes illeceb
quadam provocarent ad bibendum a

tedendum, quod genus ſunt, mul-
, aromatites, placentæ, & At-
bellaria, quod ab his præcipue
ulum ſit intemperantiæ. Ab his
r potiſſimum erit cavendum ſer-
ibus, qui nos dulcedine qua-
rapiunt, & efferunt longius quàm
tet. Conſultum igitur fuerit priuſ-
n linguæ ſolvas repagula, circum-
ias omnes expendere, qui ſis qui
e paras, quale ſit de quo loqui
as, quales apud quos dicturus
id tempus aut locus poſtulet. De-
e quid boni malíve ex oratione
queat proficiſci, vel tibi vel alijs.
is erunt quæ dicendi titillatio-
temperent, aut ſilentium ſua-
t. Sunt & illæ partes pulſandæ,
juxta rhetorum præcepta ducun-
rgumenta ſuaſorij generis: Num
m ſit, num honeſtum aut deco-
num utile, num tutum, num ju-
um, num facile, num neceſſarium.
um rerum conſideratio gignet in
: cautionem in dicendo. Vnde fit,
emadmodum attigimus, legamus
entiſſimos homines ægre ad di-
um aſſurgere ſolitos, & in o-
nis initio trepidos fuiſſe. Nimi-
& hic prudentia timiditatem, in-
confidentiam parit. Pericles
ob admirationem eloquentiæ di-
eſt tonare ac fulgurare, ſug-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

geſtum aſcenſurus , dijs vota face
conſuevit , ne quod verbum excider
imprudenti , quod minus ad rem pe
tineret. Et apud Romanos ſolenne er
dicturum pro concione , verſiculis al
quot precari Deos , ut quod dictur
eſſet , felix ac fauſtum eſſe vellent re
publ. Ac decorum quidem ſæpe p
loci temporis , ac perſonarum rati
ne mutatur : cæterum futilitas , obtr
ctatio , ac maledicentia & obſcœnil
quium nuſquam non eſt indecoru
Quanquam in nonnullis aliquod vit
tolerabilius eſt quàm in alijs. Nen
nem quidem decet ſermonis obſcœr
tas quam Græci dicunt αἰσχρολογία
verum ea deteſtabilior eſt in ſe
quam in juvene , in ſacerdote quà
in milite. Rurſus apud adoleſcent
quàm apud viros , apud liberos tu
quàm apud alienos. Hic igitur qu
que ſibi diſertus ſit malum omnib
circumſtantijs exaggerans. Quid ex
crabilius quàm canos , ſenes ac pe
decrepitos turpitudinem exercere li
gua , quam per corporis imbecilli
tem exercere jamdiu deſierunt ? M
nus alligavit paralyſis, pedes occupa
podagra , trahuntur ilia , nutat t
mulum caput , delirat animus , ſ
lingua laſcivit obſcœnis fabulis. C
vultus erant convivarum, quæ cogi
tiones , cum hæc fieri videremus ?
dim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

us enim nõ ſemel. Qui poſt in illum digreſſum ſermones? Referam s ipſe vidi in Italia, ſed ita ne m attingam aut aſpergam ſuſpicio-. Aderam tribus Græcis, quorum us erat monachus, alter eruditus ediocriter, tertius puer tredecim ſme natus annos. Monachus obli-ne prætermiſerat horam prandij. que curatum eſt à nobis, ut cibi nihil adferretur. Ille contentus erat obus ovis, nec paſſus eſt adferri s eduliorum, bibit item quam par-ſime. Ipſe mihi ſemper viſus eſt vir odeſtus ac bonus, nec incurius ſa-rum literarum, tametſi præter vul-tam Græcorum linguam nihil no-rat. Cultus erat tam vilis, tam orridus & ſqualidus, ut exiſtimem lariorem illum cultius amictum fuiſ-. Hactenus omnia digna monacho. t non reſpondebant hujus convivij ellaria. Amoto cibo, reditum eſt ad bulas. Doctus ille protulit libel-m Græce ſcriptum quo referebantur miracula. Ferunt autem apud Græ-os hunc eſſe morem, ut ſacerdos à cro recitet apud populum, ſi quod licubi miraculum accidit. Hoc qui-am ſatanæ diſcipulus fuerat imita-us, ſic ut eadem eſſet præfatiuncu-a, qua ſacerdos ſolet excitare ple-is attentionem, rurſus eadem clauſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

la, qua populus audito miraculo con
ſuevit accinere gratias & gloriam Deo
In medio erant obſcœnitates, quali
apud nos vix ullum ſcortum auderet i
balneis proloqui. Ad harum recitatio
nem meus monachus tanquam ad rem
mire feſtivam mire cœpit hilareſcere
geſtire, ſolvi in cachinnos, & ad ſin
gulas obſcœnitates, accinebat clauſu
lam ſolennem. Puer accumbebat in
medio, cujus ætati conveniebant fabu
læ magis pudicæ. Equidem in mona
cho deſiderabam rectam inſtitutionem
potius quàm bonam mentem. Tale
nimirum evadunt, qui nihil aliud di
ſcũt quàm ceremonias. Oblatæ fuerant
carnes, & erat dies quo fas erat ali
veſci. Ille magna religione recuſabat.
Nec paſſurus erat veſtem mutari. Et in
ea re, quæ pertinebat ad veram pieta-
tem, tam erat irreligioſus. Saltem ado-
leſcentuli reverentia debebat hominem
à tam obſcœnis jocis revocare. Paulus
non præſcripſit cilicium aut ſordidam
veſtem. Linguæ caſtimoniam non uno
in loco præcipit, velut ad Epheſios:
Omnis ſermo malus ex ore veſtro non
procedat, ſed ſi quis bonus ad ædi-
ficationem fidei, ut det gratiam au-
dientibus. Rurſum capite proximo:
Fornicatio autem & omnis immun-
ditia aut auaritia, nec nominetur in
vobis, ſicut decet ſanctos, aut tur-

udo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrili-
quæ ad rem non pertinent, ſed ma-
gratiarum actio. Vanitatem inibi
teſtatur, dicens: Propterea, inquit, de-
nentes mendacium, loquimini veri-
tem unuſquiſque cum proximo ſuo,
oniam ſumus invicē membra. Quan-
ſolicitudine deterret Timotheum ab
inibus verbis, quas ille κενοφωνίας
pellat, quanto ſtomacho deteſtatur
nia & infrugifera loquentes, quos
ταιολόγους appellat. Et Timotheo
ibens non fert otioſas & curioſas
luas, quæ per alienas domos va-
ntur loquentes quæ non oportet.
dem ſcribens deteſtatur inutiles con-
ntiones, quæ ſub eruditionis fuco gi-
unt diſſidia, eas ſignificanti ver-
vocat λογομαχίας. Iam futili-
, maledicentia & obtrectatio, præ-
quam quod eſt indecora Chriſtia-
, ſæpe nec utilis eſt nec tuta. For-
ſis habet nonnullam voluptatis ti-
ationem, ſed inhoneſtam, ſed quæ
ultam doloris uſuram ſecum trahat.
futiſti quod erat reticendum, mox
quitur pœnitentia perpetuaque ſoli-
tudo, ne quod garriendi temulentia
ovectus ſic credidiſti alienis auribus
revocare non poſſis, alij viciſſim
ud alios effutiant, donec res perma-
t ad eos, quos minime tutum ſit of-
ſen-

fendiſſe. Itidem brevis illa maledicen di voluptas magno perpetuoq́ue dolo re retaliatur, dum juxta proverbium Vbi dixeris quæ velis, audire coge ris quæ nolis. Et quemadmodun ſcripſit Heſiodus: Vbi dixeris male,pe jus audis. Proinde qui paratus eſt i alium dicere, ſeipſum examinet, nun vacet omni crimine. Turpiſſimum au tem fuerit, ſi qui calumniatur, depre hendatur in eodem eſſe crimine, quo intendit alteri, veluti ſi in convitic luſcus appellet luſcum. Turpius etian ſi furti crimen impingat in alterum qui commiſit ipſe ſacrilegium: aut ſ inceſto contaminatus alteri de ſcorto calumniam ſtruat. Nimirum iſtuc eſ diſpicere feſtucam in oculo fratris cum trabem in oculo tuo circum feras. Omnino fieri non poterit,quin minus præcipites ſimus futuri ad male loquendum de alijs,ſi manticarum fia inverſio, & quod à tergo pendet revo cetur in pectus. Hic itaque quem ho neſti ratio non cohibet à maledicen do, mali metus poterit coërcere, & linguæ pruritum periculi conſideratio veluti clavus clavum propellet. Profue rit & illud, animo recolere plurimo rum hominum exempla, quibus in continentia linguæ magno malo fuit maxime ſi quid incommodorum no bis ipſis hinc accidit. Prius itaque ſib

quiſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

...que loquatur : Tantam calamita-
...te mihi peperit unicus linguæ lapſus,
... committam ut iterum ad eundem
...ingam lapidem. Conducit & hoc,
...um à ſe quiſque rationem exigit
... diei , non minus diligenter ad cal-
...um vocet , ſi quid verbis peccatum
...quàm factis, & ſi quid deprehende-
...elapſum quod præſtiterat conti-
...iſſe , verberet ſeipſum flagello Ho-
...ico:

...ιον σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

...c exercitatione facile parabitur in
...endo frugalitas quædam ac ſobrie-
..., & circumſpectio cum prudentia
...ijuncta . Indicat & alterum reme-
...m ille ſapiens Eccleſiaſtes , ne facile
...nmoveamur hominum maledictis.
...tale eſt , ut attacti convitio recola-
...s , quod ipſi non raro maledixe-
...us alijs. Ea res faciet , ut modera-
...s feramus illatam injuriam,& ſi no-
... ignoſci poſtulamus, æquum erit &
...js ignoſcere . Eccleſiaſtæ verba ſic
...bent: Et quidem in omnes ſermones
...os loquentur impij nè dederis cor
...um,ut non audias ſervum tuum ma-
...licentem tibi. Etenim frequenter ſcit
...r tuum,quod & tu maledixiſti alijs.
...d quædam hominum maledicta con-
...vendum eſt , ſic ut audientes non
...diamus. Alioqui ſi venemur auribus
quid

quid quiſque de nobis loquatur, famu lorum ſermonibus frequenter commo vebimur. Diximus quemadmodum & aliorum petulantiæ medendum ſit, & nobis ab eo morbo cavendum, au quomodo corrigendum malum quod collectum eſt: nunc locus monet u paucis attingamus quo pacto fieri poſ ſit, ut quàm minimum lædamur alienæ linguæ virulentia ſeu futilitate. Hic nullum eſt remedium efficacius, quàm ut homo ſic moderetur omnem vitam ſuam, ne quid habeat maledici lingua, quod jure meritoque in ipſum jaculari poſſit. Eſt quidem & mendax calumnia, nec veretur innocentes impetere, verum vix unquam de nihilo movet tragœdiam, ſed vel exaggerat, quod erat exiguum, vel depravat quod ex ſe quidem ſyncerum, nonnullam tamen ſpeciem habet mali. Vertit in venenum, quicquid exuxerit araneus, ſed non adrepit ad quamvis herbam. Non enim attingit abſinthium, & ſunt materiæ à quibus abſtinet in perpetuum. In Ariſtidem nulla orta eſt calumnia, tanta erat morum integritas. Quod ſi quid mali rumoris oriatur adverſus innocentem, quoniam radicem non habet unde alatur, mox evaneſcit, & quod de nihilo natum eſt, in nihilum diſperit: nonnunquam & in gloriam vertitur ejus qui præter-

…cum aſperſus eſt. Paulus Apoſto-
…non ignarus quanta ſit ſycophan-
…a malitia, monet ut non ſolum
…neamus ab omni malo, verum etiá
…mni ſpecie mali. Fatetur idolum
…olothytum nihil eſſe, & tamen ob
…as hominum ſuſpiciones jubet ab-
…re ab idolothytis, ſi quis ex ac-
…bentibus monuerit, carnem eſſe
…olatitiam. Fatetur eſſe fas ut qui
…i ſervit, de immolatis vivat, & ta-
… hac poteſtate non uſus eſt apud
…nthios, quia non expediebat eu-
…lio. Iulius Cæſar Pompejam uxo-
…repudiavit, quod rumor eſſet illam
…odio vitiatam, pòſt cum Clodius
…i reus ageretur, ac Cæſar citatus
… teſtimonium dicere iuberetur, ne-
… ſe quicquam tale ſuſpicatum de
…e. Mox cum accuſator ſubjeciſ-
…cur igitur illam repudiaſti? Quo-
…, inquit, decet Cæſaris uxorem
…n rumore ſiniſtro calumniaque va-
…. Graviter quidem Cæſar, ſed ma-
…m laudem tuliſſet, ſi hoc in ſeipſo
…titiſſet, quod exigebat ab uxo-
… Cæterum quod ille non præſti-
… nobis certe pro virili præſtandum
… ut cum Paulo omnia ſuſtineamus
…s, quàm nullum offendiculum de-
… euangelio, hoc eſt profeſſioni no-
…is Chriſtiani. Paulus in tantum vult
…opum omni vacare crimine, ut
non

non exiſtimet illum dignum eo mu-
re, niſi probatus ſit etiam illorum te-
monio qui foris ſunt. Sic enim
vocat eos qui nondum amplexi ſu
euangelicam profeſſioné. Nec eſt qu
metuamus calumniam, ſi Chriſto p
ſtiterimus ſynceram conſcientia
quemadmodum eleganter docet Pet
Apoſtolus in epiſtola priore. Et q
eſt, inquit, qui vobis noceat, ſi t
ni æmulatores fueritis? Sed & ſi q
patimini propter juſtitiam, beati.
morem autem eorum ne timueritis,
non conturbemini. Dominum aut
Chriſtum ſanctificate in cordibus
ſtris, parati ſemper ad ſatisfaction
omni poſcenti vos rationem de ea q
in vobis eſt ſpe, ſed cum modeſtia
timore, conſcientiam habentes bona
ut in eo quod detrahunt de vo
cõfundantur, qui calumniantur v
ſtram bonam in Chriſto converſat
nem. Melius eſt enim ut benefaci
tes ſi voluntas Dei velit pati, qu
malefacientes. Verum quoniam di
cillimum eſt præſtare vitam ſic un
que inculpatam, ut nihil inveniat c
lumniator, quod vel arrodat,
depravet, quærenda eſt ratio q
fiat, ut quam minimum noxæ no
adferat maledica lingua. Ad id prim
conducit, ſi nobis bene conſcij n
commoueamur maledictis, nec at

convitio regeramus convitium, ſed
obticeſcamus, aut placido ſermone
ſfaciamus calumnianti. Ita citius
quieſcet exortum diſſidium ſi nul-
irritet repugnando, alioqui recipro-
convitiorum viciſſitudo ſemper in
rius gliſcens, tandem exit in ma-
ſtam rabiem. Nec pigeat hoc fa-
Chriſtianum humilem, nec omni-
culpa vacantem, quod pro nobis
lus eſt omnium dominus: qui cum
nvitijs inceſſeretur, non regerebat
nvitia: cum pateretur innocuus, non
nminabatur, ſed omnem ultionem
lebat patri juſte judicanti. Imò
od eſt eximiæ cujuſdam charitatis,
crucifigentibus, pro ſubſannan-
us & inſultantibus oravit. Quod
mplum primus omnium retulit Ste-
anus, & poſt hunc magnus ille
ulus: Convitijs, inquit, affici-
r, & benedicimus: perſecutio-
m patientes ſuſtinemus, maledi-
inceſſimur, & obſecramus. Do-
it quod præſtitit, & præſtitit quod
cuit. Benedicite, inquit, perſequen-
us vos, benedicite & nolite maledi-
e. Si fieri, inquit, poteſt, quod in vo-
eſt, cum omnibus hominibus pa-
m habentes, non voſmetipſos ul-
centes chariſſimi, ſed date locum
e. Nec nos moveat ille Naſonis,
rſiculus.

Quæ venit indigne pœna, dolen[illegible]
venit,
Imò quæ venit ex merito pœna, d[illegible]
lenda venit.

Cum Phocion vir apud Athenienſ[illegible] optimus bibiturus eſſet venenum, [illegible] uxor muliebri more plorans, dicere[illegible] Mi vir innocens morieris? Quid inqu[illegible] uxor, an malles me nocentem mor[illegible] Idem rogatus, quid moriturus manda[illegible] ret filijs, ne quid, inquit, ob hujus re[illegible] memoriam, iniquiores ſint Athenienſium populo. Ariſtides cum oſtraciſm[illegible] damnatus iret in exilium, amicis per[illegible] contantibus, quid imprecaretur Athenienſiũ populo tam ingrato, qui virum integerrimũ ac de re publica bene meritum eijceret: Precor, inquit, ill[illegible] tam perpetuam felicitatem, ut ne unquam illis Ariſtides veniat in mentem. Socrates per calumniam oppreſſus nihil unquam atrociter dixiſſe legitur in Anytum ac Melitum, tantum jocans ſuo more quod reſederat in poculo poſt epotum venenum in terram effudit, dicens ſe hoc propinare Anyto ac Melito. Idem colapho percuſſus à quodam, admiranti cuidam quod eam contumeliam ferret tacitus, quid faciam inquit? Tum alter, trahe hominem in jus. Hic ille ridens, quid audio? Si aſinus mihi calcem impegiſſet vocarem eum in jus? Quidam ipſi ſibi con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

tium exaſperant, in pejorem partem
terpretantes omnia. Quanto conſul-
us elevare contumeliam, dixit ſubi-
calore percitus, dixit non ex ani-
o, ſed ex vino, dixit ab alijs inſtiga-
s, dixit ignarus veri, nec in me di-
t, ſed in eum quem me eſſe putabat.
am multa ſunt ethnicorum exempla,
ui moderatiſſime tulerunt hominum
aledicentiam, & nos qui Chriſtia-
dicimur, pro levi convitio, imò
o verbulo parum reverenter emiſſo,
uas blaſphemias, quæ verbera regeri-
us? Cleomenes Lacedæmoniorum
x maledicum quendam, qui non ceſ-
bat ipſum convitijs apud omnes lace-
re, ſat habuit faceto dicto caſtigare:
n ideo, inquit, male loqueris de om-
bus, ne nobis viciſſim ſit otium de
ua malitia loquendi? Demarato regi
rontes aſperius ac petulantius fuerat
cutus: eo digreſſo, cum ab amicis
uidam diceret: Acerbius ſe geſſit apud
, quam decet, Orontes: Imò, inquit,
me nihil peccavit. Nocent enim no-
is qui ad gratiam loquuntur blan-
ientes, non qui cum odio & aſperius.
imilem moderationẽ præſtitit Leoty-
hidas Ariſtonis filius. Cũ enim illi qui-
ã renuntiaſſet, Demarati filios de ipſo
ale loqui, ille contemptim, per Deos,
quit, nihil miror, neque enim quiſ-
uam illorũ poſſet benedicere. Vir pru-

dens contumeliam ipſi illatam in na
turæ morbum rejecit. Nullus enim in
dignatur porco quod grunnit, aut ca
ni quod latrat, aut anſeri quod obſtre
pit, aut camelo quod blaterat. Ly
ſander item, cum quidam in ipſum
convitijs debaccharetur, nihil com
motus, age, inquit, hoſpes, age di
in me frequenter ac ſtrenue, ne quid o
mittas, ſi forte ſic animum tuum iſti
malis, quibus plenus videtur exonera
re valeas. Ejuſdem moderationis eſt
non perturbari convitio, cujus eſt no
commoveri laudibus. Pliſtarchus Leo
nidæ filius, cum accepiſſet ceu ren
novam ipſum ab homine maledic
laudari, demiror, inquit, niſi ſi quis il
perſuaſit me eſſe mortuũ, nam ille qui
dem viventem laudare poſſet neminem
Sunt qui tradant Periclé ingenio fuiſſ
feroci: Et tamen vir is præter naturam
hanc præſtitit moderationẽ, prudenti
adhibens in conſilium. In hunc cum
imperitus quidam, linguæque impo
tentis convitijs debaccharetur, verbum
illi non reſpondit, ſed nihil commotu
ingreſſus eſt porticum, inde ſub ve
ſperam cœpit redire domum. Euntem
ſecutus eſt maledicus, magis ac ma
gis inardeſcens, quod negligeretur
Vbi tandem ventum eſt ad januam
jamque nox eſſet, Pericles è famu
lis uni mandavit, ut accepto lumin
ma

maledicum domum deduceret. Si fas ſt ulciſci maledicentiam, hoc eſt pulcherrimum vindictæ genus. Civilius eſt quod fecit Pericles, ſed non minus excelſi animi quod Plato. Hunc cum eſſet dimiſſurus Dionyſius, non ſemper habitum ſatis humaniter, dixiſſe fertur: Plato cum redieris ad amicos tuos & ſtudiorum ſodales, multa mala illis de me prædicabis, ad quæ Plato ſubridens, imò, inquit, rex, fieri non poteſt, ut illic meis ſodalibus à diſciplinis tantum otij contingat, ut cuiquam vacet tui meminiſſe. Declarat animum vere regium & excelſum, quod celebratur ab Alberto rege Poloniæ dictum, hujus fratre qui nunc regnum illud feliciſſimis auſpicijs moderatur, ac nuper ingenti victoria ex Turcis relata, non mediocriter & locupletavit & conſtabilivit. Cum enim ad Albertum delatum eſſet quendam apud omnes de ipſo male loqui, nihil commotus, malo, inquit, unum apud omnes de me male loqui, quàm omnes apud unum. Similem animi celſitudinem ſapit quod reſpondiſſe fertur Antiſthenes Cynicus, ijs qui deferebant Platonem de ipſo male loqui, Regium eſt, inquit, male audire cum bene feceris. Quod dictum Plutarchus transfert ad Alexandrum magnum, nihil enim ſummo regi ſimilius, quàm Cy-

nicus. Volumnius & Sacculio, quorum alter erat mimus, alter hiſtrio cum eſſent in caſtris captivi, ne tum quidem temperabant à convitijs in Brutum ducem jaciendis. Ac Brutus frequenter interpellatus de coërcenda hominum petulantia, neglexit. Tandem cum nec illi finem facerent maledicendi, & Caſca vehementer urgeret, permiſit ut facerent in illos quod ipſis videretur. In uno facto geminum exemplum nobis proditum eſt: alterum quod effrenis linguæ vectigal ſit calamitas, alterum, excelſis animis negligendum eſſe maledicentiam eorum qui non judicio ſed morbo de ipſis male loquuntur. Nec tales impatientius eſſe ferendos, quam ferimus eos, qui per febrim aut phreneſim nobis male dicunt. Fortaſſe non hic conveniebat admiſcere mentionem ſacri Lindij, ſive quia fabuloſum eſt quod narrant, ſive quia factum, ſi modo factum eſt, magis militarem ac barbaricam immanitatem quàm celſitudinem animi generoſi ſapit. Hercules cum eſuriret, & offenderet Lindium quendam jugo boum arantem, rogavit ut alterum boum ſibi daret placando ſtomacho. Non enim eſuriebat uir fortis cepas aut legumen, aut ova, ſed ſolidos boves. Cum ruſticus excuſaret, omnes facultates ſuas totamque familiam niti jugo

boum,

um, jure cõmotus Hercules, utrum-
: bovem eripuit, mactavit & come-
t. Interea ruſticus ſenex, quoniam ni-
l aliud potuit , multa convitia dixit
i Herculem: quibus ille adeo commo-
, non eſt, ut negaret ſibi unquam ac-
iſſe convivium jucundius, quod ipſi
ticus morionis eſſet loco. Hoc ex-
plum ſi conferas ad ea quæ ſuperius
uli plane barbaricum eſt ac milita-
, ſin ad iſta quæ quotidie deſignant
ſtri milites inter agricolas, miræ cu-
ſdam civilitatis videri poteſt , qui
n contenti placaſſe cibis latrantem
omachum , quicquid ubique belliſſi-
um reperiunt, devorant, & quod nec
evorare nec auferre poſſunt , perdunt
ut exurunt ne cui ſit uſui. Interim mi-
ris adeo non licet animi dolorem
ciſci convitijs , ut in conſtupratis
liabus & uxoribus indigna paſſi, co-
antur eſſe ſupplices , & agere gra-
as , quod ipſis vitam reliquam eſ-
e voluerint. Sit barbaricum & im-
ane quod fame coactus fecit Her-
ules vir de genere mortalium , uti
radunt , bene meritus , modo do-
eatur quo nomine dignum eſt , quod
Chriſtiani milites qui conducti , non-
nunquam & conducendi properant ad
bellum . aut à bello redeunt , faciunt
non ſtimulante fame , ſed invitante

ad maleficium licentia, idq́ue non in hoſtes ſed in ſuos. Ac tales ubi domum redierint habentur honeſti, & quicquid interea deſignatum eſt, belli imputatur cum alioqui leges in prædones, fures, incendiarios, & raptores atrocibus ſæviant exemplis. Sed redeamus ad id quod agebatur, quo pacto fieri queat, ut quam minimum mali capiamus ex aliena maledicentia. Cæterum conſultius eſt etiam maledicorum vitium in noſtram utilitatem vertere. Monent quid ſit corrigendum, indicant à quibus ſit cavendum, & omnino ſocordiam nobis & oſcitantiam excutiunt. Philippus Macedonum rex, cum ab Athenienſiū primoribus multis convitijs lapidaretur, ajebat ſe illis magnam habere gratiam, per quos ipſe tum factis, tum dictis quotidie redderetur melior, dum illos inquit & rebus & verbis vanitatis coarguere ſtudeo. Idem adhortantibus amicis ut hominem maledicum expelleret, Non faciam, inquit, & admirantibus cur ita ſentiret: Ne obambulans, inquit, inter plures de me male loquatur. Cum Smicythus ad eum detuliſſet, quod Nicanor continenter de ipſo male loqueretur, amicis ſuadentibus, ut hominem accerſitum puniret, Imò, inquit, Nicanor non eſt Macedonum peſſimus. Videndum igitur nuncubi ſit

illi

...ti nobis facta injuria. Itaque cum
...padvertiſſet Nicanorem egeſtate
...ſum, velut in hoc non meminiſſet
...cij ſui, quod virum non inſtrenuum
...lexiſſet, juſſit illi munus quam-
...num dari. Hoc facto, cum Smicy-
...s retuliſſet, Nicanorem jam alium,
...im honorifice de Philippo prædi-
...: Ergo videtis, inquit, in nobis eſſe
...m, ut vel bene vel male de nobis
...uantur homines. Cum Telecro La-
...æmoniorum principi quidam re-
...itiaſſet quod pater de ipſo male lo-
...retur, Nunquam, inquit, iſta dixiſ-
..., niſi cauſam haberet cur diceret.
...jus frater cum quæreretur quod ijſ-
...n ortus parentibus, non ſimiliter in
...tio haberetur à civibus. Id fit, in-
...it, quod tu neſcis æque ferre injurias
...que ego. Hujuſmodi moderationem
...imus præter alios & in Tiberio
...ſare fuiſſe, ad quem cum defer-
...ntur, quæ plurima vulgus in ipſum
...ulanter jaciebat, noluit ulciſci ſed
...pondit in libera civitate, & men-
...n & linguam oportere liberam eſſe.
...rſum cum ſenatus cenſeret his de
...us inſtituendam eſſe cognitionem,
...o pœnis hominum petulantia coer-
...retur, reſpondit ſe occupatiorem
...ſe, quàm ut talibus negotijs inten-
...re vacaret, quorum actio ſi ſemel
...ſcepta fuiſſet, nullum unquam otium

futurum alijs rebus tractandis. Cla
dius Cæſar cum Græcus quidam i
ter dicendum incaleſcens , dixiſſe
Σὺ καὶ μωρὸς εἶ καὶ γέρων, diſſimu
vit convitium. Similis lenitas fer
Veſpaſiani . Referam exemplum unu
aut alterum. Cum Cynicus quida
petulanter in eum latraſſet , & illu
poſt caſu habuiſſet obvium, nec ille v
aſſurgere vel ſalutare Cæſarem dign
retur,ſed oblatraret etiamnum , neſc
quid : ſatis habuit appellaſſe canen
Salvius cum patrocinaretur reo div
ti , auſus eſt dicere : Quid ad C
ſarem , ſi Hipparchus , nam id er
reo nomen , habet ſeſtertium millie
Ea vox ad Cæſarem delata eſt , quæ i
lum figurato morſu petebat, quaſi Hip
parcho per calumniam faceſſeretur ne
gotium,quo damnati facultates acce
ſcerent fiſco Cæſaris. At Veſpaſianu
cum non ignoraret , quo animo d
ctum eſſet hoc à cauſidico , tame
laudavit etiam , videlicet detorquen
ad ſuæ ſynceritatis argumentum,quo
ille in Cæſaris invidiam effundera
Hoc fecit ethnicus , qui Chriſtum no
noverat, qui non legerat euangelica
literas , cui in manu erat ulciſci ſi li
buiſſet, & nos Chriſti philoſophian
profeſſi , vix etiam amicam ac blan
dam admonitionem pati poſſumus
etiam illa depravantes quæ ſimplici

te

amanter dicta ſunt. Cum lis eſ-
ter ſenatorem & equeſtris ordi-
ominem de jurgio, ita pronuntia-
æſar: non oportere quidem male-
enatori, cæterum remaledici, ci-
asque eſſe. Hac ſententia ſubleva-
nferiorem, & deterruit majores ne
auctoritate, potentiaque ſua, con-
laceſſerent inferiorem, ni vellent
re paria. At noſter imperator Ieſus
ſtus nec remaledicendi jus facit.
nelaus aqua reſperſus, cum ab
is incitaretur ad vindictam. Non
inquit, reſperſit, ſed quem me eſſe
bat. Et nos ſi quid admonendi
ia dictum eſt in genere, rapimus
rivatam contumeliam. Quo phi-
phos quoſdam perduxit humana
o, quo principes multos humana
dentia, eò nos non perducit vel
trina cœleſtis, vel tot exempla ca-
s noſtri. Iuvabit & illud, ſi cum
nos immerentes rabioſa petulantia
acchatur maledica lingua, ſic no-
cum animo loquamur: Quid ſi
us hoc voluit, ut per hunc dem pœ-
s, olim male devoratarum laudum
ulatorum, & avide devoratæ glo-
, quam ſpretam oportuit? Dicamus
tur & nos cum David: Sine male-
cat, ſi forte Dominus propiciatus
ſereatur mei. Perlongum eſſet hic
ctare quæſtionem quando & qua-

tenus

tenus ſit reſpondendum maledicis.
gimus, qui negligit famam crudelis
& legimus, reſponde ſtulto juxta ſ
titiam ſuam. Et Dominus noſter
quædam maledicta obticuit, ad q
dam diligenter reſpondit. Audivit
maritanus, & diſſimulavit, audivit,
monium habes, & accurate refellit
lumniam. Sunt probra quæ nobis n
eſt in manu corrigere, veluti ſi q
apud Scythas, aut ex pudendo ge
re, aut pauper natus eſſet. Ea ſilen
melius ſopiuntur, niſi quod hoc b
licet ex hominis maledici vitio dec
pere, ut admoniti convitio, benefa
ac virtutum eminentia fortunæ mac
lam aboleamus. Sin quod obijcitur
tium eſt, & noſtra culpa admiſſum e
malevolentiam inimici nobis vertam
in officium amici. Siquidem acrius c
car habet ad vitæ correctionem ho
exprobratio, quã amici moderata m
nitio: Sin falſum eſt quod obijcitu
circumſpicere conveniet, nunquam o
caſionem dederimus ei calumniæ. M
amputabimus unde deprehenderim
hoc maledictum pullulaſſe, & in re
quis cautiores erimus. Poſtremo ſa
reſpondit, qui factis dictiſque decla
apud omnes convitium in ſeſe non cõ
petere. Ita fit, ut infamia recidat in c
lumniatorem. Nec famam negligit, q
modis omnibus cavit, ne quid in m
ten

m male dici poſſit. Eſt tamen ubi
us, ac res poſtulat orationem, quo-
oſtra infamia cum multorum pe-
o conjuncta eſt. Si Chriſtus ſilens
viſſet probrum. quod in Beelzebub
ret dæmonia, periclitabatur om-
ſalus. Et Paulus Apoſtolus ſtre-
uetur auctoritatem ſuam adverſus
apoſtolos, quod id omnium refer-
Epiſcopum falſo traductum fœdi
inis infamia, non oportet diſſimu-
ne populus exemplum ad ſe trahat,
piſcopi doctrinam contemnat. Ve-
aliud eſt depellere crimen, aliud
criminari. Eſt ubi conveniat re-
dere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam,
ibi videatur ſapiens. *Prover. 26.*
ubi non expediat reſpondere ſtulto
a ſtultitiam ſuam, ne reddaris illi
lis. Reſpondit Dominus captanti-
Phariſæis.: Baptiſmus Iohannis u-
n ex Deo eſt, an ex hominibus, &
prehenſi ſunt in aſtutia ſua. Simi-
reſponſum eſt de cenſu dando Cę-
, de ſanando homine in ſabbato.
n reſponſum eſt ſtultis juxta ſtulti-
n ſuam, cùm diceretur filius fabri,
ini potator. Reſpondit & Paulus
o juxta ſtultitiam ſuam Elymę ma-
ô plene omni dolo & omni falla-
inimice omnis juſtitiæ, non deſi-
ſubvertere vias Domini rectas, &
c ecce manus Domini ſuper te, &

eris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

eris cæcus & non videns uſq; ad te
pus. *Act.* 13. Reſpondit & Petrus A
niæ juxta ſtultitiam ſuam. Id raro
ctum eſt ſub Apoſtolis, qui poterant
cere: An experimentū quæritis habit
tis in me Chriſti *Act.* 5. Nobis hom
culis magis convenit ſilentium, aut b
vis moderataque reſponſio, niſi res a
compellat. Oſtendimus quomodo m
dendum ſit alienæ linguæ morbo, c
monſtravimus qua ratione noſtru
morbum, vel evitare, vel tollere lice
Indicavimus antidotum, adverſus ma
linguæ nos impetentis venena, quid ſ
pereſt, niſi ut exhortemur Chriſtian
omnes ad Chriſtianæ linguæ ſtudiu
Inter ſigna quæ comitarentur eos q
crederent Chriſto, nominatim co
memoratur & illud: Linguis loque
tur novis, quemadmodum antè di
mus additum eſt, & ſerpentes tolle
Hactenus promiſcuæ multitudini l
cutus ſum, nunc procul abſint prof
ni, Chriſtianus appello Chriſtiano
Si ſumus quod dicimur, agnoſcim
promiſſa ducis noſtri. Is aſcenſur
in cœlum, his noviſſimis verbis co
firmavit animos ſuorum? Qui credid
rit & baptizatus fuerit, ſalvus erit. Sig
autē eos qui crediderunt, hæc ſeque
tur: In nomine meo dæmonia eijcien
linguis loquentur novis, ſerpentes to
lent: & ſi mortiferum quid biberint, n

e

cebit, ſuper ægros manus impo- bene habebunt. Hæc poteſtas ſic dita primis illis euãgelij præconi- it quod erat viſibile maneret ad is, quod ſpirituale ſemper in o- us remaneret. Habebant & gentes imos ſuos, quibus ſeſe purificari bant, habebant & profeſſiones pro delubris, pro focis & aris & ebantur & occidebant. Habebant culiares initiationes ſuas, ac ſuæ que religionis ceremonias, ac ri- uperſtitione ſervabant. Qui Bac- initiabantur, noverant ſua my- , qui Cybeli aut Cereri, no- t ſuæ religionis arcana. Habe- ſuos afflatus, habebant ſuos exor- s, habebant & novas linguas ante nunquam didicerant, id energumenis accidere dubium eſt, medici putant citra mira- accidere morbi vi. Adverſus ſer- s habebant Marſos incantatores, bant Pſyllos qui innocui non ſo- attrectarent venena, verum ex alijs venenum exugerent. at hoc illis nativitas. Habebant & voces, habebant Apollinis ſculapij fana, habebant annulos orborum remedia. Hæc omnia tet in nobis eſſe perfectiſſima vel fefellit nos Dominus, vel falſo titulo gloriamur. Nullus

eſt

eſt ex vobis quin ſi perconter an
dat euangelio, incontanter reſponſu
ſit credo, an baptizatus ſit, maxi
Audio conſtantem profeſſionem, &
deo præter communem illam pro
ſionem, multos peculiariter initia
non Baccho, non Cereri, non Oſ
di aut Iſidi, ſed probatiſſimis D
Dominico, Franciſco, Benedi
Bernardo, Auguſtino, Brunoni,
gidæ. Et interim tamen Chriſti pro
ſio communis eſt omnium, cui etia
nihil accederet, ſufficiebat tamen
exigenda ſigna. Exigamus igitur in
cem à nobis, ubi ſigna profeſſio
Quiſquis vere credens baptizatur,
ſcitur cœlitus, non jam Marſus
Pſyllus, ſed homo cœleſtis. Verum
vis tollendi venena? Diſcipuli
ethnicis tollebant venena, nos
venena miſcemus & ethnicis & Ch
ſtianis. Belligeramur, occidimus,
ſicis & venenis. An non hoc eſt
pentes immittere? Venenis ac no
beſtijs plena ſunt omnia, ſed ubi Pſ
euangelici, qui incantamentis erud
linguæ propellant ſerpentes, qui
ctu fraternæ conſolationis & admo
tionis eximant virus è viſceribus h
minum? Energumenorum ubique p
na ſunt omnia, niſi forte credim
eos, qui afflati livore, odio, ira, am
tione, avaritia, ſic inſanis tumult
co

oncutiunt orbem, ſic incendijs , rapi-
is ac cædibus miſcent omnia , non
gitari ſpiritu ſatanæ : ſed ubi euange-
ici exorciſtæ ? Video qui in apoſtolo-
um locum ſuccedant, ſed ubi ſunt qui
n nomine Ieſu profligant dæmonia?
Num elanguit vis divini ſpiritus ? num
nterijt vigor illius omnipotentis nomi-
is ? num diluta eſt potentia fidei? Qui
t igitur ut ſic impune regnent impij
piritus? Quanta morborum vis in po-
ulo Chriſtiano?quanta turba capitali-
us malis decumbentium ? Sed ubi ſunt
llæ medicæ manus , quæ ſacro conta-
tu propellant morbos ? Vbi nova lin-
ua quæ præſtat hæc omnia quæ di-
imus ? Ea profligat dæmones, ea tol-
t ſerpentes , ea quos contigerit ſani-
ati reſtituit. Hauſerant venenum Ro-
nani ſeducti per pſeudapoſtolos in Iu-
aiſmum. Quod ibi genus incantamen-
i non adhibet Paulus ? Ægrotabant
Galatæ : nam & his pſeudapoſtoli,
alutiferam Pauli doctrinam admixtis
enenis infecerant. Quid non facit hic
nirabilis ille Pſyllus, ut letiferum virus
x animis illorum educat ? nunc leni-
er palpans , nunc objurgans & expro-
rans,nunc docens & coarguens ? Vel-
em , inquit, eſſe apud vos modo &
nutare vocem meam , quoniam
onfundor in vobis . Qui magicis
rtibus utuntur , ſolent fere requirere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

loci dolentis contactum. Et Paulus
ſapiens incantator adeſſe cupit, ut mu
tet vocem ſuam, videlicet pro vari
tate perſonarum ac mali. Hoc no
poterat epiſtola. Corinthiorum au
tem ulcera, quanta ſolicitudine tra
ctat ut medeatur, quomodo ſeſe d
mittit ad ſuctum uſque, nihil quamv
humile refugiens, modo venenum edu
cat? Vnum incantatorem, unum Ma
ſum, unum Pſyllum vobis oſtendi. Su
perſunt & hodie præſertim apud Italo
qui genus ſuum ad Paulum auctore
referunt. Hi precibus quibuſdam
magicis remedijs ſuccurrunt vulnerat
à beſtijs aut ſagittis. Verum ubi ſu
viri Pauli nepotes, qui ſacris incan
tamentis medeantur animis mortali
Baptiſmum videmus in omnibus, fid
profeſſionem audimus, quanquam ip
baptiſmi vis videri non poteſt, quem
admodum nec fides audiri, ſignis tan
tum colligitur. Nec enim eſt otioſa,
latet, vim tamen exerit ſuam. Certiſſ
ma vero indicia ſunt in lingua. Proin
de ſi vere Chriſtum induimus, ſi vere
baptiſmo exuimus veterem homine
cum actibus ſuis, ac novum induimus
qui ſecundum Deum creatus eſt, unc
in nobis adhuc vetus illa lingua? Illa
inquam, futilis, garrula, præceps, men
dax, amarulenta, rixatrix, convitiatri
delatrix, obtrectatrix, impudica, pejera
trix

ix, maleſuada, impia ac blaſphema?
vere Chriſti ſpiritum hauſimus, aut
vere ſumus membra Chriſti, cum ſpi-
tus ſcientiam habeat vocis, quin au-
tur in nobis lingua ſobria, parca, mo-
eſta, pudica, circumſpecta, veridica,
anſueta, pacifica, benedica, ſimplex,
bſecratrix, conſolatrix, exhortatrix,
onfitens, & gratiarum actrix? Legi-
nus in ſacris literis varias linguas,
nguam ſerpentis ac diaboli, lin-
uam canum, linguam hominum &
ngelorum, linguam terrenam ac cœ-
item, linguam parvulorum, ac lin-
uam Dei. Quiſquis mentitur, pejerat,
llit, docet impia, perſuadet iniqua,
rit diſſidium inter fratres: quiſquis
ontendit, jurgatur, calumniatur,
ngua diaboli loquitur. Si vere re-
untiavimus diabolo, noſque Chri-
o addiximus, cur adhuc auditur in
obis lingua ſerpentis? Si vere ſumus
lij Dei, cur in nobis adhuc auditur
ngua hominum? qui de terra eſt, ter-
nus eſt & ex terra loquitur. Tales
lhuc erant Apoſtoli cum dicerent:
omine quando regnum Iſrael, pòſt
cti cœleſtes, jam cœli enarrant glo-
am Dei. De lingua canis meminit
almographus: Canes erant qui cla-
abant: Tolle tolle, crucifige crucifige.
anes erant, qui oblatrabant pendenti
cruce: Vah qui deſtruit templum

Dei. Canes erant qui clamabant: Non eſt ſpes ſalutis, niſi juxta Moyſi legem circumcidamini. Hos canes vitari jubet Paulus. Quanquam ſunt & boni canes, qui excubias agunt pro domo Dei, qui linguam habent medicam, & lingunt ulcera pauperis Lazari. Et ſunt canes cuſtodes gregis, qui adverſus lupos muti ſunt, adverſus oves vocem habent & dentes. Nocentiſſimi canes ſunt, qui non patiuntur audiri vocem euangelicam. Reprehenduntur Iudæi, qui cor habebant incircumciſum. Vtinam non eſſent inter Chriſtianos, qui linguam haberent incircuncisam. Qui nihil aliud crepat, quàm de ædificando, de agricolando, de elocandis liberis, hominum lingua loquitur, & adhuc nihil aliud quã hominem ſe eſſe declarat. Qui loquitur inter perfectos ſapientiam in myſterio abſconſam, fortaſſe linguis Angelorum loquitur. Sic enim Paulus ſcribens Corinthijs: Si linguis hominum loquar & Angelorum. At idem cum ſimpliciter erraret in Iudaiſmo, depugnaret pro lege patria, nec agnoſceret Chriſtum legis finem, infantili lingua loquebatur: Cum eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quanquam eſt & aliud parvulorum genus, qui malitia parvuli ſunt, ſenſu perfecti, ex ore quorum

Deus

eus perfecit laudem ſuam. Eſt autem lingua Dei. Sic enim legis apud ophetas: Os Domini locutum eſt. in Iob: Vtinam loqueretur Deus cum, & aperiret labia ſua tibi, & oenderet tibi ſecreta ſapientiæ. Ad hanc ıguam obmuteſcit omnis hominum Angelorum lingua. Quod enim ıltum eſt Dei, ſapientius eſt hominbus. Hanc, opinor, linguam auerat Paulus raptus in tertium cœlum, d hujus arcanum humana lingua ofari non potuit. Cæterum tempevit Deus linguæ cœleſtis ſublimitam, & locutus eſt nobis moderaora per filium ſuum Ieſum, ut hunc ıdientes & imitantes ſalutem æterım conſequamur. Obſerva te quæſo hriſtiane, qualis fuerit Chriſti prinpis tui lingua. Num garrijt aniles falas? num jactavit ſuas laudes? num lem detulit? num quem occidit? ım quem fefellit? Audierunt diſciıli hanc linguam, & dicunt: Domine ıo ibimus, verba vitæ habes? Prædicabat gloriam Dei, docebat errantes, orripiebat delinquentes, exhortabaır ceſſantes, conſolabatur afflictos, enedicebat infantibus, ſanabat ægrotos, profligabat impios dæmoes, purificabat leproſos, ſedabat mpeſtates, excitabat mortuos, remittebat peccata, orabat pro impijs ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

reſipiſcerent, gratias agebat patri. Ad regerenda convitia linguam non habebat, ad interpellandum patrem pro ſuæ necis auctoribus vocalis erat. Cur hanc linguam pro viribus non imitamur? Linguam modeſtam, linguam medicam, manſuetam, conciliatricem omnium quæ in cœlis & quæ in terris. Sed nemo Chriſti linguam imitari poteſt, niſi Chriſti ſpiritum hauſerit. Nec enim Apoſtoli novis linguis loqui cœperunt, niſi poſt acceptum cœlitus ſpiritum. Cum diſcipuli dicerent: Domine vis ut jubeamus igné venire è cœlo qui conſumat hanc civitaté, humana lingua loquebantur. Rurſum cum Apoſtoli inter ſe diſceptarent, quis eſſet major in regno cœlorum, humana lingua loquebantur. Cum aſcendenté in cœlũ rogabant? Domine num hoc in tempore præſentaberis, & quando regnũ Iſrael? adhuc humana lingua loquebantur. Sed acceptis linguis igneis quid loquebantur? Non primatus, non præſidentias, non latifundia, non uxores, nõ ædificia. Quid igitur? Loquebantur magnalia Dei, & loquebantur varijs linguis, ſed conſentientibus, erat enim illis cor unum, & anima una, quia ſpiritus unus impleverat omnes. Hodie vero cũ videmus tot opinionibus diſſidere philoſophorũ ſcholas, tot dogmatibus táque diverſis digladiari Chriſtianos omnes

nes, nónne referimus ſtructurã turris
abel? Inter elatos qui poteſt conſtare
ncordia, ubi nemo concedit alteri?
oc non ignorans Paulus, ſcribit Phi-
ppenſibus: Si qua ergo conſolatio in
hriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi
ua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera mi-
rationis, implete gaudium meum,
idem ſapiatis, eandem charitatem
abentes, idipſum ſentientes: nihil per
ontentionem, neque per inanem glo-
iam. Vnde igitur inter nos tanta lin-
uarum & animorum confuſio, niſi ex
rogantia? Cur non potius in una ſtir-
e, ut ſumus ejuſdem vitis palmites, &
num ſumus inter nos, quemadmodum
hriſto jungimur? Cur non audimus
hriſtum nobis ore Pauli loquentem?
idelis Deus per quem vocati eſtis in
ocietatem filij ejus Ieſu Chriſti Do-
nini noſtri. Obſecro autem vos fratres
er nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti,
t id ipſum dicatis omnes, & non ſint
n vobis ſchiſmata, ſitis autem perfecti,
itis integri, in eodem ſenſu, & in ea-
em ſententia. Si membrum à membro
divulſum eſt, ubi corpus? Si corpus à
apite diſtractum, ubi vita corporis?
Hoc nimirum eſt quod dicit Paulus nos
vocatos in ſocietatem filij Dei, quod
per fidem inſiti ſumus illius corpo-
ri, quod eſt eccleſia: eccleſia vero
congregationem ſonat, nō diviſionem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Quoniam autem non poſſumus adha-
rere capiti, niſi inter nos conſentiamu
mutuaque charitate conglutinemu
ideo dicit: Sitis autem perfecti, hc
eſt integrum corpus, neque mutilum
neque convulſum, ſed ſolidum & cc
augmentatum in Chriſto, vinculo ſpi-
ritus ejus. Male habet Paulum quo
apud Corinthios audirentur hæ diſſ-
dij voces: Ego ſum Pauli, ego Apollc
ego Cephæ, ego Chriſti. Quid diceret,
hoc ſeculo audiret confuſas hominum
linguas, Ego ſum Theologus tranſa-
pinus, ego ciſalpinus, ego Scotiſta
ego Thomiſta, ego Occaniſta, ego rea-
lis, ego nominalis, ego Parienſis, eg
Colonienſis, ego Luteranus, ego Caro-
ſtadianus, ego euangelicus, ego papiſta
Pudet me referre cætera. O domu
quàm diſſipata es, ô civitas quàn
diſſecta es. O corpus, ubi nunc ill
felix ἑνὰς, extra quam quiſquis eſt, i
Chriſto non eſt? Quin deſinimus ex
truere turrim Babel, turrim ſuperbi
ac diſſenſionis, & incipimus inſtaurar
Hieroſolymam, ac templum Domin
collapſum. Vnde nobis exorietur Eſ-
dras aliquis, qui hanc linguarum con-
fuſionem redigat ad linguam Iudai-
cam, hoc eſt linguam profitentem veri-
tatem euangelicam? Viderat enim Eſ-
dras Iudæos ducentes in matrimonium
mulieres Azotidas, Amnonitidas, &

Moa-

Moabitidas, & horum filij, videlicet hybridæ, ut erant genere mixto, ita mixtam habebant linguam, ſemijudaice loquentes, & ſemiazotice. Si unicus eſt populus Chriſtianus, cur neſcit linguam ſuam, cur peregrina lingua corrumpit linguam euangelicam? Vxores in cauſa ſunt, uxores alienigenæ, quas non novit Eccleſia. Quot ſectæ ſunt, quibus nos addicimus, tot uxores ducimus barbaras. Hæ ſubverterunt & Solomonem, ne quis ſibi fidat commercium habens cum alienigenis. Quod igitur commutandæ linguæ remedium? Redeamus ad exordium euangelij: Pœnitentiam, inquit, agite, appropinquat regnum Dei. Agnoſcat ſuum quiſque peccatum, vertat vitam in melius, & propiciabitur nobis Dominus, cujus ira merito ſævit in nos. A planta pedis uſque ad verticem, non eſt in nobis ſanitas. Qualis populus, talis ſacerdos, & quales principes, tales magiſtratus ac præfecti. Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Qualis præceptor, tales diſcipuli, qualis pater, tales liberi, qualis paterfamiliâs, talis familia. Omnes alij aliorum vitam ac doctrinam inceſſimus, nemo ſua ſtudet corrigere. In alijs etiam quæ recta ſunt calumniamur, in nobis nihil non excuſamus. Ergo à lingua confi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

tente proficiſcatur exordium inſtau
randæ concordiæ. Deſinamus eſſe fi
lij veteris Adæ & Evæ, quorum il
peccatum rejecit in uxorem, hæc i
ſerpentem. Deſinamus eſſe progeni
Cain, diſſimulantis parricidium. N
nobis placeat exemplum Ananiæ, &
Sapphiræ, ut mentiamur ſpiritui ſan
cto, confiteamur Deo, quod illun
non latet, etiam ſi non confiteamu
Sit hic primum labium omniũ unum
Imitemur linguam Dauid, quæ pla
cavit iram Dei, eumq́ue quodammo
do compulit reſcindere ſententiam
Imploremus cum Iſaia miſericordian
Domini, dicentes: Rugiemus quaſi
urſi omnes, & quaſi columbæ medi
tantes gememus. Expectavimus judi
cium,& non erat, ſalutem, & elonga
ta eſt à nobis. Multiplicatæ ſunt ini
quitates noſtræ coram te, & peccat
noſtra reſponderunt nobis, quia ſceler
noſtra nobiſcum, & iniquitates no
ſtras cognovimus. Peccare & menti
ri contra dominum,& averſi ſumus n
iremus poſt tergum Domini noſtri, u
loqueremur calumniam,& trangreſſio
nem concepimus, & locuti ſumus d
corde verba mendacij, reliquaq́ue qua
inibi ſequuntur. Aſſumamus planctum
hortante Ieremia. Oremus cum illo
Recordare Domine & cætera. Rurſum
cum Daniele: Obſecro Deus magne &

terri-

ribilis & cætera. Non pigeat quen-
am noſtrum ijſdem verbis implorare
omini miſericordiam, quibus im-
orarunt ſanctiſſimi prophetæ. Nun-
uam erit bellandi finis, ſi malitiam a-
nam noſtra malitia ſuperare cona-
mur, ſi errorem errori addemus,
quod prave geſtum eſt, prave de-
ndemus, quod inconſiderate di-
um eſt, pervicaciter tuebimur. Sint
incipes veri principes, ſint Epiſco-
, ſint ſacerdotes, monachi, ac theo-
gi jure quod dicuntur: Oves vere
nt oves Chriſti. Qui lapſus eſt lingua,
enedicendo corrigat, quod maledi-
endo peccatum eſt, imitans exem-
lum beati Iob, dicentis: Qui leviter
ocutus ſum, reſpondere quod poſſum?
Manum meam ponam ſuper os meum.
Vnum locutus ſum quod utinam non
lixiſſem, & alterum quibus ultra non
ddam. Superbus exigit humilitatem à
ſuperbo, & ſuperbus ſuperbo repu-
gnat, & avarus avarum ſpoliat, & hæ-
reticus hæreticum vocat: nec ullus
pugnandi, prædandi, rixandi mo-
dus. Diruatur hæc turris, & ceſſabit
animorum linguarumque confuſio.
Rebus undique perturbatis clamant,
quid conſilij? Quem potius conſulto-
rem audiamus, quàm Petrum Eccleſiæ
principé? Humiliamini, inquit, ſub po-
tenti manu dei, ut vos exaltet in tem-
pore

pore viſitationis, omnem ſolicitudine
veſtram proijcientes in eum, quonia
ipſi cura eſt de nobis. Valde ſuperb
eſt qui ſe recuſat ſubmittere Deo.
principum & Epiſcoporum dignit
non patitur, ut ſe ſubmittant hom
nibus, tamen non pigeat illos ſeſe pr
bere humiles in conſpectu Dei, cuj
potentiæ velint nolint ſubditi ſunt. S
demum erunt vere magni. Popul
item obediat præceptis divinis, & ſu
jectus ſit omni creaturæ propter Deu
Sic erit vere liber, ſi nulli ſerviat pe
cato. Fugiamus multiloquium, in qu
non poteſt deeſſe peccatum, cum Do
minus battologiam damnet etiam
orando. Amemus ſilentium, diu diſce
tes, quod doceamus, veloces ad audie
dum, tardi ad loquendum. Ne laxem
linguæ plectrum in ſermones ſuperv
caneos, cogitantes quod juxta Domi
denuntiationem, de quolibet verbo
tioſo reddituri ſumus rationem in di
judicij: ac Paulum ſubinde monente
audientes, vitemus ματαιολογίαν
hoc eſt omnem ſermonem, qui no
conducit ad negotium ſalutis æterna
Sinamus fatuos fatua loqui, nos am
biamus ut de nobis dici poſſit: Os juſ
meditabitur ſapientiam, & lingua eju
loquetur judicium, & juxta Pau
doctrinam: Sermo noſter ſit ſempe
ſale conditus in gratia, ut ſciamus quo
mod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

…do oporteat nos unicuique reſpon…e. Nullus ſermo malus proficiſca… ex ore noſtro, conſentiat lingua …n animo. Si veritatem diligimus, …it mendacium ab ore noſtro. Si Pau… auſcultantes, quæcunque ſunt vera, …æcunque pudica, quæcunque juſta, …æcunque amabilia, quæcunque bo… famæ, ſi quæcunque virtutis ſunt, …ad laudem diſciplinæ pertinent, co…amus ac meditamur, eadem & lin…a noſtra ſonet. Dices, quod autem …æmium Apoſtole? Audi maximum: … Deus, inquit, pacis erit vobiſcum. Si …r amat Ieſum, de Ieſu ſit noſtra con…bulatio, & ille dignabitur eſſe in me…o noſtri. Pro ſcurrilibus facetijs, au…atur ſermo bonus, qui confert ad æ…ificationem fidei, ut det gratiam …dientibus. Omnis amaritudo, ira, & …amor & blaſphemia tollatur à no…, cum omni malitia. Omnis autem …rtatio, immunditia & avaritia, nec …minetur inter nos, ſed magis gra…rum actio, quod ab his malis nos li…ravit divina miſericordia. Abſit e…ietas inſulſæ loquacitatis mater, ſed …acritas gaudiumque noſtrum naſca…r è ſpiritu ſancto, quo pleni loqua…ur inter nos quoties convenimus in …almis, hymnis & canticis ſpirituali…s, cantantes & pſallentes in cordibus …ſtris Domino, gratias agentes ſem-

per

pro omnibus in nomine Domini noſ
Ieſu Chriſti Deo & Patri. Pro vene
calumniæ,tribuat lingua noſtra frate
nam correptionem : pro convitijs co
ſolationem : pro devotionibus, pr
ces ad Deum : pro obtrectatione, bla
dam ac ſynceram admonitionem : p
ſeminario diſſidiorum, ſermonem p
cificum:pro veneno cancri, ſanam d
ctrinam : pro murmure, pſalmos
hymnos : pro jurgijs, cantica ſpi
tualia:pro ſtultis fabulis,ſermonem ſ
entiæ,pro criminatione proximi, pr
priorum malorum confeſſionem, p
lapſuum alienorum amarulenta infect
tione, medendi ſtudium. Quanta cu
fovemus membrum imbecille, quan
ſtudio ſuccurrimus membro vitiato a
vulnerato, quãta arte luxatum in ſuu
locum reponimus? Quàm ægre, qu
detrectantes ad extrema remedia c
ſcendimus, ut ſectionem, aut uſtura
adhibeamus? Poſtremo fruſtra ten
tis omnibus, quàm dolentes ampu
mus,cujus ſanandi ſpes non eſt?Cur
eandem charitatẽ ac manſuetudinẽ
ſanando proximo præſtamus? Quan
amarulentia lapſus humanos inſec
mur. Quanta interim indulgẽtia,ne c
cam imprudentia, blandimur noſt
ulceribus? Quantum in alijs admone
dis ſupercilium?Rurſum quæ tragœd
ſi quis nos viciſſim vel leviter adm
ne

nt errati ? Adeo non adeſt nobis in
rripiẽdo fratre,ſimplex illa charitas,
æ nec ſuſpicatur nec cogitat malum,
etiam illa lædendi ſtudio deprave-
us , quæ recte dicta ſunt. dum ſtude-
us in alienis libris eſſe ingenioſi , &
aliena infamia nobis parare gloriam
ditionis. Livorem & odiũ, quo toti
demus,quæſtum & arrogãtiam,qua
i turgemus , prætexímus zeli titulo.
ſic in aliena vitia debacchamur,
aſi nõ oderimus ſed invideamus. Eſt
idem, fateor, Epiſcoporum arguere
cantes,ſed ea debet eſſe in arguendo
deratio,ut qui arguitur intelligat ſi-
rem eſſe cum medico, non cum car-
ice. Sic Paulus ſuum Timotheum
teſtatur , ut prædicet ſermoné euan-
icum, ut inſtet opportune, importu-
,ut arguat, obſecret,increpet. Verum
c præcipit illi qui jam præſtabat E-
copum ἀνέγκλητον, in quem nihil
minis impingi poterat. Nec dixit
pliciter argue , increpa , ſed primo
o poſuit , prædica verbum. Primum
docere. Deinde inter argue & in-
pa , poſuit obſecra , nec hoc con-
tus adjecit : cum omni lenitate do-
ina. Nos ſimpliciter errantem proxi-
m cogimus tantum , nec dignamur
cere. Quando revocabimus fratrem
errore , ſi viderit ſibi rem eſſe cum
micis ? Odio cæci præcipitamus
judi-

judicium, nec hic manifeſtos lapſ
noſtros corrigimus, ne quid deced
auctoritati noſtræ. Atque his rebus p
tiſſimum elevatur Theologorum aucto
ritas. Oblatramus ignotis omnibus
damnantes quicquid non intelligimu
Oremus igitur dominum, ut effund
ſpiritum ſuum in epiſcopos ac docto
res eccleſiæ, detque eis linguam erud
tam, quam ſibi datam gratulatur Iſaia
Dominus dedit mihi linguam erud
tam, ut ſciam ſuſtentare eum qui l
pſus eſt verbo. Nimirum hæc eſt ling
boni paſtoris, quæ novit quod confr
ctum eſt alligare, quod infirmum
ſolidare, quæ clamoſa non eſt, ſed eff
cax, non extinguens linum fumigan
nec baculum fractum comminuens, u
que largiatur illis os Hieremiæ, qu
ſuo contactu purgare dignetur, ſuiſq
verbis inſtruere, dicatque ſingulis
lorum? Ecce dedi verba mea in ore tu
ecce conſtitui te hodie ſuper gentes,
ſuper regna, ut evellas & deſtruas,
diſperdas, & diſſipes, & ædifices,
plantes. Quantum malæ ſupellecti
circumfert, qui malam circumfert li
guam, gladium veneno tinctum, ſica
ſagittam, incantamentum, faſcinu
aconitum, & quicquid eſt uſquam v
neni letalis. Contrà ſacerdos qui li
guam habet ipſo dignam, quot in u
membro circumfert inſtrumenta? Ph

macum habet adverſus omnes animi morbos, antidotum præſentem adverſus omnia venena, gladium ſpiritus, quo reſecat omnia noxia. Sic enim loquitur Iſaias: Poſuit os meum quaſi gladium acutum. Habet ſagittam qua feriat animos ad compunctionem & pœnitudinem vitæ ſuperioris. Sequitur enim & hoc apud Iſaiam: Et poſuit me ſicut ſagittam electam. Habet tubam qua altum dormientes, expergefaciat ad vigilantiam ac ſobrietatem, mortuos excitet ad vitam, virgam ac ſceptrum habet, quo regibus & regnis imperet, runcinam habet qua noxios affectus & impias opiniones revellat è pectoribus hominum, vectem habet, qua demoliatur omnem ſubſtructionem erigentem ſeſe adverſus Eccleſiam Dei, ſarculum habet, quo diſperdat radicitus ac diſſiret omnem plantationem, quæ non eſt ex Deo, vomerem habet quo repurgatum novalem præparet euangelicæ ſementi, habet trullam cementariã, qua quod dirutum eſt inſtauret, habet gonem, quo novellas plantas inſerat. Tam potentem ac felicem linguam precemur epiſcopis noſtris, precemur principibus, magiſtratibus & populo cor docile, cor tractabile, cor carneum, cor auritum, & alatum, nec elingue, auritum, ut paſtoribus ad meliora vocantibus libenter auſcultent, alatum,

ut eos ſtrenue præcedentes per viam euangelicam, alacriter ſequantur, nec deſit lingua, qua plebs imperita ad Epiſcoporum benedictioné clare reſpondeat, Amen. Ita fiet ut ſi omnes ſynceris animis converſi fuerimus ad dominum, ille viciſſim factus propitius avertat hanc miſerandam tempeſtatem a nobis, & reddita ſerenitate pariter omnes in Domino gaudebimus. Sermonis curſus deduxit nos ad linguam Angelicam, quæ ſacerdotum eſt & epiſcoporum, de qua quod Dominus dederit proſequemur in libris de ratione concionandi, quos nunc aggredimur, eodem opitulante, cui debetur omnis gloria in ævum.

LINGVÆ FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Index
RERVM SCITV DIGNISSIMARVM
IN
LINGVAM ERASMI.

A.

Abditum locum cur lingua ſortita. pag. 27
Achilles. 31
dulator pejor convitiatore. 173
nigma de homine. 25
neas. 103
ër utilis & perniciosus. 16
frica. 16.137
gaſicles. 45
geſilaus. 44.117.222
gis Archidami filius. 44
jax. 102
exander. 17.131
cibiades. 17
cidamas Cynicus. 243
mantes quales ſint. 277
maſis. 14
nacharſis. 229
nſerum natura, 104
ntalcidas. 105
ntigonus. 222

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Animi ſpeculum oratio. 14
Apologus de Satyro. 23
Arrhabius tibicen. 5
Arcanum nulli credendum. 9
Arcanum quomodo accipiendum. 9
Ariſtoteles. 42.6
Ariſtophanes deſcribit loquacem. 3
Archilochus. 5
Artis eſt aptè & dicere & tacere. 6
Athenis Sophiſtæ inviſi. 4
Attica & Attici. 1
Atticum genus dicendi. 4
Aures cur patulæ. 2
Aurium ſenſus faſtidioſus. 5

B.

BAſiliſcus. 2
Battologia. 3
Balneatores cur loquaces. ibi
Bellaces non ſunt, qui loquaces. 9
104
Bello plus valet ſermo brevis.
Bilioſi quales. 27
Bibuli loquaces. 1
Blandum venenum linguæ. 1
Blaſphemia. 16

C.

CAlumnia. 171.208. 220. 29
& ſeqq.
Calumniæ maledicæ utilitas 2

C

Calumnia res ingeneroſa. 191
Calumnia cum adulatione. 198
Calumniatores bonis viris abutuntur. 208
...num lingua. 308
Cerebrum & cor cur in medio teneant linguam. 22
Cerebrum an cor ſit mentis ſedes. 21
Cicero. 29.31.58 116.119 270
Circumforaneis ſimiles loquaces. 28
Circumſtantiæ expendendæ dicturo. 279
Confeſſio. 108
Confidentia loquacium. 253.265
Conſultores inconſulti. 110.184
Contagium animi. 258
Continens lingua. 90
Curioſitas garrulitati juncta. 54
Cura duplex adverſus loquaces. 239

D.

DEmoſthenes minus probatus quam ejus oratio. 58
Delatrix lingua. 132
Defunctis non maledicendum. 223
Deos habemus tacendi magiſtros. 63
Dictio prudentum qualis. 80
Dicterijs ubi ludendum. 80
Divinatores. 119
Diaboli lingua quis loquatur. 307
Diogenes. 230
Dodonæi lebetes. 230

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Dominicanus quidam confidens. 26

E.

EBrius minus moleſtus quam gar
rulus. 49.5
Ebrietas laudatur à Platone. 4
Elleborum. 1
Effrenis lingua. 3
Epaminondas. 25
Epicharmus. 3
Epilepticis ſimiles loquaces. 11
Eugenius Pontifex. 25
Extemporanea locutio. 27

F.

FAbula de Hercule & Lindio. 29
Fæminæ loquaces. 8
Famæ domus. 5
Famæ jactura à lingua. 3
Famâ vilior pecunia. 19
Famoſi libelli. 21
Familiaritas loquacis vitanda. 231
258
Fari ſerius incipientes quales. 6
Fatuitas. 14
Fides ſilentij uxoria. 8
Franciſcani. 106.196.20
Fratrum diſcordia. 22
Frenanda lingua. 22
Futilitas. 140.143.14

Garr

G.

Garrulitas infelix & odioſa. 53. 54
Similis ebrietati. 47
Immedicabilis. 62
Damnatur in ſacris. 140. 142
Ejus incommoda. 61. 80
Garrulus araneo ſimilis. 52
Nullam meretur fidem. 66
Nec in ſomnis quieſcit. 50
Genij cuivis homini duo. 17
Gentium idola. 168
Ceremoniæ. 303
Gonorrhœa ſteriles facit. 68

H.

Heliogabalus. 153
Hercules cur cultus Lacedæmonijs. 43
Vetitus laudari ab Antalcida. ibid.
Heroïca ingenia aut ſummo bono ſunt aut ſummo malo Reipubl. 17
Hominis pars peſſima & optima quæ. 15
Homo cur erecto corpore. 19
Cur nudus. ibid.
Homicidio pejor calumnia. 198
Humana cura multum valet. 18
Humani corporis ſtructura. 20
Hyperboli cujuſdam hiſtoria. 289

I.

Iacturæ pecuniæ, famæ, animæ ex lingua. 33
Ibyci poëtæ hiſtoria. 111
Ignominia. 96
Iejunium linguæ. 213
Immodicum ſcribendi ſtudium. 55
Immodica taciturnitas tolerabilis. 63
53
Imprecatio. 158
Incendium lingua mala. 23
Invidia faſcinum. 13
Iocus intempeſtivus. 118
Iocos nimis affectare non decet. 190
Iratus & ebrius furioſo ſimilis. 47
Iurisjurandi relligio. 127.160

L.

Lacedæmonijs inviſa loquacitas 40.41.57.72
Laconiſmi exempla. 7
Leoſthenes. 4
Legato nocet lingua intemperans. 4
Leæna. 11
Lingua à ligando Varroni. 2
Cur homini data. 12
Cur una tantum. 26
Habet venenũ & pharmacũ in ſe. 1
Eſt pars hominis optima & peſſima
15

Eſt pyxis Pandoræ. ibid.
Sonorum varietatem diſcernit. 25
Sapores innumeros diſcernit. 24
Linguæ vis peculiaris tactus. 21
Sedes cur in altiſſima hominis parte. ibid.
Vſus diverſus. 24
Fabrica & ſtructura. 19. 22. & ſeqq.
Morbus eſt loquacitas. 28
Morbus ille unde. 249
Lingua hominis omnes alias imitatur. 25
Lingua libidinoſa. 33
Infrenis. 32
Conviciatrix. 171
Proditrix. 176. 132
Nova. 302
Vetus. 307
Corrupta. 313
Confitens. 314
Babel. 312
Canina. 308
Carnis & Spiritus. 237
Dei. 309
Chriſti. 310
Sacerdotis ſive Angelica. 321
Lingua membrum rebelle. 230
Nocens. 335. 235
Præceps. 266
Venalis. 29. 63
Qualis theſaurus. 28. 61
Linguæ variæ. 307

Linguarum & animorum confuſio
311
Loquacium deſcriptio. 3
Notæ. 25
Epitheta & tituli. 3
Loquaces applauſum captant. 6
Proverbijs taxantur. 3
Loquaciores qui ſint, qui minus. 5
Loquacitas quomodo corrigenda. 144
318
Quomodo vitanda. 5
Malitioſa. 12
Loquacitas ſibi exitioſa. 15.111.32
Publico quoque funeſta. 31
Immedicabilis. 6
Loquela in defectu peccans & tutior eſt & honeſtior. 6
Loquendi homines, tacendi dij magiſtri. ibid

M.

Maledicis quando reſpondendum. 295
Maledicendum non eſt mortuis. 223
Malitioſa loquacitas. 121
Membrorū corporis uſus & abuſus. 33
Mentis ſedes ſitne cor an cerebrum. 21
Mendicitas voluntaria. 148
Medicum ſilentium decet. 108
Mendacium. 125.146.145
Mentiri an liceat Chriſtiano. 155

Mida

Midæ fabula quid doceat. 38.39
Miniſterium linguæ poſtremum. 22
Mithridates Rex. 25
Militum impietas. 295
Montes Iſraël. 161
Modeſtia in reſpondendo. 270
Monachi. 157.210.281
Mors & vita in lingua. 226
Mora conſilijs & ſermoni neceſſaria. 260.263
Mores incorrupti, ubi ſermo parcus. 65
Multiloquium non eſt abſque peccato. 316
Mutos etiam efficit ebrietas. 48
Muſica. 25.65

N.

NAturalia eadem utilia, & pernicioſa. 16
Natura pugnantia conciliat. 46
Naturales affectus cohibendi. 275
Nocentiſſimæ etiam beſtiæ remedia præbent. 18
Nocentius membrum nullum quam lingua. 235
Notæ loquacium. 258
Nova nunciandi aviditas exitioſa. 118. 119
Novarum rerum nuncij odioſi. 119

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

O.

Objurgatio. 245
Obtrectatio in convivijs. 201
Obtrectandi genus tranſlatio culpæ. 216
Obtrectatores quomodo coërcendi. 240
Oratio animi ſpeculum. 145
Animi facies. 235
Oratio ſuperflua nocet. 41
Cupreſſis ſimilis eſt. 43
Oratio bona, ſi prolixior, vitioſa. 58
Orationis modus optimus. 63
Os effrene. 31
Oſtentandi libido. 278
Oſtraciſmus quid. 188
Otium garrulitatis fons. 250
Otioſis negotia procuranda. 25

P.

Partium corporis concinnitas. 20
Pandoræ pyxis eſt lingua. 1
Parſimonia loquendi. 57.65.7
Parcus ſermo ſemini ſimilis. 69
Papyrius prætextatus. 8
Paſſi indigna per calumniam. 29
Parricidio pejor calumnia. 19
Paupertas voluntaria. 194.14
Paulus Æmilius. 19
Penelope. 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Pericles quomodo ſit ultus convitiantem. 292
Perjurium. 156
Pernicies vitæ præcipua eſt lingua. 139
Philoxenus. 57
Phocion. 42.79
Plinius. 135.252
Plato ebrietatem laudat. 48
Plutarchus. 148.278
Plectrum linguæ effingit omnes voces. 25
Piſces cur muti. 24
Pittacus. 14
Porticus heptaphonon dicta. 52
Pompejus unius græculi linguâ perijt. 184
Proditio. 101.176.182
Præpoſtera linguæ laxatio. 22

Q.

QVales deceat objurgatio. 245
Quando tacendum. 69
Quomodo audiẽdi loquaces. 242
Quomodo re loqui quis poſſit. 70.& ſeqq.

R.

RAtio regat linguam. 273
Ratio in cerebro. 19
Raritas commendat voluptatem. 65

Remedium linguæ doloſæ. 175
Remoræ piſcis natura. 26
Re ipſa, non verbis qui ſint loquuti. 70. & ſeqq.
Regibus quatenus ſit parendum. 182
Reipondendi modeſtia. 270
Rhetoribus ſerus honos à Romanis. 40
Rhetorica malè audit ob linguæ futilitatem. 41
Recriminatio an conceſſa. 299. 301
Reverentia debetur puero. 146
Rideri infœlicius eſt quàm odio haberi. 62
Rixandi ſtudium. 172

S.

Sapientia loquax quando orta. 14
Minus eſt ſincera. 64
Sapientia ab infelicibus ingenijs fere excolitur. 65
Sagittarij boni. 69
Sapientum dicta. 64
Scylarus. 70
Seleucus. 113
Secretum verè quale ſit. 90
Sertorius. 71
Silentij commendatio. 63. 84. 106. 116
Silentij uxorij fides. 84
Silentium ſapientiæ ſpecimen habet. 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

entij impatiens. 140
ere judicio qui poteſt, poteſt etiam judicio loqui. 68
phiſtarum loquacitas. 37 40 45
rbonicæ diſputationes. 267
crates ἀπαθὴς. 274
cophantæ bonis viris abutuntur. 208
lla. 183
ſurro ſceleratior calumniatore. 209

T.

TAciturnitas. 63.69
Taciturnitas in bello prodeſt. 95
arpeïa. 223
arquinius, 71
elemachus. 105
erra venenorum & medicamentorum ferax. 16
herſites loquax. 30.& ſeqq.
hemiſtocles. 17.262
D. Thomæ mors. 181
ranſlatio culpæ obtrectandi genus. 216
urris Babel. 311

7.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

V.

VArro. 1
Verborum ſuperfluitas.
Parſimonia.
Veritas ſimplex efficax. 74.
Vicinus bonus.
Malus. 2
Virgilius. 57.
Virus linguæ quale. 129.135.1
Vlyſſes. 1
Voces omnium animalium ſolus im-
tatur homo.
Vocalis muſica.
Voluptates commendat rarior uſus.
Vtilitas ferè cum pernicie juncta.

Z.

ZEno. 1
Zeno ſenex inter pocula ſilen-
67

Lugduni Batavorum,

Typis PETRI MVLLERI.

CIↃ IↃ C XXIV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

10957

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40

1395

51.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 40